

XIV 66

ex 2

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

OPRETTELSE AF ET SOCIALFORSKNINGSINSTITUT

AFGIVET AF
DET AF SOCIALMINISTERIET DEN 3. MARTS 1955
NEDSATTE UDVALG

12698

BETÆNKNING NR. 170

1957

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
I. <i>Indledning</i>	5
II. <i>Udvalgets opgaver</i>	7
III. <i>Den hidtidige socialforskning i Danmark</i>	8
A. Indtil 1940	8
B. 1940 til 1956	11
a. Arbejds- og socialministerierne	12
b. Andre statsinstitutioner	13
1. Det statistiske Departement	13
2. Indenrigsministeriet	13
3. Boligministeriet	13
4. Undervisningsministeriet	13
5. Universiteterne	13
c. Kommunale organisationer	14
d. Andre organisationer eller enkeltpersoner	14
IV. <i>Socialforskning uden for Danmark</i>	15
V. <i>Besvareelserne på udvalgets forespørgsel til en række sociale institutioner, foreninger samt privatpersoner angående behovet for social forskning</i>	19
VI. <i>Behovet for socialforskning</i>	26
1. Almindelige synspunkter	26
2. Særligt påtrængende forskningsopgaver	28
3. Socialforskningen, dens muligheder og begrænsninger	30
VII. <i>Udvalgets overvejelser vedrørende rammerne for socialforskningen</i>	32
1. Oprettelsen af et forskningsinstitut	32
2. Institutets arbejdsområde og forhold til andre institutioner	34
3. Institutets ledelse	35
4. Institutets personale	37
5. Institutets bibliotek	37
6. Institutets samarbejde med de nordiske lande	37
7. Institutets driftsbudget	38
VIII. <i>Mindretalsindstilling og flertallets bemærkninger til mindretalsindstilling</i>	41
a. Mindretalsindstilling	41
b. Flertallets bemærkninger til mindretallets indstilling	43
IX. <i>Sammendrag af udvalgets forslag</i>	45
X. <i>Forslag til lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut</i>	48
Bemærkninger til lovforslaget	49
Bilag A. <i>Sociale undersøgelser foretaget af eller i forbindelse med arbejds- og socialministerierne eller disses institutioner 1940—1956</i>	25
Bilag B. <i>Sociale undersøgelser foretaget af andre end arbejds- og socialministerierne eller disses institutioner 1940—1956</i>	36

Bilag C. <i>Udvalgets forespørgsel til en række sociale institutioner, foreninger og privatpersoner samt oversigt over besvarelserne.</i>	73
1. Skrivelse til de i bilag C. 2. omhandlede institutioner, foreninger og privatpersoner.	73
2. Institutioner m. v., til hvilke udvalget vedrørende oprettelsen af et socialt forskningsinstitut med skrivelse af 29. juni (12. juli) 1955 har rettet henvendelse.	74
3. De af institutionerne foreslåede undersøgelsesopgaver fordelt efter de institutioner m.v., som har foreslået dem.	77
4. De af institutionerne foreslåede undersøgelsesopgaver fordelt efter emner.	90
Bilag D. <i>Oversættelse af rapport fra Ekspertgruppen vedrørende forbindelsen mellem forskning, planlægning og socialpolitik.</i>	100
Bilag E. <i>Den sociale forsknings organisation.</i> (Nogle principielle betragtninger af professor Kaare Svalastoga).	109

Kapitel I.

INDLEDNING

Under 3. marts 1955 nedsatte socialministeren et udvalg med det formål at overveje formen for at tilvejebringe faste og varige rammer for et socialt forskningsarbejde.

Som begrundelse for udvalgets nedsættelse anførtes følgende:

„Over en årrække har socialministeriet og de derunder sorterende institutioner og kommissioner og udvalg gennemført eller ydet støtte til en række undersøgelser, som sigtede på at belyse sociale forhold, som skønnes at være af særlig interesse, bl. a. i forbindelse med bestående eller ny lovgivning. Undersøgelserne har i særlig grad beskæftiget sig med problemer vedrørende den sociale forsyning og forsikring, arbejdslivet samt familie- og ungdomsspørgsmål.

Sideløbende med dette initiativ har der fra andre offentlige organers og private organisationers side været, vist en stigende interesse for gennemførelse af dybtgående undersøgelser af danske samfundsforhold.

Det er socialministeriets indtryk, at det iværksatte forskningsarbejde har tilvejebragt et solidere grundlag for drøftelse af forskellige sociale spørgsmål. De ret snævre rammer, inden for hvilke forskningsarbejdet er foregået, har imidlertid givet anledning til forskellige praktiske vanskeligheder, som også har medvirket til, at man har været tilbageholdende med at tage nye forskningsopgaver op.

De indvundne erfaringer synes nu at have bragt spørgsmålet om formen for dette arbejdes udførelse så langt frem, at tiden efter socialministeriets opfattelse må være inde til, at man i et udvalg på bredere basis overvejer formen for at tilvejebringe faste og varige rammer for et socialt forskningsarbejde, i givet fald ved oprettelse af et socialforskningsinstitut og med hensyntagen til ønskeligheden af at sikre forbindelse med

tilsvarende arbejde i de andre nordiske lande.”

Professor, dr. polit. et oecon. *F. Zeuthen* blev samtidig anmodet om at overtage hvervet som formand for udvalget, som iøvrigt fik følgende sammensætning:

Professor dr. med. *Poul Bonnevie*, Københavns universitet,

socialdirektør *Rud. Conrad*, København,

professor *Jørgen S. Dich*, Aarhus universitet,

statsvidenskabelig konsulent *Henning Friis*, arbejds- og socialministerierne,

professor dr. phil. *Franz From*, Københavns universitet,

daværende kontorchef i socialministeriet, nuværende konstitueret overinspektør for børneforsorgen *Holger Horsten*,

fhv. minister fru *Fanny Jensen*,

socialdirektør *Orla Jensen*, Århus,

daværende kontorchef, nuværende konstitueret departementschef *P. Juhl-Christensen*,

socialministeriet,

statskonsulent *Frode Kristensen*, undervisningsministeriet,

fuldmægtig *Niels Rasmussen*, indenrigsministeriet,

ekspeditionssekretær *Vagn Rud Nielsen*, boligministeriet,

kontorchef *Henry Stjernqvist*, Det statistiske Departement,

professor dr. med. *Erik Strömghren*, Aarhus universitet,

professor *Kaare Svalastoga*, Københavns universitet,

direktør *Erik Thomsen*, Danmarks pædagogiske Institut,

daværende kontorchef i socialministeriet, nuværende amtmand over Sorø amt, *V. Wedell-Wedellsborg*.

Fuldmægtig i socialministeriet *Kirsten Rudfeld* blev udpeget til udvalgets sekretær.

Siden udvalgets nedsættelse er statskonsulent *Frode Kristensen* afgået ved døden, og undervisningsministeriet udpegede herefter statskonsulent dr. phil. *Roar Skovmand* til at indtræde som dets repræsentant i stedet for Frode Kristensen.

Endvidere er fra februar 1956 kontorchef dr. jur. *Tyge Haarløv*, socialministeriet, indtrådt i udvalget.

Konstitueret departementschef *P. Juhl-Christensen* har bortset fra de første møder, på grund af arbejde med indførelse af folkepensionen været forhindret i at deltage i udvalgets arbejde.

Udvalget har ialt afholdt 9 møder.

Udvalget har indhentet oplysninger vedrørende forskellige institutioner i ind- og udlandet, som giver sig af med løsning af forskningsopgaver inden for sociale eller

tilgrænsende områder (jfr. kapitel III og IV).

Endvidere har man rettet henvendelse til en række institutioner og personer og udbedt sig udtalelser om, hvilke behov der efter de pågældendes opfattelse måtte være for videnskabelig undersøgelse af sociale problemer, og hvilke forskningsopgaver der eventuelt burde tages op. I kapitel V, jfr. bilag C, er der nærmere redegjort for besvarelserne på denne henvendelse.

Udvalget har iøvrigt gennemgået forskelligt andet materiale, som har kunnet tjene som vejledning for dets arbejde.

På grundlag af det således benyttede materiale har udvalget afgivet den følgende betænkning.

Et medlem af udvalget, professor *Kaare Svalastoga*, har i en mindretalsudtalelse (side 41, jfr. bilag E, side 109) taget afstand fra udvalgsflertallets forslag.

København, den 20. december 1956.

Poul Bonnevie.	Rud. Conrad.	Jørgen S. Dich.	Henning Friis.	Franz From.
Tyge Haarlov.	Holger Horsten.	Fanny Jensen.	Orla Jensen.	Niels Rasmussen.
Vagn Rud Nielsen.	Roar Skovmand.	Henry Stjernqvist.	Erik Strömngren.	
Kaare Svalastoga.	Erik Thomsen.	V. Wedell-Wedellsborg.	F. Zeuthen, formand.	

Kirsten Rudfeld,
sekretær.

Kapitel II.

UDVALGETS OPGAVER

Udvalgets opgaver har ifølge dets kommissorium været på bredere basis at overveje formen for tilvejebringelse af faste og varige rammer for det sociale forskningsarbejde, der gennem en årrække har været udført på foranledning især af arbejds- og socialministerierne og de herunder sorterende institutioner, kommissioner og udvalg. Disse undersøgelser har været foretaget til belysning af sociale forhold, herunder af den sociale forsikring og forsorg, af arbejdslivet samt af de sociale sider af familie- og ungdomsspørgsmål og bolig- og sundhedsforhold. Man har herved tilsigtet at opnå et solidere grundlag for drøftelsen af sociale foranstaltninger, som samfundet allerede har indført, eller som man har fundet det ønskeligt at overveje betimeligheden af at indføre.

Mens det er klart, at det forskningsarbejde, det her drejer sig om, tilhører den såkaldte målforskning (den anvendte videnskab), er afgrænsningen heraf ikke på forhånd givet, og udvalget skal derfor indledningsvis fremsætte nogle principielle betragtninger over den videnskabelige udforskning af samfundsspørgsmål inden for de foran angivne saglige områder. Man har herved — ligesom senere i betænkningen — anvendt begrebet socialforskning om målforskning med sigte på at belyse sociale forhold til vejledning for de organer, hvis opgave det er at påvirke leveforholdene for enkeltindivider, familier og sociale grupper, herunder i situationer, som medfører økonomisk trang eller andre særlige vanskeligheder.

Denne anvendte socialforskning må som anden målforskning støtte sig til og samarbejde med en række grundvidenskaber,

der studerer menneskelige, økonomiske og tekniske fænomener i videste forstand og derigennem tilfører socialforskningen det fornødne kendskab til de for samfundslivets udformning grundlæggende årsagsforbindelser.

Blandt de rene og anvendte videnskabsgrene, som kan nævnes i denne forbindelse, er statistikken, sociologien, økonomien, socialpolitikken, socialpsykologien, socialmedicinen, psykiatrien og retsvidenskaben. Ingen af grundvidenskaberne er alene i stand til at danne grundlag for den sociale målforskning, men denne må udvikles i nært samarbejde mellem forskere fra de foran nævnte videnskabsgrene og sagkyndige fra de forskellige sider af den praktiske socialpolitiske virksomhed.

Udbygning af og støtte til den grundlæggende forskning, som finder sted på universiteterne inden for de nævnte og andre tilgrænsende videnskaber, på hvilke den anvendte socialforskning bygger, er af væsentlig betydning for dens udvikling; men samtidig må man vente, at udviklingen af den praktiske socialforskning vil give de nævnte videnskaber værdifuldt materiale og impulser.

Udvalget har imidlertid ment, at det faldt uden for dets ramme at stille forslag om omfattende reformer af universiteternes arbejde og har afgrænset sin opgave til at overveje konkrete forslag til udbygning af rammerne for den socialforskning, hvis resultater kan have direkte praktisk anvendelighed.

Ud fra disse hovedsynspunkter har udvalget overvejet de mest hensigtsmæssige former for det fremtidige sociale forskningsarbejde.

Kapitel III.

DEN HİDTİDIGE SOCIALFORSKNING I DANMARK

A. Indtil 1940.

Videnskabelige studier af samfundsforhold er ingen ny foreteelse i Danmark. Det er vanskeligt at sige, hvornår det første forskningsarbejde, som ville falde ind under begrebet sociale undersøgelser, er udført på dansk grund. I 1839 ansøger imidlertid dr. med. Jens Kasmussen Hübertz det daværende Sundhedskollegium om støtte til at foretage en undersøgelse af „afsindiges” antal, alder og stand m. v. Da han ikke opnår den ønskede støtte, foretager han undersøgelsen selv ved en privat henvendelse til præsterne.¹⁾ Hübertz foretager endvidere studier vedrørende befolkningens bevægelser, idet han tilstiller alle familier i Århus et skema, hvor de pågældende skulle angive: „Deres Navn, Stand og Fødested, Deres Fædres og Bedstefædres Stand og Fødested.”²⁾

Omtrent på samme tid studerede læge Ravn 827 kvinder for at undersøge, om visse fysiologiske forhold, menstruationens indtræden, svangerskab, fødsler m. v. var afhængige af de pågældendes stand.³⁾

En udpræget blomstringsperiode oplevede interessen for social forskning i tiden efter industrialismens gennembrud. Materialet af offentliggjorte, sociale undersøgelser fra slutningen af forrige århundrede er næsten

uoverskueligt stort, og det er i denne forbindelse kun muligt at anføre nogle eksempler på mere omfattende undersøgelser. Det er særligt arbejdernes forhold, som i denne periode er genstand for forskningens interesse. Blandt de mange, der i denne periode giver sig af med forskning, er der grund til at fremhæve professorerne Falbe-Hansen og Scharling, som indsamlede og analyserede oplysninger på mange områder inden for samfundslivet. Her kan som eksempel anføres de i 1871 og 1872 indsamlede forskellige statistiske oplysninger om by- og landarbejdernes forhold.⁴⁾ Af de statsligt iværksatte undersøgelser kan nævnes den af indenrigsministeriet i 1872 foretagne undersøgelse vedrørende arbejdernes forhold, særligt lønforhold, arbejds- og hviletid, samt arbejdsårets længde.⁵⁾ I 1875 indsamlede endvidere den nedsatte Kommission til Undersøgelse af Arbejdsforholdene i Danmark oplysninger om organisationer af svende- og mesterforeninger og om sygeligheden inden for forskellige sygeforeninger; den udbad sig oplysninger fra såvel mestre som svende inden for de forskellige fag om kontrakt- og lærlingeforhold og afæskede yderligere både mester- og svende- og arbejderforeningerne deres mening om de bestående arbejds- og lønningssystemer.⁶⁾ Fra 1880erne stammer

¹⁾ J. R. Hübertz: De sindssyge i Danmark efter Undersøgelsen af 1. Juli 1847, København 1851.

²⁾ Oplysningerne om dette arbejde af Hübertz er her gengivet efter Aksel Olsen: Den danske åndssvageforsorgs grundlægger Jens Rasmussen Hübertz. Jubilæumsskrift „Gamle Bakkehus” 1855—1955, København 1955.

³⁾ Resultaterne delvis publiceret i Bibliotek for Læger, række 3, bind 7, side 2—17, København 1850.

⁴⁾ Ugeskrift for Landmænd IV række, bind 3, og Nationaløkonomisk Tidsskrift 1874.

⁵⁾ Oplysninger om Arbejdernes økonomiske Vilkaar i Kongeriget Danmark i Aaret 1872. Udgivet af indenrigsministeriet, København 1874.

⁶⁾ Betænkning afgiven af den ifølge Resolution af 20. September 1875 til Undersøgelse af Arbejdsforholdene i Danmark nedsatte Kommission, København 1878, og Oversigt over de indkomne Besvarelser til Arbejderkommissionens 1. Udvalg, Bilag 2 til Arbejderkommissionens 1. Udvalgsbetænkning, København 1877.

den af Marcus Eubin udarbejdede statistik vedrørende de københavnske arbejders antal og lønningsvilkår i 1882.⁷⁾ I omtrent samme periode indsamlede kammerassessor I. T. Bayer oplysninger fra arbejdsgiverne vedrørende de i respektive fabrikker og industrielle anlæg beskæftigede arbejders forhold,⁸⁾ mens lægen Th. Sørensen i 1879 gik ud til arbejderne selv og indsamlede oplysninger vedrørende 22 arbejderfamiliers indtægt og forbrug i en mindre provinskøbstad.⁹⁾ Samme forfatter indsamlede i 1880 oplysninger om landarbejdernes økonomiske vilkår, idet han undersøgte økonomiske og andre forhold for 53 markarbejdere, for størstedelen bosatte i Aalborg amt.¹⁰⁾

P. Knudsen, som i sin bog om sygeforsikring og alderdomsforsørgelse¹¹⁾ omtaler disse og forskellige andre mindre undersøgelser, indsamlede iøvrigt selv materiale, navnlig vedrørende landarbejders og husmænds økonomiske vilkår.

Nævnes kan endvidere, at i 1890 foretog Marcus Rubin og Harald Westergaard analyser af ægteskabsstatistikken på grundlag af den sociale lagdeling,¹²⁾ og Poul Sveistrup studerede de københavnske syerskers livsvilkår.¹³⁾

Axel Petersen undersøgte den historiske udvikling i lovgivningsbestemmelserne vedrørende samfundets stilling til den „forsømte og forvildede“ ungdom og udarbejdede en oversigt over eksisterende opdra-

gelsesanstalter og lignende institutioner og deres indretning samt over foreninger, som tog sig af disse børns forhold.¹⁴⁾

Efter århundredeskiftet synes interessen iøvrigt nærmest at have været dalende. Et betydeligt undersøgelsesinitiativ udgik dog i de første årtier fra Statens Statistiske Bureau (senere Det statistiske Departement), som foretog en del specialundersøgelser, bl. a. i 1905 af arbejdsforholdene i beværterfaget,¹⁵⁾ i 1906 af arbejdsforholdene i hjemmeindustrien¹⁶⁾ og i 1908 af skolesøgende børns erhvervsmæssige arbejde.¹⁷⁾

Fra de følgende år og indtil 1940erne kan af Det statistiske Departements undersøgelser anføres undersøgelserne af Enkemænd og Enker med Børn, 1911,¹⁸⁾ Handels- og Kontormedhjælperne, 1914¹⁹⁾ og en undersøgelse af de værnepligtiges skolekundskaaber i 1915,²⁰⁾ som også indeholder visse sammenligninger mellem faders og søns erhverv. Endvidere blev der foretaget en særlig bearbejdelse på grundlag af folketællingen i 1916 af arbejdsinvaliditeten,²¹⁾ privatfunktionærernes forhold blev undersøgt i 1923;²²⁾ der blev gennemført en undersøgelse af de arbejdsløses forhold pr. 24. september 1927 og en undersøgelse pr. 30. juni 1934²³⁾ suppleret med en af Arbejdsledighedsrådet foretaget undersøgelse af langvarigt arbejdsløse.²⁴⁾

Udover Det statistiske Departements

⁷⁾ Tabelværk til Københavns Statistik nr. 7.

⁸⁾ I. T. Bayer: Dansk Provindsindustri, København 1885.

⁹⁾ Th. Sørensen: Et Bidrag til Belysning af Købstadsarbejdernes Vilkaar.

¹⁰⁾ Th. Sørensen: Markarbejdernes Vilkaar i jydsk Hedeamter. København 1881.

¹¹⁾ Sygeforsikring og Alderdomsforsørgelse. Betænkning afgiven af det paa de københavnske og frederiksbørgske Sygekassers Fællesmøde den 29. og 30. August 1883 nedsatte Udvalg. Udarbejdet af P. Knudsen, København 1888.

¹²⁾ Rubin og Westergaard: Ægteskabsstatistik paa Grundlag af den sociale Lagdeling, København 1890.

¹³⁾ Poul Sveistrup: Syersker, København 1894.

¹⁴⁾ Axel Petersen: Samfundet og Børnene, København 1904.

¹⁵⁾ Statistiske Meddelelser: 4,25,2.

¹⁶⁾ Statistiske Meddelelser: 4,33,1.

¹⁷⁾ Statistiske Meddelelser: 4,35,1.

¹⁸⁾ Statistiske Meddelelser: 4,37,2.

¹⁹⁾ Statistiske Meddelelser: 4,45,3.

²⁰⁾ Statistiske Meddelelser: 4,46,3.

²¹⁾ Statistiske Meddelelser: 4,58,4.

²²⁾ Statistiske Meddelelser: 4,73,2.

²³⁾ Statistiske Efterretninger 1927.

²⁴⁾ Statistiske Meddelelser: 4, 98, 2 og duplikeret redegørelse 12. december 1935. Foreligger i arbejds- og socialministeriernes bibliotek. Ikke offentliggjort.

virksomhed er det ret begrænset, hvad der fra ca. 1900 til ca. 1940 er foretaget af sociale undersøgelser i Danmark. Kun få enkeltpersoner — og færre jo længere man kommer op mod 1930'erne — synes at have givet sig af med forskningsvirksomhed på dette felt. Det kan dog anføres, at Cordt Trap i begyndelsen af århundredet foretog undersøgelser af jøder i København.²⁵⁾ Endvidere foretog F. Zeuthen til brug ved det 4. arbejderulykkesforsikringsmøde en enquétemæssig undersøgelse af, hvorledes det økonomisk var gået ulykkesinvalidere, der i 1905—1914 havde fået tilkendt erstatning for mindst 59 pct. invaliditet.²⁶⁾ Endelig kan fra denne periode nævnes Knud Dalgaard's undersøgelser af arbejderklassens forhold.²⁷⁾

Blandt undersøgelser af sociale spørgsmål fra tiden omkring 1930—1940 kan fremhæves de undersøgelser, som Invalidforsikringsraadet (senere invalidforsikringsretten) har foretaget dels vedrørende enkelte hoved-

invaliditetsårsager,²⁸⁾ dels vedrørende virkningerne af de erhvervsmæssige foranstaltninger.²⁹⁾

Af andre arbejder fra tiden omkring 1930 til 1940 kan nævnes de undersøgelser, som fabrikinspektørerne fru Kirsten Gloerfelt-Tarp og fru Ragna Schou foretog i 1929 til udvalget vedrørende lov om offentlig forsorg i anledning af fabrikslovens barselsparagraf, og som gik ud på at undersøge, om den daværende fabrikslovs § 29 overholdtes og iøvrigt opfyldte sit formål: at være en beskyttelse for mor og barn.³⁰⁾ Endvidere udsendte socialkommissionen et spørgeskema til forskellige sociale institutioner og foreninger vedrørende administrationen af de hidtidige forsørgelsesordninger.³¹⁾

Af en helt anden karakter er Jørgen Pedersens undersøgelse af arbejdslønnens udvikling siden 1850³²⁾ og P. Engelstoft og Hans Jensens undersøgelser over arbejder-spørgsmålets historie.³³⁾ Et lignende emne

²⁵⁾ Cordt Trap: Jøderne i København efter Folketællingslisterne af 1906. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1907, side 156—197. Samme: De russiske Jøder i København. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1912, side 341—365. Samme: Russiske og krigsinvandrede Jøder i København efter Folketællingen 1916. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1917, side 272—297.

²⁶⁾ Danske Ulykkesinvalidere. Undersøgelse foretaget af Arbejderforsikringsraadet ved Fuldmægtig, cand. polit. F. Zeuthen, København 1918. Mindre omfattende undersøgelser om tilskadekomne arbejdere er tidligere foretaget af Cordt Trap i 1909 og af Birkmose omkring 1914 og omtalt i nævnte værk side 5—6.

²⁷⁾ Arbejderklassens økonomiske Kaar i Danmark i de sidste 50 aar. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1926, side 105.

²⁸⁾ Eksempelvis: Undersøgelse vedrørende Renteansøgere med Leddegigt som Ho vedin validitetsaarsag Beretning fra Invalidforsikringsraadet 1929, side 113—136.

²⁹⁾ Undersøgelse af de i Henhold til Invalidforsikringsloven gennemførte Oplæringer, Ydelser af Arbejdsmaskiner samt Pladsanbringelser. Beretning fra Invalidforsikringsraadet for året 1931, side 99—147. Undersøgelse vedrørende de med Støtte af Invalidforsikringen ydede erhvervsmæssige Foranstaltninger, der er afsluttet inden Udgangen af 1937. Beretning fra Invalidforsikringsretten for året 1938, side 55—112. Iøvrigt 1938—44. Beretning for 1945, side 89—154, og 1944—49. Beretning for 1950 og 1951, side 66—96.

³⁰⁾ En undersøgelse i anledning af fabrikslovens barselsparagraf foretaget i hovedstaden i året 1929 af fabrikinspektør Kirsten Gloerfelt-Tarp. Forslag til lov om offentlig forsorg fremsat i Folketinget den 28. oktober 1930. Underbilag 3, side 373. En undersøgelse over fabrikslovens barselsparagraf i anledning af fabrikslovens revision. Foretaget i Danmark uden for København af fabrikinspektør fru Ragna Schou. Forslag til lov om offentlig forsorg fremsat i Folketinget den 28. oktober 1930. Underbilag 4, side 392.

³¹⁾ Oversigt over de modtagne besvarelser af socialkommissionens spørgeskema vedrørende forsørgelses- og socialforsikringslovgivningen. Udarbejdet i februar 1927 af fuldmægtig i Det statistiske Departement Chr. Olsen. Forslag til lov om offentlig forsorg fremsat i Folketinget den 28. oktober 1930, bilag 6, side 432.

³²⁾ Jørgen Pedersen: Arbejdslønnen i Danmark under skiftende Konjunkturer, København 1930.

³³⁾ P. Engelstoft og Hans Jensen: Bidrag til Arbejderklassens og Arbejderspørgsmaalets Historie i Danmark fra 1864—1900, København 1931.

er taget op i Even Marstrands historiske undersøgelse af arbejderorganisationernes udvikling og arbejderens levevilkår.³⁴⁾

Endvidere kan anføres Jørgen Dichts analyse af arbejdsløshedsproblemerne i 1930-erne,³⁵⁾ K. Vedel-Petersens undersøgelser af landbrugets arbejdskraftsbehov³⁶⁾ og Tage Kemps undersøgelse af de prostituerede.³⁷⁾

Det her anførte skal ikke betragtes som en udtømmende redegørelse for det omfattende sociale undersøgelsesarbejde, som i tidens løb har været gennemført, men blot som eksempler på den interesse, der, omend noget nedadgående, har gjort sig gældende for sådanne undersøgelsesproblemer i tiden indtil 1940.

Betragter man imidlertid tiden fra århundredskiftet til omkring 1940 under eet, kan det bemærkes, at der på mange måder i denne periode skabtes grundlag for et mere intensivt undersøgelsesarbejde. Herved kan særligt nævnes udbygningen af Statens Statistiske Bureau som Det statistiske Departement og den stadig mere systematiske og regelmæssige indsamling af kvantitative oplysninger vedrørende sociale, samfundsmæssige og sundhedsmæssige forhold, som har fundet sted i denne periode, og er blevet offentliggjort i forskellige statistiske publikationer og årsberetninger fra Det statistiske Departement og de sociale institutioner. I denne periode og senere har således både kommunale og en del af de statslige institutioner udbygget deres organisation af indsamling, bearbejdelse og offentliggørelse af statistiske oplysninger om samfundsforhold. Når man omtaler det sociale forskningsarbejde og de mere specielle undersøgelser, som foretages een gang med henblik på løsning af enkelte, særlige problemer, bør man ikke forbigge det materiale af oplysninger, som indsamles og offentliggøres i de almindelige statistiske publikationer fra Det statistiske Departement og de store bykommuners statistiske kontorer eller de sociale institutioners årsberetninger.

Som eksempel på sådanne regelmæssigt gentagne undersøgelser, der frembringer et

uundværligt socialt kildemateriale, kan nævnes folke- og erhvervstællinger, nationalindkomstberegninger, statistikken vedrørende befolkningens bevægelser og den løbende statistik vedrørende sociale forhold, arbejdsløshed og arbejds løn, sundheds-, bolig- og indkomstforhold.

Det ville dog være urigtigt at fastslå, at hele udviklingen på disse områder har betegnet et fremskridt. Det fremgår således, at der bl. a. i beretningerne fra Invalidforsikringsrådet (invalidforsikringsretten), fra tiden før 1940 offentliggjordes væsentligt udførligere, løbende statistiske oplysninger, end det senere har været tilfældet.

B. 1940—1956.

I tiden efter 1940 har interessen for gennemførelsen af sociale undersøgelser været jævnt voksende. Adskillige offentlige institutioner og private organisationer eller enkeltpersoner har i de senere år inden for dette område iværksat arbejder, der tilsammen giver et betydeligt udvidet kendskab til og forståelse af sociale forhold i Danmark.

Endvidere må anføres den udvikling, som er sket med hensyn til repræsentativ indsamling af oplysninger og dermed begrænsning af materialets størrelse, for statistisk analyse af de indsamlede oplysninger og i de tekniske muligheder for bearbejdelse.

For nærværende udvalgs arbejde er naturligvis disse senere år af særlig interesse, idet det er den i denne periode udførte forskning og de vanskeligheder, den har været ude for, der har været forudsætning og begrundelse for, at udvalget er blevet nedsat. For at give et indtryk af den virksomhed, som på dette område har udfoldet sig i de sidste ca. 15 år, har udvalget søgt oplysning om, hvilke opgaver der har været gennemført, og hvilke institutioner og personer der har iværksat sådanne opgaver.

I bilag A er givet en oversigt over sociale undersøgelser foretaget i forbindelse med arbejds- og socialministerierne eller disses

³⁴⁾ Even Marstrand: Arbejderorganisation og Arbejdervilkår i Danmark fra 1848 til Nutiden, København 1934.

³⁵⁾ Arbejdsløshedsproblemet i Danmark 1930—38. Arbejds- og Socialministeriets økonomisk-statistiske Undersøgelser nr. 4, 1939.

³⁶⁾ Vedel-Petersen: Mangler Landbruget Arbejdskraft? Serien Kultur og Viden, København 1936.

³⁷⁾ Tage Kemp: Prostitution (på engelsk), København 1936.

institutioner 1940—1955, med angivelse af de enkelte undersøgelsers formål, det indhentede materiales omfang og tid og sted for offentliggørelsen af resultaterne. En tilsvarende oversigt vedrørende en del undersøgelser udført uden forbindelse med arbejds- og socialministerierne fremgår af bilag B.

I nærværende kapitel er der foretaget en gennemgang af de institutioner eller personer, der i de senere år har løst sociale forskningsopgaver, med særligt henblik på sådanne institutioner, som mere vedvarende giver sig af med undersøgelsesarbejde inden for det sociale område.

a. Arbejds- og socialministerierne.

Som det vil fremgå af bilag A, har der i forbindelse med arbejds- og socialministerierne eller disses institutioner været udført en lang række undersøgelsesopgaver.

Arbejds- og socialministeriernes statsvidenskabelige konsulent har som disse ministeriers særligt sagkyndige på det omhandlede område iværksat og gennemført eller medvirket ved et meget stort antal af disse undersøgelser.

Inden for disse ministeriers område må det anses for hovedreglen, at den statsvidenskabelige konsulent foretager sådanne undersøgelser. I en ministerskrivelse til socialministeriets og arbejdsministeriets kontorer af 24. maj 1954 blev det således udtrykt, at „det måtte anses for hensigtsmæssigt, at sådanne undersøgelser, således som det hidtil normalt har været tilfældet, blev foretaget af den statsvidenskabelige konsulent eller i nøje samarbejde eller efter forhandling med denne“.

Til den statsvidenskabelige konsulent er knyttet tjenestemænd i arbejds- og socialministerierne og honorarlønnede medhjælpere, som dog kun delvis har kunnet udnytte deres arbejdskraft til løsning af sociale forskningsopgaver, der kun er en del af den statsvidenskabelige konsulents forretningsområde. Til løsning af særlige opgaver har man foruden den statsvidenskabelige konsulents faste medarbejdere kunnet tilkalde andre sagkyndige, f. eks. læger og psykologer. Et sådant samarbejde har imidlertid måttet etableres for hver opgave for sig, og der har ikke inden for

de eksisterende rammer været mulighed for at etablere en fast forskningsstab, som har kunnet give hele sin tid til dette forskningsarbejde og overføre sine erfaringer fra den ene undersøgelse til den anden. De forskellige opgaver er således løst af varierende forskningshold, der dog alle har været knyttet til den statsvidenskabelige konsulent.

Som nævnt skulle det også være reglen, at undersøgelser blev foretaget i samarbejde med konsulenten, hvilket også i stigende grad er sket. Det vil dog fremgå af bilag A, at der inden for arbejds- og socialministeriernes område har været iværksat en del undersøgelser uden medvirken af den statsvidenskabelige konsulent.

Undersøgelsesarbejder har således været udført af eller i forbindelse med *arbejdstilsynet, centr alar be jdsanvisningskontor et, overinspektionen for børneforsorgen og den københavnske mødrehjælpsinstitution*, ligesom *forskellige udvalg* bl. a. udvalget vedrørende forsorgen for de i henhold til forsorgslovens kapitler XXIV—XXVII omhandlede personer (anstaltsudvalget), kommissionen angående omorganisationen af forsorgen for talelidende og udvalget vedrørende deltidsarbejde har gennemført sociale undersøgelser. Ligeledes har *arbejdsmarkedskommissionen* i de senere år udført undersøgelsesarbejder og har stadig undersøgelsesarbejde i gang i nær tilknytning til kommissionens arbejde i forbindelse med praktiske foranstaltninger til påvirkning af beskæftigelsesforholdene.

Den undersøgelsesvirksomhed, som tidligere blev gennemført af nogle af de sociale institutioner, særligt *invalid-} or sikring sr etten* og *ulykkesforsikringsdirektoratet*, i årene under og efter sidste verdenskrig, har derimod i de seneste år været ret begrænset bl. a. på grund af manglende økonomiske midler. Ulykkesforsikringsdirektoratet har dog oplyst, at det for tiden arbejder med en undersøgelse af, hvorvidt formålet med frigørelsen af de af direktoratet båndlagte kapitalerstatninger eller kapitaliserede renteestater er opnået.

Bistand ved gennemførelsen af de fleste af de undersøgelser, der overvejende har haft statistisk karakter, har været ydet af Det statistiske Departement eller i nogle tilfælde af Københavns statistiske Kontor.

b. Andre statsinstitutioner.

1. Det statistiske Departement.

Det statistiske Departement er den danske stats administrative central for indsamling og offentliggørelse af statistiske oplysninger. Dette gælder alle områder inden for stats-administrationen og samfundslivet iøvrigt. Også på det sociale område gennemfører departementet såvel løbende statistiske opgørelser som særlige undersøgelser.

Som omtalt ovenfor har Det statistiske Departement medvirket ved flere af de i forbindelse med arbejds- og socialministerierne udførte undersøgelser. Departementet har endvidere uden forbindelse med andre styrelser gennemført forskellige undersøgelser på det sociale område, jfr. bilag B. a.

Departementet har til løsning af sine opgaver en stab af tjenestemænd og honorarlønnet medhjælp samt et betydeligt teknisk apparat. Det må dog bemærkes, at opgaver, der vedrører sociale undersøgelser, kun er eet felt af mange, med hvilke Det statistiske Departement beskæftiger sig, og at det iøvrigt i almindelighed ikke vil være indstillet på at løse undersøgelsesopgaver, i hvilke forskningsproblemer af ikke-statistisk karakter indtager den mest fremtrædende plads.

2. Indenrigsministeriet.

Under indenrigsministeriet må særligt *Sundhedsstyrelsens medicinalstatistiske kontor* fremhæves som centret for indsamling af medicinalstatistiske oplysninger. Under Sundhedsstyrelsen har været iværksat den omfattende morbiditetsundersøgelse, jfr. bilag B. b.

3. Boligministeriet.

I forbindelse med boligministeriet og de under dette henhørende institutioner har der i de senere år været udført forskellige undersøgelser på det sociale område, jfr. således bilag B. c. Sådanne undersøgelser har således været iværksat både af udvalg under *boligministeriet*, af *Statens Byggeforskningsinstitut*, af *boligministeriets kommitterede i byplansager*, *Dansk Byplanlaboratorium* og *Jydsk Byplanråd*.

4. Undervisningsministeriet.

Under undervisningsministeriet hører *Danmarks pædagogiske Institut*, hvis formål

er at foretage undersøgelser og udføre arbejder af betydning for pædagogisk virksomhed. Da det vil være vanskeligt — for ikke at sige umuligt — i en række tilfælde at trække en skarp grænse mellem det pædagogiske og det sociale, vil en del af dette instituts undersøgelsesvirksomhed kunne siges at falde inden for socialforskningens område, selv om emner af denne karakter ikke vil være det centrale felt for pædagogisk Instituts virksomhed, men i Dogen grad ligge i grænseområdet. Med hensyn til opgaver inden for dette instituts virksomhed, som man har ment at måtte tage med i denne forbindelse, henvises til bilag B. d.

Kunstakademiets arkitektskole har i enkelte tilfælde foretaget social forskning, særligt vedrørende de til boligen knyttede sociale forhold.

5. Universiteterne.

Under Aarhus og Københavns universiteter findes flere institutioner, som har udført social forskning, jfr. bilag B. e.

Københavns universitets sociologiske Institut har således gennemført forskellige forskningsopgaver på dette område. Arbejdet påbegyndtes i 1950 ved den midlertidige besættelse af professoratet i sociologi, og instituttet har iøvrigt kun rådet over små pengemidler og har, bortset fra professoren, en videnskabelig assistent og en kontor-medhjælper, ikke haft nogen fast tilknyttet medhjælper.

Københavns universitets arvebiologiske Institut har, som det vil fremgå af bilaget, i enkelte tilfælde iværksat sociale undersøgelser. I det store og hele ligger dog undersøgelser af denne karakter uden for dette instituts virkeområde.

Københavns universitets psykologiske Laboratorium, har ligeledes løst visse sociale forskningsopgaver, jfr. nærmere bilaget. Også for denne institutions vedkommende ligger egentlige sociale undersøgelsesopgaver i udkanten af det almindelige forskningsområde.

Instituttet for Historie og Samfundsøkonomi har gennemført undersøgelser af social-historisk karakter.

Instituttet for Samfundsforskning, Aarhus universitet, har gennemført visse mindre sociale undersøgelser, jfr. bilaget. Der er ikke for tiden undersøgelser i gang på dette

institut inden for det område, som udvalget beskæftiger sig med.

6. Kommunale organisationer.

Københavns statistiske Kontor.

Københavns statistiske Kontor, der er centrum for indsamling og offentliggørelse af statistik vedrørende Københavns kommune, har, foruden at det som tidligere nævnt i visse tilfælde har ydet teknisk bistand til de i forbindelse med socialministeriet gennemførte undersøgelser, selv foretaget forskellige sociale undersøgelser, jfr. bilag B.f.

Kontorets virksomhed på det nævnte område er begrænset til kommunens eget eller i hvert fald til hovedstadskommunernes område.

Stadsingeniørens direktorat, byplankontoret.

I stadsingeniørens direktorat, byplankontoret, under Københavns kommune, har der været foretaget en del undersøgelser af social karakter, jfr. bilag B. f.

Århus kommunes statistiske kontor.

Århus kommunes statistiske kontor har dels selv, dels i forbindelse med Aarhus universitet, foretaget forskellige sociale undersøgelser. Der henvises herved til bilag B. f.

Kontorets undersøgelsesvirksomhed vil være geografisk begrænset til Århus og nærmeste omegn.

Aalborg statistiske kontor.

Aalborg statistiske kontor har foretaget forskellige undersøgelser, særligt vedrørende befolkningsudviklingen i byen og dens opland.

Kontorets virksomhed vil være geografisk begrænset til Aalborg og nærmeste omegn.

7. Andre organisationer eller enkeltpersoner.

Handelshøjskolen.

Af Handelshøjskolens kontor for organisation og arbejds sociologi er der foretaget en del sociale undersøgelser, særligt af industrisociologiske problemer, jfr. nærmere bilag B. g. Ved undersøgelsesvirksomheden

har der kun været ret begrænsede økonomiske virkemidler til rådighed og ingen fast organiseret medhjælperstab.

Socialpolitisk Forening.

Socialpolitisk Forening har sammen med Handelsministeriets Produktivitetsudvalg iværksat en undersøgelse af lønsystemer i visse danske industrier.

Foreningen har endvidere ladet foretage en undersøgelse af de private, sociale institutioners økonomiske forhold.

I nærværende oversigt har man særligt behandlet undersøgelsesvirksomhed udført af statslige eller kommunale myndigheder eller med offentlig støtte. Det må herved bemærkes, at der såvel af statslige institutioner som af kommuner ud over de nævnte kan have været udført sociale undersøgelsesarbejder, som er undgået udvalgets opmærksomhed. Der er endvidere foretaget forskellige kriminologiske undersøgelser, som udvalget imidlertid har ment faldt uden for det område, med hvilket det skulle beskæftige sig.

Endvidere er en del sociale undersøgelser udført af enkeltpersoner. Blandt de større undersøgelser af denne art kan nævnes dr. med. *Erik Strömngrens* og noget senere dr. med. *Kurt Fremming's* undersøgelser af forekomsten af visse psykiske lidelser på Bornholm, læge *Bent Borup Svendsens* undersøgelser af antallet af psykiatriske sygdomme under krigen, dr. med. *Kirsten Aukens* undersøgelse af unge kvinders seksuelle adfærd, dr. med. *Vagn Christensens* undersøgelse af sammenhængen mellem boligforhold og børnesygelighed og politiinspektør *Jens Jersild's* undersøgelse over den mandlige prostitution.

Det bemærkes endelig, at man ikke har medtaget af markedsforskningsinstitutter foretagne undersøgelser af social karakter; men at man har kendskab til, at navnlig *Gallupinstituttet* har gennemført en del undersøgelser af denne art.

Med hensyn til den nærmere redegørelse for de enkelte undersøgelser henvises til bilag B til nærværende betænkning.

Kapitel IV.

SOCIALFORSKNING UDEN FOR DANMARK

Selv et flygtigt blik på forholdene i udlandet viser, at forholdene uden for Danmarks grænser frembyder et lige så broget billede, som det man får ved at betragte forholdene her i landet. Det ville være fuldstændig uoverkommeligt og gå langt ud over, hvad udvalget har haft brug for i sine overvejelser, at give en blot nogenlunde fyldestgørende skildring af den sociale forskning, som foretages verden over. Det følgende er blot nogle eksempler på, under hvilke former sådan forskning har været foretaget, og viser nogle typer af forskningsinstitutioner af interesse i forbindelse med nærværende betænkning.

I *England* foretog man sociale undersøgelser så tidligt som i 1796 vedrørende spørgsmål om arbejderbeskyttelse; undersøgelser blev endvidere foretaget i forbindelse med den i 1834 publicerede betænkning om fattigloven, og i hele det 19. og 20. århundrede har officielle kommissioner og udvalg, som har beskæftiget sig med socialpolitiske problemer, foretaget undersøgelser af social karakter. Af betydning for fremskaffelse af oplysninger har herved været det særlige engelske system, hvorefter kommissionerne har ret til at foretage omfattende „vidneafhøringer“. Iøvrigt foregår der til stadighed omfattende forskningsvirksomhed inden for den engelske statsadministration. Som eksempel på et arbejde, der har været udført i de senere år, kan anføres den rapport, som i 1954 er udarbejdet vedrørende de ældres begrundelser for at trække sig tilbage, resp. forblive i arbejde.¹⁾

Af *kommissionsarbejder*, hvor man i betydelig grad har anvendt systemet med „vidneafhøringer“ kan nævnes: Report of

the Committee on Farm Workers in Scotland 1936, og som eksempel på en kommissionsbetænkning, hvor man både i udstrakt grad har gjort brug af eksisterende videnskabeligt materiale og på kommissionens initiativ har foretaget undersøgelser, kan anføres: Report of the Committee on Maladjusted Children fra 1955.

Af særlig betydning inden for den statslige forskning i England har været oprettelsen af *The Social Survey*. Denne institution blev oprettet under krigen, knyttet til informationsministeriet, med det formål at foretage opinionsundersøgelser vedrørende befolkningens reaktioner på krigstidsforanstaltninger m. v. Dens arbejdsområde udvidedes hurtigt til at omfatte repræsentative undersøgelser inden for næsten ethvert felt af det sociale undersøgelsesområde.

The Social Survey er — som nævnt — et regeringsorgan, hvis økonomiske midler årligt bevilges af Parlamentet. Det modtager bestillinger på opgaver til løsning fra de forskellige administrationsgrene og udfører dem inden for sine bevilgede midler. Det kan nægte at tage en opgave op — men ikke selv tage et initiativ bortset fra, at det på egen hånd kan arbejde med metodespørgsmål. Det ledes af en direktør, der er ansvarlig overfor de øverste administrative myndigheder i ministeriet.

Som et andet eksempel på, hvorledes man i England griber problemerne an, kan nævnes *The Committee on Human Relations in Industry* nedsat af Department of Scientific and Industrial Research og Medical Research Council i fællesskab i nær tilknytning til Ministry of Labour. Komiteen har til opgave at koordinere forskning vedrørende de menneskelige problemer på arbejdspladserne

¹⁾ Reasons given for Retiring or Continuing at Work. Report of an Inquiry by the Ministry of Pensions and National Insurance. London 1954.

og yde støtte til forskningsprojekter inden for dette område.

Som enkelte eksempler på denne institutions arbejder kan nævnes undersøgelser vedrørende virkningerne af formodet produktionshemmende foranstaltninger, spørgsmål i forbindelse med tilpasning til tekniske forandringer, herunder automatisering og undersøgelser af sociale forhold, som berører produktiviteten.

Også forskellige private organisationer har foretaget undersøgelser inden for det sociale område. Der kan i denne forbindelse — for blot at nævne en enkelt — være grund til at fremhæve den sociale forskning, som finansieres af Nuffield Foundation.

The Nuffield Foundation er ikke i sig selv et undersøgelsesorgan, men et videnskabeligt fond, der yder økonomisk støtte til forskellige videnskabsgrene, herunder også samfundsvidenskaberne. Det har ved flere lejligheder taget initiativet til nedsettelse af udvalg med særlige opgaver inden for anvendt social forskning. Nævnes kan således den komité med B. Seebohm Rowntree som formand, der har iværksat forskning vedrørende de gamles problemer, og endvidere kan omtales *The Nuffield Provincial Hospitals Trust*, som har løst forskningsopgaver vedrørende hospitalerne og deres patienter og vedrørende de forhold, hvorunder praktiserende læger arbejder.

I England er endelig foretaget meget omfattende beskrivelser, navnlig af arbejderens levevilkår, hvorved også belyses den udvikling, der er foretaget de sidste menneskealdre.¹⁾

Blandt undersøgelsescentre i Frankrig kan der være grund til særligt at fremhæve *Vinstitut National d'Études Démographiques*. Institutet er oprettet ved en regeringsbekendtgørelse af 24. oktober 1945 som et under ministeriet for sundhed og befolkning henhørende uafhængigt forskningsinstitut vedrørende befolkningsstatistik og befolkningsproblemer. Såfremt andre sty-

relser bestiller undersøgelser hos instituttet, må de afholde de dermed forbundne udgifter. Dets geografiske arbejdsområde er ikke begrænset til studier af franske forhold, men omfatter videnskabelige studier af befolkningsspørgsmål i almindelighed. Det har ingen administrative pligter, men kan påtage sig undersøgelsesopgaver såvel på eget initiativ som efter anmodning af statslige eller kommunale organer eller private organisationer. Begrebet „befolkningsproblemer“ fortolkes iøvrigt meget vidt, idet instituttet udfører forskning også vedrørende emner som boligspørgsmål, erhvervsvejledning, lærlingetilgang m. v. Institutet ledes af en direktør, som med hensyn til videnskabelige spørgsmål støttes af en teknisk komité og med hensyn til administrative spørgsmål støttes af et administrativt råd. Gennemførelsen af arbejdet er iøvrigt uden kontrol udefra.

Til instituttet er knyttet en fast stab af videnskabsmænd og andet personale, mens andre videnskabsmænd for kortere eller længere tid udfører forskningsarbejder på instituttet.

I Holland findes en lang række sociale forskningsinstitutioner såvel inden for administrationen som knyttet til universiteter eller specielle sagområder. Blandt disse institutioner kan nævnes *Institut voor Sociaal Onderzoek*, der særligt giver sig af med forskning inden for det socialpolitiske felt. Institutet er en uafhængig institution, støttet af regeringen og forskellige kommuner m. v. Den daglige ledelse er i hænderne på en direktør assisteret af et råd på 15 medlemmer, som mødes månedligt, og en slags repræsentantskab på 50 medlemmer, som holder møde een gang om året.

Blandt andre hollandske institutioner, som giver sig af med socialforskning, kan nævnes det landbrugsøkonomiske institut og instituttet for præventiv medicin, som har taget sociale velfærdsproblemer i industrien op til undersøgelse.

Med hensyn til socialforskning indtager

¹⁾ Charles Booth: *Life and Labour of the People of London* (19 bind fra omkring 1890, afsluttet 1902) og Llevelyn Smith m. fl.: *The New Survey of London Life and Labour* (9 bind udkommet 1930—33, refereret i *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1935, side 341—46). Endvidere B. Seebohm Rowntrees bøger om befolkningen i York: *Poverty: A Study of Townlife* 1901, *Poverty and Progress* 1941 (refereret i *Socialt Tidsskrift* 1946, side 46—54) og *Poverty and the Welfare State* 1951 (refereret i *Economic Journal* 1952, side 173—75).

USA en fremtrædende plads. I overensstemmelse med dette lands traditioner har denne forskning været stærkt decentraliseret og i meget væsentligt omfang været udviklet på initiativ af private videnskabelige institutioner eller fonds, blandt hvilke kan nævnes *Russell Sage Foundation*, der i særlig grad har støtte til socialforskning på sit program, og som har ydet støtte til — eller i nogle tilfælde taget initiativet til — en række undersøgelsesprojekter inden for det sociale område. Under denne institutions auspicer har således i de senere år været iværksat eller ydet finansiel støtte til undersøgelser vedrørende sociale forhold i forbindelse med hospitalisering og lægegerning, sociale velfærdsproblemer, børneopdragelses- og familieproblemer m. v.

Blandt de talrige forskningsinstitutioner i USA, som mere varigt giver sig af med løsning af videnskabelige opgaver på dette felt, er mange knyttet til universiteterne eller andre læreanstalter. Som blot eet eksempel på disse universitetsinstitutioner kan anføres *The Institute for Social Research* knyttet til *University of Michigan*, men arbejdende som en selvstændig institution under dette universitet. Institutet, som blev grundlagt i 1946, påtager sig efter kontrakt under søgelsesopgaver både for offentlige myndigheder, private firmaer og andre universitetsorganer, men er naturligvis iøvrigt frit stillet med hensyn til at tage opgaver op på eget initiativ. Til instituttet, som ledes af en direktør og iøvrigt er ind delt i to hovedafdelinger (for group-dynamics og survey-research), er knyttet videnskabsmænd fra mange forskellige videnskabsgrene, sociologer, økonomer, psykologer og politik-videnskabsmænd.

Trangen til samarbejde mellem de mange forskningscentre og videnskabelige discipliner har derfor fundet udtryk i *Social Science Research Council*, der afholder videnskabelige konferencer og iøvrigt tager initiativ til eller yder støtte til gennemførelse af forskningsprojekter i samarbejde med de repræsenterede institutioner.

Det må bemærkes, at der i USA også drives forskning af regeringen inden for dens forskellige styrelser. Socialforskning i betydelig skala foretages således af *Federal Security Agency* inden for dettes område

omfattende bl. a. forsikring og forsorg for gamle, invalider og børn, hvor man på bred basis har søgt oplysninger om disse befolkningsgruppers forhold. Der kan desuden være grund til at nævne det arbejde, som gøres af *Bureau of Census*, ikke blot inden for befolkningsstatistikken, men også med hensyn til undersøgelser vedrørende arbejdsstyrken og arbejdsløsheden og af *Bureau of Labor Statistics*, der foruden indsamling af løbende statistik vedrørende arbejdsforhold m. v. også foretager undersøgelser vedrørende erhvervsprognoser, arbejdsulykker, beskæftigelse af erhvervs-hæmmede, automatisering og andre sociale opgaver. Igennem mange år er forskning vedrørende landbrugets sociale problemer foretaget af *det amerikanske landbrugsministerium*. Endelig må nævnes den forskning af det indkaldte mandskabs sociale forhold, som *USA's forsvarsministerium* har ladet udføre.

Det vil i almindelighed ved overvejelser om nydannelser inden for dansk administration være af særlig interesse at kaste et blik på, hvorledes tilsvarende forhold er ordnet i de andre nordiske lande. I dette tilfælde altså at se på, hvorledes socialforskning foregår i Sverige og Norge. En undersøgelse af forholdene i disse lande giver imidlertid kun lidet materiale til belysning af det emne, som udvalget har beskæftiget sig med.

I Sverige er de vigtigste statslige organer, som foretager undersøgelsesarbejde af denne karakter. *Socialstyrelsens statistiska byrå* og *styrelsens utredningsbyrå* samt *Statistiska Centralbyrån*. Disse organer er som oftest medvirkende i det sociale forskningsarbejde, som foretages i forbindelse med de ofte omfattende betamkninger, som ligger til grund for lovgivningsarbejde. Sådanne undersøgelser har imidlertid også i nogle tilfælde været overdraget enkelte eller en kreds af sagkyndige, tilkaldt til løsning af specielle opgaver. Der finder således socialforskning sted i Sverige, foretaget eller iværksat af forskellige styrelser eller af mere eller mindre private organisationer samt ved universiteter og læreanstalter.

Større socialforskningsarbejder foretaget i de senere år er gengivet i officielle svenske

betænkninger. Heraf kan anføres Ungdomsvårdskomiteens betænkninger,¹⁾ 1952-års yrkesudbildningsakkunnigas betænkning²⁾ og 1952-års åldringsvårdsutrednings betænkning³⁾ og 1954-års familjeutredning.⁴⁾

Af andre større socialforskningsarbejder i Sverige kan nævnes den af Sociologiska Institutionen i Uppsala gennemførte industrisociologiske undersøgelse.⁵⁾

I Norge har undersøgelser af sociale problemer inden for og uden for administrationen i de fleste tilfælde været gennemført af særligt nedsatte udvalg af enkeltpersoner eller af private organisationer. Det kan dog nævnes, at der i 1950 blev oprettet et Institut for Samfunnsforskning, hvis formål er at drive forskning vedrørende sociale problemer inden for industri og arbejdsliv og iøvrigt at støtte og lede socialvidenskabelig forskning og fremme interessen derfor og yde forskningshjælp til specielle opgaver inden for området. Institutet er en uafhængig institution grundet på private tilskud, men modtager dog også statsstøtte til særlige opgaver fra Norges almenvidenskabelige

forskningsråd. Det ledes af en bestyrelse på 5 mand, deraf 4 sociologer eller andre videnskabsmænd (hvoraf de 3 er knyttet til universitetet i Oslo) og en repræsentant for det norske undervisningsministerium.

Blandt de *overvejelser*, som er foregået i udlandet vedrørende socialforskningens udbygning og organisation, kan nævnes de drøftelser, som i 1955 foregik ved eksperter sammenkaldt af *Forenede Nationers Europæiske Kontor* vedrørende spørgsmål i forbindelse med socialforskning. Eksperterne fremhævede således de grunde, som ud fra sociale velfærdssynspunkter talte for udvidet socialforskning, betydningen af samarbejde mellem de forskellige videnskabsgrene og mellem videnskabsmænd og socialarbejdere ved gennemførelsen af forskningsprojekterne, samt endelig nødvendigheden af, at der etableres faste, institutionelle forbindelser mellem lovgivningsmagt og administration og lederne af de videnskabelige undersøgelser. Eksperternes rapport er i oversættelse gengivet i bilag D.

1) I. Psykisk barna och ungdomsvård SOU, 1944:30

II. Stöd åt ungdomens föreningsliv SOU, 1944:31

III. Ungdomen och nöjeslivet SOU, 1945:22

IV. Ungdomens fritidsverksamhet SOU 1947:12

V. Stöd åt utvecklingshämrad ungdom SOU, 1947:17

VI. Ungdomen och arbetet SOU 1948:21

VII. Ungdomen möter samhället SOU 1951:41

2) Yrkesutbildningen SOU 1954:11

3) Åldringsvård SOU 1956:1

4) Samfundet och barnfamiljerna SOU 1955:29

6) T. T. Segerstedt och A. Lundqvist: Människan i industrisamhället. Arbetslivet. Stockholm 1952.

T. T. Segerstedt och A. Lundqvist: Fritidsliv-Samhällsliv. Stockholm 1955.

Kapitel V.

BESVARELSERNE PÅ UDVALGETS FORESPØRGSEL TIL EN RÆKKE SOCIALE INSTITUTIONER, FORENINGER SAMT PRIVATPERSONER ANGÅENDE BEHOVET FOR SOCIAL FORSKNING

Til brug for sine overvejelser vedrørende oprettelsen af et socialforskningsinstitut og den nærmere afgrænsning af det område, med hvilket et sådant forskningsinstitut skulle beskæftige sig, har udvalget — med skrivelse af 29. juni (i nogle tilfælde dog af 12. juli) 1955 — henvendt sig til en række sociale institutioner, foreninger samt enkeltpersoner. Skrivelsens ordlyd er gengivet i bilag C. 1. Som det fremgår heraf, bad udvalget de pågældende om at udtale sig vedrørende hvilke behov; der efter deres opfattelse var for videnskabelig undersøgelse af sociale problemer og hvilke forskningsopgaver, der eventuelt burde tages op.

Henvendelsen er udgået til direktorater og institutioner under arbejds- og socialministerierne, til visse andre styrelser og institutioner henhørende under andre ministerier med tilknytning til sider af den sociale administration; endvidere til samtlige amtmænd, til kommunalbestyrelser og byråd for nogle større byer samt kommunale sammenslutninger og institutioner. Yderligere er der skrevet til sygekasseorganisationerne og visse forsikringsselskaber, særligt inden for pensionsforsikringsområdet, til Det kooperative Fællesforbund, Dansk Arbejdsgiverforening og visse andre repræsentanter for arbejdsgiverne, De samvirkende Fagforbund og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, De samvirkende danske Landboforeninger og Husmandsforeninger, til alders- og invaliderentforeninger og forskellige organisationer og faglige foreninger samt sociale og filantropiske organisationer, som måtte antages at have en særlig interesse for spørgsmålet. Endvidere er der skrevet til enkelte personer, som man vidste havde givet sig af med eller var interesseret i

social forskning. Navnene på de institutioner m. v., til hvilke henvendelsen har været sendt., er gengivet i bilag C. 2. til nærværende betænkning, hvoraf det også fremgår hvem af de adspurgte, der har besvaret skrivelsen. I alt er der udsendt 154 forespørgsler, hvoraf 136 er blevet besvaret skriftligt. Hertil kommer enkelte institutioner eller personer, som telefonisk har meddelt, at de ikke på nuværende tidspunkt mente at kunne give noget svar på forespørgslen.

Det må bemærkes, at de adspurgte institutioner ikke kan betragtes som en ligelig repræsentation af socialt praktiserende eller socialt interesserede institutioner. Når der således er rettet henvendelse til samtlige amtmænd, hvoraf de fleste har besvaret skrivelsen, men, for så vidt angår fagbevægelsen, kun til De samvirkende Fagforbund, Dansk Arbejdsmandsforbund og Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund, vil forslag til undersøgelser, der fremkommer ud fra amternes problemstilling, være fyldigere repræsenteret i materialet end de sociale problemer, som ses fra fagbevægelsens synspunkt. Lignende betragtninger kan gøres gældende vedrørende andre organisationer, og ved sine overvejelser har udvalget derfor ikke kunnet lægge særlig vægt på den hyppighed, hvormed et forslag eventuelt forekommer i materialet, men mere på den sociale rækkevidde af de fremførte synspunkter.

Det overvejende antal af de institutioner m. v., som har modtaget den nævnte skrivelse, har iøvrigt indsendt omfattende besvarelser med udførlige begrundelser for deres standpunkter. Udvalget har fundet, at det ville sprænge rammerne for betænk-

ningen at trykke alle disse besvarelser. Besvarelserne in extenso i duplikeret stand vil imidlertid kunne stilles til rådighed for interesserede ved henvendelse til socialministeriet.

I det overvejende antal besvarelser er der givet udtryk for den opfattelse, at der er et behov for social forskning af videnskabelig karakter; dog at enkelte institutioner ikke mener, der er et sådant behov, eller stiller sig ret uforstående over for hele spørgsmålet.

Det er et almindeligt indtryk af de modtagne besvarelser, at udtrykket „videnskabelig undersøgelse af sociale problemer“ er blevet opfattet og fortolket meget forskelligt af de adspurgte. Dette gælder både opfattelsen af, hvad der skal forstås ved „videnskabelig“ undersøgelse og afgrænsningen af de problemer, som kan kaldes „sociale“. De forskellige opfattelser er i nogen grad bestemt af de adspurgte institutioners eller personers daglige arbejde og de deraf følgende praktiske vanskeligheder. Dette er for så vidt, hvad man ved udsendelsen af den nævnte forespørgsel havde regnet med, idet det netop var udvalgets formål at få et så omfattende materiale som muligt til bedømmelse af, om der hos personer og institutioner, der praktisk eller teoretisk beskæftiger sig med socialt arbejde, eller har føling med sociale problemer, er et behov for en videnskabelig behandling af de spørgsmål, som de derved bliver stillet overfor.

De fleste af de modtagne besvarelser indeholder, foruden en almindelig stillingtagen til behovet for social forskning, forslag til konkrete forskningsopgaver. I bilag C. 3. har man gengivet de således stillede forslag fordelt efter de institutioner, som har fremsat dem, og i bilag C. 4. grupperet efter forslagernes emnemæssige indhold. Udvalget har ikke set det som sin opgave at tage stilling til, om de enkelte konkrete forslag til videnskabelige undersøgelser, der således er fremsat, bør gennemføres og i bekræftende fald af et eventuelt socialforskningsinstitut. Beslutningen om, hvorvidt og hvornår en forskningsopgave skal tages op til behandling, må alene påhvile de interesserede institutioner og myndigheder — herunder ledelsen af et eventuelt socialforskningsinstitut. Når der i det følgende henvises til bestemte af de i de indkomne

besvarelser anførte emner, er det derfor ikke at opfatte som en særlig anbefaling fra udvalgets side af netop disse forslag til videnskabelige undersøgelser; men de er blot fremdraget som eksempler til belysning af principielle eller praktiske synspunkter.

Det indkomne materiale har for udvalget først og fremmest været en vejledning med hensyn til kortlægning af det område, inden for hvilket der er et af nogle sociale institutioner erkendt behov for videnskabelig socialforskning, idet de modtagne besvarelser herved har suppleret den opfattelse af behovet for en sådan forskning, som var repræsenteret af udvalgets medlemmer.

Trods det store antal forslag, som er blevet fremsat, dækker de indkomne besvarelser dog kun en del af de mulige sociale undersøgelser inden for det område, som udvalget særligt har beskæftiget sig med. Udvalgets medlemmer har således selv kunnet pege på betydningsfulde opgaver. Endvidere har cand. polit. Halvor Gille fra F. N.'s befolkningsafdeling i et foredrag, hvortil udvalgets medlemmer var særligt indbudt, angivet en række forslag til danske demografiske undersøgelser, og endelig kan nævnes, at der i sin tid til udvalget angående oprettelsen af et pædagogisk Institut indkom en del forslag, som snarere henhører under det sociale end under det pædagogiske område •— jfr. dette udvalgs betænkning, bilag 5.

For så vidt angår de af institutionerne stillede forslag, fremgår det nærmere af bilag C. 3. og C. 4., at der er fremsat flere ønsker om undersøgelser vedrørende visse *generelle samfundsmæssige forhold*. Et af Direktoratet for Fængselsvæsenet stillet forslag går således ud på at undersøge den normale sociale tilpasningsproces, herunder en undersøgelse af de psykiske og sociale udviklingslinier, der fører til individets og gruppernes tilpasning til samfundet og lovreglerne. Forskellige organisationer ønsker oplysninger vedrørende bl. a. de forskellige samfundsklassers og de enkelte medlemmers opfattelse af sig selv og de andre sociale klasser, fritidens anvendelse, befolkningens ernæringsvaner og forbrug og den normale families tilværelse; det sidste forslag er fremsat af flere med den begrundelse, at man ønsker et sammenligningsmateriale over for skilsmissefamilier. Ministeriet for Grønland ønsker undersøgt livsforhold i

Danmark som baggrund for beskrivelsen af befolkningen i Grønland. Til de mere generelle forslag kan også henføres ønsker om dyberegående studier af befolkningens bevægelser, hvortil kan føjes ønsker om kortlægning af årsagerne til og virkningerne af de indre vandringer fra land til by, og om en undersøgelse af årsagerne til de store fluktuationer i fødselsårgangene.

Et væsentligt antal besvarelser indeholder forslag til undersøgelser af problemer, der direkte udspringer af den sociale lovgivning. I disse besvarelser er „sociale problemer” stort set forstået som „den sociale lovgivnings problemer”. Flere af disse forslag er formuleret som spørgsmål vedrørende lovgivningens „hensigtsmæssighed” eller lignende, og det må bemærkes, at en fuldstændig besvarelse af sådanne spørgsmål ikke vil kunne ske uden angivelse af alternative målsætninger. Det er imidlertid af interesse for spørgsmålet om behov for socialforskning, at det i de fleste af disse tilfælde vil være af væsentlig betydning for en velbegrunderet besvarelse at tilvejebringe oplysninger af rent faktisk karakter.

Nogle af de til lovgivningen nært knyttede forslag er af ret generel karakter og vedrører den sociale *lovgivnings principielle problemer*, hele det grundlag, på hvilket denne lovgivning hviler, de retningslinier, der er søgt gennemført i den, og det omfang, i hvilket disse retningslinier faktisk er fulgt eller eventuelt brudt, afbalanceringen af bestemmelserne i lovgivningens forskellige afsnit og af de ydelser, der udbetales i de enkelte trangstiftfælde, finansieringsformens hensigtsmæssighed og konsekvenser såvel som det etiske grundlag for forsorgsarbejdet.

Som eksempler på forslag til undersøgelser af denne art kan anføres, at det af amtmanden over Maribo amt er foreslået at undersøge de principper og forestillinger, på hvilke den sociale lovgivning hviler, og hvorledes den i sin nuværende udformning virker under de givne samfundsforhold.¹⁾ Af amtmanden over Randers

amt er foreslået at undersøge, hvorvidt visse lovregler, f. eks. angående renteberegning og refusionsbestemmelser, er så indviklede, at de stiller urimeligt store krav til menigmand, der som medlem af sit sogneråd er i det kommunale selvstyres tjeneste.²⁾ Frederiksberg kommunalbestyrelse foreslår en nærmere undersøgelse af den opståede uensartethed, der fremkommer i behandlingen af de forskellige trangstiftfælde, og en koordinerende gennemgang af hele lovgivningen.³⁾ Sammenslutningen af Købstædernes sociale udvalg ønsker en gennemgang af administrationen af den sociale lovgivning i forskellige områder af landet, herunder også de enkelte kommuner.⁴⁾

Undersøgelse af mulighederne for en koordination af den sociale lovgivnings bestemmelser foreslås forøvrigt fra flere sider, både fra amtmændene og kommunale forvaltningsorganer; og Centralarbejdsanvisningskontoret i København nævner den manglende balance mellem arbejdsløshedsunderstøttelser og sygekassedagpenge og foreslår en undersøgelse af samtlige sociale loves indbyrdes balance såvel med hensyn til lovenes ydelser som med hensyn til finansieringen.⁵⁾ Endvidere kan nævnes ønsket om en undersøgelse af, hvorfor understøttelsesbehovet er så forskelligt fra kommune til kommune.⁶⁾

De samvirkende Menighedsplejer foreslår at undersøge det etiske grundlag for forsorgsarbejde. Et forslag fra Dansk Psykologforening om at undersøge den enkeltes tilfredshed eller utilfredshed med den trykthed, de offentlige foranstaltninger forudsættes at give borgeren, kan formentlig også henføres til undersøgelser af den sociale lovgivnings grundprincipper. I denne forbindelse har man også inden for udvalget været opmærksom på betydningen af at tilvejebringe et alsidigt og upartisk grundlag for det i den senere tid diskuterede spørgsmål om sociallovgivningens almindelige psykologiske virkninger.

Andre forslag går ud på at undersøge

¹⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 81.

²⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 82.

³⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 82.

⁴⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 84.

⁵⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 79.

⁶⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 81.

specielle afsnit inden for lovgivningens område, enkelte bestemmelsers virkning eller lovgivningen for specielle grupper af personer. Særligt inden for lovgivningen om børneforsorg og særforsorg er der stillet adskillige forslag til ofte meget specielle, men derfor ikke mindre nødvendige undersøgelser.⁷⁾

Blandt mere *afgrænsede lovgivningsområder*, som således er foreslået taget op til undersøgelse, kan anføres forskellige bestemmelser inden for den nuværende sygeforsikringslovgivning. Der ønskes fra flere sider undersøgelser af konsekvenserne af ophævelse af sygekassegrænsen og af omfanget og arten af den offentlige sygeforsikring og forslag om undersøgelse af konsekvensen af de gældende helbredsbetinger for optagelse i sygekasse og invalideforsikring. Der nævnes endvidere en undersøgelse af behovet for ændringer i sygekassernes regler om sikring af dagpengehjælp i sygdomstilfælde.

Forslag til undersøgelser af hospitalspatienters erhvervsproblemer, af sygekassedagpengenes tilstrækkelighed og af, hvilke indtægter befolkningen har i tilfælde af sygdom, udtrykker ønsker vedrørende oplysning om de økonomiske konsekvenser af sygdom set fra den enkelte patients synspunkt.⁸⁾

Blandt andre lovbestemmelser, der nævnes i besvarelserne, kan anføres forslag om at undersøge virkningen af tuberkuloseloven af 1949, om tildeling af invaliderente til åndssvage eller optagelse af disse under åndssvageforsorg, om grundlaget for fastsættelse af normalbidrag og disses inddrivelse, om værdighedsbetingelsernes hensigtsmæssighed, om hensigtsmæssigheden af reglerne om valgretsfortabelse og om virkningerne af børneværnsforanstaltningerne, ligesom der iøvrigt stilles forslag til undersøgelse af andre enkelte lovbestemmelsers virkninger og formålstjenlighed. Andre forslag vedrører ikke problemerne i forbindelse med selve lovgivningsbestemmelserne, men snarere spørgsmålet om effektivitet og for-

målstjenlighed af de i henhold til loven anerkendte institutioner, plejehjem, børnehjem eller særforsorgsinstitutioner.

Et betydeligt antal af de undersøgelsesforslag, som ikke direkte angår lovgivningen, grupperer sig omkring *de gamles problemer*.⁹⁾ Ønsker om belysning af de gamles levevilkår — eller specielle kategorier af gamle, f. eks. pensionisters levevilkår — er fremsat i flere besvarelser. Foruden oplysning om levevilkårene for de gamle i almindelighed er der nærmere præciserede ønsker om at undersøge deres tilknytning til erhvervslivet, om undersøgelser af, hvorledes arbejdsvevnen aftager med alderen, om oplysninger vedrørende de gamles egne indtægter, om mulighederne for retablering af gamle og syge i erhvervslivet m. v. og undersøgelser af de gamles boligforhold, herunder spørgsmålet om tilrettelæggelse af byggeriet for de ældre, og om hvorvidt disse foretrækker at bo i aldersrentemodtagerboliger eller ønsker boliger i det almindelige byggeri, samt behovet for forskellige former for ambulans omsorg for gamle.

Foruden de gamles problemer har problemer i tilknytning til *sygdom, invaliditet og kroniske lidelser*¹⁰⁾ (medfødte eller erhvervede) i stort omfang tiltrukket sig de adspurgtes opmærksomhed. Det fremgår tydeligt af de mange forslag til forskning inden for dette område, at sygdom og invaliditet foruden de dertil knyttede lægelige problemer har en social side, som der føles et stærkt behov for at få nærmere belyst gennem videnskabelige undersøgelser.

Et meget stort antal forslag går ud på at undersøge mulighederne for at få syge og invalider i gang og i videst muligt omfang indpasset på arbejdsmarkedet. Som det fremgår af bilag C. 4.,¹¹⁾ er der i denne forbindelse fremført forslag, der spænder fra generelle undersøgelser af indpasning i erhvervslivet af de erhvervshæmmede (et begreb, der iøvrigt inkluderer ikke blot de legemligt hæmmede personer, men også omfatter psykisk hæmmede, ældre personer, kriminelle og alkoholister) til specielle un-

⁷⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 78 og bilag C. 4., s. 95.

⁸⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 92.

⁹⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 92.

¹⁰⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 92.

¹¹⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 92.

dersøgelser af, i hvilket omfang invalider opnår beskæftigelse inden for stat og kommune, af behovet for en arbejdsklinik for erhvervshæmmede eller af f. eks. de høreskadedes erhvervstilpasning. For så vidt der allerede er eller vil blive foretaget foranstaltninger for visse syge eller på anden måde hæmmede, går mange ønsker i retning af efterundersøgelser til kontrol af sådanne foranstaltningers effektivitet.

Blandt de øvrige fremsatte forslag, der har berøring med sygdom, invaliditet m. v., kan nævnes det af direktøren for Københavns Hospitalsvæsen fremførte ønske om en undersøgelse af hospitalernes samfundsøkonomiske betydning og det samfundsøkonomiske tab, der er forårsaget af mangelen på hospitalspladser, og om en social vurdering af de sygdomsforebyggende foranstaltninger og en sammenligning af ambulans behandling og mere intensiv hospitalbehandling som midler til rehabilitering af patienter.¹²⁾

Endvidere er der stillet forslag om en undersøgelse særligt af de kronisk syges behov og ønsker, af behovet for plejehjem for kronisk syge og sådanne hjemms placering og en undersøgelse og vurdering af institutionspleje sammenlignet med pleje i hjemmet af kroniske plejepatienter.

Frekvensen af visse — navnlig kroniske — legemlige eller psykiske lidelser i befolkningen eller i dennes enkelte grupper foreslås også gjort til genstand for forskning. Således er der af Direktoratet for Statens Sindssygehospitaller rejst spørgsmål om en undersøgelse af sygdomsfrekvensen for sindslidelser i forskellige grupper af befolkningen,¹³⁾ og fra andre sider er der stillet forslag om undersøgelse af fordelingen af talelidelser i befolkningen eller af forekomsten af åndssvaghed.

Løvrigt er der anført forskellige forslag til undersøgelser vedrørende tilpasning i familie og samfund — bortset fra de erhvervsmæssige problemer — for visse persongrupper, navnlig intelligensskadede og høreskadede. Det kan i denne forbindelse

bemærkes, at der fra særfororgsinstitutionernes side er fremsat et meget stort antal forslag til undersøgelser af særfororgspatienters særlige forhold.¹⁴⁾ Således kan bl. a. nævnes forslag om at få oplyst, hvorledes de intelligensdefekte, de døve, de blinde og de vanføre klarer sig; hvorved det ikke blot ønskes undersøgt, hvordan det går personer, som har været under fororg, men også, hvorledes personer med tilsvarende lidelser, som ikke har været under fororg, klarer sig.

Et stort antal forslag har ikke direkte berøring med de sociale lovgivningsforanstaltninger. Således kan nævnes, at der i flere besvarelser peges på, at der er et behov for forskning vedrørende *familielivet, børnenes vilkår og opdragelse*,¹⁵⁾ også ud over, hvad der udtrykkeligt har tilknytning til sociallovgivningen.

De mest generelle forslag vedrørende familielivet går ud på ønsker om at undersøge den normale families tilværelse (som baggrund for disorganisationsfænomenerne) og om grundlaget for ægteskabers indgåelse; men forøvrigt er det især spørgsmålet om baggrunden for ægteskabernes opløsning og de af ægteskabsopløsningen følgende problemer, der er foreslået belyst ved undersøgelser. Mere specielt er der fremsat forslag om en undersøgelse af separationens betydning som ægteskabsbevarende faktor og om vanskelighederne for den enlige moder. Det er — som det vil fremgå af bilag C. 3. — ikke mindst amterne samt visse socialt arbejdende, private organisationer, der har beskæftiget sig med disse problemer. Mødrehjælpen har især samlet sin opmærksomhed om de særlige problemer, der står i forbindelse med svangerskab. Baggrunden for de mange uønskede svangerskaber, omfanget af anvendelsen af svangerskabsforebyggende midler, og behovet for seksualvejledning foreslås undersøgt,¹⁶⁾ men også andre beskæftiger sig med disse spørgsmål og fremsætter f. eks. ønsker om at undersøge de før-ægteskabelige graviditeters betydning for ægteskabets indgåelse og for forløbet af

¹²⁾ Jfr. büag C. 3., s. 84.

¹³⁾ Jfr. büag C. 3., s. 79.

¹⁴⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 77—78.

¹⁵⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 95—96.

¹⁶⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 79.

de ægteskaber, der indgås på dette grundlag. En del forslag går endvidere ud på at undersøge forhold i forbindelse med kvindernes — særligt de gifte kvinders — deltagelse i erhvervslivet, herunder spørgsmålet om fordele og ulemper ved deltidsbeskæftigelse for kvinder. Bl. a. kan nævnes Socialpolitisk Forenings ønske om en undersøgelse af konsekvenserne af mødres udearbejde for individ, familie og samfund.

Børnenes problemer har mange forslagsstillere viet særlig opmærksomhed. Det kan således nævnes, at der er fremsat forskellige forslag vedrørende børnenes problemer særligt af landsnævnet og overinspektionen for børneforsorgen,¹⁷⁾ Dansk Psykologforening, Dansk Kvindesamfund m. v. Interessen samler sig særligt om sammenligninger mellem den sociale tilpasning hos børn, der er opvokset under særlige betingelser — på børnehjem, hos enlige mødre, i skilsmissefamilier, som plejebørn eller under andre særlige omstændigheder — med normale børns sociale tilpasning.

I nær tilknytning til familielivets problemer står spørgsmålet om *boligforholdene*.¹⁸⁾ Flere forslagsstillere har således ønsket at undersøge spørgsmål om boligstandardens betydning for familieliv, for børnenes vanskeligheder, for moralske og ædrueligheds-mæssige og sociale forhold, for institutions- og forsorgsbehov. Boligministeriet ønsker således at undersøge sammenhængen mellem dårlige boligforhold (slum) og dårlige sociale, hygiejniske og mentale forhold hos beboerne af et sådant boligkvarter belyst. Andre forslagsstillere, bl. a. direktoratet for fængselsvæsenet, Danske Arkitekters Landsforbund og Den alm. Danske Lægeforening, rejser lignende spørgsmål enten formuleret i større almindelighed eller mere specielt om boligvaner, om virkningen af sanering på familier, der flytter til bedre boligforhold, og om børnenes liv i slumkvarterer. En del besvarelser, hvoraf kan nævnes boligministeriets kommitterede i byplansager, Jydsk Byplanråd og Århus kommune,

udtrykker ønsker om undersøgelser af forskellige spørgsmål af social karakter i forbindelse med byplanlægningen.

I betragtning af den diskussion, der i de seneste år har været ført om *ungdommens problemer*, er det i overensstemmelse med forventningerne, at der er stillet en del forslag til forskning vedrørende ungdommens forhold.¹⁹⁾ Der er således fremsat forslag, som går ud på at undersøge hvilke faktorer i opvækstmilieuet, der har betydning for erhvervsvalget, spørgsmålet om manglende faglig uddannelse som årsag til sociale tilpasningsvanskeligheder, lærlinguddannelsens rationalisering, hvordan det går, når unge kommer fra landet til byen, de utilpassede unges problemer, de ugifte unges økonomi og ungdomsforeningernes arbejdsmetoder.

En del undersøgelsesforslag beskæftiger sig særligt med forhold i nær tilknytning til *arbejdsmarkedet*.²⁰⁾ Således foreslår bl. a. arbejdsmarkedskommissionen undersøgt arbejdsstyrkens sammensætning og faglige bevægelighed. Der er undersøgelsesforslag med ønsker om at belyse årsagerne til, at der vedvarende er så mange ufaglærte arbejdere, arbejdskraftens vandringer fra land til by og virkningerne af disse vandringer, bl. a. på beskæftigelsesforholdene i landkommunerne. Udvandringskontoret stiller forslag om undersøgelser vedrørende udvandringen og dens virkning på beskæftigelsen, og forskellige besvarelser beskæftiger sig med virkningen af arbejdsanvisningskontorenes erhvervsvejledning. Endvidere er det i nogle besvarelser foreslået at undersøge de langvarigt arbejdsløses milieu og muligheden for at foretage foranstaltninger for de langvarigt arbejdsløse; og endelig kan nævnes forslag om en undersøgelse af privatfunktionærernes løn-, ansættelses-, uddannelses- og andre sociale forhold²¹⁾.

I det indsendte materiale finder man en del forslag om problemer, der særligt vil kunne løses ved undersøgelser på de enkelte *arbejdspladser*.²²⁾ Både De samvir-

¹⁷⁾ Jfr. bilag C. 3., s. 78.

¹⁸⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 96—97.

¹⁹⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 97.

²⁰⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 97—98.

²¹⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 98.

²²⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 98.

kende Fagforbund og andre faglige organisationer, Dansk Psykologforening og Dansk Sociologisk Selskab har foreslået undersøgelser af problemerne vedrørende samarbejde mellem arbejdsgivere og beskæftigede, om arbejdsmilieuets indvirkning på de beskæftigede, arbejdspladsernes trivselsproblemer og deres sammenhæng med produktionsproblemerne, skiftende tjenestetiders indflydelse på helbredet. Ulykkesforsikringsdirektoratet, arbejdstilsynet m. fl. ønsker undersøgt spørgsmål i forbindelse med ulykker på arbejdspladser m. v., således hyppigheden og graden af arbejdsulykker og undersøgelser af årsager til ulykkestilfælde. De økonomiske følger af ulykkestilfælde og kontorfagets erhvervs sygdomme er ligeledes emner, om hvilke nogle af de adspurgte har fremsat ideer til undersøgelser.

Det kan endelig nævnes, at der blandt de indkomne forslag til undersøgelser har været flere inden for det område, som kan kaldes undersøgelser vedrørende *socialt disorganiserede grupper*.²⁵⁾ Den sociale Skole foreslår således undersøgt forsorgsklientellets sammensætning og proportionerne mellem de forskellige grupper, årsagerne til de forskellige gruppers opståen og mulighederne

for efterforskning til mindskning af grupperne.

Andre forslag går ud på at undersøge årsagerne til, at personer falder det offentlige til byrde, behandling og forsorg af alkoholister og narkomaner, den heteroseksuelle og homoseksuelle prostitutions omfang og følger.

Som et socialt disorganisationsfænomen, der burde tages op til undersøgelse, har et af udvalgets medlemmer anført selvmordsproblemet.

Som det vil fremgå ved gennemlæsning af emnelisten — jfr. bilag C. — byder de stillede forslag på forskningsopgaver af meget forskellig art.

De mange fremsatte forslag har iøvrigt vist, at der, hvor man i praksis har føling med sociale problemer, er et betydeligt behov for undersøgelser og drøftelser vedrørende lovgivningens bestemmelser, generelle eller specielle, når de forekommer urimelige eller uhensigtsmæssige.

Det fremgår iøvrigt af besvarelserne, at de sociale problemer, der foreligger som emner for videnskabelig forskning, ikke er begrænset til sådanne, der har direkte relation til eksisterende eller planlagt lovgivning.

²⁵⁾ Jfr. bilag C. 4., s. 98—99.

Kapitel VI.

BEHOVET FOR SOCIALFORSKNING

1. Almindelige synspunkter.

Den øgede interesse for undersøgelser af sociale forhold har i de sidste 10—15 år bevirket, at et stigende antal samfundsmæssigt betydningsfulde spørgsmål er blevet videnskabeligt belyst, og at man i en række tilfælde er trængt dybere ned i problemerne gennem anvendelse af en flerhed af forskningsmetoder. Mens man tidligere fortrinsvis anvendte mere summariske statistiske metoder, har man f. eks. i stigende grad benyttet sig af enqueter, hvor man taler med de enkelte, hvis forhold man ønsker at undersøge. I adskillige tilfælde har man desuden draget nytte af det inden for administrationen foreliggende materiale og har ved anvendelse af disse forskellige veje til viden studeret individuelle livsforløb for derigennem at efterspore årsagerne til opståede afvigelser fra det normale eller virkningen af gennemførte foranstaltninger. Benyttelsen af disse mere intensive metoder har været mulig, fordi man har begrænset materialets talmæssige omfang ved hjælp af repræsentativ udvælgelse.

Der har ved en række undersøgelser fundet et snævert samarbejde sted mellem repræsentanter for forskellige videnskabsgrene; såvel økonomer, statistikere, sociologer som socialmedicinere, psykiatere og psykologer har bidraget til dette samarbejde.

Udvalget finder anledning til at fremhæve, at den hidtidige forskning vedrørende danske sociale forhold ikke blot har givet væsentlige oplysninger til klarlæggelse af de lovgivningsmæssige og administrative spørgsmål, som man i en række tilfælde har ønsket belyst, men også har fremskaffet en betydelig viden om danske samfundsforhold. Man kan derfor tilslutte sig det i

udvalgets kommissorium udtalte, hvorefter „det iværksatte forskningsarbejde har tilvejebragt et solidere grundlag for drøftelse af forskellige sociale spørgsmål.“

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at den eksisterende viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger stadig har en meget ufuldstændig og spredt karakter. For de fleste af de sociale områder foreligger kun summarisk statistik, og om væsentlige områder og problemer mangler helt de nødvendige oplysninger, eller den eksisterende viden er forældet. Udvalgets opfattelse er blevet bestyrket gennem svarene på udvalgets forespørgsel til institutioner, foreninger m. v. inden for det sociale felt (jfr. kapitel V). Flertallet af de adspurgte har hver inden for deres sagområde kunnet pege på betydningsfulde spørgsmål, som trænger til videnskabelig undersøgelse. Udvalget mener sig berettiget til at fortolke besvarelsene som udtryk for et behov for en stærkt udvidet forskning, ikke mindst hos dem, der arbejder praktisk med sociale spørgsmål.

At dansk socialforskning ikke er nået videre kan virke overraskende, når man tager i betragtning, at Danmark i forbindelse med *den sociale lovgivning*, herunder medregnet bolig- og sundhedsvæsen, anvender mellem 2 og 3 milliarder kr. om året, og at udgifterne til disse formål — reduceret under hensyn til prisstigninger og befolkningstilvæksten — er blevet fordoblet i løbet af de sidste 20 år. De beløb, der anvendes til at analysere sociallovgivningen og andre sociale spørgsmål, er ganske ubetydelige i forhold til disse tal. Hertil kommer, at udbygningen af de sociale ordninger stadig fortsætter; senest bl. a. ved sygelønsordningerne for arbejderne og

folkepensionsloven. Der må nødvendigvis være en vis usikkerhed med hensyn til disse principielt nye ordningers virkninger for den enkelte og for samfundet, som påkalder nærmere analyse. Men allerede inden for den hidtidige forsikrings- og forsorgslovgivning foreligger en række tungtvejende spørgsmål om ordningernes virkemåde og virkninger, som trænger til belysning gennem erfaringsmæssige undersøgelser.

Det er udvalgets opfattelse, at der ikke er givet lovgivningsmagten, administrationen og offentligheden tilstrækkeligt materiale i hænde til belysning af de sociale ordningers funktion, deres virkning for den enkelte og øvrige virkninger, bl. a. på det økonomiske liv. Det foreliggende materiale giver ikke tilstrækkeligt grundlag til at skønne over, om de anvendte midler — pengemæssigt eller organisatorisk — får den størst mulige nyttevirkning og sættes ind på de mest betydningsfulde steder. Hvor så betydelige beløb anvendes, bør ingen brugbar metode forsømmes til at belyse de forskellige ordninger og de stadigt skiftende sociale forhold, som danner baggrunden for eksisterende og fremtidig lovgivning.

Socialpolitikken er i dag mere kompliceret end tidligere, hvor sociale problemer først og fremmest gav sig udtryk i form af dyb økonomisk nød. Bekæmpelse af økonomisk nød er stadig en væsentlig målsætning inden for socialpolitikken, men hertil er der i vor tid kommet nye problemstillinger. Nogle af disse skyldes forskydningen i befolkningens sociale sammensætning over mod et stigende antal funktionærer. Andre fremkommer ved de ældres voksende andel i befolkningen og den gradvise forlængelse af børnenes og de unges skole- og uddannelsesperiode. Endelig er man i stigende grad blevet opmærksom på personlige tilpasningsproblemer, der er af stor betydning for såvel den enkelte som for forholdet mellem den enkelte og de grupper, han lever i. Eksempler herpå finder man bl. a. inden for familien, med hensyn til de ældre og i arbejdslivet.

Der er antagelig ret bred enighed om, at et af socialpolitikens mål er at støtte og styrke *familien* i dens bestræbelser for at tilpasse sig de stadige ændringer i dens egen og det omgivende samfunds struktur. Man

har i analysen af familiens ændrede situation først og fremmest haft opmærksomheden henvendt på visse håndfaste data som f. eks. mindskelsen i familiens størelse og mødrenes tiltagende udearbejde; men der er grund til at tro, at nutidens ægteskabelige problemer, som bl. a. viser sig i et stigende antal skilsmisser, har en langt mere kompliceret baggrund i det moderne samfunds socialpsykologiske struktur.

De ældres stilling i familien og på arbejdsmarkedet er i dette århundrede blevet væsentligt forandret, samtidig med at de ældre årganges andel i befolkningen er steget. Dette har ikke alene skabt økonomiske problemer vedrørende forsørgelse af de ældre, men også forårsaget menneskelige tilpasningsproblemer, som man endnu ikke har formået at afhjælpe.

Dyberegående forskning på disse to områder vil ikke blot kunne skabe en bedre forståelse af de kræfter, som er i virksomhed, og derigennem give offentligheden et solidere grundlag for den stadige drøftelse af familiernes og de ældres problemer. En sådan viden vil også kunne medvirke til, at socialpolitikken i højere grad kan bidrage til at mindske familiernes og de ældres vanskeligheder. Uden fornøden viden om de ofte meget indviklede sammenhænge, der her er tale om, kan man gennem i og for sig særdeles velmente sociale foranstaltninger let komme til at gøre mere skade end gavn.

Også på *arbejdslivets* område ser man, hvorledes den tekniske, økonomiske og sociale udvikling stadig bringer nye spørgsmål frem, hvoraf nogle løses ad fredelig vej, andre bevirker åbne eller skjulte konflikter. Det er muligt, at ikke mindst den tekniske udvikling i de kommende år vil skabe komplicerede problemer såvel på de enkelte arbejdspladser som på arbejdsmarkedet som helhed gennem omlægning af arbejdsprocesser, nye kvalifikationskrav til forskellige arter af arbejdskraft og nye lønformer. Disse problemer, ligesom en række allerede bestående, kan give anledning til konflikter såvel af økonomisk som psykologisk karakter. Det er udvalgets opfattelse, at adskillige af disse uoverensstemmelser vil kunne undgås, såfremt man på neutral basis, men i nær kontakt med arbejdsmarkedets organisationer, ved undersøgelser i virksomhederne følger „klimaet på arbejds-

pladserne" og stiller resultatet til rådighed for parterne. Arbejdsmarkedets parter synes i stigende grad at være opmærksomme på disse spørgsmål. Den hidtidige forskning på dette område har herhjemme imidlertid været meget begrænset, mens den i udlandet er i stærk vækst.

Mulighederne for i tide at *forebygge* sociale onder - - økonomisk usikkerhed, arbejdsudygtighed, tilpasningsvanskeligheder hos børn og unge, erhvervsmæssig fejlplacering, familiedisorganisation, konflikter på arbejdspladserne — har i det hele vundet stadig større forståelse i de senere år, såvel ud fra humane synspunkter som ud fra samfundsøkonomiske hensyn. Der er ligeledes sket en udbygning af de samfundsinstitutioner, som sigter på ad lægelig-social vej at *behandle og genindpasse* grupper af personer, der af en eller anden grund er ramt af alvorlige vanskeligheder, og som ikke uden støtte kan løse deres problemer. En sådan socialpolitik, som sigter på at fjerne selve trans-årsagerne, forudsætter i endnu højere grad viden om sociale onders forekomst og deres årsager og virkninger end en socialpolitik, der alene gennem pengehjælp søger at afbøde skete skader. De institutioner og foreninger, som har forebyggende eller behandlende opgaver, har da også over for udvalget fremsat ønske om gennemførelse af undersøgelser af denne art, der kan hjælpe dem i deres arbejde.

Ikke mindst på disse områder, hvor foranstaltningerne til en vis grad er af eksperimentel karakter, er det nødvendigt, at man foretager en løbende vurdering af foranstaltningernes nyttevirkning i forhold til indsatsen. Det fremgår af besvarelserne af udvalgets spørgsmål, at næsten alle de offentlige eller private institutioner, der arbejder med forebyggelse eller behandling, ønsker resultatundersøgelser foretaget. Dette gælder f. eks. børneforsorgen, særforsorgen, invalideforsikringsretten, mødrehjælpen og arbejdsdirektoratet.

2. Særligt påtrængende forskningsopgaver.

De hovedtyper af forskning med henblik på socialpolitisk virksomhed, som efter udvalgets mening i særlig grad bør fremmes er:

a) analyse af de eksisterende sociale ord-

ninger, herunder lovgivning og administration; b) undersøgelser af specielle persongruppers forhold; c) undersøgelser af sociale problemer af mere almen karakter.

De tre typer af forskningsopgaver vil i en række tilfælde glide over i hinanden eller supplere hinanden, og ingen af dem kan siges at have prioritet foran de andre. Når udvalget i det følgende fremhæver enkelte forskningsønsker inden for de forskellige områder, er det som betydningsfulde eksempler og ikke for at udelukke andre muligheder.

a) Den nu mest fremtrædende kilde til viden om *eksisterende ordninger* er den løbende officielle statistik og beretningerne fra sociale institutioner, som dog i almindelighed ikke er særlig dybtgående. En række af de sociale institutioner har i deres svar til udvalget udtrykt ønske om at få større mulighed for med forskningskyndig bistand at udnytte det ofte meget omfattende materiale, de ligger inde med, såvel til en mere indgående analyse af institutionernes virksomhed som til belysning af væsentlige sociale problemer. Der bør efter udvalgets opfattelse skabes muligheder for at gennemføre en sådan forskning. Man skal endvidere pege på, at de større kommuner kan have praktisk nytte af bistand til analyse af deres sociale virksomhed, ligesom sammenligninger mellem kommunerne i så henseende kan have interesse.

Idet man skal henvise til oversigten over besvarelserne fra de forskellige institutioner m. v., skal man, som allerede berørt, understrege behovet for systematiske undersøgelser af de forskellige sociale ordninger og foranstaltningers virkemåde og resultater.

Som et eksempel fra arbejdsmarkedsområdet skal man pege på ønskeligheden af, at der foretages en undersøgelse af den offentlige arbejdsanvisning og de offentlige beskæftigelsesforanstaltningers effektivitet med særlig henblik på igangsættelse af de langvarigt ledige. Endvidere er tiden formentlig inde til en alsidig undersøgelse af samarbejdsudvalgenes virksomhed inden for industrien.

Inden for boligområdet er det anbefalet, at der foretages en undersøgelse af virkningerne af de i boligstøtteleven indeholdte bestemmelser om huslejetilskud

til familier med børn, herunder i hvilket omfang disse bestemmelser bidrager til forbedring af de økonomisk dårligst stilledes boligforhold. En undersøgelse af de fra saneringsområder udnyttedes tilpasning til nye boliger vil ligeledes være nyttig.

Inden for børneforsorgens område skal man anbefale, at der foretages undersøgelser af børneforsorgens resultater, herunder af forskellige behandlingsmetoder.

Udvalget finder det endvidere påkrævet, at der i højere grad inden for særforsorgen, børneforsorgen, sundhedsvæsenet og aldersforsorgen foretages undersøgelser vedrørende behovet for institutioner (anstalter, hjem o. s. v.) sammenholdt med mulighederne for ved anvendelse af andre virkemidler til undgå institutionsanbringelser. Man skal eksempelvis anbefale, at årsagerne til vanskelighederne ved at skaffe private plejepladser nærmere undersøges. I denne forbindelse bør opmærksomheden også rettes mod erfaringerne fra eksisterende plejehjem.

Det vil i høj grad være af betydning, at man fra begyndelsen følger de forsørgelsesmæssige, psykologiske og økonomiske virkninger af overgangen fra den hidtidige aldersrente til folkepensionering, jfr. nedenfor om aldersforsøgning i almindelighed.

Det skal bemærkes, at ikke alene offentlige, men også private institutioner ofte vil have behov for at foretage en analyse af deres arbejde og resultater for på grundlag heraf at kunne tilrettelægge virksomheden på den mest effektive måde inden for de begrænsede midler, der i reglen står til rådighed. Nogle private institutioner vil være interesserede i at foretage eksperimenter med nye metoder, såfremt de har mulighed for med sagkyndig bistand at foretage en analyse af resultaterne sammenholdt med resultatet af andre metoder.

b) Den anden hovedkategori af forskningsopgaver er *undersøgelse af persongrupper*, hvis forhold man mener har særlig interesse.

Som en særlig påtrængende forskningsopgave — der er fremhævet fra mange sider — skal man i denne forbindelse pege på en alsidig undersøgelse af de ældres leveforhold, bl. a. deres økonomiske forhold, deres forhold til arbejdsmarkedet og deres kontakt med andre mennesker, herunder familien. Herigennem vil der kunne skabes

bedre grundlag såvel for belysning af behov for ændringer i lovgivningen som for indsats fra arbejdsmarkedsorganisationerne og for påvirkning af den almindelige indstilling over for ældre personer.

Man skal endvidere understrege behovet for en undersøgelse af funktionærernes løn-, ansættelses-, uddannelses- og andre sociale forhold, idet den hidtidige viden om denne stadig voksende gruppe er meget mangelfuld.

En anden betydningsfuld opgave vil være en nærmere undersøgelse af forekomsten af sindslidelser og intelligensdefekter i befolkningen, og hvorledes de ramte personer klarer sig i samfundet. En tilsvarende undersøgelse vedrørende udbredelse af alkoholisme og alkoholismens betydning for social deroute må anses for særdeles påkrævet.

Til sammenligning med leveforholdene for de specielle grupper vil det i mange tilfælde være ønskeligt at have en dyberegående viden om befolkningen iøvrigt.

c) Den tredje hovedkategori er *undersøgelse af særlige sociale problemer*. Der er såvel i udvalget som i de indkomne svar på udvalgets forespørgsel inden for hvert af de forskellige sagområder fremkommet et betydeligt antal ønsker om undersøgelser af denne art, hvoraf man skal fremhæve nogle.

Under hensyn til den betydning, som de stadige ændringer i fødselshyppigheden har for den danske befolkningsstruktur og derigennem for dansk økonomi og sociale forhold, finder man det påkrævet, at der foranstaltes en dybtgående undersøgelse for at finde frem til årsagerne til ændringerne i fødselstallet, herunder de motiver, der på forskellige tidspunkter bestemmer børneantallets størrelse inden for familierne. På befolkningsområdet skal man endvidere pege på ønskeligheden af et studium af motiverne til flytningerne fra land til by og mellem forskellige dele af landet og de bortflyttedes senere beskæftigelses- og forsørgelsesforhold.

Inden for familieområdet vil man mene, at Danmarks — i forhold til andre europæiske lande — meget høje skilsmissehyppighed gør det naturligt, at der foretages nærmere undersøgelser af baggrunden for dette fænomen. Endvidere skal man fremhæve behovet for undersøgelse af konsekvenserne af mødres udearbejde, herunder den økonomiske og psykologiske virkning af heldags-

anbringelse af børn i børneinstitutioner sammenholdt med konsekvenserne af alternativerne hertil.

På arbejdslivets område skal man foruden at henvise til udvalgets udtalelse om behovet for at følge „klimaet på arbejdspladserne“ pege på særlige undersøgelser af årsagerne til ulykker under arbejde og forekomsten af de såkaldte „ulykkesfugle“ samt over beskæftigelses- og fortjenstmulighederne for gamle og erhvervshæmmede.

Endelig skal man som et yderligere eksempel på påtrængende nødvendige studier af sociale problemer nævne ønskeligheden af en dyberegående undersøgelse af baggrunden for den meget høje registrerede selvmordshyppighed i Danmark.

3. Socialforskningen, dens muligheder og begrænsninger.

I betænkningens indledende afsnit har man defineret begrebet socialforskning som målforskning med konkret sigte på at belyse sociale forhold til vejledning for de organer, hvis opgave det er at påvirke leveforholdene for enkeltindivider, familier og sociale grupper, herunder i situationer, som medfører økonomisk trang eller andre særlige vanskeligheder. Der kræves hertil viden om mennesker, deres ønsker og adfærd, de sociale institutioner og det milieu, i hvilket de virker, såvel som kendskab til disse faktoreres gensidige påvirkning og de kræfter, der bevirker stadige ændringer i forholdet mellem mennesket og dets omgivelser. Den anvendte socialforskning må derfor støtte sig til og samarbejde med en række grundvidenskaber, der studerer menneskelige, økonomiske og tekniske fænomener i videste forstand, og som derigennem kan tilføre socialforskningen det fornødne kendskab til de for samfundslivets udformning grundlæggende årsagsforbindelser.

Efter udvalgets mening kan socialforskningen i dag — selv om dens metoder ikke er så fremskredne som den tekniske forsknings — give et betydningsfuldt bidrag til belysning af såvel umiddelbart påtrængende som mere langsigtede samfundsproblemer. Videnskaben er ifølge sin natur ikke i stand til at give svar på et hvilket som helst spørgsmål; men gennem konkrete studier

og systematiske ræsonnementer kan man få en række væsentlige problemer belyst. Der er en ikke ukendt tendens til ved lovgivningsarbejde og anden behandling af sociale problemer at bygge på den enkeltes ofte stærkt begrænsede iagttagelser og hans forudfattede meninger. At indskrænke sig hertil vil imidlertid i mange tilfælde være at basere foranstaltningerne på en usikker grund. Hvad trænede forskere inden for socialvidenskaben ved indsamling og bearbejdelse af et alsidigt materiale kan gøre er på en upartisk måde at lægge kendsgerningerne på bordet i en systematisk form, således at de kan danne grundlag for overvejelse af behovet for eventuel ændring af bestående forhold. Sådanne undersøgelser vil derimod ikke i sig selv kunne bestemme, hvorvidt der findes „sociale behov“. Afgørelse af, hvorvidt der er et behov, som kræver handling, forudsætter vurderinger, som i nogle tilfælde er alment anerkendte, men i andre tilfælde omstridte. Det vil her være de besluttende myndigheder, som må vurdere materialet og foretage skøn om, hvorvidt nogle af de foreliggende handlemuligheder bør realiseres. Socialvidenskaben kan imidlertid bidrage til belysning af disse vurderinger, ligesom man kan anvise alternative muligheder for at afhjælpe nærmere bestemte sociale behov eller tilpasningsvanskeligheder, som man ud fra givne vurderinger har konstateret.

Som det fremgår af oversigten over de af offentlige og private organer fremsatte ønsker om forskning, foreligger der allerede ønsker om et meget stort antal praktiske forskningsopgaver til belysning af den eksisterende lovgivning og administration, og det vil også i fremtiden, således som det hidtil har været tilfældet, i vidt omfang være de administrative og politiske myndigheder, som tager initiativ til undersøgelser.

Noget tilsvarende gælder undersøgelser inden for arbejdsmarkedets område, hvor arbejdsmarkedets parter, som står over for de praktiske problemer, i mange tilfælde vil komme til at udpege forskellige forskningsopgaver med videre eller snævrere sigte.

Det skal imidlertid understreges, at et forskningsarbejde, der udelukkende udspringer af øjeblikbestemte problemstillinger, ikke vil være tilfredsstillende hverken fra et videnskabeligt eller fra et praktisk

synspunkt. Ved siden af fremskaffelse af oplysninger, der kan være vejledende for lovgivningen, administrationen eller private organisationer eller virksomheder ved løsning af konkrete spørgsmål, må der være muligheder for, at socialforskningen kan

tage opgaver op af mere langsigtet og principiel karakter — undersøgelser, som ved at betragte problemerne i en videre sammenhæng kan placere, uddybe og berige undersøgelser af mere umiddelbar praktisk karakter.

Kapitel VII.

UDVALGETS OVERVEJELSER VEDRØRENDE RAMMERNE FOR SOCIALFORSKNINGEN

1. Oprettelsen af et forskningsinstitut.

Efter at et vist undersøgelsesarbejde inden for det sociale område nu er foregået i en årrække, er der grundlag for at foretage en vurdering af de former, hvorunder dette arbejde finder sted.

Udvalget har tidligere som sin opfattelse udtalt, at de hidtidige undersøgelser har været af megen betydning; udvalget mener derimod ikke, at undersøgelsesvirksomheden i alle henseender har haft en tilfredsstillende form. Man skal herved påpege, at de hidtidige forskningsopgaver hovedsageligt er blevet valgt efter, hvad der administrativt eller lovgivningsmæssigt inden for den nærmeste fremtid har været anvendelse for. Dette er i mange henseender overordentligt betydningsfuldt, men det har bevirket, at forskningsfeltet er blevet for snævert og i for høj grad begrænset til kortsigtede problemstillinger. Hertil kommer, at det selv inden for det administrative eller lovgivningsmæssige område har været noget tilfældigt, på hvilke punkter man har foretaget dyberegående undersøgelser. I en række tilfælde er initiativet blevet taget af kommissioner og udvalg, men på mange punkter har der enten ikke været nedsat sådanne, eller de nedsatte kommissioner og udvalg har indskrænket sig til at anvende de spredte oplysninger, som tilfældigt var for hånden, bl. a. fordi man ikke har ment at kunne afvente resultaterne af mere dybtgående studier.

Den hidtidige løse form for undersøgelsesvirksomhed har også bevirket, at det har været vanskeligt at planlægge kontinuerlige resultatundersøgelser og lignende undersøgelser, der strækker sig over længere tidsrum.

Et andet uheldigt træk, som hænger sam-

men med undersøgelsesarbejdets spredte karakter, har været, at man til hver enkelt forskningsopgave fra gang til gang har måttet fremskaffe medarbejdere, der — særlig for så vidt angår læger, psykologer og socialrådgivere — har været skiftende fra opgave til opgave. De erfaringer, som medarbejderne har indhentet gennem deltagelse i en undersøgelse, er derved ofte gået tabt for videre arbejde af denne art. Endvidere er en række af undersøgelserne trukket i langdrag, fordi medarbejderne delvis har måttet påtage sig arbejdet som bibeskæftigelse. Dette gælder også arbejds- og socialministeriernes statsvidenskabelige konsulent og dennes medarbejdere i ministeriet.

Med hensyn til bearbejdelsen af statistisk materiale har man i mange tilfælde modtaget værdifuld hjælp såvel fra Det statistiske Departement som fra Københavns statistiske Kontor, men også her har der i flere tilfælde vist sig visse vanskeligheder. Arbejdet med undersøgelserne har måttet glide ind sammen med disse institutioners løbende arbejde eller andre — måske ud fra forskellige synspunkter mere påtrængende — specialopgaver.

Hvis man skal afhjælpe de hidtidige mangler ved undersøgelsesarbejdet, må der efter udvalgets opfattelse tilvejebringes en organisationsform, som er præget af såvel større fasthed og permanens som større elasticitet og spændvidde end den nu rådende ordning.

En sådan ny organisationsform må opfylde følgende hovedkrav:

1) Der må skabes mulighed for kontinuerlig forskning gennem et langsigtet forskningsprogram og gennem tilknytning af faste medarbejdere, der har kendskab til forskningsområderne og arbejdsmetoderne,

som kan drage nytte af de erfaringer, der successivt indhøstes, og som har tid til at følge med såvel i socialpolitikken som i samfundsvidenskabernes stadige udvikling.

2) Der må være mulighed for i økonomisk overkommeligt omfang at imødekomme såvel aktuelt prægede forskningsønsker, der fremkommer fra offentlige og private institutioner, som forskningsopgaver, der har et bredere og længere sigte.

3) Der må tilvejebringes et nært samarbejde mellem repræsentanter for de forskellige forskningsgrene, som — alt efter de problemer, der ønskes undersøgt — bør deltage i opgavernes løsning. Et flertal af de i det foregående nævnte forskningsopgaver forudsætter et sådant samarbejde mellem repræsentanter for forskellige discipliner, hvad der er ganske naturligt i betragtning af sociale problemers mangesidige karakter.

4) Der må tilstræbes en organisationsform, som på den ene side har en løbende forbindelse med de organer, der arbejder med praktiske sociale problemer, og som på den anden side sikrer den forskningsfrihed og mulighed for offentliggørelse af forskningsresultater, som er en forudsætning for videnskabeligt arbejde.

Ved udvalgets overvejelser over, hvordan man fremtidig bedst kan knytte forbindelsen mellem socialforskning og statens og anden socialpolitisk virksomhed, har man fundet, at der foreligger 3 organisationsmæssige muligheder:

- a) at forskningen foregår inden for hver administrationsgren for sig,
- b) at forskningen henlægges til universiteterne,
- c) at der tilvejebringes et selvstændigt forskningsinstitut.

ad a) Det mest omfattende eksempel på socialforskning inden for administrationen foreligger for arbejds- og socialministerierne vedkommende, hvor forskningsopgaver i almindelighed varetages af den statsvidenskabelige konsulent, som er til rådighed såvel for de to ministerier som for de under ministerierne nedsatte kommissioner og udvalg.

De i det foregående fremsatte kritiske synspunkter på den hidtidige forskningsorganisation har ikke mindst taget deres

udgangspunkt i de erfaringer, som foreligger fra denne organisationsform. Samtidig med, at man ønsker at understrege den forstående holdning, som man fra ministres og tjenestemænds side i det store og hele har vist det hidtidige undersøgelsesarbejde, herunder med hensyn til frihed ved den videnskabelige behandling af opgaverne, må selve det forhold, at undersøgelsesarbejdet foregår inden for en ministeriel ramme, ganske naturligt bevirke en koncentration om de opgaver, som forekommer mest presserende med henblik på pågældende ministeriums aktuelle interessesfære. Man kan heller ikke se bort fra, at skiftende ministre og tjenestemænd vil kunne have forskellig indstilling med hensyn til forskningsopgavernes art og friheden med hensyn til deres løsning.

Endvidere har den statsvidenskabelige konsulents tilknytning til et bestemt ministerium naturligt bevirket, at dette ministerium i højere grad end andre ministerier med tilknytning til det socialpolitiske område har fundet det muligt at iværksætte dyberegående undersøgelser. En tilsvarende aktivitet for indenrigsministeriets og boligministeriets område måtte formentlig forudsætte, at man i de pågældende ministerier skabte særlige rammer for en sådan undersøgelsesvirksomhed, eller at den statsvidenskabelige konsulent for arbejds- og socialministerierne samtidig fungerede som konsulent for indenrigsministeriet og boligministeriet. Man ville herved til en vis grad nå til den under c) angivne mulighed (et fælles forskningsinstitut), men de praktiske og principielle indvendinger mod den direkte tilknytning til administrationen ville ikke herved blive imødekommet.

ad b) En anden mulighed er at henlægge forskningsarbejdet til et af de to universiteter. Det vil her for det første være et spørgsmål, hvilke af de to universiteter forskningsarbejdet skulle henlægges til. Dernæst måtte det afgøres, hvilket fakultet og hvilken lærestol forskningsarbejdet skulle knyttes til. Da den problemkreds, man her beskæftiger sig med, har sin bredeste berøringsflade med socialpolitikken, måtte forskningen nærmest varetages af professorerne i socialpolitik.

Som det foran er fremhævet, er det imidlertid nødvendigt, at en væsentlig del af det her omhandlede forskningsarbejde fore-

går ved samarbejde mellem mange forskellige forskningsgrene, herunder økonomi, sociologi, statistik, psykologi, psykiatri og socialmedicin. Man kommer herved til at spænde over adskillige fakulteter, og forskningsarbejdet måtte derfor organiseres som en selvstændig organisme, hvad man, jfr. bemærkningerne under c), principielt vil finde rigtigt. Derimod mener udvalget ikke, at en sådan organisme passer ind i det danske universitetssystem. Der vil ej heller ved en sådan ordning — eller ved en ordning, som knytter forskningsarbejdet til een eller flere lærerstole ved universiteterne — opnås nogen besparelser, idet de påtrængende forskningsopgavers forsvarlige og alsidige løsning ikke kan påregnes at blive billigere derved.

Hertil kommer — hvad der for udvalget er væsentligt — at en ordning, hvorefter man placerer ansvaret for forskningen på dette område hos et af universiteterne, ville antyde en tendens til at fjerne forskningsarbejdet fra den nære og kontinuerlige kontakt med de praktisk arbejdende organer på det socialpolitiske område, som man lægger megen vægt på. Det ville endvidere blive overladt til pågældende universitetslærers skøn, om han ville være villig til at påtage sig en given forskningsopgave, og hvilken prioritet han ville give denne opgave i forhold til sine andre opgaver.

Universiteterne og universitetslærerne bør og vil i første række — udover deres undervisningsopgaver — være indstillet på studiet af de grundvidenskabelige problemer, som er af central betydning for udviklingen af de enkelte discipliner. Den anvendte socialforskning, som nærværende betænkning beskæftiger sig med, forudsætter på en række punkter, at universiteterne styrkes i deres arbejde med den socialvidenskabelige grundforskning, herunder forskningen vedrørende metodespørgsmål. Man finder det derimod ikke ønskeligt, at universiteterne trækkes bort fra denne hovedopgave og overtager ansvaret for omfattende opgaver af delvis aktuel og praktisk og til tider hastende karakter.

ad c) Mens man således hverken finder, at den hidtidige direkte tilknytning til administrationen eller en henlæggelse til universiteterne vil være den rette fremgangsmåde for en fremtidig organisation af den

praktiske socialforskning, finder man, at den tredje mulighed: Et fritstående forskningsinstitut med nær tilknytning såvel til „forbrugerne“, d. v. s. institutioner og organisationer inden for det sociale område, som til universiteterne, vil være mest hensigtsmæssig.

Et sådant institut skulle kunne påtage sig opgaver efter anmodning fra offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg og private organisationer, men det skulle herudover selvstændigt tage opgaver op.

Uden hensyn til dets ressortmæssige tilknytning til et bestemt ministerium skulle det stå til rådighed for alle ministerier, som har forbindelse med socialpolitisk virksomhed, således at man kunne spare opbygningen af specielle socialvidenskabelige forskningscentre inden for de enkelte ministerier og institutioner på det sociale område. Et samlet forskningsprogram ville herigennem blive muligt, og specielle spørgsmål, som en institution måtte være interesseret i at få belyst, kunne tages op i forbindelse med andre undersøgelser, der sættes i gang.

Ved den foreslåede ordning bliver det muligt samtidig at udnytte forskellige arter af teoretisk sagkundskab og at opretholde kontakten med den sociale administration, arbejdsmarkedets organisationer m. v., og dermed udnytte den fond af viden, som findes hos embedsmænd, læger, organisationsfolk m. fl. samt de i disse institutioner foreliggende erfaringer og oplysninger.

2. Instituttets arbejdsområde og forhold til andre institutioner.

Enhver afgrænsning af et socialforskningsinstituts arbejdsområde må nødvendigvis være vilkårlig og tidsbegrænset, idet „det sociale område“ ikke kan defineres eentydigt. Udvalget har i sine overvejelser haft et udgangspunkt i kommissoriets angivelse af hidtidige forskningsområder med tilknytning til arbejds- og socialministeriernes ressort, nemlig „problemer vedrørende den sociale forsorg og forsikring, arbejdslivet samt familie og ungdomsspørgsmål“. Man har imidlertid yderligere fundet, at de sociale sider af bolig- og sundhedsforhold har en så nær tilknytning til de øvrige

sociale spørgsmål, at det vil være hensigtsmæssigt, at socialforskningsinstituttet kan medvirke ved løsning af forskningsopgaver også på disse områder.

Udvalget ønsker imidlertid at understrege, at der ikke ved forslaget om oprettelse af et socialforskningsinstitut tilstræbes en monopolisering af den sociale forskning på de nævnte områder, men at man søger at fremme denne gennem samarbejde.

I det omfang, institutioner, kommuner og organisationer foretager undersøgelser inden for det sociale område, f. eks. vedrørende resultatet af deres virksomhed, og har behov for videnskabelig bistand ved tilrettelæggelsen og bearbejdelsen, bør instituttet efter anmodning kunne være behjælpelig hermed.

For at undgå misforståelser skal det bemærkes, at oprettelse af et socialforskningsinstitut ikke sigter på at erstatte det arbejde, som udføres i offentlige kommissioner og udvalg. Derimod vil det være en betydningsfuld opgave for instituttet at imødekomme de ønsker om foretagelse af specialundersøgelser, som kommissioner og udvalg måtte fremkomme med.

Der er grund til at forvente, at oprettelse af et socialforskningsinstitut vil være en støtte for den grundvidenskabelige forskning og uddannelse inden for de af instituttet berørte videnskabsgrene, idet det materiale, som indsamles til brug for målforskningen, også vil kunne udnyttes i universiteternes grundforskning. Instituttet bør endvidere stå åbent for studerendes praktikanttjeneste. Hertil kommer, at instituttet bør give mulighed for, at såvel universitetslærere som andre forskere, der arbejder med emner inden for dets virkeområde, kan drage nytte af instituttets tekniske hjælpemidler, ligesom man, hvor dette findes hensigtsmæssigt, må kunne overdrage forskningsopgaver eller dele af sådanne til andre forskningsorganer og deltage i udgifterne herved.

Det vil således fremgå, at det ikke er hensigten at trække forskningsarbejde bort fra bestående forskningsorganer; instituttets ledelse må tværtimod stå i nær kontakt med disse. Det nedenfor foreslåede forskningsråd, som tænkes sammensat af repræsentanter for videnskaben og administrationen, vil bl. a. have til opgave i hvert

enkelt tilfælde at overveje, hvorvidt nogle af de talrige forskningsopgaver efter deres emne eller metode vil kunne tages op af andre organer. Eksempelvis vil det være selvfølgeligt, at man til Det statistiske Departement henviser forskningsopgaver, som er af rent statistisk karakter, d. v. s. omfatter indsamling af massedata, der underkastes en ekstensiv analyse. Tilsvarende undersøgelser inden for sundhedsområdet bør henvises til sundhedsstyrelsens statistiske kontor. For så vidt angår undersøgelser af sociale boligproblemer må der i hvert enkelt tilfælde finde overvejelse sted om, hvorvidt pågældende undersøgelse egner sig bedst til gennemførelse af Byggeforskningsinstituttet eller af socialforskningsinstituttet, og noget lignende må finde sted i forhold til Danmarks pædagogiske Institut, hvor det drejer sig om undersøgelser af ungdomsproblemer.

Betydningen af disse afgrænsningsproblemer bør dog ikke overvurderes. Som det fremgår af redegørelsen for de fremsatte forskningsønsker, er forskningsopgaverne så talrige og mangesidige, at alle kræfter må tages i brug for at løse blot et beskedent antal heraf inden for en overskuelig tid.

Socialforskningsinstituttet vil — ikke mindst gennem det dertil knyttede forskningsråd — få til opgave at fremme og samordne disse bestræbelser over en bred front. Det vil formentlig navnlig rette sin egen undersøgelsesvirksomhed mod opgaver, som er af intensiv karakter, eller hvis løsning kræver samvirke mellem videnskabsmænd fra forskellig side, eller forudsætter et nært samarbejde med praktikere inden for det sociale område.

3. Instituttets ledelse.

Mens den daglige ledelse af instituttet bør varetages af en direktør, som er ansvarlig for gennemførelsen af de iværksatte forskningsopgaver og for instituttets administration, finder man, at ansvaret for instituttets hovedlinier bør påhvile et *forskningsråd*. Dette skal tillige følge udviklingen inden for det sociale forskningsområde og virke for samarbejde mellem de inden for området arbejdende og interesserede parter. Forskningsrådet bør tage stilling til de

anmodninger om gennemførelse af undersøgelser, som måtte komme til instituttet, og tage initiativ til gennemførelse af påkrævede forskningsopgaver, således at der fremkommer et afbalanceret forskningsprogram. I det omfang, de midler, der er stillet til rådighed for instituttets virksomhed, ikke er tilstrækkelige til gennemførelse af påkrævede forskningsopgaver, bør rådet medvirke ved tilvejebringelse af de for instituttet nødvendige midler.

Med hensyn til forskningsrådets sammensætning må det fremholdes, at det er af væsentlig betydning, at der knyttes nær forbindelse såvel med de forskellige videnskabsgrene, der omfattes af socialforskningen, som med de administrationsgrene, der i særlig grad har berøring med instituttets virkefelt.

Udvalget skal derfor anbefale, at forskningsrådet sammensættes af repræsentanter for de videnskaber og de administrationsgrene, som har særlig tilknytning til instituttets arbejdsområde, mens de interesserede institutioner får sæde i et repræsentantskab, jfr. nedenfor. Det vil herudover være ønskeligt, at der nedsættes særlige udvalg, hvori - foruden medlemmer af forskningsrådet — organisationsrepræsentanter og andre særligt sagkyndige kan drøfte og følge opgaver, som særligt berører deres område. Som eksempel kan nævnes udvalg for undersøgelser vedrørende arbejdsspørgsmål.

Man skal herefter foreslå følgende sammensætning af forskningsrådet:

- 2 professorer eller andre universitetslærere i faget socialpolitik, den ene udpeget af Københavns universitet, den anden udpeget af Aarhus universitet;
 - 2 professorer eller andre universitetslærere i faget sociologi, den ene udpeget af Københavns universitet, den anden udpeget af Aarhus universitet;
 - 4 professorer eller andre universitetslærere henholdsvis een i hvert af fagene psykiatri, psykologi, socialhygiejne og statistik udpeget af universiteterne i København og Aarhus efter forhandling mellem disse;
- direktøren for Danmarks pædagogiske Institut;
- 2 medlemmer udpeget af socialministeriet;
 - 5 medlemmer udpeget henholdsvis af arbejdsministeriet, boligministeriet, inden-

rigsministeriet, sundhedsstyrelsen og Det statistiske Departement;

direktøren for socialforskningsinstituttet (tiltræder forskningsrådet efter sin udnævnelse).

Forskningsrådets medlemmer bør beskikkes af socialministeren for 3 år, og socialministeren udpeger efter indstilling fra rådet dets formand og næstformand. Socialministeren må iøvrigt kunne foretage ændringer i rådets sammensætning efter indstilling fra dette.

Til at træffe beslutninger i hastende sager af begrænset rækkevidde i tiden mellem forskningsrådets møder vil man finde det hensigtsmæssigt, at forskningsrådet nedsætter et forretningsudvalg.

Under hensyn til ønskeligheden af, at instituttet har en fast kontakt med institutioner og organisationer, der har tilknytning til dets virkeområde, skal man foreslå, at der til instituttet knyttes et *repræsentantskab* på samme måde, som tilfældet er ved Statens Byggeforskningsinstitut og for Danmarks pædagogiske Institut. Blandt de organer, som man herved tænker repræsenteret, er de kommunale organisationer, arbejdsmarkedets organisationer, sociale institutioner og sammenslutninger, kvindeorganisationerne samt særlige sagkyndige, som ikke allerede er repræsenteret i forskningsrådet.

I repræsentantskabet vil de interesserede kredse kunne fremsætte deres ønsker om påkrævede undersøgelser inden for de forskellige sagområder og deltage i drøftelse af instituttets virksomhed i det hele.

Repræsentantskabets medvirken vil yderligere kunne befæstes ved, at dets formand og næstformand, der forudsættes valgt uden for forskningsrådets medlemskreds, kan deltage i forskningsrådets møder. En tilsvarende ordning er gældende ved Byggeforskningsinstituttet og Danmarks pædagogiske Institut.

Den faglige og administrative ledelse af instituttets virksomhed foreslås, som omtalt, overdraget til en *direktør*. Besættelsen af denne stilling vil være af væsentlig betydning for instituttets hele arbejde, og det må kræves, at den pågældende så vidt muligt har kendskab såvel til socialforskningens

videnskabelige problemer som til socialpolitikkens forskellige områder.

For at sikre sagkyndig medvirken ved besættelsen skal man foreslå, at udpegelsen foregår efter indhentet indstilling fra forskningsrådet.

4. Instituttets personale.

For at opnå den fornødne kontinuitet i arbejdet og overførelse af erfaringer fra opgave til opgave finder udvalget det nødvendigt, at der til instituttet knyttes en fast videnskabeligt uddannet medarbejderkreds. Endvidere må der være et tilstrækkeligt ikke-videnskabeligt personale til medhjælp ved undersøgelserne og udførelse af de kontormæssige opgaver. Herudover må der være økonomisk mulighed for til løsning af enkelte opgaver at knytte specialister inden for forskellige områder til instituttet eller i særlige tilfælde benytte konsulenter.

Instituttets medarbejderkreds skulle gerne udgøre en passende repræsentation for de forskellige videnskabelige discipliner, som har tilknytning til instituttets arbejdsområde. Til instituttet bør der, i det omfang det er muligt, være knyttet personer med uddannelse i fagene socialpolitik, teoretisk statistik, sociologi, økonomi, psykologi og socialmedicin. Ved udvælgelsen af de ledende medarbejdere bør der lægges vægt på socialpolitisk viden og statistisk erfaring.

Udvalget har drøftet, hvorvidt instituttets medarbejdere bør fordeles på forskellige afdelinger, således som tilfældet er for Danmarks pædagogiske Institut. Man har dog fundet det uhensigtsmæssigt at fremkomme med retningslinier herom, idet man finder, at dette må tilrettelægges af instituttets direktør ud fra praktiske erfaringer efter instituttets oprettelse.

5. Instituttets bibliotek.

Det er efter udvalgets opfattelse nødvendigt for et institut af den omhandlede karakter at have et tilfredsstillende bibliotek, omfattende såvel dansk som udenlandsk litteratur inden for de områder, som instituttet skulle dække. Man er her i den

gunstige situation, at Socialpolitisk Forening er i besiddelse af et bibliotek vedrørende samfundsspørgsmål, som er ret fyldigt for tiden indtil 1940. Man har grund til at formode, at Foreningen vil overlade sit bibliotek til et eventuelt institut. For tiden efter 1940 har socialministeriets bibliotek i stigende grad planmæssigt søgt at dække den socialpolitiske litteratur i videste forstand og i de senere år også den socialvidenskabelige litteratur, som har været af betydning for de igangværende undersøgelser.

Det vil her være ønskeligt, at man fra socialministeriets bibliotek overfører den del af bogbestanden, som ikke har direkte betydning for administrations- og lovgivningsarbejdet, til instituttet. Der vil dog være nogle huller, som må udfyldes, særlig med hensyn til supplering af visse tidsskriftrækker, men den eengangsudgift, der ville opstå herved, vil næppe overstige 20 000 kr.

Der er i nedenstående forslag til driftsbudget regnet med, at en sådan overdragelse vil kunne finde sted.

6. Instituttets samarbejde med de nordiske lande.

I udvalgets kommissorium er som et af formålene med at skabe faste og varige rammer for et socialforskningsarbejde nævnt ønskeligheden af at sikre forbindelsen med tilsvarende arbejder i de nordiske lande. Udvalget har herefter på grundlag af det foreliggende materiale vedrørende den sociale forsknings udøvelse særligt i Norge og Sverige overvejet, i hvilket omfang og under hvilken form et sådant samarbejde kunne etableres. Som det fremgår af kapitel IV, er der i Norge eller Sverige forskellige forskningscentre, til hvilke det foreslåede institut kan søge tilknytning, selv om der ikke på nærværende tidspunkt er oprettet sociale forskningsinstitutioner af tilsvarende art som det her foreslåede, med hvilke instituttet vil kunne indgå et direkte samarbejde.

Ved etablering af et sådant samarbejde må man være opmærksom på dets begrænsede muligheder. På de fleste sociale områder er der betydelige forskelle mellem de nordiske lande, og det vil i almindelighed

kun i et vist omfang være muligt at overføre f. eks. erfaringer vedrørende en lovbestemelses virkninger i det ene land direkte til det andet lands forhold, hvor forudsætningerne er andre. Således findes der betydelige forskelligheder mellem de nordiske landes arbejdsmarkeder, som gør det vanskeligt at anvende materiale fra det ene land i de andre lande. På den anden side vil netop forskellene i lovgivnings- og andre forhold kunne give lejlighed til frugtbare sammenligninger, således som man har set ved de i USA foretagne sammenligninger mellem ordninger i de enkelte stater.

Uanset de ovenfor omtalte begrænsninger i mulighederne skal udvalget dog fremhæve nytten af, at forskningscentre i de nordiske lande holder nøje indbyrdes kontakt og ved systematisk ildveksling af materiale — såvel publiceret som ikke-offentliggjort — til stadighed er orienteret om, hvad der foregår de andre steder.

Man skal endvidere fremhæve betydningen af, at undersøgelsesplaner tilrettelægges således, at der i videst muligt omfang kan foretages sammenligninger med tilsvarende undersøgelser i de andre nordiske lande. I visse tilfælde vil det muligvis være praktisk at nedsætte fællesudvalg til drøftelse af koordinerede forskningsplaner inden for et nærmere bestemt område. Som eksempler på et sådant samarbejde kan nævnes de af de nordiske socialministerier nedsatte ekspertkomiteer til samordning af de nordiske landes lønstatistik og til samordning af de nordiske landes statistik vedrørende den sociale lovgivning, herunder vedrørende udgifterne til sociale formål og statistikken vedrørende personer, som omfattes af de sociale ordninger, ulykkesramte, arbejdsløse o. s. v. Et samarbejde af en noget anden karakter har fundet sted i den nordiske komite vedrørende forskning inden for børneforsorgen, hvor undersøgelsesopgaver efter en vis fælles plan tænkes henlagt til de enkelte landes underudvalg, dels således, at der blev etableret en vis arbejdsdeling, dels således, at parallelle undersøgelser blev planlagt med sammenligning for øje. Et samarbejde af denne art mellem forskningsinstitutioner i de nordiske lande vil formentlig i flere tilfælde vise sig at være hensigtsmæssigt.

Som et særligt område, hvor fælles planlægning og arbejdsdeling formentlig vil vise

sig at være frugtbar, kan anføres eksperimentelle undersøgelser f. eks. vedrørende virkningerne af forskellige former for institutionsbehandling.

Udvalget skal således — med forbehold over for en alt for mekanisk overførelse af resultater fra et land til et andet — fremhæve betydningen af, at et forsknings-samarbejde oprettes, hvor det er muligt og hensigtsmæssigt.

Det tilføjes, at et forskningsinstitut også vil være en vigtig faktor i det internationale samarbejde, hvor fremskaffelsen af oplysninger og drøftelser af socialvidenskabelig karakter er af stor og stigende betydning.

7. Institutets driftsbudget.

Ved udvalgets overvejelser over driftsbudgettet for instituttet har man taget hensyn til en række forskellige faktorer. Først og fremmest har man lagt vægt på det store antal påtrængende forskningsopgaver inden for instituttets virkeområde. Man har herved været opmærksom på, at en række af disse forskningsopgaver antagelig under alle omstændigheder, d. v. s. uanset om instituttet oprettes eller ikke, må tages op, og at der — for så vidt angår løsningen af disse opgaver — ved oprettelsen af instituttet ikke vil fremkomme nogen merudgift. Det, der finder sted ved tilrettelæggelsen af en fastere ordning, er, at udgifter, der ellers vil fremkomme spredt over forskellige administrationsgrenes budgetter, nu sammenfattes på en overskuelig måde. Efter udvalgets opfattelse vil en samlet tilrettelæggelse snarere bevirke en besparelse, idet de enkelte administrationsgrene eller institutioner under de nuværende forhold må antage specielle medarbejdere m. v. i hvert enkelt tilfælde, hvad der, som tidligere anført, er lidet hensigtsmæssigt. Det er naturligvis kun med stor usikkerhed muligt at skønne over, hvor store besparelser, der vil opnås på de forskellige budgetter. Man skal dog pege på, at tilstedeværelsen af et socialforskningsinstitut i de senere år ville have betydet en årlig besparelse på arbejds- og socialministeriernes budget på mellem 150000 og 200000 kr. Heri indgår udgifter såvel ved den statsvidenskabelige konsulents virksomhed med hensyn til sociale undersøgelser som ved andre undersøgelser iværksat af disse mini-

sterier. Man går da også ud fra, at der ved normering af instituttet i det nedenfor foreslåede omfang samtidig vil ske en indskrænkning af den statsvidenskabelige konsulents personale, og at indskrænkninger sker i anden undersøgelsesvirksomhed af den her omhandlede art inden for de interesserede administrationsgrene, sociale institutioner etc, idet en del undersøgelser vil foregå i forbindelse med instituttet.

Ved opstillingen af budgettet har man været opmærksom på, at den moderne socialforsknings metoder i nogle tilfælde er relativt udgiftskrævende, særlig hvor det drejer sig om dybtgående undersøgelser af grupper eller enkeltindviders forhold. Det er ligeledes af betydning, at der er fornøden tid og arbejdskraft til forberedelse af undersøgelserne og til materialets bearbejdelse. Man skal samtidig understrege, at der ved et kontinuerligt forskningsarbejde vil blive indhentet teoretiske og praktiske erfaringer, som vil virke besparende på længere sigt.

Instituttets interdisciplinære karakter, som forudsætter, at der blandt medarbejderne er sagkyndige fra forskellige videnskabsgrene, kræver ikke en tilsvarende større tjenestemandslønnet medarbejderkreds. For at sikre en hensigtsmæssig administration og den fornødne kontinuitet i arbejdet vil en fast kerne dog være ganske nødvendig. I betydeligt omfang vil der imidlertid kunne knyttes medarbejdere til instituttet på honorarbasis, og dette bør ikke mindst være tilfældet i de første år efter instituttets oprettelse.

Udvalget har herefter ment at kunne opstille følgende foreløbige årlige driftsbudget for instituttet:

1. Lønninger:

Direktør (a5 + bestillingstillæg)	30 000 kr.
3 forskningsledere (dl)	60 000 -
5 faste videnskabelige assistenter (lønnet efter kvalifikationer som amanuenser af 1. eller 2. grad)... ca.	75 000 -
Honorarer til honorarlønnede videnskabelige medarbejdere og ydelser til forskningsarbejde, overdraget til andre institutioner.... ca.	150 000 kr.
Kontor medhjælp og ikke-videnskabelige medhjælp.	235 000 -
lait... ca.	550 000 kr.

2. Andre, udgifter:

Honorarer til forskningsrådet og dets forretningsudvalg	20 000 kr.
Udgifter ved afholdelse af møder i forskningsråd, repræsentantskab og udvalg	ca. 20 000 -
Udgifter ved undersøgelser i marken	60 000 -
Bibliotek (indkøb, indbinding)_____	10 000 -
Leje af hulkortanlæg (hulningsapparat, sorteremaskine).	6 000 -
Trykningsudgifter (efter fradrag af salgsindtægter).	50 000 -
Telefon, porto, papir o. l.	30 000 -
Husleje	15 000 -
Medlemsskab af internationale videnskabelige organisationer, deltagelse i nordiske og internationale møder.	10 000 -
lait... ca.	221 000 kr.
Samlet udgift... ca.	771 000 kr.

Heroverfor vil der, som ovenfor nævnt, stå forskellige besparelser på de enkelte styrelses budgetter, hvis størrelse til dels afhænger af, i hvilket omfang der — såfremt instituttet ikke bliver oprettet — under alle omstændigheder i de kommende år ville blive foretaget sociale undersøgelser.

Da organisationen af instituttet, planlæggelsen af de første undersøgelser samt udvælgelsen af medarbejdere formentlig vil tage nogen tid, og trykningsudgifterne først vil komme, efter at den første undersøgelse er tilendebragt, vil udgiften i alt fald i det første år blive væsentlig mindre. Til gengæld vil etableringsudgiften — hvis størrelse bl. a. afhænger af instituttets placering — fremkomme i det første budgetår.

Til budgettets enkelte poster bemærkes følgende:

ad 1. Lønninger.

De anførte lønbeløb er beregnet efter satserne pr. 1. april 1956. Der er regnet med begyndelsesløn for en forsørger for de omhandlede løntrin.

Såfremt de kvalifikationskrav, som man må stille til direktøren og hans medarbejdere skal forventes honoreret, vil det være en forudsætning, at lønningerne står i forhold hertil.

Udvalget har anset det for nødvendigt, at direktøren, som har ansvaret for insti-

tuttets faglige og administrative ledelse, aflønnes med et beløb svarende til lønningerne for direktørerne for andre under socialministeriet hørende institutioner. Endvidere at forskningslederne, der må forudsættes at være særligt kvalificerede inden for deres faglige område, får en lønmæssig stilling svarende **til**, hvad der ydes i andre videnskabelige institutioner, ligesom de videnskabelige medarbejdere af lavere grader alt efter uddannelse og anciennitet lønnes som medarbejdere med tilsvarende kvalifikationer andre steder.

Mens forskningslederne og forskningsassistenterne udgør instituttets faste kerne, foreslår man, at der herudover stilles midler til rådighed, således at der til instituttet kan knyttes videnskabelig medhjælp på honorarlønnet basis, ligesom instituttet i særlige tilfælde skal kunne overlade opgaver til udførelse af andre forskningsinstitutioner.

Til bestridelse af biblioteksarbejde, de kontormæssige opgaver samt ikke-videnskabelig medhjælp ved forskningsarbejdet (overvejende timelønnede studenter) må det anses for nødvendigt at have et personale af den i budgettet foreslåede størrelse.

ad 2. Andre udgifter.

Honorarer til forskningsudvalgets medlemmer er anslået under hensyn til det ansvar og ikke uvæsentlige arbejde, der vil komme til at påhvile de pågældende, idet man har regnet med, at der ydes medlemmerne af forretningsudvalget (formentlig

3) et årligt honorar på 1 200 kr. og de øvrige medlemmer et årligt honorar på 420 kr. + sædvanligt honorartillæg, for tiden 105 pct.

Udgifter ved afholdelse af møder i forskningsråd, repræsentantskab og udvalg (hovedsagelig udgifter til rejser og diæter for tilrejsende) er vanskelige at anslå på nærværende tidspunkt, idet de bl. a. vil være afhængige af repræsentantskabets størrelse og sammensætning, antallet af nedsatte udvalg m. v.

Udgifter ved undersøgelser i marken er anslået under hensyn til, at det ved undersøgelser af den her omhandlede karakter ofte vil være nødvendigt at foretage udenbys besøg hos personer, hvis forhold studeres, eller besøg på sociale institutioner, arbejdspladser m. v. i forskellige dele af landet.

Et lille hulkortanlæg med sorteremaskine m. v. tænkes lejet, men større statistiske bearbejdelser forudsættes — som det hidtil oftest har været tilfældet — foretaget af Det statistiske Departement.

Med hensyn til trykningsudgifter har man regnet med, at der i de første år trykkes 2 større og 4 mindre undersøgelsesrapporter.

Det er i udvalgets kommissorium forudsat, at instituttet skulle have kontakt og samarbejde med nordiske forskningsinstitutioner. Herudover vil det være nødvendigt for instituttet at være repræsenteret ved internationale socialvidenskabelige møder og være medlem af visse internationale videnskabelige organisationer.

Kapitel VIII.

MINDRETALSINDSTILLING OG FLERTALLETS BEMÆRKNINGER TIL MINDRETALSINDSTILLING

a. Mindretalsindstilling.

Et mindretal bestående af professor i sociologi ved Københavns universitet, Kaare Svalastoga, har ment at måtte tage afstand fra udvalgsflertallets hovedindstilling, der går ud på, at en udbygning af rammerne for den sociale forskning må ske i form af oprettelse af et særligt socialt forskningsinstitut.¹⁾

Dette forhindrer dog ikke, at der består en fundamental enighed mellem mindretallet og flertallet. Denne enighed gælder behovet for socialforskning, forskningens muligheder og begrænsning, og hvilke forskningsopgaver der navnlig trænger sig på, jfr. betænkningens kapitel VI, afsnit 1—3. Ligesom flertallet vil mindretallet stærkt fremhæve, at man antager det ikke blot for anbefalelsesværdigt, men nødvendigt med radikale udvidelser af mulighederne for at drive socialforskning i Danmark.

Mindretallet ser sig imidlertid nødsaget til at tage afstand fra flertallets hovedforslag, fordi man finder den foreslåede løsning af problemerne unødigt kostbar og oprettelsen af et institut, som det i kapitel VII foreslåede, overflødig. Det skal i denne forbindelse fremhæves, at der hidtil er foretaget et omfattende socialt forskningsarbejde ved universiteterne, i ministerierne og af Det statistiske Departement, i kommunale og private institutioner, i forbindelse med forskelligt kommissionsarbejde og af enkeltpersoner uden for de nævnte institutioner, jfr. bilag A—B.

Det er således iøjnefaldende, at dansk social forskning hidtil har været stærkt decentraliseret, at der allerede eksisterer flere institutter eller forskningscentre, og

at der mellem disse er etableret et vist samarbejde, f. eks. mellem sundhedsstyrelsen og Det statistiske Departement, der med bistand af videnskabsmænd fra universiteterne har gennemført den under bilag B b nævnte morbiditetsundersøgelse, eller mellem Kunstakademiet ved professor Steen Ejler Rasmussen og Sociologisk Institut ved Københavns universitet og endvidere mellem dette institut og Stadsingeniørens Kontor i København.

Mindretallet er af den opfattelse, at man i overskuelig fremtid må regne med, at den sociale forskning vil komme til at foregå decentraliseret, og at man med fordel vil kunne bygge en udvidet forskning på allerede eksisterende forskningscentre, idet man henleder styrelsernes opmærksomhed på de forskningsmuligheder, der måtte findes inden for deres eget område, og på ønskeligheden eller nødvendigheden af såvel et indbyrdes samarbejde mellem de forskellige institutioner, som på betydningen af at søge fagvidenskabelig og teknisk bistand til forskningsprojekternes gennemførelse. For enkelte styrelser — som f. eks. socialministeriet, der har ydet så anerkendelsesværdig indsats ved at tage initiativet til at gennemføre flere omfattende og betydningsfulde undersøgelser over forsorgsspørgsmål, arbejdsanstaltsklientel m. v. — vil det være en nærliggende løsning, der ikke behøver at medføre væsentlig forøgede udgifter, at placere sine forskningsmedarbejdere i en permanent forskningsafdeling inden for styrelsen.

Den socialvidenskabelige grundforskning, d. v. s. den forskning, som på basis af empiriske iagttagelser, navnlig søger at finde frem til generaliseringer og lovmæssig-

¹⁾ Se også bilag D.

heder inden for det socialvidenskabelige felt, må dog være ryggraden i al forskning, og kendskab til og beherskelse af de nyeste og mest effektive metoder, forudsætningen for alt effektivt forskningsarbejde, hvor det end foretages. Ved forslag til udvidelse af rammerne for social forskning må opmærksomheden derfor koncentreret om universiteterne, som i særlig grad har til opgave at være å jour med udviklingen inden for grundforskningen og med de nyeste metoder, ligesom det må påhvile universiteterne at yde deres bidrag til udviklingen af socialvidenskabelige teorier og metoder og at uddanne de fremtidige forskere.

Mindretallet skal i den forbindelse fremhæve, at de sociale videnskaber, nationaløkonomi, political science, kulturanthropologi, sociologi, socialpsykologi, statistik og sådanne speciale felter som socialpolitik, socialret, socialmedicin, socialpsykiatri sammenlignet med andre videnskabsgrene er overordentlig slet tilgodeset, for så vidt angår de institutionelle rammer og de økonomiske midler. Der kan blot nævnes, at der ved de danske universiteter end ikke findes professorater i socialpsykologi, political science, kulturanthropologi (etnografi) eller socialret, endside institutter, ud fra hvilke disse videnskabsgrene vil kunne arbejde, og at Det sociologiske Institut ved Københavns universitet — bortset fra lokaler og uberegnelige og sjældne bevillinger fra videnskabelige fonds — kun har et årligt beløb på 6 000 kr. til rådighed for forskning, boganskaffelser, tidsskrifthold og betaling af kontorhjælp.

Mindretallet skal derfor indstille, at der af de bevilgende og andre myndigheder træffes de fornødne foranstaltninger til støtte og udbygning af den socialvidenskabelige forskning ved universiteterne.

Man skal endvidere understrege betydningen af, at statslige, kommunale eller andre institutioner, som ønsker udført praktiske sociale forskningsopgaver, søger kontakt med universitetsvidenskaben. Der skulle derved til gensidig befrugtning for institutionerne kunne opnås en effektivisering af den anvendte forskning og en garanti for resultaternes objektivitet, og for videnskabsmændene en realistisk kontakt med de praktiske problemer.

Mindretallet beklager, at udvalgsflertallet

ikke i betænkningen har fundet anledning til en mere indgående behandling af disse for den sociale forskning fundamentale problemer, men alene har samlet opmærksomheden om opbygning af et selvstændigt institut til løsning af undersøgelsesopgaver i nær tilknytning til den sociale lovgivning. Disse opgavers løsning kunne som nævnt tages op inden for socialministeriets egne rammer eller henlægges til allerede eksisterende organer. Man skal herved fremhæve, at universitetsforskningen i forhold til de foreliggende opgavers omfang er i særlig grad underbemandet.

Som konkret alternativ til det af udvalgsflertallet stillede forslag indstiller mindretallet derfor, at Københavns universitets sociologiske Institut udbygges ved, at der på normeringsloven udover professoren ansættes 4 videnskabelige medarbejdere, og at der stilles bevillinger til rådighed for ikkevidenskabelig medhjælp samt et forskningsannuum på 75 000 kr. Under forudsætning af et pris- og lønniveau svarende til 1955, skulle de samlede udgifter ved en sådan udvidelse andrage henved 160 000—175 000 kr. årligt. Det findes derimod overflødigt at anskaffe et stort maskinelt udstyr (hulkortanlæg) til Sociologisk Institut, da Statistisk Departement mest økonomisk vil kunne fungere som hulkorts- og tabuleringscentral for statslige institutioner.

Inden for det nævnte forskningsbeløb skulle instituttet være i stand til årligt at gennemføre en middelstor feltforskningsopgave (omfattende henved 1 500 adspurgte) eller 2 mindre lokale feltforskningsopgaver (hver omfattende højst 500 personer) eller et større antal forprøveundersøgelser og/eller eksperimentelle eller eventuelt dokumentariske undersøgelser.

Med en stab som den foreslåede skulle instituttet tillige være i stand til — såfremt der skaffes de fornødne økonomiske midler til afholdelse af udgifterne — at løse andre og/eller større forskningsopgaver, herunder opgaver som henlægges til det f. eks. fra statsadministrationen, i det omfang denne ikke selv vil løse opgaverne ved sine egne forskningsorganer. Det må i forbindelse hermed bemærkes, at instituttet inden for sit faglige område skulle være kompetent til — eventuelt i samarbejde med forskere fra andre videnskabsgrene eller andre sær-

ligt sagkyndige — at løse forskningsopgaver inden for en meget stor del af det område, som er anført i udvalgets betænkning. Løsning af sådanne praktiske opgaver vil være gavnlige for instituttet og ville kunne gennemføres på en for administrationen hensigtsmæssig og økonomisk basis, bl. a. fordi man derved ville kunne udnytte den stab af spørgere, som instituttet nar til sin rådighed, samt dets videnskabelige og tekniske viden iøvrigt.

Det kan eksempelvis (efter omkostningsniveau 1955) anslås, at en interviewundersøgelse, hvor der stilles ca. 100 spørgsmål til ca. 2 000 adspurgte over hele landet fra start til maskinskreven rapport, inklusive redegørelse for marginalresultater, de vigtigste krydstabuleringer, beregning af de mest betydningsfulde signifikans tests samt uddragelse af de væsentligste praktiske konklusioner til brug for administrationen, skulle kunne gøres på 1 år og koste ca. 75 000 kr. Heri ikke medregnet udgifter til hukortbehandling og tabulering, idet man har forudset, at sådant arbejde udføres i Statistisk Departement. Der er heller ikke inkluderet trykkeudgifter eller dybtgående videnskabelige analyser, som vil være mere tidskrævende og formentlig må foretages for instituttets regning eller finansieres på særlig måde.

Mindretallet er ganske klar over, at en udbygning af rammerne om den sociale forskning efter de ovenfor givne retningslinier i det lange løb næppe vil kunne tilfredsstillende de umådelige krav til den sociale forskning, som antagelig vil blive stillet inden for en overskuelig årrække. Der kan blot henvises til, at svarene på udvalgets enquete indeholder forskningsforslag nok til at beskæftige alle nuværende forskningscentre + et efter mindretalsforslaget udbygget sociologisk forskningsinstitut i flere år.

Det må således forventes, at der i løbet af nogle få år vil opstå krav — ikke fra forskningsproducenternes, men fra forskningskonsumenternes side — om yderligere udbygning af rammerne. Det er herunder tænkeligt, at kravene om forskning vedrørende de personer, som særligt beskæftiger den sociale administration, d. v. s. personer, som i reglen på een eller anden måde afviger fra det normale, vil blive så

stort, at et særligt institut bør oprettes vedrørende disse persongrupper — men dog stadig med tilknytning til universitetet.

Det vil under alle omstændigheder være rigtigt med en gradvis begyndelse. Man vil derved kunne opbygge befolkningens kendskab til den sociale forskning og dens resultater, og de enkelte forskere vil få mulighed for at demonstrere deres kompetence inden et alt for kostbart apparat er etableret.

b. Flertallets bemærkninger til [mindretallets indstilling.

Flertallet skal over for mindretallet udtale, at dettes forslag ikke af hjælper de mangler ved det hidtidige forskningsarbejdes organisation, som udvalget ifølge kommissoriet skulle finde midler til at afbøde. Mindretallet forudsætter, at løsningen af de foreliggende store opgaver inden for den sociale forskning (som såvel mindretal som flertal er enige om nødvendigheden af at løse), for så vidt de ikke henlægges til Sociologisk Institut ved Københavns universitet, foretages af de forskellige eksisterende forskningsorganer, eventuelt med visse organisatoriske ændringer, som ikke nærmere uddybes. Mindretallets udgiftsberegninger er dog begrænset til udgifterne ved forhøjelsen af bevillinger til Sociologisk Institut, men medtager ikke merudgifterne ved den øgede forskningsvirksomhed inden for andre forskningsinstitutioner og de forskellige styrelser. Mindretallets forslag vil således medføre udgifter, hvis størrelse ikke fremgår af mindretalsindstillingen, og som i hvert fald ikke vil blive mindre end ved flertallets forslag.

Mindretallet fremhæver i sin indstilling med rette, at der er behov for en udvikling af de institutionelle rammer for en række sociale videnskaber som socialpsykologi, sociologi, „political science“, socialret, nationaløkonomi, socialmedicin og socialpsykiatri og endvidere, at et samarbejde mellem de offentlige myndigheders praktiske undersøgelser og de nævnte universitetsvidenskaber vil virke gensidigt befrugtende.

Flertallet lægger så stor vægt på samarbejdet med universiteterne og disse forskningsinstitutioner, at lovudkastet i § 1, stk. 5 og 6, direkte anfører, hvorledes et samarbej-

de kan finde sted, ligesom det i § 3 foreslåede forskningsråd for halvdelens vedkommende foreslås udpeget direkte af universiteterne. Man er således af den opfattelse, at udviklingen af samfundsvidenskabene ved universiteterne har stor betydning også som vejledning for instituttet og ved uddannelsen af personer, der er kvalificeret til at deltage i arbejdet med socialforskning. På baggrund af udvalgets afgrænsning af dets arbejdsområde — jfr. kapitel II — og resultaterne af udvalgets overvejelser vedrørende den mest egnede form for tilrettelæggelse af socialforskningsarbejdet — jfr. kapitel VII, side 36—37 — har udvalget imidlertid ikke fundet anledning til at gå ind i overvejelser vedrørende de enkelte videnskabsgrenes særlige bevillingsbehov.

Det af mindretallet stillede alternativ til flertallets forslag bygger efter flertallets opfattelse på en uheldig ensidig måde på en enkelt videnskabsgren — sociologien. Her-

med tilsidesættes andre videnskabsgrene såsom socialpsykologi, „political science“, socialret, nationaløkonomi, socialmedicin, socialpsykiatri samt den inden for administrationen med dertil knyttede forskningsinstitutioner tilstedeværende sagskundskab.

Flertallet finder endvidere, at samling af de sociale forskningsopgaver — eller en hovedbestanddel af disse — under en enkelt mands ledelse pålægger denne et for stort ansvar, særlig når arbejdet skal varetages ved siden af hans universitetsarbejde. Ligeledes finder man det ikke rigtigt at overlade til en enkelt person afgørelsen af, hvilke undersøgelser — herunder de af det offentlige ønskede — der skal foretages. Sådanne indvendinger kan ikke gøres gældende over for et institut af den af flertallet foreslåede struktur, hvis forskningsprogram tilrettelægges efter forhandling i et alsidigt sammensat forskningsråd.

Kapitel IX.

SAMMENDRAG AF UDVALGETS FORSLAG

I foranstående betænkning har udvalget gennemgået de problemer, der har rejst sig i forbindelse med spørgsmålet om en videre udbygning af socialforskningen og på grundlag af sine overvejelser stillet forslag om de mest hensigtsmæssige former for det fremtidige sociale forskningsarbejde.

De vigtigste punkter i udvalgets betænkning kan sammenfattes således:

I *kapitel II* er der gjort rede for udvalgets opfattelse af de opgaver, det i henhold til kommissoriet skulle løse.

I *kapitel III* er der givet en oversigt over den hidtidige socialforskning i Danmark.

En oversigt over de forskningsopgaver, som har været taget op i de senere år, er givet i bilag A og B.

I *kapitel IV* er der givet eksempler på institutioner uden for Danmark, som driver socialforskning.

I *kapitel V* er der foretaget en gennemgang af besparelserne på den forespørgsel, som udvalget rettede til en række sociale institutioner samt privatpersoner angående behovet for socialforskning. Det fremgår af redegørelsen, at 135 af de adspurgte 154 institutioner m. v. har besvaret forespørgslen skriftligt og i det overvejende antal tilfælde givet udtryk for den opfattelse, at der inden for deres område er et behov for socialforskning af videnskabelig karakter. De fleste af de modtagne besvarelser indeholder foruden en almindelig stillingtagen til behovet for socialforskning forslag til konkrete forskningsopgaver.

I kapitlet er en del af disse forslag refereret. Den til institutionerne udsendte skrivelse er gengivet i bilag C. 1., listen over de institutioner, som har modtaget den i bilag C. 2., og en fuldstændig liste over de stillede forslag, fordelt efter de institutioner m. v.,

som har fremsat dem, ses af bilag C. 3. og fordelingen efter forslagernes enmæssige indhold af bilag C. 4.

I *kapitel VI* har udvalget redegjort for sine synspunkter vedrørende behovet for socialforskning. Udvalget har herved fremhævet, at den hidtidige forskning har tilvejebragt et solidere grundlag for drøftelse af forskellige sociale spørgsmål; men at det stadig er således, at vor viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger har en meget ufuldstændig og spredt karakter. Set på baggrund af de beløb, der årligt anvendes til socialpolitiske foranstaltninger, forekommer de beløb, der anvendes til at analysere de sociale ordningers funktion, deres virkning for den enkelte og øvrige virkninger, bl. a. på det økonomiske liv, ganske utilstrækkelige. Hertil kommer den komplicerede karakter, socialpolitikken har i dag, og de stadig nye problemer, der opstår gennem nutidens hurtigt skiftende samfundsforhold, og som har betydning såvel for den enkeltes tilpasning som for forholdet mellem den enkelte og de grupper, han lever i. Eksempler herpå finder man blandt andet inden for familien, med hensyn til de ældre og i arbejdslivet.

Udvalget giver en række eksempler på påtrængende forskningsopgaver særlig vedrørende de eksisterende sociale ordningers virkemåde, specielle persongrupper forhold og sociale problemer af mere almen karakter.

Det er udvalgets opfattelse, at socialforskningen, såfremt man skaber forskningsmuligheder, kan give et betydningsfuldt bidrag til belysning af disse spørgsmål ved på upartisk måde at lægge materiale på bordet i systematisk form, således at det kan danne grundlag for overvejelser af behov for

ændringer af bestående forhold. Afgørelse af, hvorvidt der er et sådant behov, tilkommer de besluttende myndigheder, som må vurdere materialet og foretage skøn om, hvorvidt nogle af de foreliggende handlemuligheder bør realiseres.

I *kapitel VII* henviser udvalget til, at de ret løse rammer, inden for hvilke forskningsarbejdet hidtil er foregået, ikke har været tilfredsstillende. Forskningsopgaverne har været ret tilfældigt valgt, og det har ikke været et kontinuerligt forskningsarbejde, hvad der bl. a. har bevirket vanskeligheder ved at fremskaffe og fastholde medarbejdere. Medarbejderne har i almindelighed måttet påtage sig arbejdet som bibeskæftigelse ved siden af andet arbejde. På denne baggrund har udvalget fremført sine overvejelser vedrørende udvidelsen af rammerne for den fremtidige socialforskning. Udvalget har fremhævet, at en ny organisationsform måtte opfylde følgende hovedkrav:

- 1) Der må skabes mulighed for kontinuerlig forskning gennem langsigtet forskningsprogram og gennem tilknytning af faste medarbejdere, der har kendskab til forskningsområderne og arbejdsmetoderne, og som har tid til at følge med såvel i socialpolitikken som i samfundsvidenskabernes udvikling.
- 2) Der må være mulighed for i økonomisk overkommeligt omfang at imødekomme såvel aktuelt prægede forskningsønsker, der fremkommer fra offentlige og private institutioner, som forskningsopgaver, der har et bredere og længere sigte.
- 3) Der må tilvejebringes et nært samarbejde mellem repræsentanter for de forskellige forskningsgrene, som bør deltage i opgavernes løsning.
- 4) Der må tilstræbes en organisationsform, som på den ene side har løbende forbindelse med de organer, der arbejder med praktiske, sociale problemer, og som på den anden side sikrer den forskningsfrihed og mulighed for offentliggørelse af forskningsresultater, som er en forudsætning for videnskabeligt arbejde.

Udvalget har herefter gennemgået mulighederne for

- a) at en sådan forskning foregår inden for hver administrationsgren for sig,

- b) at forskningen henlægges til universiteterne, eller
- c) at der tilvejebringes et selvstændigt forskningsinstitut.

Udvalget afviser den første mulighed ud fra den begrundelse, at en udbygning af forskningen inden for de enkelte administrationsgrene vil indebære oprettelsen af en række forskellige små forskningscentre, hvad der er uøkonomisk og ikke løser de praktiske vanskeligheder, man hidtil har lidt under. Endvidere kan skiftende ministre og tjenestemænd have forskellig indstilling med hensyn til forskningsopgavernes art og friheden til deres løsning.

Med hensyn til at henlægge forskningsarbejdet til universiteterne anbefales, at de omhandlede opgaver kræver et samarbejde mellem en række forskellige forskningsgrene og derfor måtte organiseres på tværs af fakulteter og lærestole, hvilket ikke menes at passe ind i det danske universitetssystem og ikke vil bevirke nogen besparelse i forhold til udvalgets nedennævnte forslag. En sådan løsning ville endvidere fjerne forskningsarbejdet fra den nære kontakt med det praktiske arbejde på det socialpolitiske område. Endvidere ville det betyde, at det alene blev overladt til universitetslærernes skøn, hvorvidt en given forskningsopgave skulle tages op, og hvilken prioritet den skulle have.

Udvalget foretrækker derfor den tredje mulighed: Et fritstående forskningsinstitut med tilknytning til såvel institutioner og organisationer inden for det sociale område som til universiteterne. En sådan ordning svarer i princippet til opbygningen af Danmarks pædagogiske Institut og Byggeforskningsinstituttet. Et sådant institut skulle være til rådighed for alle de ministerier og andre organer, der har socialpolitiske opgaver. Ved den foreslåede ordning skulle det være muligt samtidig at udnytte forskellige arter af teoretisk sagkundskab og opretholde kontakten med universiteterne og andre forskningscentre, den sociale administration, arbejdsmarkedets organisationer m. v. og udnytte disse institutioners erfaringer og oplysninger.

Udvalget foreslår ledelsen af instituttet lagt i hænderne på et forskningsråd sammensat af universitetslærere og repræsentanter for den sociale administration og en direktør

med kendskab såvel til socialforskningens videnskabelige problemer som til socialpolitikens forskellige områder.

Det foreslås endvidere, at der til instituttet knyttes et repræsentantskab, hvori tænkes repræsenteret de kommunale organisationer, arbejdsmarkedets organisationer, sociale institutioner og sammenslutninger, kvindeorganisationerne samt særligt sagkyndige, der ikke allerede er repræsenteret i forskningsrådet.

Udvalget har lagt megen vægt på mulighederne for et samarbejde mellem instituttet og andre sociale forskningsinstitutioner samt med sociale forskningscentre i de nordiske lande.

Til instituttet foreslås knyttet et begrænset antal faste videnskabelige medarbejdere og et ikke-videnskabeligt personale til medhjælp med mulighed for på honorarbasis at knytte sagkyndige inden for forskellige områder til instituttet til løsning af særlige opgaver. Det foreslås endvidere, at der gives mulighed for at lade forskere, der arbejder med emner inden for instituttets virkeområde, drage nytte af dets tekniske hjælpemidler, ligesom det foreslås, at man, hvor dette er hensigtsmæssigt, kan overdrage forskningsopgaver eller dele af sådanne til andre forskningsorganer og deltage i udgifterne herved.

Med hensyn til instituttets driftsbudget mener udvalget, at de årlige udgifter i de kommende år vil kunne holdes inden for ca. 750 000 kr. Heri vil imidlertid fragå besparelser på de forskellige styrelser's budgetter, idet man må påregne, at disse styrelser under alle omstændigheder vil iværksætte en del undersøgelser, men spredt og på en mindre velorganiseret basis.

Et mindretal, bestående af professor i sociologi Kaare Svalastoga, har i *kapitel VIII a*, jfr. bilag E, fremført sin mindretalsindstilling, hvis hovedopfattelse er, at den sociale forskning med fordel vil kunne bygge på en udvidet forskning inden for de allerede eksisterende forskningscentre, men at en væsentlig udvidelse af de institutionelle rammer om en sådan forskning må ske ved støtte og udbygning af den socialvidenskabelige forskning ved universiteterne. Mindretalsindstillingen konkluderer derfor i en udvidelse af Sociologisk Institut ved Københavns universitet. I kap. VIII b. har udvalgsflertallet fremført sine bemærkninger til mindretalsforslaget.

Ud fra de i betajnkningen anførte hovedsynspunkter har udvalget i *kapitel X* stillet et forslag til lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut. Med hensyn til enkeltheder i dette forslag skal man nærmere henviser til forslaget.

Kapitel X.

FORSLAG TIL LOV OM OPRETTELSE AF ET SOCIALFORSKNINGSINSTITUT

§ 1.

Stk. 1. Socialministeren bemyndiges til at oprette et socialforskningsinstitut.

Stk. 2. Instituttet er en selvstændig institution. Dets opgave er på grundlag af de af socialforskningen omfattede videnskaber at foretage, fremme og samordne undersøgelser og forsøgsarbejder til belysning af sociale forhold, herunder af den sociale forsikring og forsorg, af arbejdslivet samt af de sociale sider af familie- og ungdomsspørgsmål og bolig- og sundhedsforhold.

Stk. 3. Instituttet kan dels selvstændigt tage undersøgelsesopgaver op, dels påtage sig opgaver efter anmodning fra offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg og private organisationer.

Stk. 4. Instituttet kan bistå med at planlægge og at bearbejde resultaterne af undersøgelser, hvortil videnskabelig støtte ønskes, men som iøvrigt udføres uden for instituttet.

Stk. 5. Instituttet kan lade forskere, der arbejder med emner inden for dets virkeområde, drage nytte af dets tekniske hjælpemidler, ligesom det står åbent for studerendes praktikanttjeneste.

Stk. 6. Instituttet kan overdrage forskningsopgaver eller dele af sådanne til andre bestående forskningsorganer og deltage i dermed forbundne udgifter.

Instituttet bestyres af et forskningsråd og en direktør.

§ 3.

Stk. 1. Forskningsrådet består af:

2 professorer eller andre universitetslærere i faget socialpolitik, den ene udpeget af Københavns universitet, den anden udpeget af Aarhus universitet;

2 professorer eller andre universitetslærere i faget sociologi, den ene udpeget af Københavns universitet, den anden udpeget af Aarhus universitet;

4 professorer eller andre universitetslærere, henholdsvis een i hvert af fagene psykiatri, psykologi, socialhygiejne og statistik udpeget af universiteterne i København og Aarhus efter forhandling mellem disse; direktøren for Danmarks pædagogiske Institut;

2 medlemmer udpeget af socialministeriet;

5 medlemmer udpeget henholdsvis af arbejdsministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet, sundhedsstyrelsen og Det statistiske Departement;

direktøren for socialforskningsinstituttet (tiltræder forskningsrådet efter sin udnævnelse).

Medlemmerne beskikkes af socialministeren for 3 år. Socialministeren udpeger efter indstilling fra rådet dets formand og næstformand.

Socialministeren kan foretage ændringer i rådets sammensætning efter indstilling fra dette.

Stk. 2. Det **påhviler** forskningsrådet at godkende instituttets arbejdsplan, at følge udviklingen inden for det sociale forskningsområde og at tage initiativ til gennemførelse af forskningsopgaver.

Stk. 3. Forskningsrådet nedsætter et foretningsudvalg. Til at følge bestemte opgaver kan rådet endvidere nedsætte udvalg med repræsentanter for de på pågældende sagområde særligt kyndige.

Stk. 4. Forskningsrådet aflægger årlig beretning om instituttets virksomhed til socialministeren.

§ 4.

Stk. 1. Direktøren liar den faglige og administrative ledelse af instituttet; hans udnævnelse sker efter indstilling fra forskningsrådet.

Stk. 2. Til instituttet knyttes et antal forskningsledere og forskningsassistenter.

§ 5.

Stk. 1. Til instituttet knyttes et repræsentantskab sammensat af repræsentanter for institutioner og organisationer med tilknytning til instituttets arbejdsområde.

Medlemmene beskikkes af socialministeren for 3 år.

Stk. 2. Repræsentantskabet vælger for 3 år en formand og en næstformand, der kan deltage i forskningsrådets møder.

Stk. 3. Repræsentantskabet skal årlig have forelagt en redegørelse for instituttets virksomhed til drøftelse og kan gøre indstilling til instituttets styrelse om alle spørgsmål instituttet vedrørende.

Stk. 1. De til instituttets virksomhed fornødne midler stilles til rådighed på de årlige finanslove., og det fornødne antal tjenestemandstillinger oprettes ved normeringslov.

Stk. 2. Til løsning af særlige opgaver kan instituttet selv søge tilvejebragt de nødvendige midler.

Stk. 3. De nærmere regler angående instituttets ledelse og virksomhed fastsættes i et af socialministeren udarbejdet regulativ.

Bemærkninger til lovforslaget.

Over en årrække har arbejds- og socialministerne og de herunder sorterende institutioner og kommissioner og udvalg gennemført eller ydet støtte til en række undersøgelser, sigtende på at belyse sociale forhold af interesse, bl. a. i forbindelse med overvejelser vedrørende bestående eller ny lovgivning. Undersøgelserne har i særlig grad beskæftiget sig med problemer vedrørende den sociale forsorg og forsikring, arbejdslivet samt familie- og ungdomsspørgsmål. Sideløbende med dette initiativ har der fra andre offentlige organer og private organisationers side været vist en stigende interesse for gennemførelse af dybtgående undersøgelser af danske samfundsforhold.

Det stedfundne forskningsarbejde har ikke blot fremskaffet væsentlige oplysninger til klarlæggelse af lovgivningsmæssige og administrative forhold; men der er også herved fremskaffet en betydelig viden om danske samfundsforhold. De ret snævre rammer, inden for hvilke forskningsarbejdet er foregået, har imidlertid givet anledning til forskellige praktiske vanskeligheder, som også har medvirket til, at man har været tilbageholdende med at tage nye forskningsopgaver op. Den eksisterende viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger har derfor stadig en meget ufuldstændig og spredt karakter.

Set på baggrund af de beløb, der anvendes i forbindelse med den sociale lovgivning og de stadig nye problemer, der opstår gennem nutidens hurtigt skiftende samfundsforhold, forekommer den eksisterende viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger, der er derfor stadig en meget ufuldstændig og spredt karakter.

sterende viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger, der er til rådighed for lovgivningsmagten, administrationen og offentligheden, på betydende områder utilstrækkelige, ikke mindst under hensyn til de økonomiske konsekvenser og effektiviteten af foranstaltningerne.

Under hensyn hertil og til de indvundne erfaringer fra det hidtidige forskningsarbejde anmodede socialministeriet i marts 1955 et udvalg om på bred basis at overveje formen for at tilvejebringe faste og varige rammer for det sociale forskningsarbejde, i givet fald ved oprettelse af et socialforskningsinstitut.

For at danne sig et indtryk af behovene for forskning på det sociale område har udvalget rettet forespørgsel til et stort antal institutioner, foreninger m. v., hvoraf det overvejende flertal inden for deres sagområde har peget på betydningsfulde spørgsmål, som trænger til videnskabelig undersøgelse. Størstedelen, af de adspurgte, ikke mindst socialpraktikerne, har i deres svar givet udtryk for en betydelig interesse for organiseret forskning på det sociale område. I udvalgets betænkning kapitel V, hvortil man skal henvise, er der nærmere redegjort for forespørgslen og de forskellige fremførte forskningsbehov.

Ved overvejelserne vedrørende de fremtidige former for forskningsarbejder har udvalget fundet, at en nyordning må opfylde følgende hovedkrav:

- 1) Der må skabes mulighed for kontinuerlig

forskning gennem et langsigtet forskningsprogram og gennem tilknytning af faste medarbejdere, der har kendskab til forskningsområderne og arbejds-metoderne, som kan drage nytte af de erfaringer, der successivt indhøstes, og som har tid til at følge med i socialpolitikken som i samfundsvidenskaber-nes stadige udvikling.

2) Der må være mulighed for — i økonomisk overkommeligt omfang — at imødekomme såvel aktuelt prægede forskningsønsker, der fremkommer fra offentlige og private institutioner, som forskningsopgaver, der har et bredere og længere sigte.

3) Der må tilvejebringes et nært samarbejde mellem repræsentanter for de forskellige forsknings-grene, som — alt efter de problemer, der ønskes undersøgt — bør deltage i opgavernes løsning. Et flertal af de i udvalgets betænkning nævnte forskningsopgaver forudsætter et sådant samarbejde mellem repræsentanter for forskellige discipliner, hvad der er ganske naturligt i betragtning af sociale problemers mangesidige karakter.

4) Der må tilstræbes en organisationsform, som på den ene side har en løbende forbindelse med de organer, der arbejder med praktiske sociale proble-mer, og som på den anden side sikrer den forskningsfrihed og mulighed for offentliggørelse af forskningsresultater, som er en forudsætning for videnskabelige arbejder.

Med disse udgangspunkter har udvalget stillet forslag om, at der oprettes et socialforskningsinsti-tut, der er uafhængigt såvel i forhold til de forskel-ige interesserede administrationer og organisa-tionsgrene som over for de mange videnskabsgrene inden for socialforskningen. I kraft af denne selv-stændige stilling har instituttet mulighed for at til-vejebringe resultater af videnskabelig karakter uafhængigt af interessegrupper, ligesom instituttet vil kunne betjene administrationen og de institutio-ner og organisationer, som ønsker at drage nytte af forskningen.

Udvalget har iøvrigt fundet, at oprettelsen af et uafhængigt forskningsinstitut vil være af den største værdi for de administrative og socialpolitiske spørgs-mål, herunder ved disse myndigheders overvejelser af påtænkte sociale foranstaltningers virkninger og effektivitet.

Af praktiske grunde foreslår udvalget, at insti-tuttet henlægges under socialministeriet, men insti-tuttet skal uden hensyn hertil stå til rådighed for alle administrationsgrene og organisationer, som ønsker foretaget undersøgelser og forarbejder inden for det sociale område, herunder den sociale forsik-ring og forsorg, arbejdslivet samt de sociale sider af

familie- og ungdomsspørgsmål og bolig- og sund-hedsforhold.

Gennem instituttet vil der efter udvalgets forslag skabes faste, men samtidig elastiske rammer for et forskningsarbejde.

Instituttet skal dels selvstændigt tage under-søgelsesopgaver op, dels påtage sig opgaver fra offentlige mjiidigheder, herunder kommissioner og udvalg, og private organisationer.

Udvalget har konstateret, at der i ikke ringe omfang allerede finder forskning sted af sociale spørgsmål i eksisterende institutioner m. v. Denne forskning har imidlertid en spredt og noget til-fældig karakter. Imidlertid finder man, at der, også efter oprettelsen af et socialforskningsinstitut, bør være mulighed for de pågældende institutioner for fortsat at foretage socialforskning, navnlig når denne tillige har en blandet social-teknisk karakter eller en speciel karakter; og socialforskningsinstituttet bør efter anmodning kunne bistå med tilrettelæg-gelse og bearbejdelse af de pågældende institutioners undersøgelser.

Der skal endvidere gives mulighed for at lade forskere, der arbejder med emner inden for insti-tuttets virkeområde, drage nytte af dets tekniske hjælpemidler, ligesom man, hvor dette er hensigts-mæssigt, kan overdrage forskningsopgaver eller dele af sådanne til andre forskningsorganer og deltage i udgifterne hermed.

Til de enkelte bestemmelser bemærkes følgende:

Til § 1 og 2.

Herom henvises til de indledende bemærkninger.

Til § 3.

Det er af væsentlig betydning for gennemførelsen af socialforskningsinstituttets arbejde, at der knyt-tes nær forbindelse med såvel de forskellige viden-skabsgrene, der omfattes af socialforskningen, som med de administrationsgrene, der i særlig grad har berøring med instituttets virkefelt.

Der tilsigtes ikke ved forslaget en monopolisering af den sociale forskning, men man søger at fremme denne gennem samarbejde, og man har al grund til at ønske, at en gennemførelse af forslaget også vil støtte grundvidenskabelig forskning og uddannelse inden for de af forslaget berørte videnskabsgrene.

Man foreslår derfor, at der nedsættes et forsk-ningsråd, bestående af repræsentanter for viden-skaben og for administrationen. Det påhviler forsk-ningsrådet at tage initiativ til gennemførelse af forskningsopgaver og at afveje de ønsker om gen-

nemførelse af undersøgelser, der måtte komme fra forskellig side. Forskningsrådet skal godkende instituttets arbejdsplan.

Forskningsrådet nedsætter ifølge forslaget et forretningsudvalg, der kan tage stilling til løbende sager i tiden mellem forskningsrådets møder, ligesom det kan nedsætte udvalg til at følge bestemte arbejdsopgaver eller grupper af opgaver, og kan anmode repræsentanter for institutioner og organisationer inden for pågældende sagområde om at lade sig repræsentere heri.

Til § 4.

Den faglige og administrative ledelse af instituttets virksomhed foreslås overdraget til en direktør. Besættelsen af denne stilling vil være af væsentlig betydning for instituttets hele arbejde, og det må kræves, at den pågældende så vidt muligt har kendskab såvel til socialforskningens videnskabelige problemer som til socialpolitikens forskellige områder.

For at sikre sagkyndig medvirken ved besættelsen foreslås det, at udpegelsen skal foregå efter indhentet indstilling fra forskningsrådet.

Til § 5.

Da det må anses for ønskeligt, at instituttet har en fast kontakt med institutioner og organisationer,

der har tilknytning til instituttets virkeområde, foreslås et repræsentantskab knyttet til instituttet.

Blandt de organer, som tænkes repræsenteret, er de kommunale organisationer, arbejdsmarkedets organisationer, de sociale institutioner og andre interesserede sammenslutninger samt kvindeorganisationerne og eventuelt sagkyndige, som ikke allerede er tilstrækkeligt repræsenteret i rådet. I repræsentantskabet vil de interesserede kredse kunne fremsætte deres ønsker om påkrævede undersøgelser, påse at der sker en rimelig hensyntagen til de forskellige sagområder og deltage i drøftelse af instituttets virksomhed i det hele.

Det foreslås yderligere, at repræsentantskabets formænd og næstformænd, der forudsættes valgt uden for forskningsrådets medlemskreds, kan deltage i forskningsrådets møder.

Til § 6.

Med hensyn til de til instituttets virksomhed fornødne udgifter henvises til den i betænkningens kapitel VII, 7 meddelte oversigt over lovforslagets økonomiske konsekvenser.

Udover de midler til instituttet, der bevilges på de årlige finanslove, åbnes der efter forslaget instituttet adgang til at søge tilvejebragt midler på anden måde til løsning af særlige opgaver.

SOCIALE UNDERSØGELSER FORETAGET AF ELLER I FORBINDELSE MED ARBEJDS- OG SOCIALMINISTERIERNE ELLER DISSES INSTITUTIONER 1940—1956

I nærværende oversigt er medtaget undersøgelser, som har omfattet mindst 100 personer, og hvor der i hvert enkelt tilfælde er indhentet et særligt oplysningsmateriale. Oversigten omfatter således ikke årligt tilbagevendende indsamling af statistiske

oplysninger og ej heller undersøgelser, der alene har bestået i bearbejdelser af foreliggende offentliggjort eller ikke-offentliggjort løbende statistik, men alene sådanne tilfælde, hvor der er udfoldet et særligt initiativ til løsning af bestemte opgaver.

1. Undersøgelser vedrørende sociale forhold særlig i forbindelse med boligproblemer.

Københavnske børnerige familiers forhold nied særligt henblik på deres boligforhold.

Det under socialministeriet nedsatte socialpolitiske udvalg foretog i 1944—45 en undersøgelse med det specielle sigte at belyse årsagerne til, at der havde været visse vanskeligheder med at få udlejet de til mindrebemidlede børnerige familier opførte boliger, og det videre formål at fremskaffe materiale til belysning af børnerige familiers boligforhold og sociale forhold som helhed. Udvalget blev ved bearbejdelsen bistået af den statsvidenskabelige konsulent og Københavns statistiske Kontor.

Undersøgelsen blev foretaget som en statistisk analyse af indkomst, boligforhold og social standard hos 10 100 københavnske familier med 3 eller flere børn. Endvidere blev der foretaget en interview-undersøgelse ved husbesøg hos et udvalg på ialt 1 360 familier.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i 1946.

Boligforholdene på landet.

Landbrugsministeriet foretog i 1946—48 på foranledning af Arbejderbevægelsens erhvervsråd, Dansk arbejdsmandsforbund, Generalsekretariatet for regeringens beskæftigelsesudvalg og arbejds- og socialministerierne i samarbejde med Det statistiske Departement en repræsentativ undersøgelse af boligforholdene for husmænd og landarbejdere. Ved husbesøg af bygningskyndige personer blev 7 500 boliger i 25 kommuner (1 i hvert amt) gennemgået, og der blev foretaget en undersøgelse af boligernes størrelse, kvalitet og indretning, vandanlæg og dettes hygiejniske udformning.

Undersøgelsens resultater, der foreligger duplikeret, blev afgivet i 1950, men blev efter den daværende landbrugsministers resolution ikke offentliggjort.

2. Undersøgelser vedrørende arbejdsmarkedsforhold.

Husassistenternes forhold.

Til belysning af spørgsmålet om den eksisterende mangel på fast arbejdskraft til husgering og som grundlag for overvejelser vedrørende mulighederne for at skaffe øget tilgang af arbejdskraft til det huslige område foretog Det statistiske Departement

dels i 1941 efter anmodning af arbejds- og socialministeriet, dels i årene 1942—43 efter anmodning af den under 9. juni 1942 af ministeriet nedsatte husassistentkommission en række specialundersøgelser af socialstatistisk karakter.

For ministeriet foretoges en *undersøgelse*

af husassistenternes arbejds- og uddannelsesvilkår udarbejdet på grundlag af besvarelsenerne af ialt 42 000 spørgeskemaer udsendt til husstande (såvel til husassistent som til husstandens overhoved), som efter skattemisterne havde husassistent. Resultaterne offentliggjordes i april 1942 som Statistiske Meddelelser, 4. række, 114 bind, 5. hefte, „Husassistenterne 1941“.

Endvidere foretog departementet for husassistentkommissionen følgende undersøgelser:

- a) optælling af *lønoplysninger i annoncer*,
- b) *en enquete* foretaget ved et gennem de offentlige arbejdsanvisningskontorer udsendt og på landets posthuse fremlagt spørgeskema, der henvendte sig til *husstande*, som i begyndelsen af september 1942 savnede huslig medhjælp. Der indkom 871 udfyldte spørgeskemaer.
- c) en undersøgelse vedrørende *mangel på huslig medhjælp jod alderdomshjem, arbejdsanstalter m. v.*, foretaget som en enquete ved udsendelse af spørgeskemaer til 524 institutioner samt
- d) en undersøgelse vedrørende *huslig medhjælp få sygehuse* og lignende institutioner, foretaget ved udsendelse af spørgeskemaer til ialt 244 sygehuse og lignende.

Endvidere blev der foretaget forskellige andre mindre undersøgelser eller opgørelser af socialstatistisk karakter udarbejdet af husassistentkommissionens sekretariat, af Det statistiske Departement eller af Københavns statistiske Kontor.

Undersøgelseernes resultater offentliggjordes i 1943 som bilag til Husassistentkommissionens betænkning.

Lærlingetilgangen 1935—44 og årsagerne til dens bevægelser.

I årene 1942—44 foretog den statsvidenskabelige konsulent en undersøgelse af årsagerne til forskydningerne i lærlingetilgangen. Ved undersøgelsen benyttedes foreliggende statistik fra Det statistiske Departement og særlige oplysninger stillet til rådighed af departementet, lærlingerådet og andre institutioner. Et særligt spørgeskema blev endvidere udsendt til de faglige udvalg og udfyldt for hvert lærefag.

Undersøgelseens resultater offentliggjordes

som arbejds- og socialministeriets økonomisk-statistiske undersøgelser nr. 9 (særtryk af Socialt Tidsskrift 1945).

Hvad 3000 mænd uden skoleeksamen blev til.

Med støtte fra Statens videnskabsfond foretog centralarbejdsanvisningskontoret i København i samarbejde med Københavns statistiske Kontor og Det statistiske Departement i november 1953 under ledelse af sekretær Grethe Philip en undersøgelse af erhvervskarrieren for et udsnit af de personer, der går ud i erhvervslivet fra folkeskolen eller de lavere mellemklasser. Alle mænd, bosat i Københavns kommune, der var født i 1902, og som havde forladt skolen uden eksamen — ialt 2 979 — udsurgtes om, hvilken uddannelse de havde modtaget efter skoletiden, hvor store og hvor hyppige spring i erhverv, de havde foretaget, og i hvilken alder og i hvilken branche de havde opnået stabilt og vel-lønnet arbejde m. m.

Undersøgelseens resultater offentliggjordes i Socialt Tidsskrift 1955, side 1.

Restarbejdsløsheden.

Arbejds- og socialministeriet anmodede i 1946 Det statistiske Departement om i samarbejde med den statsvidenskabelige konsulent at foretage en undersøgelse af „restarbejdsløsheden“, hvilket blev afgrænset til at omfatte sådanne arbejdsløse, der i juni 1946 havde haft mindst 12 dages ledighed, for så vidt vedkommende i tidsrummet 11. juli 1945—30. juni 1946 havde haft mindst 100 dages ledighed. Materialet blev indsamlet ved, at arbejdsanvisningskontorerne udfyldte et spørgeskema dels på grundlag af oplysninger, kontorerne selv var i besiddelse af, dels efter samtaler med de pågældende.

Ved undersøgelsen søgte man oplysninger om de lediges køn, alder, ægteskabelige stilling, bopæl, område i hvilket de havde boet i barndommen, og faderens stilling, evt. lærlingeuddannelse, understøttede dage, arbejdsevne og villighed til omskoling.

Undersøgelseens resultater blev i 1947 overgivet til arbejds- og socialministeriet, men har ikke været offentliggjort.

Arbejdsløshedsøer i Jylland.

Arbejdsministeriet iværksatte i 1949 med bistand af den statsvidenskabelige konsulent nogle undersøgelser af „arbejdsløshedsøer“, d. v. s. særligt ledighedsramte kommuner i Jylland. Hensigten var at skaffe oplysninger om årsagerne til disse „øer“s opståen og mulighederne for at fjerne dem.

Undersøgelserne blev foretaget på den måde, at repræsentanter for arbejdsministeriet opholdt sig i nogle dage i hver af de udvalgte kommuner for ved gennemgang af forskelligt materiale beroende i det stedlige offentlige arbejdsanvisningskontor, i arbejdsløsheds-kasserne etc., samt ved samtaler med stedlige myndigheder, erhvervsrepræsentanter, arbejdere og andre, at danne sig et billede af ledigheds- og beskæftigelsesforholdene.

Undersøgelsens hovedresultater offentliggjordes i 1955 som bilag 2 til arbejds-markedskommissionens betænkning vedrørende arbejdsløshedsøerne i Jylland.

Arbejdstiden i Danmark.

Arbejdstidsudvalget under arbejdsmarkedskommissionen foretog i 1950 to undersøgelser for at få belyst den faktiske arbejdstid i Danmark. Undersøgelsesarbejdet var overdraget udvalgets sekretariat under ledelse af ekspeditionssekretær Helge Larsen, Det statistiske Departement.

Den ene undersøgelse blev foretaget ved, at der udsendtes et spørgeskema til de fagforeninger, som er tilsluttet hovedorganisationerne m. fl. vedrørende den overenskomst-mæssige arbejdstid og andre overenskomst-mæssige forhold, den anden ved, at der udsendtes ialt 8 515 spørgeskemaer til firmaer inden for industri og håndværk m. v. samt vognmandsforretninger. Ved de stillede spørgsmål søgtes oplysninger om netto- og bruttoarbejdstid, forekomsten af week-end-ordninger, skifteholdsarbejde, overarbejde, akkordarbejde m. v.

Undersøgelsesresultater offentliggjordes i 1952 i arbejdsmarkedskommissionens betænkning om virkningerne af en arbejdstidsnedsættelse i Danmark.

Ferieundersøgelsen.

Arbejds- og socialministerierne ferieudvalg lod i 1952 med bistand af den stats-

videnskabelige konsulent gennem Det statistiske Departement foretage en undersøgelse af befolkningens ferieforhold. Undersøgelsen, der omfattede et repræsentativt udsnit af befolkningen, ialt 700 husstande, blev foretaget i forbindelse med arbejdsstyrketællingen i maj 1952. Det undersøgte, i hvilket omfang der faktisk holdes ferie, feriens varighed, hvordan ferien tilbringes, samt hvornår ferien holdes.

Hovedresultaterne af undersøgelsen offentliggjordes i Statistiske Efterretninger 1953, s. 98 ff., ligesom en redegørelse for dens resultater er offentliggjort i Socialt Tidsskrift, 1953, side 121—40.

Skifteholdsarbejdets helbredsmæssige virkninger.

Arbejdstilsynet har i samarbejde med rigshospitalets arbejdsmedicinske klinik under ledelse af professor, dr. med. Poul Bonnevie i 1949—52 foretaget en undersøgelse af de lidelser, der eventuelt har sammenhæng med skifteholdsarbejde.

Ved undersøgelsen har medvirket psykiater, dr. med. Gudmund Magnussen, dr. Jørgen Andersen samt psykologerne N. H. Vilien og P. Vidriksen.

Undersøgelsen omfatter skifteholdsarbejdets omfang og former, dets subjektive og sociale ulemper samt forstyrrelserne i den psykologiske dagsrytme. Af praktiske grunde omfatter undersøgelsen kun mandlige 3-skiftsarbejdere og mandlige dagarbejdere. Ialt 900 arbejdere har udfyldt et spørgeskema angående personlige forhold, boligforhold og helbredstilstand, og en del af dem har i 3 uger ført dagbog med oplysninger om deres søvn, spisetider og fritidsbeskæftigelse. Disse oplysninger er suppleret med interviews foretaget af læger og psykologer.

Undersøgelsesresultater forventes offentliggjort i 1957.

Deltidsarbejde.

Det af arbejds- og socialministeriet nedsatte udvalg vedrørende deltidsarbejde sendte i 1951 et spørgeskema til 900 virksomheder inden for håndværk og industri, udvalgt blandt medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening, og udbad sig oplysning om fore-

komsten af deltidsarbejde inden for de nævnte virksomheder. Af skemaerne blev ca. 600 besvaret.

Endvidere rettedes lignende henvendelser til staten, til Københavns kommune, 5 købstadkommuner, 4 sognekommuner og 2 amtskommuner samt nogle banker, spare-

kasser, forsikringsselskaber og lignende virksomheder.

Bearbejdelsen af undersøgelserne blev foretaget af udvalgets sekretariat.

Undersøgelsesresultater offentliggjordes i udvalgets betænkning om deltidsarbejde, København 1955.

3. Ungdomskommissionens undersøgelser.

Den af arbejds- og socialministeriet nedsatte ungdomskommission lod som led i sit arbejde foretage en række statistiske undersøgelser, som blev udført dels direkte af kommissionens sekretariat under ledelse af arbejds- og socialministeriets statsvidenskabelige konsulent, dels under medvirken af dette. Det drejer sig navnlig om undersøgelser over:

- a) Den 15—24-årige ungdoms forhold i almindelighed, 1946. (Ungdomsenquêten).
- b) Ungdomsforeningernes virksomhed, 1945—46. (Foreningsenquêten).
- c) Gymnasiasternes sociale forhold m. v., 1946. (Gymnasiaenquêten).
- d) Studenternes sociale forhold, 1947. (Studenterenquêten).
- e) Forsamlingshusenes indretning og udnyttelse, 1947. (Forsamlingshusenquêten).
- f) Børneværns klientellet, socialt og psykiatrisk belyst, 1948—49. (Børneværnsundersøgelsen).
- g) Hjælpekoleelevers senere skæbne.

a) **Ungdomsenquêten** afholdtes i november—december 1946. Undersøgelsen tilrettelagdes af kommissionens sekretariat, og det indsamlede materiale bearbejdedes i samarbejde med Det statistiske Departement. Undersøgelsen blev foretaget som en landsomfattende stikprøveundersøgelse. På grundlag af allerede foreliggende statistisk materiale og andre oplysninger, f. eks. med hensyn til kulturelle forhold, blev der foretaget et bevidst udvalg af et antal kommuner. Materialet omfatter ca. 9 000 personer eller knap 2 pct. af hele befolkningen i aldersklassen 15—24 år.

De udvalgte unge blev udspurgt af særligt instruerede interviewere, der anvendte de i Den danske ungdom side 215—227 af-

trykte spørgeskemaer, som foruden oplysninger fra offentlige myndigheder (om navn, alder, indkomst etc.) omfattede:

- I. Vandringer.
- II. Uddannelses- og arbejdsforhold (skolegang, faglig uddannelse, deltagelse i almindelig undervisning, erhvervsvalg, erhvervsstik, arbejde som barn, indkomst, arbejdstid, week-end, ferie etc.).
- III. Værnepligtsforhold for mænd over 18 år (ikke anvendt).
- IV. Familieforhold (søskendeantal, forsørgerens stilling, faktisk forsørger, etc.).
- V. Boligforhold (boligform, sovested, familiestørrelse, værelsets kvalitet, betaling for boligen etc.). For medhjælpere, der boede hos arbejdsgiverne, udfyldtes der særlige skemaer. Det samme gjaldt for gifte, der tillige spurgtes om de økonomiske forhold i forbindelse med deres bosætning.
- VI. Fritidens udnyttelse. Herunder: 1. anvendelse af sidste uges fritid, 2. foreningsliv, 3. kirkegang, 4. biograf, 5. teater og musik, 6. dans, 7. restaurationsbesøg etc., 8. kortspil o. l., 9. tobaksrygning, 10. avislæsning, 11. læsning af illustrerede blade, 12. læsning af tidsskrifter, 13. læsning af kioskhæfter, 14. læsning af bøger, 15. radioaflytning, 16. idræt, 17. andre fritidsinteresser, 18. vigtigste interesser og 19. ferieudnyttelse.

Undersøgelsesresultater offentliggjordes i Den danske ungdom, København, 1951.

b) Ungdomsforeningernes virksomhed 1945—46 blev belyst ved et i sommeren 1946 af sekretariatet foretaget rundspørge til de forskellige ungdomsforeninger, suppleret

med oplysninger om foreningernes virksomhed i 1952.

Omkring 8 000 lokale ungdomsforeninger har udfyldt foreningsenquêtes spørgeskema, hvori man udbad sig oplysninger om foreningernes medlemstal og medlemmernes fordeling på alder og køn, lokaleforhold, økonomi ni. v.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i betænkningen Ungdommen og fritiden, København 1952, side 268—286.

c) **Gymnasieenquêten** blev foretaget af kommissionens sekretariat i oktober 1946 som et rundspørge til samtlige elever i 1. gymnasieklasse i alle landets gymnasier. Eleverne blev spurgt om, hvorfor de valgte at gå i gymnasiet samt deres gymnasieretning, deres erhvervsplaner og bolig- og transportforhold.

Der udsendtes 2 910 spørgeskemaer og indkom 2 641 besvarelser.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i betænkningen Ungdommens adgang til den højere uddannelse I, Gymnasiet, København 1949, side 85—112.

d) **Studererenquêten** blev på ungdomskommissionens foranledning i efteråret 1947 foretaget af de højere læreanstalter i samarbejde med studenternes organisationer. Materialet blev bearbejdet af Det statistiske Departement.

Til samtlige studerende (bortset fra de førstegangsmatrikulerede) udsendtes et spørgeskema vedrørende de pågældendes studie-, forsørger-, bolig- og indtægtsforhold.

Af 9 235 udsendte skemaer blev 7 528 besvaret.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i Statistiske Meddelelser, 1951, 4. række, 144. bind, hæfte 4.

e) Forsamlingshusenquêten blev på ungdomskommissionens foranledning foretaget ved et af Det statistiske Departement i 1947 til et udvalg på knap $\frac{2}{5}$ af sognekommunerne udsendt spørgeskema.

På skemaet spurgtes om de i kommunen værende forsamlingshuses antal, indretning, økonomi og anvendelse.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i betænkningen Fritidslokaler på landet, København 1951, side 17—21.

f) **Børneværnsundersøgelsen**.

Denne undersøgelse blev foretaget af ungdomskommissionen i årene 1948—49 under ledelse af psykiateren, Helge K jerns, med assistance af en socialrådgiver. Bearbejdelsen blev foretaget med bistand af ungdomskommissionens sekretariat og den statsvidenskabelige konsulent.

Undersøgelsen omfattede 197 børn og unge, fjernet af børneværnet på grund af egne forhold. Hovedvægten har været lagt på en undersøgelse af miljøfaktorernes betydning, og der er gjort et specielt forsøg på at belyse familielivets emotionelle faktorer og hjemmets opdragelsesatmosfære.

Der er indhentet oplysning om tidspunktet for de første symptomers indtræden, specielt tidspunktet for det offentlige indgriben. Man har forsøgt at kaste lys over behovet for specielle mentalhygiejniske forholdsregler i børneforsorgen med specielt henblik på behovet for etablering af klinikker for ambulante behandling af børn og unge med særlig udtalte tilpasningsvanskeligheder.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes som bilag til betænkningen Den tilpasningsvanskelige ungdom, København 1952, side 203—318.

g) **Hjælpekoleelevers senere skæbne**.

Ungdomskommissionen foretog en undersøgelse af, hvordan 105 børn, der i årene 1923—37 gik i hjælpekoleklasser i Odense, og som til stadighed boede i Odense, siden hen har klaret sig. Materialet bearbejdedes af sekretariatet.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes som bilag til betænkningen Den tilpasningsvanskelige ungdom, København, 1952, side 319—28.

4. Andre undersøgelser vedrørende børn og unge.

Hvor mange unge har været fjernet af børneværnet eller modtaget dom?

Denne undersøgelse er foretaget af arbejds- og socialministeriernes statsviden-

skabelige konsulent. For $\frac{1}{3}$ af de unge, der var blevet interviewet ved ungdomskommissionens ungdomsenquête, ialt 2 805, samt for samtlige af enquêten omfattede, men

ikke-interviewede 1 627 unge i alderen 15—24 år, undersøgtes hyppigheden af børneværnsfjernelser på grund af egne forhold og domme på over 30 dages fængsel. Endvidere blev der foretaget en undersøgelse af børneværns- og kriminalitetsforholdene inden 25-års alderen for samtlige af ungdomsenquêten omfattede 1 749 unge mænd, der på undersøgelsestidspunktet var fyldt 25 år.

Oplysningerne om reaktionernes art (børneværnsfjernelse, tiltalefracald mod børneforsorg, dom), antal og alderen ved første samfundsreaktion på normovertrædelsen fremskaffedes gennem landsnævnet for børneforsorg og rigsregistraturen.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1953, side 325.

Børnehaver.

Det af socialministeren i november 1952 nedsatte udvalg til undersøgelse af sparemulighederne inden for børneforsorgen har ladet foretage en undersøgelse med henblik på at fastslå, om behovet for børnehaver kan anses at være dækket. Undersøgelsen er gennemført i månederne marts—juni 1954 af Det statistiske Departement. Materialet er ved spørgeskemaer indhentet fra 440 børnehaver over hele landet og giver oplysninger bl. a. om udnyttelsen af de eksisterende pladser, om antallet af børn på ventelister samt om forældrenes økonomiske forhold og civilstand.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes som bilag 6 til udvalgets betænkning, København 1955.

Unge lovovertrædere anbragt under børneforsorg.

Overinspektionen for børneforsorgen har i 1954 til brug for straffelovskommissionen tilvejebragt oplysninger om de unge lovovertrædere, der ved politiets foranstaltning under en verserende straffesag er anbragt på opdragelseshjem.

Materialet er ved spørgeskemaer indhentet fra opdragelseshjemmene og omfatter sådanne elever, der er fyldt 15 år og i 1951 ved politiets foranstaltning anbragt på et anerkendt opdragelseshjem. Oplysningerne vedrører bl. a. anbringelsen og straffesagens afslutning, og hvilken lovovertrædelse, der

har givet anledning til anbringelsen. Bearbejdelsen blev foretaget af tjenestemænd i Overinspektionen.

Der kan intet oplyses om eventuel offentliggørelse af resultaterne.

En undersøgelse vedrørende børn, der er udgået af børneforsorgen som uopdragelige i årene 1951—53.

Undersøgelsen, der omfatter 166 drenge og 48 piger, og som tilsigter at give oplysning om baggrunden for, at det har været nødvendigt at opgive børneforsorgen for disse unge, giver i statistisk tabelform med tilhørende beskrivelser, oplysninger om børnenes forhold før, under og efter opholdet i opdragelseshjemmet. Der er foretaget fordeling efter fjernelsesårsager, køn, alder ved inddragelsen under børneforsorg m. v. Endvidere medtages i undersøgelsen oplysninger om børnenes milieu og deres karaktermæssige og intelligensmæssige udrustning. Endelig omfatter undersøgelsen beskrivelse af 9 enkelttilfælde.

Materialet hidrører fra de i landsnævnet for børneforsorg beroende akter, suppleret med oplysninger fra børneværnsudvalgene.

Bearbejdelsen er foretaget i landsnævnet og socialministeriet. Redegørelsen er ikke offentliggjort.

Skolepsykologisk undersøgelse af et børnehjemsklientel.

Undersøgelsen, der omfatter 308 børn fra 14 børnehjem med egen skole, har til formål at skaffe klarhed over, om det er nødvendigt, at man opretholder skoler på selve hjemmene., eller om det er muligt at sende børnene til lokale folkeskoler.

Børnene er undersøgt ved forskellige psykologiske prøver for at fastsætte intelligenskvotienten og graden af skolemæssige vanskeligheder eller andre vanskeligheder (nervøse lidelser, adfærdsforstyrrelser), som kunne vanskeliggøre børnenes tilpasning i et almindeligt folkeskolemilieu.

Undersøgelsen, der er foretaget af undervisningskonsulent, cand. psyk. Poul W. Perch, er offentliggjort i Dansk pædagogisk tidsskrift 1955 nr. 7, side 295—306.

Der arbejdes for tiden med en tilsvarende undersøgelse vedrørende børn i anerkendte skolehjem.

Undersøgelse af spørgsmål i forbindelse med homoseksuel prostitution blandt tidligere og nuværende mandlige elever på opdagelseshjem.

Undersøgelsen omfatter 87 elever fra 30 opdagelseshjem. Materialet hidrører fra oplysninger fra hjemmenes forstandere, politiet, landsnævnet for børneforsorg og børneværnsudvalgets akter.

Undersøgelsen belyser homoseksualitetens udbredelse i opdagelseshjem, årsagerne til problemets opståen, herunder institutionsopholdets betydning, og endelig hvilke forebyggende foranstaltninger, der vil kunne bringes i anvendelse under opholdet og efter udskrivningen (efterværn).

Bearbejdelsen er foretaget i overinspektionen for børneforsorgen og socialministeriet. Redegørelsen er ikke offentliggjort.

Undersøgelse af belægningsforholdene på spædbørnshjem.

Materialet til denne undersøgelse er tilvejebragt ved udsendelse af spørgeskema til de anerkendte spædbørnshjem, ialt 57, og viser belægningsforholdene pr. 15. februar 1956.

Undersøgelsen, der omfatter 1488 børn, har med henblik på fremtidige byggearbejder på hjem af denne art til hovedformål at vurdere, om den geografiske placering af de nu bestående hjem er hensigtsmæssig, når hensyn tages til forsørgernes opholdssted og muligheden for deres kontakt med barnet.

Bearbejdelsen er foretaget i overinspektionen for børneforsorgen. Redegørelsen er ikke offentliggjort.

5. Undersøgelser vedrørende kvinde- og familiespørgsmål m. v.

Enkernes kår i København.

Denne undersøgelse blev foretaget i 1946 af et udvalg, nedsat af Danske Kvinders Nationalråd og Københavns statistiske Kontor med en bevilling fra arbejds- og socialministeriet. 469 enker blev interviewet af socialrådgivere for at få et materiale til underbyggelse af den opfattelse af enkernes stilling og vilkår, som udvalget havde dannet sig. Undersøgelsen tog særligt sigte på at give et billede af enkernes forsørgerbyr-

Efterundersøgelse vedrørende børneværnslevers forhold i de første 5 år efter udskrivning fra anerkendte opdagelseshjem.

Sådanne undersøgelser har siden 1921 årligt været foretaget af overinspektionen, men vil for fremtiden kun blive foretaget hvert andet eller hvert tredje år. Til gengæld er det hensigten at gøre undersøgelsen mere dybtgående ved statistisk at belyse forudsætningerne for elevernes gode eller dårlige udvikling efter udskrivningen.

Den første af disse dyberegående undersøgelser, der vedrører elever udskrevet i 1950—51, er påbegyndt i overinspektionen.

Materialet indsamles ved spørgeskemaer, der udfyldes af forstanderne på opdagelseshjemmene med bistand af overinspektionens socialrådgiver. Besvarelsen suppleres med oplysninger fra rigsregistraturen, børneværnsudvalgene, skattemyndighederne, socialregistrant og folkeregistre.

En undersøgelse af de tyske troppers seksuelle forbindelser med danske kvinder.

Dr. med Grethe Hartmann har med en bevilling fra arbejds- og socialministeriet foretaget en undersøgelse af et udsnit på 227 kvinder, udvalgt blandt de kvinder, der blev anmeldt til det danske politi for at have smittet tyske soldater med kønssygdomme. Undersøgelsen tilsigtede at finde frem til de faktorer, der lå bag danske kvinders fraternisering med tyske soldater.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes under titlen *The girls they left behind*, Munksgaards forlag, København 1946.

der, økonomiske vilkår, boligforhold og uddannelse.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes af Danske Kvinders Nationalråd i 1948 i Betænkning vedrørende foranstaltninger til forbedring af enkers kår.

Enlige mødres kår i København.

Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund har med tilskud fra arbejds-

og socialministeriet, Københavns kommune og Bikuben i efteråret 1949 foretaget en undersøgelse af københavnske enlige mødres kår. Den statistiske bearbejdelse er foretaget af Københavns statistiske Kontor. Undersøgelsen, der er suppleret med en enquete i Hjørring, har lagt hovedvægten på de økonomiske problemer (bidrags-, underholds- og skatsspørgsmål), uddannelsesspørgsmål, problemer vedrørende børnenes pasning og boligforholdene.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i betænkningen *Den enlige moder*, Nyt socialt Bibliotek, København, 1953.

Undersøgelser vedrørende kvinder, der har søgt legal abort ni. v.

En undersøgelse, der blev påbegyndt i 1947, foretoges for den københavnske mødrehjælpsinstitution af psykiateren, Henrik Hoffmeyer med assistance af socialrådgivere. Materialet består af ca. 500 tilfælde, hvor legal abort enten er blevet foretaget eller nægtet. Undersøgelsens formål er at konstatere virkningerne af den danske abortlovgivning og lovgivningen vedrørende hjælp til mødre før og efter fødslen. Endelig søger man at foretage en sociologisk og psykiatrisk analyse af abortklientellet med henblik på en vurdering af abortproblemet i almindelighed.

Undersøgelsens resultater er delvis offentliggjort i *Det ufødte barn*, Det danske Forlag, 1954.

Endvidere har mødrehjælpsinstitutionen i København foretaget en statistisk undersøgelse af visse personlige og sociale forhold for de kvinder, der har søgt institutionens hjælp (inkl. ansøgninger om svangerskabsafbrydelse) i finansåret 1949—50. Undersøgelsen omfatter 7 458 kvinder.

Nogle af resultaterne er blevet offentliggjort i den københavnske mødrehjælpsinstitutions beretning for 1950—51, side 10—13.

Undersøgelser vedrørende familierådgivning.

En undersøgelse vedrørende familierådgivning påbegyndtes i 1949, for den københavnske nødrehjælpsinstitution af psykiateren Henrik Hoffmeyer assisteret af psykologer og socialrådgivere. Undersøgelsen, der omfattede 400 familier, havde til formål at analysere metoder for rådgivning ved ægte-skabelige konflikter.

Resultaterne har været offentliggjort i foredrag.

En tilsvarende undersøgelse foretaget i 1953 forventes offentliggjort i 1957.

Adfærd og indstilling til anti conception blandt mødrehjælps klientel.

Denne undersøgelse foretoges for den københavnske mødrehjælpsinstitution af overlæge Henrik Hoffmeyer med assistance af læger og socialrådgivere.

Materialet indsamledes i løbet af ca. 2 måneder og består af 280 tilfælde, hvor der søgtes abortus provocatus, og 146 tilfælde, hvor der søgtes anden bistand hos mødrehjælpen, dog hovedsagelig i anledning af uønsket graviditet.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i *Ugeskrift for Læger* 1951, side 569—77.

Andre undersøgelser under mødrehjælpen.

Mødrehjælpen har endvidere forberedt en efterundersøgelse af kvinder, der har fået foretaget sterilisationsindgreb, samt en undersøgelse af motividannelsen hos kvinder, som søger abortus provocatus, ligesom en del af de kvinder, der søger abortus provocatus på grund af stærk træthed og udslidthed, indgår i et undersøgelsesmateriale, der bearbejdes af klinisk assistent ved professoratet i neurologi på Københavns universitet, Erik Birket Smith.

6. Undersøgelser vedrørende socialt understøttede.

Forsorgsundersøgelsen.

Det socialpolitiske udvalg under arbejds- og socialministerierne har siden 1945 foretaget en dybtgående undersøgelse vedrø-

rende personer, der har modtaget langvarig forsorgshjælp. Den lægelige undersøgelse ledes af professor, dr. med. Erik Warburg, den sociologisk-statistiske af arbejds- og so-

cialministeriernes statsvidenskabelige konsulent.

Undersøgelsens formål er at undersøge fattigdommens individuelle årsager og muligheder for at føre en forebyggende politik over for disse.

Materialet består af 1 035 personer, hvilket udgør 6 pct. af de personer, der i 1944—45 modtog offentlig hjælp i 8 måneder og derover.

De sociale udvalg i de berørte kommuner har i hvert enkelt tilfælde givet oplysning om den understøttelse, det offentlige har udbetalt år for år siden 1933, og samtidig givet en almen vurdering af den understøttede. Oplysninger er iøvrigt indhentet fra landsnævnet for børneforsorg, rigsregistraturen og politimestrene, arvebiologisk institut og i visse tilfælde fra arbejdsløshedskasserne. Hver enkelt af de i undersøgelsen indtagne personer er derefter blevet besøgt af en socialrådgiver, der dels har haft en personlig samtale med pågældende, dels har søgt at sætte sig ind i dennes omgivelser (bolig, almindelige tilstand og lignende). Herefter er der foretaget en almindelig medicinsk undersøgelse af de pågældende (ved dr. med Karl Teilmann) og en psykiatrisk undersøgelse (ved overlæge Jan Sachs).

For et udvalgt mindre antal af de understøttede har der endvidere været foretaget en dyberegående psykologisk undersøgelse ved cand. psych. E. Hoeck-Gradenwitz. Ved bearbejdelsen af materialet har iøvrigt medvirket cand. psych. P.-H. Köhl.

De i hver enkelt sag indhentede oplysninger har været gennemgået i fællesmøder mellem undersøgelsens ledelse og medarbejdere. På grundlag heraf er foretaget en bedømmelse vedrørende behandlingsmulighederne og behovet for foranstaltninger såvel af terapeutisk som af juridisk art (f. eks. invaliderente). I tilknytning til undersøgelsen er foretaget en efterundersøgelse af invalideforsikringsrettens afslagsager i 1944.

Resultaterne af den medicinske undersøgelse offentliggjordes i 1954 som Karl Teilmann: Socialmedicinske undersøgelser over legemlig sygdom og offentlig hjælp, bilag 1 til forsorgsundersøgelsen.

Den psykiatriske undersøgelse og den samlede redegørelse for undersøgelsen ventes offentliggjort i 1957.

Klientellet på arbejdsanstalterne.

Denne undersøgelse foretages af det af arbejds- og socialministeriet nedsatte udvalg angående forsorgen for de i forsorgslovens kap. XXIV til XXVII omhandlede personer og ledes af overlæge Georg K. Stiirup og nuværende amtmand, daværende kon-torchef i socialministeriet, V. Wedell-Wedellsborg, assisteret af cand. psych. Karen Berntsen og socialrådgivere. Den statistiske bearbejdelse har været ledet af fuldmægtig Kirsten Rudolf. Materialet består af livshistorier af 263 personer (ca. $\frac{1}{4}$ af anstalternes gennemsnitlige daglige belægning) og en mindre detaljeret undersøgelse af 275 andre tilfælde.

Undersøgelsen søger at belyse anstaltsklientellets karakter og om muligt finde frem til nogle af de forhold, der har ført til, at de pågældende er blevet indlagt på arbejdsanstalt.

Til yderligere belysning af emnet er der fra socialdirektoratet i København indhentet oplysning om det senere levnedsløb for ca. 230 personer, indlagt på Sundholm første gang i årene 1937 og 1938. Endvidere er der indhentet oplysninger vedrørende 54 unge mænd anbragt på Koføeds Trænings-skole på Amager i 1950—51. Endelig er der udført ca. 50 case studies for personer indlagt på afvænningshjem.

Undersøgelserne — bortset fra undersøgelsen af personer på afvænningshjem — er trykt i udvalgets betænkning: Klientellet på Arbejdsanstalterne, København 1955.

Undersøgelsen på afvænningshjemmene ventes offentliggjort i 1957.

Behovet for pladser på plejehjem for kronisk syge.

Det af socialministeriet nedsatte udvalg til behandling af spørgsmål vedrørende plej estifteiser for kronisk syge foranledigede, at der i 1949—50 af sundhedsstyrelsen blev foretaget en indsamling af statistisk materiale til oplysning om, hvor mange kronisk syge der fandtes i landet, og hvor mange af disse der ikke allerede var anbragt på plejehjem, men havde behov for sådan anbringelse.

Oplysningerne blev indhentet fra samtlige praktiserende læger og fra embedslægerne samt gennem sygehusene.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i udvalgets betænkning: Plejehjem for kronisk syge, København 1954, side 37 ff.

7. Undersøgelser vedrørende særforsorgsgrupper.

Efterundersøgelse af stammende patienter og patienter med stemmelidelser.

Den af socialministeriet under 12. maj 1949 nedsatte kommission angående omorganisation af forsorgen for talelidende har ladet foretage en efterundersøgelse af stammende patienter og patienter med stemmelidelser, behandlet på statens institut for talelidende i finansåret 1946—47. Undersøgelsen, der blev foretaget af forstander Egil Forchhammer og inspektør Henrik Abrahams, havde til formål at skaffe oplysninger om den udvikling, der var foregået med hensyn til de undersøgte tale i den tid, der var gået fra udskrivningen til undersøgelsestidspunktet. Undersøgelsen, som omfattede ialt 240 udskrivne elever, er foretaget ved, at de to undersøgere personligt har haft kontakt med hver enkelt af de undersøgte til bedømmelse af deres talelidelser.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes som bilag til kommissionens betænkning: Forsorgen for Talelidende. København 1954, side 70 ff.

Klientellet på Østifternes Åndssvageanstalt pr. 31. december 1953 statistisk beskrevet.

Bestyrelsen for Østifternes Åndssvageanstalt har i samarbejde med arbejds- og socialministeriernes statsvidenskabelige konsulent i foråret 1954 ladet foretage en opgørelse vedrørende klientellet under Østifternes Åndssvageanstalt med det formål at

give en oversigt over sammensætningen af klientellet med hensyn til køn, alder, indlæggelsestidspunktet, hj. emstavnskommune og intelligensdiagnose, for derved at belyse anstaltens aktuelle pladsbehov.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes som arbejds- og socialministeriernes økonomisk-statistiske undersøgelser nr. 20 (Særtryk af Socialt Tidsskrift 1955).

Blindeundersøgelsen.

Den under socialministeriet nedsatte blindekommission har i samarbejde med ministeriets statsvidenskabelige konsulent i 1952 ladet foretage en undersøgelse af ca. 175 personer, der i årene 1940—50 har været under blindeforsorg, med særligt henblik på, hvordan de senere har klaret sig. Oplysninger er indhentet ved interviews med de blinde og fra de myndigheder, de blinde har været i forbindelse med.

Man har særligt koncentreret sig om arten af de blindes beskæftigelse og om, i hvilket omfang den optræning, de har fået under forsorgen, har øget deres erhvervsevne og muliggjort, at de har kunnet klare sig uden offentlig hjælp. Endvidere har man undersøgt deres daglige liv i og uden for hjemmet, deres boligforhold, kontakt med omgivelserne og fritidsbeskæftigelse.

Undersøgelsens resultater offentliggjordes i 1955 som arbejds- og socialministeriernes økonomisk-statistiske undersøgelser nr. 21 (Særtryk af Socialt Tidsskrift 1955).

8. De af Centralarbejdsanvisningskontoret i København 1942—1952 gennemførte undersøgelser.

Undersøgelserne er offentliggjort i dupliserede hefter, til hvilke de nedenstående numre refererer sig.

- 1942—1946. Numrene 1, 3, 6, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 19 og 20: Kvartalsvise prognoser for beskæftigelsen i København fra januar 1943 til april 1946.
1943. 2. Et forsøg på at stille en beskæftigelsesprognose for første halvår 1943 for følgende københavnske erhverv: Byggeri, land- og søtransport, handel og kontor, hotel og restauration m. v.

- Marts 1943. 4. En undersøgelse af ledigheden i København i året 1942.
 Maj 1943. 5. Byggeriet som beskæftigelsesfaktor.
 Okt. 1943. 8. Beskæftigelsessituationen i København ved krigsafslutningen.
 Marts 1944. 10. En redegørelse for og en kritisk undersøgelse af arbejdsløhedsstatistikken.
 Aug. 1944. 13. De københavnske ikke-arbejdsløhedsforsikrede lønmodtagere med arbejdskort fordelt efter køn, alder og erhverv.
 Nov. 1944. 15. En undersøgelse af sommerarbejdsløsheden i København i 1944.
 Juni 1945. 17. En redegørelse for beskæftigelsesudsigterne i København og på Frederiksberg i tiden umiddelbart efter besættelsens ophør.
 Okt. 1945. 18. En analyse af snedkerfagets nuværende og fremtidige aldersfordeling.
 Marts 1946. 21. En undersøgelse af arbejdsløsheden i København i året 1945.
 Maj 1946. 22. En undersøgelse af beskæftigelsesudsigterne i København på længere og kortere sigt.
 Nov. 1946. 23. Lærlingetilgangen og aldersopbygning inden for nogle vigtige faggrupper i København.
 Jan. 1947. 24. Københavnske arbejdsløhedskassemedlemmers overflytning mellem de faglige områder.
 Aug. 1947. 25. Lærlingeårgangen 1941.
 Aug. 1947. 26. En undersøgelse af murersvendenes arbejde i ugen 13.—19. juni 1947 fordelt efter boligbyggeri, erhvervsbyggeri og reparationsarbejde.
 27 a. Restarbejdsløsheden i sommeren 1947.
 Nov. 1947. 27 b. En undersøgelse af murersvendenes arbejde i ugen 3.—10. oktober 1947 fordelt efter boligbyggeri, erhvervsbyggeri og reparationsarbejde.
 Febr. 1948. 29. Tilgangen af lærlinge i København og på Frederiksberg 1941—46.
 30. Det københavnske arbejdsmarked.
 Nov. 1948. 31. Lærlingeårgangen 1947.
 Okt. 1950. 32. En undersøgelse af håndværkslærlingenes arbejdsdag. I: København.
 Marts 1951. 33. En undersøgelse af håndværkslærlingenes arbejdsdag. II: Provinsbyerne.
 Marts 1951. 34. En undersøgelse af håndværkslærlingenes arbejdsdag. III: Landkommunerne.
 April 1951. 35. Københavnske arbejdsløhedskassemedlemmers overflytninger mellem de faglige områder.
 Juni 1951. 36. Lærlingskalaer og anden regulering af lærlingetilgangen.
 April 1952. 37. Hvor kommer lærlingene fra?
 De københavnske lærlinge og deres forsørgeres livsstilling (1948).
 Okt. 1952. 38. I. Lærlingeårgangen 1947.
 II. Lærlingefrafaldet indtil 1951.

SOCIALE UNDERSØGELSER FORETAGET AF ANDRE END ARBEJDS- OG SOCIALMINISTERIERNE ELLER DISSES INSTITUTIONER 1940—1956

I nærværende oversigt er — jfr. indledning til bilag A. — medtaget undersøgelser udført siden ca. 1940, som på en enkelt undtagelse nær har omfattet mindst 100 personer, og hvor der i hvert enkelt tilfælde er indhentet et særligt oplysningsmateriale.

a. Det statistiske Departement.

Indkomstens fordeling efter de ansattes alder.

I forbindelse med bearbejdelsen af indkomst- og formueansættelserne for skatteåret 1946—47 foretog departementet en særlig opgørelse af indkomsternes fordeling efter de ansattes alder.

I undersøgelsen, som omfattede ialt 1 982 600 personer, blev der bl. a. foretaget en fordeling af de indkomstansatte efter indkomst og alder og efter erhvervsgrupper, gennemsnitlig indkomst og alder.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1948, side 295.

Børneantallet i forskellige indkomst- og erhvervsgrupper **1947—48.**

I forbindelse med bearbejdelsen af indkomstansættelserne for skatteåret 1947—48 foretog Det statistiske Departement en særlig opgørelse af børneantallet i de enkelte indkomstgrupper.

I undersøgelsen, som omfattede 2 014 435 indkomstansatte, blev der foretaget fordeling af indkomstansatte efter børneantal og indkomst, antal børn hos forsøger, antal børn efter indkomstgrupper, forsøgerne fordelt efter børne- og erhvervsgrupper m.v.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1948, side 488 ff.

Timefortjestetens spredning inden for jernindustrien.

Det statistiske Departement har i 1943 for arbejdere, som var beskæftiget hos medlemmer af Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Hovedstaden og Provinsen, foretaget en undersøgelse af fordelingen efter timelønnens størrelse. Undersøgelsen omfattede ialt 14 000 arbejdere, idet der kun var medtaget sådanne arbejdere, der havde været beskæftiget i samme virksomhed i samtlige kvartaler 1943.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1948, side 232 ff.

Større lejligheder med ringe beboertal
i november **1945.**

Det statistiske Departement foretog i forbindelse med boligtællingen pr. 5. november 1945 en særlig undersøgelse af større lejligheder, der er beboet af et i forhold til værelsesantallet ringe antal personer.

Undersøgelsen omfattede ialt 37 550 lejligheder, hvor antallet af værelser oversteg antallet af personer med mindst 3.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1948, side 87.

Forbrugsundersøgelsen **1948** og det nye
pristalsbudget.

Det statistiske Departement foretog i maj—juni 1949 en forbrugsundersøgelse med henblik på udarbejdelsen af et nyt pristalsbudget.

Undersøgelsen blev foretaget som en interviewundersøgelse for et repræsentativt udvalg på ialt 490 familier, bestående af

mand og hustru med eller uden børn, hvoraf dog 47 måtte udelades af bearbejdelsen, således at denne ialt kom til at omfatte 443 familier.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1949, side 467 ff.

Overarbejde i håndværk og industri.

På grundlag af det lønstatistiske materiale, Dansk Arbejdsgiverforening stiller til rådighed for Det statistiske Departement, foretog dette en opgørelse over overarbejdets omfang inden for håndværk og industri i årene 1946—49 inkl. Opgørelsen omfatter det antal arbejdstimer, der er arbejdet ud over den ifølge de gældende overenskomster fastsatte normalarbejdstid for de enkelte fag. Det samlede antal arbejdere, for hvilke opgørelsen var foretaget, var i 1949: 231 791.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1950, side 343 ff.

Anholdelse af berusede personer.

Efter anmodning fra Kommissionen af 1947 angående alkoholspørgsmålet har Det statistiske Departement foretaget en speciel undersøgelse vedrørende de i året 1949—50 foretagne anholdelser af berusede personer.

Grundlaget for undersøgelsen var de indberetningskort, som i henhold til handelsministeriets cirkulære af 1. marts 1949 udskrives i politikredsene for hver enkelt anholdt person.

Undersøgelsen omfattede herefter 15 789 mænd anholdt for beruselse.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1951, side 573 ff.

Bevægelserne i industriens arbejdsstyrke 1951 og 1952.

På foranledning af arbejdsmarkedskommissionen foretog Det statistiske Departement i tiden fra oktober 1950 til december 1952 månedlige opgørelser over til- og afgang af arbejdskraften i industrivirksomhederne. Undersøgelsen, der var knyttet til indberetningerne vedrørende det månedlige produktionsindeks, omfattede ca. 500 virksomheder, navnlig de største, og henvend

$\frac{2}{5}$ af samtlige arbejdere, som indgår i den årlige produktionsstatistik.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1952, side 451 ff., samt 1953, side 417 ff.

Arbejdsstyrketællingerne 1951, 1952 og 1953.

Det statistiske Departement foretog i maj 1951 på opfordring af arbejdsmarkedskommissionen en undersøgelse af befolkningens erhvervs- og beskæftigelsesforhold.

Undersøgelsen blev foretaget som en repræsentativ undersøgelse og blev gennemført ved at udsende spørgere til ialt 6 298 husstande udvalgt ved stratificeret sampling. En tilsvarende undersøgelse blev gennemført i maj 1952 og i oktober 1953.

Undersøgelseernes resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1952, side 59 ff., og side 483 ff., samt 1954, side 223 ff.

Hustruindkomsterne 1953—54.

I forbindelse med indkomstopgørelserne for 1953—54 foretog Det statistiske Departement en opgørelse af hustruindkomsterne. Opgørelsen omfattede ialt 255 500 hustruer med selverhverv.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1954, side 703 ff.

Aldersfordelingsprognose.

På grundlag af folketællingen 1955 har Det statistiske Departement foretaget beregninger af aldersfordelingen i 1950 og i de kommende år indtil 1970.

Resultaterne er offentliggjort i Statistiske Meddelelser 4,162,1. København 1955.

Forbrugsundersøgelsen 1956.

Det statistiske Departement har i 1956 iværksat en forbrugsundersøgelse, der skulle kunne danne grundlag for opstillingen af et nyt udgiftsbudget til afløsning af budgettet for 1948. Undersøgelsen omfatter ca. 3 000 husstande udvalgt blandt arbejdere, funktionærer og tjenestemænd. I forbindelse hermed foretages en særlig undersøgelse af aldersrentemodtagernes forbrug.

b. Sundhedsstyrelsens medicinal-statistiske kontor.

Den danske morbiditetsundersøgelse.

I juni 1951 iværksattes på Sundhedsstyrelsens initiativ en statistisk undersøgelse af den danske befolknings almindelige sundhedstilstand.

Undersøgelsen blev planlagt af en komite, i hvilken foruden for Sundhedsstyrelsen var repræsentanter for Det statistiske Departement, universiteterne i København og Århus og praktiserende læger.

Undersøgelsen blev gennemført ved at udsende spørgere til ialt ca. 100 000 personer, 15 år og derover, udvalgt på repræsentativ måde af den danske befolkning.

De pågældende blev over en periode af 3 år spurgt om deres sygdomme i den nærmest foregående måned. Man indhentede desuden oplysninger om forskellige forhold af social art, erhverv, boligforhold, sygefor-sikringsforhold m. v.

Man har foruden hovedundersøgelsen foretaget en undersøgelse af sygehusenes belægningsforhold og oplysninger om varigheden af sygehusopholdet for forskellige sygdomskategorier, køn, alder, erhverv m. v. Man har således indhentet oplysninger om ca. 27 000 patienter indlagt og behandlet på 55 sygehusafdelinger.

En del af morbiditetsundersøgelsens resultater har været publiceret i følgende (dupliserede) meddelelser:

- Nr. 1. Om undersøgelsen af den danske befolknings sundhedstilstand. Foreløbige meddelelser af Marie Lindhardt. Sociologiske Meddelelser 1. serie, nr. 3. København, november 1952.
- Nr. 2. The Danish National Morbidity Survey of 1950. Communication No. 2. Report of the Subcommittee for the first Year of Investigation 1951—52. Copenhagen, December 1953.
- Nr. 3. Morbiditetsundersøgelsen af 1950. 3. meddelelse. Den danske befolknings sundhedstilstand 1951—52. Udgivet af arbejdsudvalget. København, december 1953.
- Nr. 4. Morbiditetsundersøgelsen af 1950. 4. meddelelse. Sygehusundersøgelsen 1952—53. Om undersøgelsens historiske baggrund, de anvendte metoder

og dens praktiske gennemførelse. Udgivet af arbejdsudvalget. København, januar 1955.

- Nr. 5. The Danish National Morbidity Survey of 1950. Communication No. 5. The Hospital Survey 1952—53. Historical Background, Methods employed and Practical Accomplishment. Copenhagen, August 1955.
- Nr. 6. Sampling for the Danish Morbidity and Hospital Survey, by Henry Hamtoft, Danish National Health Service. Copenhagen. Statistisk Tidsskrift, nr. 4, 1955, Stockholm.
- Nr. 7. The Danish National Morbidity Survey of 1950. Communication No. 7. Scope and Methods by Marie Lindhardt and Richard Friedberg. Danish Medical Bulletin 5: 1955.
- Nr. 8. The Danish National Morbidity Survey of 1950. Communication No. 8. Tobacco Consumption in Denmark I, by Henry Hamtoft and Marie Lindhardt. Danish Medical Bulletin. 7: 213, 1955.

c. Boligministeriet og dets institutioner.

Statens Byggeforskningsinstitut.

Boligvaner og boligplaner.

Statens Byggeforskningsinstitut har i samarbejde med Kunstakademiets Bygningsskole iværksat undersøgelser af boligvaner og lejlighedsplaner.

Undersøgelserne tilrettelægges og bearbejdes ud fra samtidige byggetekniske, brugstekniske, planudformningsmæssige, sociale og andre hensyn, og som resultat kan man danne sig et billede af beboernes boligbehov og belyse, i hvilken grad disse behov tilfredsstilles af forskellige lejlighedsstørrelser og -udformninger.

Undersøgelserne omfatter bl. a. oplysninger af social karakter: Beboernes antal, alder, erhverv, fritidsbeskæftigelse, selskabelighed, tidligere boligforhold m. m.

Foruden en række forhold af overvejende teknisk karakter vil undersøgelserne derfor kunne give svar på, i hvor høj grad kravene til boligens udformning og boligvanerne er betingede af beboernes økonomiske og sociale forhold.

Undersøgelsesnes data for såvel lej lig-

hederne som beboerne overføres på kartotekskort, som herefter benyttes som grundlag for videre arbejde med etagehusplaner.

Det skal tilføjes, at der i de senere år også uden for Statens Byggeforskningsinstitut er udført forskellige boligundersøgelser af lignende karakter, f. eks. i 1944—46 en undersøgelse af ca. 600 lejligheder foretaget af „Fællesudvalget for Boligundersøgelser“, i 1950—51 en undersøgelse af boligforholdene i en del af Vesterbro foretaget af Kunstakademiets Bygningsskole, i 1951 en undersøgelse af 100 lejligheder i Hvidovre foretaget af arkitekt Eske Kristensen, i 1952 en altanundersøgelse foretaget af boligselskabet „Arbejderbo“, i 1946 en undersøgelse af ungdommens boligforhold foretaget af Ungdomskommissionen, m. fl. (se bilag A. 3. a. V., side 55).

På basis af bl. a. disse boligvaneundersøgelser arbejdes der for øjeblikket på 3 publikationer:

- 1) *Plantypekatalog over nyere danske etageboliger*, en systematisk ordnet samling af danske etageboligplaner fra de sidste 20 år med kommentarer.
- 2) *Plantypekatalog over små huse med statslån*, en bearbejdning af et års produktion af små eenfamiliehuse opført med statslån.
- 3) *Planlagte spisepladser*, en detaljeret gennemgang af problemerne ved udformning af spiseplads i køkken, forstue eller kammer.

Udvalg under boligministeriet.

Undersøgelse vedrørende gangbesværedes boligforhold.

For indenrigs- og boligministeriets udvalg af 31. juli 1952 foretog Landsforeningen af Vanføre i 1952 en undersøgelse af gangbesværedes boligforhold.

Undersøgelsen blev foretaget ved spørgeskemaer, som blev besvaret af ialt 446 personer. Desuden besøgte arkitekt Bent Salicath nogle gangbesværede og udarbejdede rapport om deres boligforhold.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i udvalgets betænkning om boliger for invalider, København 1954, side 15—25.

Den gifte kvindes stilling under industrialiseringen.

Boligministeriets udvalg vedrørende kollektive anlæg foretog en undersøgelse af de

gifte kvinders stilling under industrialiseringen, specielt i hvilket omfang de har udeerhverv, og hustruindkomsterne i 1948.

Undersøgelsen, ved bearbejdelsen af hvilken Det statistiske Departement medvirkede, omfattede godt 17 000 selverhvervende kvinder i 5 provinsbyer, en københavnsk forstadskommune, 3 bymæssige bebyggelser samt et materiale fra de tre hovedstadskommuner.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i udvalgets betænkning, kapitel 4, side 29, jfr. bilag 4 a., bilagshæfte side 44.

Undersøgelser vedrørende kollektive anlæg.

Boligministeriets udvalg vedrørende kollektive anlæg har foretaget en undersøgelse vedrørende tilfredshed og utilfredshed med køleskabe i et bestemt ejendomsselskab samt en undersøgelse vedrørende brugen af køle- og fryseanlæg i landbohusholdninger i 1952.

Resultaterne af den første undersøgelse, der blev foretaget af A/S Dominia, er offentliggjort i udvalgets betænkning: Fællesanlæg til Lettelse af Hjemmets Arbejde, Kbhvn. 1954, bilag 7 a., bilagshæfte side 79.

Undersøgelsen af brugen af køle- og fryseanlæg blev foretaget af Det statistiske Departement og er offentliggjort i samme betænkning som bilag 8 a., bilagshæfte side 81.

Behovet for børneinstitutioner, legepladser og fritidslokaler.

Boligministeriets udvalg vedrørende kollektive anlæg har foretaget en analyse af behovet for børneinstitutioner, legepladser og for fritidslokaler for både børn og voksne.

Resultaterne af undersøgelserne er offentliggjort i udvalgets betænkning, kapitel 13 og 14, Kbhvn. 1954.

d. Undervisningsministeriet og de herunder hørende institutioner.

Danmarks pædagogiske Institut,

Udarbejdelse af metoder til undersøgelse af, hvordan børn trives i en gruppe.

Formålet er at finde frem til en praktisk anvendelig metode, som ikke berører børn ubehageligt, og hvorved det sociale klima i en gruppe kan måles.

Der arbejdes foreløbig med en social distance-skala (valg af sidekammerat) med 3 forsøgsgrupper:

1. hypotetiske valg,
2. maksimumsrealiserede valg,
3. minimumsrealiserede valg.

Grupperne sammenlignes, for at der kan findes frem til, i hvor høj grad hypotetiske valg svarer til den reale gruppestruktur. Desuden undersøges andre forhold, herunder forsøgsledernes betydning, børns frie valg af legekammerater, stabiliteten i gruppestrukturen.

e. Universiteterne.

Københavns universitets sociologiske Institut.

Social stratification.

Instituttet påbegyndte i 1953 en landsomfattende undersøgelse af prestige, klasse og social mobilitet i Danmark.

Undersøgelsen havde bl. a. til hensigt at definere en skala for social status ved at måle den prestige, som tillægges forskellige erhverv m. v., undersøge befolkningens klassebevidsthed, undersøge hvorledes et repræsentativt udsnit af befolkningen fordelte sig efter status, samt undersøge mobiliteten fra et statuslag til et andet.

Undersøgelsen, som blev gennemført ved interview, blev foretaget for et udsnit af den danske befolkning over 21 år udtaget ved repræsentativ, stratificeret sampling, og omfattende ialt 3 756 personer (3 031 mænd og 725 kvinder).

I tilslutning til denne undersøgelse er i 1954 foretaget en undersøgelse af opfattelsen af social ulighed hos skolebørn i en mindre dansk provinsby omfattende 430 skolebørn.

Foreløbige resultater af undersøgelsen har været offentliggjort som følger:

Professor Kaare Svalastoga: Measurement of Occupational Prestige. Transactions 2nd World Congress of Sociology, 2: 403—413, 1954.

Vertikal social mobilitet, Kbhvn. 1955. 20 s., duplikeret.

Four Stratification Problems. Contribution to the 3rd Working Conference on Social Mobility and Social Stratification. 3/Com. 1. Mimeographed, London 1955. Noget forkortet i Explorations in Entrepreneurial

History vol. 8 page 52—57, Harvard University 1956.

Professor Kaare Svalastoga med E. Høgh, E. Schild og M. Pedersen: Differential Class Behavior in Denmark. Stencileret. Publiceret i American Sociological Review i 1956.

Ingrid Koch: En undersøgelse af 430 danske skolebørns syn på klassesamfundet, Sociologiske Meddelelser 1955.

Nabointeraktion.

Instituttet foretog i 1953 i samarbejde med Kunstakademiets arkitektskole en undersøgelse af nabosamkvem i 10 danske naboskaber af varierende størrelse.

Undersøgelsen omfattede ialt 348 husstande. Undersøgelsen blev foretaget ved sociometriske metoder, idet man ved interview hos de pågældende søgte oplysning om deres kendskab til og besøg hos personer i naboskabet.

Undersøgelsens resultater har været offentliggjort som: Kaare Svalastoga: Nabointeraktion, Kbhvn. 1954, stencileret og Erik Høgh: Nabointeraktion i et dansk Naboskab, Kbhvn. 1955, stencileret.

Holdning over for skolebespisning 1955.

Sociologisk Institut ved sekretær, cand. jur. Erik Høgh foretog en enquêteundersøgelse i foråret 1955 af forældrenes holdning over for skolebespisning på Bispebjerg skole på foranledning af skolenævnet på Bispebjerg skole.

Undersøgelsens resultater forelå som en duplikeret rapport i oktober 1955.

Kollegieundersøgelsen.

I efteråret 1955 iværksattes af sociologistuderende ved det sociologiske Institut under ledelse af professor Svalastoga og Kunstakademiets studerende under ledelse af professor Steen Ejler Rasmussen en undersøgelse af, hvorledes et kollegium skulle være for at tilfredsstille studenternes behov.

Undersøgelsen blev foretaget ved et spørgeskema, som blev tilstillet 539 studenter på 15 studenterkollegier i København, og hvor spørgsmålene angik de pågældendes liv på kollegiet og tilfredshed og utilfredshed med forholdene. Endvidere ved

et iagttagelseskema, som vedrørte visse faktiske forhold på kollegiet.

Undersøgelsen ventes afsluttet 1957.

Frekvensundersøgelse vedrørende sociale faktorer.

På grundlag af et repræsentativt udvalg af den voksne befolkning (ca. 6 000 personer, det samme udvalg som ved stratifikationsundersøgelsen) er der i januar—februar 1956 påbegyndt en mere generel frekvensundersøgelse med henblik på en række sociale faktorer og deres indbyrdes sammenhæng samt med udgangspunkt heri en række specialundersøgelser vedrørende 1) Selvmordsforsøg, 2) Determinanter for vælgeradfærd, 3) Kriminalitet.

Den generelle undersøgelse, der påregnes afsluttet i 1957, foretages hovedsageligt i samarbejde mellem cand. jur.erne Erik Høgh, Jan Kaarsen og Preben Wolf, mens specialstudierne 1) og 2) vil blive foretaget af Erik Høgh, 3) af Preben Wolf og Jan Kaarsen.

Københavns universitets arvebiologiske Institut.

Zigeunerundersøgelsen.

Erik D. Barteis og Gudrun Brun foretog i 1943 en undersøgelse af et lille antal zigeunerfamilier i Danmark. Undersøgelsen blev foretaget ved indgående studier af de enkelte familiers og personers forhold.

Resultaterne af undersøgelsen er offentliggjort som: Erik D. Barteis og Gudrun Brun: *Gipsies in Denmark. A Social-Biological Study*, København 1943.

Tvillingundersøgelser.

Arvebiologisk Institut har i de senere år arbejdet med tvillingundersøgelser, idet man har foretaget en systematisk gennemgang af alle tvillinger født i Danmark fra 1880 til 1920; tvillinger opvokset adskilt, tvillinger med psykiske lidelser, psykopatiske adoptivbørn, epilepsi og forskellige andre lidelsers arvegang.

Københavns universitets psykologiske Laboratorium.

Af socialpsykologiske undersøgelser udført ved laboratoriet eller i nært samarbejde med dette kan følgende nævnes:

H. C. Rasmussen og Gunnar Andersen: Klassens sociale liv, en undersøgelse af børnenes indbyrdes forhold i en række skoleklasser — en beretning er offentliggjort i: „*Psykologiske Studier*“ 2. serie nr. 9, 1950. Arbejdet er videreført af H. C. Rasmussen, der med støtte fra Statens almindelige Videnskabsfond foretager en *socialpsykologisk undersøgelse over strukturen og dynamiken i de grupper, der udgøres af skoleklasser*.

Af igangværende undersøgelser kan nævnes: *Henrik Jespersen: Kriminaliteten*, visse sociale forhold m. m. hos en gruppe *skoleskulkere* og *C. W. Johansen: En efterundersøgelse af en gruppe børneværnslever*, der er udskrevet fra en børneforsorgsinstitution.

Inden for det militærpsykologiske område har *F. Agersted* undersøgt disciplinproblemet i afhandlingen: *Disciplin og udisciplinerede soldater* (endnu ikke publiceret).

Ved militærpsykologisk arbejdsgruppe arbejder *P. V. Bentsen* og *G. Hjelholt* med en undersøgelse af *kammeratskabsvalg mellem 16 til 18-årige på tre afforsvarets skoler*. (En foreløbig rapport foreligger stencileret i oversigten over sektionsforedrag ved 4. Nordiske Psykologmøde 1956).

Videre kan nævnes, at man i Arbejdsgruppen har undersøgt det sociale milieu's indflydelse på elementære skolekundskaber, og at man har en undersøgelse i gang over *erhvervsønsker umiddelbart før hjemsendelse hos 2 000 værnepligtige*.

Instituttet for Historie og Samfundskøkonomi.

Instituttet har siden 1940 udsendt følgende publikationer inden for det sociale område:

„*Studier over det offentlige Fattigvæsens historiske Udvikling i Danmark i det 19. Aarhundrede*“, af Harald Jørgensen, København 1940.

„*Arbejdsforhold inden for dansk Haandværk og Industri 1857—1899*“, af Georg Nørregaard, København 1942.

„*Lønudviklingen i Danmark 1914—1950*“, af Poul Milhøj, København 1954.

Instituttet for Samfundsforskning, Aarhus universitet.

De danske studenters sociale oprindelse.

En undersøgelse blev foretaget af professor Th. Geiger i 1949 af de ved universite-

terne i København og Aarhus immatrikulerede studenter vedrørende deres forældres og bedsteforældres erhverv og stilling i samfundet.

Undersøgelsen er offentliggjort som Nordiske Studier i Sociologi nr. 2, Tb. Geiger og Torben Agersnap: De danske studenters sociale oprindelse, Århus 1950.

Indre vandringer i Danmark.

Undersøgelse foretaget i 1950 ved lektor Torben Agersnap på grundlag af folketællinger, kommunale tællinger, folkeregisteroplysninger og en enquete foretaget i oplandet af Randers ved interview af ialt ca. 1 200 personer.

Undersøgelsen, som blev gennemført med støtte af Rockefeller Foundation, havde til hensigt at give en sammenfattende beskrivelse af de indre vandringer i nyere tid og en analyse af vandringerens årsager og virkninger.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Acta Jutlandica, Årsskrift for Aarhus universitet XXIV, suppl. B.: „Studier over indre vandringer i Danmark af Torben Agersnap," Århus 1952.

f. Kommunale institutioner.

Københavns statistiske Kontor.

Frugtbarheden i og varigheden af københavnske ægteskaber.

Københavns statistiske Kontor har i 1948 undersøgt frugtbarheden i og varigheden af københavnske ægteskaber, indgået i årene 1928—30 og 1938—40. Folkeregistrenes materialer og journaler anvendtes. Undersøgelsen omfattede 14 286 ægteskaber indgået 1928—30 og 24 597 ægteskaber indgået 1938—40.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistisk Månedsskrift 1950, bind 26, p. 5ff.

Den familiemæssige placering af børn født uden for ægteskabet.

På foranledning af Kvindelige Lægers Klub foretog Københavns statistiske Kontor i 1953 en undersøgelse af, hvordan børn født uden for ægteskabet familiemæssigt er placeret, når de ved 5—6 års alderen må antages at have fundet deres endelige hjem.

Undersøgelsen omfattede 394 i 1947 uden for ægteskab fødte børn. Heraf var 27 døde før 1953.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistisk Månedsskrift 1954 side 193 ff.

Stadsingeniørens Direktorat, Byplankontoret.

Københavns gamle bydele.

Stadsingeniørens Direktorat, byplankontoret, har foretaget en undersøgelse vedrørende bebyggelsernes kvalitet og beboelsens fordeling i Københavns gamle bydele.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i „Københavns gamle Bydele", Kbhvn., 1947.

Familiernes flytteårsager.

Byplankontoret har i 1946 i samarbejde med forskellige boligselskaber foretaget en enqueteundersøgelse for at belyse familiernes flytteårsager.

Undersøgelsens resultater er ikke publiceret.

Behov for skoler og børneinstitutioner.

På grundlag af det af Statistisk Kontor oplyste børnetal pr. 1. juli 1948 har Byplankontoret med henblik på at belyse behovet for skoler og børnehaver foretaget en fordeling af børnene i København i året 1948. Børnenes bopæl er bearbejdet som prikkort for børn 0—2 år og for børn 3—6 år.

Undersøgelsen, er ikke publiceret.

Børnehavers virkeområde.

Byplankontoret har foretaget en undersøgelse af de enkelte børnehavers virkeområde og konkrete dækningskrav på grundlag af de enkelte børnehavers stambogslister 1950. Undersøgelsen er ikke publiceret.

Legepladsforhold.

Byplankontoret har i 1944 foretaget en undersøgelse af børnehavernes legepladsbehov på grundlag af spørgeskemaer udsendt til samtlige børnehaver gennem justitsministeriets propagandaudvalg, udvalget for større færdselssikkerhed.

Undersøgelsens resultater er ikke publiceret, men der foreligger tabeller og planer.

Stiftelser for de gamle.

Byplankontoret har i forbindelse med en undersøgelse vedrørende for sorgen for de gamle undersøgt stiftelsernes nuværende og eventuelt tidligere placering, samt hvorvidt der har været foretaget udvidelser m. v.

Undersøgelsens resultater er ikke publiceret, men foreligger i skemaform.

Århus kommunes statistiske kontor.

Enlige mødre i Århus.

Århus kommune har i 1948—49 foretaget en nærmere undersøgelse vedrørende 318 af de 1 414 enlige mødre med hjemmeværende børn under 18 år, som blev fundet ved folketællingen i 1946. Undersøgelsen, som skulle belyse forholdene vedrørende de enlige mødres ægteskab, før de blev enlige, deres erhvervsarbejde, økonomiske forhold og pasning af børnene m. v., blev foretaget ved interview hos de pågældende.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: „Enlige Mødre“, Statistisk Kvartalskrift 1952, nr. 1.

Børnerige familiers boligforhold 1950 og huslejetilskud til familier med børn.

Århus kommunes statistiske kontor har på grundlag af de ved bolig tællingen den 7. november 1950 benyttede tællingskemaer foretaget en nærmere analyse af de børnerige familiers bolig- og husleje forhold. Ved børnerige familier forstås familier med mindst 3 børn under 15 år.

Undersøgelsen er gennemført ved en særlig bearbejdelse af dette materiale og tilsvarende materiale fra tidligere år. I tilslutning til denne undersøgelse blev der i 1953 foretaget en særlig undersøgelse af forholdene for de familier, som modtog huslejetilskud i henhold til lov om byggeri med offentlig støtte. Undersøgelsen, der byggede på foreliggende materiale, var en analyse af udbud og efterspørgsel af tilskudslej ligheder, tilskudsmodtagernes tidligere og nuværende bopæl, erhverv og indtægt, og man foretog endvidere en sammenligning med visse tilsvarende oplysninger fra Aalborg.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: „Børneriges boligforhold“, Statistisk Kvartalskrift 1952, nr. 3.

Soldat i Århus.

I februar 1953 foretog Det kommunale Ungdomsnævn i forståelse med Forsvarets Velfærdstjeneste et rundspørge blandt de i Århus garnisonerede soldater for at belyse forholdet mellem soldaterne og den civile befolkning.

Undersøgelsen blev tilrettelagt i samarbejde med cand. oec. Jens Jeppesen. Århus kommunes statistiske kontor foretog bearbejdelsen. Man undersøgte soldaternes bedømmelse af forholdet til den civile befolkning, deres kontakt med denne og deres fritidsanvendelse iøvrigt. Materialet omfattede 1 038 soldater.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: „Soldat i Århus“, Statistisk Kvartalskrift 1953, nr. 1.

Studerne ved Aarhus universitet.

Århus kommunes statistiske kontor foretog i 1953 i samarbejde med universitetet og studenterrådet en undersøgelse af studenterne ved Aarhus universitet, særligt deres civilstand, boligforhold og økonomiske forhold. Undersøgelsen blev foretaget ved, at der i februar 1953 udsendtes 1 350 spørgeskemaer til samtlige immatrikulerede studenter (bortset fra årets „russer“). Heraf blev 946 skemaer tilbagesendt.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: „Studerne ved Aarhus universitet“, Statistisk Kvartalskrift 1953, nr. 2—3.

Mellemkommunale flytninger i Stor-Århus.

På grundlag af bearbejdelse af folkeregistrens oplysninger og andet foreliggende statistisk materiale har Århus kommunes statistiske kontor foretaget en nærmere analyse vedrørende de personer, som i 1953 flyttede fra det øvrige land og udlandet til de stor-århusianske kommuner og omvendt.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: „Mellemkommunale flytninger“, Statistisk Kvartalskrift 1954, nr. 3.

Forebyggende børneforsorgsinstitutioner i Århus kommune.

Efter anmodning af byrådet foretog Århus kommunes statistiske kontor i 1954 en undersøgelse af behovet for forebyggende

børneforsorgsinstitutioner i Århus kommune. Fra samtlige, d. v. s. 46, anerkendte forebyggende institutioner indhentede man oplysninger om ialt 2 348 børn og disses familier. Desuden undersøgte udnyttelsen af institutionerne og med henblik på at fastslå behovet, disse institutioners beliggenhed i forhold til børneantallet i forskellige distrikter m. v.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: „Forebyggende børneforsorgsinstitutioner i Århus“, Statistisk Kvartalskrift 1955, nr. 2.

Aalborg statistiske kontor.

Befolkningstilvæksten i Aalborg og Nørre-Sundby 1801—1950 i sammenligning med tilvæksten i andre dele af landet.

På grundlag af materiale fra Det statistiske Departement og oplysninger fra folketællinger, kommunale mandtalsopgørelser m. v. har Aalborg statistiske kontor foretaget en historisk undersøgelse af befolkningens bevægelser, til- og fraflytninger såvel som lokale bevægelser m. v. ført så langt tilbage, som materiale foreligger.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Statistisk Årbog for Aalborg 1953, side 9—28.

g. Andre organisationer og enkeltpersoner.

Handelshøjskolens kontor for organisation og arbejds sociologi.

Torben Agersnap: Tidsstudier af personaktivitet samt frekvensstudier og andre metoder til deltidsanalyser af personaktivitet.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i Det danske Marked nr. 4, 1954 og nr. 4, 1955.

Virksomhedsleder nes arbejde i virksomhederne, specielt i forhold til personalet; hvordan de selv erfarer og vurderer dette samarbejde; og tilsvarende, hvordan det erfares og vurderes af personalet.

Personalets vurdering af personalepolitikken.

En undersøgelse blandt arbejdere, funktionærer og ledere i et stort firma.

Undersøgelser af problemer i forbindelse med forsømmelser i danske, private og offentlige

foretagender. Undersøgelsen udføres på basis af eksisterende statistisk materiale.

Undersøgelse af, hvordan ledelse og personale oplever foretagendets organisation.

En interviewundersøgelse i et middelstort firma om virkningerne af den kendsgerning, at de samme begivenheder opleves forskelligt inden for organisationen.

Martin Ulv (i samarbejde med Arnold C. Andersen og Mary Bowmann):

„Danske virksomhedslederes sociale baggrund og karriere“.

Per Boesen: Lovlige og ulovlige strejker i Danmark efter den 2. verdenskrig, særligt med henblik på, hvorledes arbejdsgivernes ret til at dirigere og fordele arbejdet inden for dansk industri praktiseres og opfattes.

Socialpolitisk Forening.

Lønssystemer.

Socialpolitisk Forening iværksatte i samarbejde med handelsministeriets produktivitetsudvalg i 1953 en undersøgelse inden for visse danske industrier af lønssystemer, som formodedes at være produktivitetsfremmende. Undersøgelsen foregik ved henvendelser til virksomhedsledelserne inden for visse industrier og ved forhandlinger med arbejdsgiver- og arbejderorganisationerne. Resultaterne vil blive offentliggjort i 1957.

De private sociale institutioners økonomiske vanskeligheder.

Socialpolitisk Forening har i 1954 ladet foretage en undersøgelse vedrørende de private sociale organisationers økonomiske vanskeligheder. Undersøgelsen er foretaget af fuldmægtig Kirsten Rudolf på grundlag af regnskabsmateriale fra 20 større, private sociale institutioner.

Undersøgelsens resultater ventes offentliggjort i 1957.

Landsforeningen for Mentalhygiejne.

Planlægning af familieundersøgelser.

Landsforeningen for Mentalhygiejne har foretaget nogle forarbejder til planlægning af en undersøgelse af den normale families liv.

Erik Strömgren: Frekvensen af visse psykiske sygdomme.

I forbindelse med sin doktordisputats foretog Erik Strömgren i 1930'erne en undersøgelse af frekvensen af visse psykiske sygdomme på Bornholm.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i: „Beiträge zur psychiatrischen Erb lehre“, Kopenhagen 1938.

Kurt H. Fremming: Undersøgelse af forekomsten af sindslidelser i den bornholmske befolkning.

K. H. Fremming foretog i 1939—44 en undersøgelse af forekomsten af forskellige sindslidelser i den bornholmske befolkning. Udvalget udgjorde 5 697 personer født på Bornholm i perioden 1883—1887, hvoraf 4 130 (2 120 mænd og 2 010 kvinder) blev undersøgt.

Undersøgelsen blev foretaget såvel på grundlag af dokumentarmateriale som ved henvendelse til de pågældende.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: Kurt Fremming: „Sygdomsrisiko for sindslidelser og andre sjælelige abnormtilstande i den danske gennemsnitsbefolkning“, København 1947 og Kurt Fremming: *The Expectation of Mental Infirmity in a Sample of the Danish Population*, London 1951.

Bent Borup Svendsen: Undersøgelse af den psykiatriske morbiditet blandt civilbefolkningen i krigstid.

Bent Borup Svendsen foretog i 1951—52 en statistisk undersøgelse af de danske psykiatriske institutioner og deres funktioner samt af udviklingen i antallet af psykiatriske sygdomstilfælde under krigen 1939—45.

Undersøgelsen blev foretaget på grundlag

af journalmateriale vedrørende ca. 108 000 indlæggelser på psykiatriske institutioner i de omhandlede år.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som Bent Borup Svendsen: *Psychiatry Morbidity among Civilians in Wartime*. *Acta Jutlandica*, Årskrift for Aarhus universitet 1952, supplementum A.

Jens Jersild: Den mandlige prostitution.

På foranledning af justitsministeriets prostitutionsudvalg har 3. politiinspektorat under ledelse af politiinspektør Jens Jersild i årene 1951—53 foretaget en undersøgelse af 145 mænd for overtrædelse af straffelovens §230.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i: „Den mandlige prostitution“, København 1953.

Kirsten Auken: Unge kvinders seksuelle adfærd.

Kirsten Auken interviewede i perioden 1944—47 318 yngre kvinder med hensyn til deres seksuelle adfærd. Undersøgelsespersonerne var udvalgt blandt hospitalspatienter, som i denne periode havde været indlagt på almindelige hospitalsafdelinger, og som blev udspurgt ved udskrivningen af undersøgelseslederen personligt.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: Kirsten Auken: „Unge kvinders seksuelle adfærd“, København 1953.

Vagn Christensen: Boligforhold og børnesygelighed.

En sammenlignende undersøgelse af børnesygeligheden i to boligområder i København omfattende godt 5 000 børn.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort som: Vagn Christensen: „Boligforhold og Børnesygelighed“, København 1956.

København, den 29. juni 1955.¹⁾

**UDVALGETS FORESPØRGSEL TIL EN RÆKKE SOCIALE INSTITUTIONER,
FORENINGER OG PRIVATPERSONER SAMT OVERSIGT
OVER BESVARELSERNE**

**1. Skrivelse til de i bilag C. 2 omhandlede institutioner, foreninger
og privatpersoner.**

Over en årrække har socialministeriet og arbejdsministeriet og de derunder sorterende institutioner, kommissioner og udvalg gennemført eller ydet støtte til en række undersøgelser, som sigtede på at belyse sociale forhold, der skønnedes at være af særlig interesse, bl. a. i forbindelse med bestående eller ny lovgivning. Undersøgelserne har i særlig grad beskæftiget sig med problemer vedrørende den sociale forsyning og forsikring, arbejdslivet samt familie- og ungdomsspørgsmål.

Sideløbende med dette initiativ har der fra andre offentlige organers og private organisationers side været vist en stigende interesse for gennemførelse af dybtgående undersøgelser af danske samfundsforhold.

Det har været et almindeligt indtryk, at det iværksatte forskningsarbejde har tilvejebragt et solidere grundlag for drøftelse af forskellige sociale spørgsmål. De ret snævre rammer, inden for hvilke forskningsarbejdet er foregået, har imidlertid givet anledning til forskellige praktiske vanskeligheder, som også har medvirket til, at man har været tilbageholdende med at tage nye forskningsopgaver op.

De indvundne erfaringer har nu bragt spørgsmålet om formen for dette arbejdes

udførelse så langt frem, at socialministeriet den 3. marts 1955 har nedsat et udvalg, som på bredere basis skal overveje formen for at tilvejebringe faste og varige rammer for et socialt forskningsarbejde, i givet fald ved oprettelse af et socialt forskningsinstitut.,

For at danne sig et indtryk af hvilke problemer, der vil være særligt behov for at søge belyst gennem et eventuelt socialt forskningsinstitut, har udvalget fundet det ønskeligt, at der gives forskellige institutioner og foreninger m. v., der har berøring med sociale spørgsmål, anledning til at udtale sig.

I denne anledning skal man anmode Dem om at ville fremkomme med en udtalelse om hvilke behov, der efter Deres opfattelse er for videnskabelig undersøgelse af sociale problemer specielt inden for Deres interesseområde, og hvilke forskningsopgaver, De eventuelt mener, bør tages op.

Svaret bedes tilsendt udvalget inden den 20. september 1955 under adresse:

Udvalget vedrørende oprettelsen af et
socialt forskningsinstitut,
Socialministeriet,
Slotsholmsgade 6, K. —

P. U. V.

F. Zeuthen.

Kirsten Rudfeld.

¹⁾ Til nogle af de omhandlede institutioner blev en iøvrigt ligegyldende henvendelse først sendt den 12. juli 1955.

**2. Institutioner in. v., til hvilke udvalget vedrørende oprettelsen af et socialt
 forskningsinstitut med skrivelse af 29. juni (12. juli) 1955
 har rettet henvendelse.**

Institutioner, der er anført i parantes, har ikke afgivet svar på udvalgets skrivelse, men i nogle tilfælde meddelt mundtligt, at de ikke så sig i stand til at besvare de stillede spørgsmål.

Direktoratet for Arbejdstilsynet.
 Direktoratet for Sygekassevæsenet.
 Direktoratet for Ulykkesforsikringen.
 Invalideforsikringsretten.
 Arbejdsdirektoratet.
 Den Kellerske Åndssvageanstalt.
 Åndssvageanstalten i Ribe.
 Åndssvageanstalten ved Vodskov.
 Østifternes Åndssvageanstalt.
 Samfundet og Hjemmet for Vanføre.
 De Kongelige Blindeinstitutter.
 Statens Institut for Talelidende.
 Statens Kostskole for Døve i København.
 Statens Undersøgelses- og Vej ledningsklinik for Døve og svært Tunghøre Børn.
 Statens Aflæseskole i København.
 Landsnævnet for Børneforsorg.
 Overinspektionen for Børneforsorgen.
 Mødrehjælpsinstitutionen for København, Københavns Amt og Frederiksborg Amt.
 Centralarbejdsanvisningen.
 Statens Udvandringskontor.
 Den faste Voldgiftsret.
 (Forligsinstitutionen).
 Arbejdsrådet.
 Den sociale Skole.
 (Konsulent for Husmoderafiøsningen, fru Agnes Holt).
 Ministeriet for Grønland.
 Direktoratet for Statens Sindssygehospitaller.
 Direktoratet for Fængselsvæsenet.
 Rådet for større Færdselssikkerhed.
 (Det økonomiske Sekretariat).
 Handelsministeriets Produktivitetsudvalg.
 Arbejdsmarkedskommissionen.

Statens Husholdningsråd.
 Sundhedsstyrelsen.
 Ci vilfor svarsstyrelsen.
 Forsvarets Velfærdstjeneste.
 Boligministeriet.
 Boligministeriets Kommitterede i Byplan - sager.
 Jydsk Byplanråd.
 Statens Byggeforskningsinstitut.
 Dansk Byplanlaboratorium.
 Stiftamtmand Ove Larsen, Sjællands Stiftamt.
 Amtmand H. S. de Jonquières, Holbæk Amt.
 Amtmand V. Topsøe, Sorø Amt.
 (Amtmand J. L. Saurbrey, Frederiksborg Amt).
 (Amtmand S. Wechseltmann, Præstø Amt).
 Amtmand P. C. v. Stemann, Bornholms Amt.
 Stiftamtmand J. T. Høirup, Fyens Stiftamt.
 Amtmand K. Friis Jespersen, Svendborg Amt.
 Stiftamtmand F. D. C. Greve Reventlow, Lolland-Falsters Stiftamt.
 Stiftamtmand A. Lorck-Madsen, Aalborg Stiftamt.
 (Stiftamtmand H. G. Lorentzen, Århus Stiftamt).
 Amtmand H. M. N. Egedorf, Thisted Amt.
 Stiftamtmand Egede Larsen, Viborg Stiftamt.
 Amtmand K. O. Møller, Hjørring Amt.
 Amtmand E. F. G. Schau, Skanderborg Amt.
 Amtmand P. Hoick, Randers Amt.
 Stiftamtmand U. C. Friis, Ribe Stiftamt.
 Amtmand H. B. Sommer-Andersen, Ringkøbing Amt.
 Amtmand A. M. Wamberg, Vejle Amt.
 (Stiftamtmand J. R. Pinholt, Haderslev Stiftamt).
 Amtmand K. Refslund Thomsen, Åbenrå-Sønderborg Amt.

- (Amtmand M. J. Clausen, Tønder Amt).
Fhv. Amtmand, kammerherre Rudolf Lassen.
- Gentofte Kommunes Socialdirektorat.
Frederiksberg Kommunalbestyrelse.
- Aalborg Byråd.
Århus Byråd.
Horsens Byråd.
Fredericia Byråd.
(Esbjerg Byråd).
Kolding Byråd.
Odense Byråd.
Randers Byråd.
Roskilde Byråd.
Vejle Byråd.
- Københavns statistiske Kontor.
Århus kommunes statistiske kontor.
Den danske Købstadforening.
Sammenslutningen af Købstædernes sociale Udvalg.
Fællesorganisationen af bymæssige kommuner.
Sygehusforeningen i Danmark.
Direktøren for Københavns Hospitalsvæsen.
Dansk Børneværnsforening.
De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark.
Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring G/S.
De samvirkende Sygekasser i København.
De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark.
De samvirkende statskontrollerede Fortsættelsesygekasser i Danmark.
(Statsanstalten for Livsforsikring).
A/S Dansk Folkeforsikringsanstalt.
Pensionsforsikringsanstalten.
Pensions- og Livrente-Institut af 1919 A/S.
Danmarks Sparekasseforening.
Det Kooperative Fællesforbund i Danmark.
(Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber).
Arbejdsgiverforeningens og Industrirådets Social-Politiske Udvalg.
Håndværksrådet.
De samvirkende Danske Landboforeninger.
(De samvirkende Danske Husmandsforeninger).
(Det kgl. danske Landhusholdningsselskab).
De samvirkende Fagforbund i Danmark.
(Dansk Arbejdsmandsforbund).
(Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger).
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
- Sammenslutningen af Alders- og Invaliderenteforeninger.
De samvirkende Invalideorganisationer.
De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark.
Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger.
Fællesrådet for Danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer.
Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark.
Dansk Socialrådgiverforening.
Danske Arkitekters Landsforbund.
Sagførerrådet.
Den Danske Præsteforening.
Den Alm. danske Lægeforening.
Dansk Sygeplejeråd.
Danske Økonomers Forening.
Dansk Psykologforening.
Sociologisk Forening ved Københavns universitet.
Landsforeningen af Ledere m. fl. ved Sociale Forsorgsinstitutioner i Danmark.
Overbestyrelsen for de Danske Plejehjemsforeninger.
Socialinspektørforeningen.
Dansk Børnehaveråd.
De samarbejdende Menighedsbørnehaver.
Landsforeningen Frie Børnehaveforeninger.
Folkebørnehaveforeningen.
Børnesagens Fællesråd.
Dansk Ungdoms Fællesråd.
(Landsforeningen af Ungdomsklubber i Danmark).
Landsforeningen Ungdomsringen.
(Frelsens Hær).
Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse.
Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse.
Rigsforeningen til Bekæmpelse af de Rheumatiske Sygdomme.
Landsforeningen mod Børnelammelse.
Dansk Røde Kors.
Socialpolitisk Forening.
Landsforeningen for Mentalhygiejne.
Dansk Sociologisk Selskab.
Dansk Kvindesamfund.
Danske Kvinders Nationalråd.
Danske Husmødres Forbrugerråd.
Dansk Forsorgsselskab.
Studentersamfundets Retshjælp for Ubedlede.
(Koføeds Skole).

„Ring i Ring“.

Danske Afholdsselskabers Landsforbund.
Afholdsfolkenes Fællesrepræsentation for
København og Frederiksberg.
Landsforeningen Den personlige Friheds
Værn.

De samvirkende Menighedsplejer.
(Kristeligt Studenter-Settlement).
(Professor Peter Bredsdorff).
Politiinspektør Jens Jersild.
Overlæge Torben Geill, De gamles By.

3. De af institutionerne foreslåede undersøgelsesopgaver fordelt efter de institutioner m. v., som har foreslået dem.

(Det bemærkes, at nogle af besvarelsene ikke har indeholdt konkrete forslag).

Direktoratet for Arbejdstilsynet.

Beregningen af de økonomiske følger af ulykkestilfælde under arbejdet.

Hyppigheden og graden af arbejdsulykker her i landet.

Analyse af de almindelige årsager til ulykkestilfælde.

Betydningen i ulykkesforebyggelsen af arbejdernes egnethed til de valgte erhverv; herunder uddannelsens og opøvelsens betydning.

Værdien af og formen for samarbejdet mellem arbejdsgiveren og de beskæftigede, herunder spørgsmålet om samarbejdsudvalgenes aktivitet i egentlige beskyttelses-spørgsmål på arbejdspladsen.

Arbejdsmilieuets indvirkning på de beskæftigede.

Direktoratet for Sygekassevæsenet.

Konsekvenserne af de gældende helbreds-betingelser for optagelse i syge- og invalideforsikringen.

Spørgsmål i forbindelse med den ekstraordinære adgang til aldersrente, jfr. folkeforsikringslovens § 1, stk. 3, (eventuelt som led i en mere almindelig undersøgelse af befolkningens aldersproblemer).

Sygekassemedlemmernes medicinforbrug.

Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Undersøgelse af, om dagpengeniveauet er tilstrækkeligt til at opretholde de tilskadedkomnes sociale standard.

Klarlægning af årsagerne til „ulykkesfuglenes“ større ulykkeshyppighed.

Invalideforsikringsretten.

Undersøgelse af, hvorledes invaliderente-modtagerne klarer sig for renten.

Invaliderede personers erhvervsmuligheder inden for forskellige erhverv og arbejdsprocesser (jobanalyse).

Undersøgelse af, i hvilket omfang invaliderede beskæftiges inden for stat og kommune. Invalideredes arbejdsydelse i forhold til raskes.

Hvor stor en del af de arbejdssøgende falder ind under betegnelsen erhvervshæmmede?

Arbejdsdirektoratet.

Virkningerne af erhvervsvejledningen.

De erhvervshæmmedes stilling i erhvervs-livet.

Hvilket udbytte i henseende til beskæftigelse og indtægtsforhold har de personer haft, der har oppebåret støtte af arbejdsløshedsfonden under skole- og kursusdeltagelse?

Milieu- og interviewundersøgelser vedrørende personer, som er særlig hyppigt og langvarigt arbejdsløse.

Åndssvageanstalten i Ribe.

Efterundersøgelse af patienter, der udskrives af åndssvageforsorg.

Prognose for antal forsorgstrængende åndssvage patienter i de næste 20 år.

Østifternes Åndssvageanstalt.

Sinkers børn. Disses antal og åndelige udstyr sammenlignet med et normalt kontrolmateriales afkom.

Milieuundersøgelse vedrørende åndssvage børns hjem.

Åndssvage patienters tilværelse før anstaltsindlæggelse og efter udskrivning af forsoegen.

Fordelingen af åndssvage i befolkningen. Fertiliteten hos personer med I.K. 70—85.

Enkeltlægtundersøgelser blandt åndssvage familier med talrige indgifte og samgifte.

Hvorledes klarer de debile sig, som aldrig har været under forsoeg?

Hvad kommer der ud af behandlingen af debile under åndssvageforsoeg?

Videreførelse af den tidligere foretagne statistiske bearbejdelse af Ø.Å.'s materiale til at omfatte alle landets åndssvageanstalter.

Undersøgelse over åndssvage lovovertrædere.

Analyse af, hvilke beskæftigelsesmuligheder der specielt egner sig for åndssvage.

Efterundersøgelse af patienter, som sterilisationsnævnet nægter at lade sterilisere.

Belysning af, i hvilken udstrækning overbeskyttelse af sinker og åndssvage reducerer disses sociale duelighed.

Undersøgelse af, hvorpå den store stigning i tilgangen til åndssvageforsoegen beror.

Karakteregenskaberne betydning for placering af de intelligensdefekte og disses tilpasning i samfundet.

Hvad er det, der får en debil til at strande i livet?

Fra hvilket milieu kommer de forskellige grupper af åndssvage?

Samfundet og Hjemmet for Vanføre.

Undersøgelse af invalideredes arbejds- evne, sygelighed og dødsrisiko.

Undersøgelse af de faktiske grunde til, at erhvervshæmmede (vanføre såvel som andre kategorier af fysisk handicappede) ikke har kunnet opnå eller beholde arbejde.

Undersøgelse af, i hvilket omfang stat og kommuner beskæftiger invalideret arbejdskraft i forhold til, i hvor stort omfang det ville være muligt for de samme institutioner at finde passende arbejdsmuligheder for invaliderede personer.

Statens Institut for Talelidende.

Frekvensundersøgelse af de forskellige talelidelsers opståen i befolkningen.

De talelidendes sociale udvikling og forsoegens effektivitet.

Statens Undersøgelles- og Vejledningsklinik for Døve og svært Tunghøre Børn.

Hvilket milieu er det rette for en undersøgelse af døve eller tunghøre børn?

Sammenligninger af udviklingen mellem høreskadede småbørn, der i tidlig alder udstyres med høreapparater, og andre, der ikke udstyres med høreapparater.

Betydningen af ætiologien og alderen for døvhedens indtræden for høre- og intelligensudvikling samt personlighed og adfærd.

Virkningen af anbringelse af døve børn i normalt hørende milieu.

Undersøgelse af forskel med hensyn til intelligens, adfærd og omgangsform mellem elever i interneringsskoler og skoler med plejehjemsordning.

Undersøgelse af, hvorvidt det indvirker på tilpasningsprocessen, om faglig oplæring gives i eller efter døveskolen.

Betydningen af videregående skoleuddannelse for døve børn.

Undersøgelse af, hvorvidt døve og tunghøres skoleuddannelse og skolefærdighed, især sprogopfattelse og talefærdighed, påvirker forholdet til arbejdsgiver, arbejdskammerater og arbejdsformer.

Undersøgelse af relationen døv (tunghør) — normal.

Hvilke er de hyppigst forekommende psykiske afvigelser hos døve (tunghøre) og deres årsager?

Statens Aflæseskole i København.

Hørelsens psykologi.

Hvorledes skabes der en bedre indstilling i samfunds- og erhvervslivet over for tunghøre mennesker?

Landsnævnet for Børneforsoeg og Overinspektionen for Børneforsoegen.

Undersøgelse af, hvorledes det senere går børn, der har været 3—4 år i børnehaven, sammenlignet med andre børn i tilsvarende alder, der ikke har gået i børnehaven.

Undersøgelse af, i hvilket omfang de forebyggende institutioner faktisk modtager børn fra de ringest stillede familier i samfundet.

Undersøgelse af, hvorledes det er gået børn, der for en årrække siden er blevet bortadopteret.

De enlige mødres problemer med særlig henblik på disses forhold til børnenes opvækst og udvikling.

De uden for ægteskab fødte børns sociale levnedforhold.

Årsagerne til skilsmisserne.

Boligforholdenes betydning for børns opvækst og tilpasning i samfundet.

Undersøgelse af sinkernes forhold, ikke blot for så vidt angår sinkerne under børneforsorgen, men også de sinker, der iøvrigt udgår fra hjælpeskolen.

Alkoholismens indflydelse på børnenes opvækst i hjemmene og som årsag til børns tilpasningsvanskelighed.

Den homoseksuelle prostitutions omfang og dens følger for de mindreårige.

Mødrehjælpsinstitutionen for København, Københavns Amt og Frederiksborg Amt.

De mange ønskede svangerskaber.

Den ringe anvendelse af svangerskabsforebyggende midler.

En sociologisk analyse af forholdet mellem conception, legale og illegale aborter samt fødsler.

De mange lovlige og ulovlige svangerskabsafbrydelser, herunder specielle og almene foranstaltninger herimod.

De store vanskeligheder for den enlige moder, herunder ensomhedsproblemet, indflytningen til storbyerne etc. (Der foreligger undersøgelser herom vedrørende problemet i København og Århus, men ingen udtømmende behandling omfattende hele landet).

De mange barnefædre, der svigter deres partner.

Den ringe familiestabilitet, de mange skilsmisser og ægteskabelige spændinger samt deraf følgende problemer vedrørende opdragelse, neuroser, drikfældighed og økonomi.

Boligsituationens betydning for familien.

Førægteskabelige graviditeters betydning for ægteskabers indgåelse og disse ægteskabers forløb.

Det uden for ægteskab fødte barns placering hos moderen, i plejehjem, på institution eller i adoptivhjem.

Plejebarnets anbringelse i privat pleje eller institution, herunder vanskelighederne ved at finde private plejehjem.

Det store behov for adoptivbørn.

Adoptivbarnets rette placering.

Familierådgivningsvirksomhedens udbygning.

Centralarbejdsanvisningen.

Undersøgelse af samtlige sociale loves indbyrdes balance såvel med hensyn til lovenes ydelser som med hensyn til finansieringen.

Uregistrerede erhvervshæmmedes faktiske arbejdsmæssige placering.

Statens Udvandringskontor.

Undersøgelse af, i hvilket omfang udvandring af personer tilhørende forskellige faggrupper vil påvirke beskæftigelsessituationen.

I hvilket omfang bør man tilstræbe, at arbejdsløse udvandrer?

Hvordan går det danske udvandrere i udlandet?

Hvilke motiver ligger der bag de enkeltes beslutning om at udvandre?

Hvorledes fordeler udvandrerne sig på erhverv?

Den sociale Skole.

Undersøgelse af forsorgsklientellet til belysning af dets sammensætning og proportionerne mellem de forskellige grupper, herunder årsagerne til gruppernes opståen og mulighed for en aktiv efterforsorg til mindskning af grupperne.

Ministeriet for Grønland.

Tilvejebringelse af oplysninger om livsforhold i Danmark som grundlag for bedømmelse af livsforhold i Grønland.

Direktoratet for Statens Sindssygehospitaller.

Psykiatriske patienters sociale tilpasning. Eesocialisering af drankere.

Befolkningens mobilitet fra den ene samfundsgruppe til den anden.

Sygdomsfrekvensen for sindslidelser i forskellige grupper af befolkningen.

Undersøgelse om unge menneskers kvalifikationer ved indgåelse af ægteskab.

Spørgsmålet om gifte kvinders belastning gennem arbejde uden for hjemmet.

Undersøgelse af kendskabet til anvendelse af anticonceptionel teknik.

Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Boligproblemet og boligstandardens betydning for sociale vanskeligheder, herunder en undersøgelse af slumproblemet.

Alkoholisme som årsag til social deroute samt dens udbredelse.

Analyse af den normale sociale tilpasningsproces, herunder en undersøgelse af de psykiske og sociale udviklingslinier, der fører til individets og gruppernes tilpasning til samfundet og lovreglerne.

En undersøgelse af de strafferetslige foranstaltningers generelle samfundsmæssige virkninger (generalpræventionens realitet).

Sinkernes sociale tilpasningsvanskeligheder, herunder sinkernes kriminelle risiko.

Manglende faglig uddannelse som årsag til sociale tilpasningsvanskeligheder.

Vanskeligheder under skolegang som årsag til senere sociale vanskeligheder.

Undersøgelse af kontrolgrupper af ikke straffede personer med henblik på belysning af virkningerne af kriminalitetsfremmende causae.

Den homoseksuelle prostitutions omfang og dens følger.

En sociografisk undersøgelse af de befolkningslag, hvorfra de kriminelle i overvejende grad rekrutteres.

Familieundersøgelser, der kan danne grundstammen i et langvarigt follow-up-arbejde for kriminelle.

Rådet for større Færdselssikkerhed.

Undersøgelse af de psykologiske årsager til færdselsulykker.

Handelsministeriets Produktivitetsudvalg.

Undersøgelse af samarbejdsproblemer.

Arbejdsniarkedskonmissionen.

En almindelig undersøgelse af den til rådighed stående arbejdsstyrke, herunder en særlig undersøgelse af de grupper inden

for arbejdsstyrken, såsom kvinderne og de gamle, som kun i begrænset og vekslende omfang står til rådighed for arbejdsmarkedet, samt undersøgelse af under hvilke betingelser de pågældende melder sig til arbejdsmarkedet.

Arbejdskraftens vandringer fra land til by.

Undersøgelse af, hvorledes afgangene fra landbruget påvirker beskæftigelsesforholdene m. m. i landkommunerne.

Undersøgelse af, hvor de fra landet bortvandrede unge finder endelig beskæftigelse, samt hvorledes deres beskæftigelsesmæssige og andre forhold senere former sig.

Statens Husholdningsråd.

Undersøgelse af husmoderens arbejdsvilkår.

De forskellige befolknings- og aldersgrupperes ernæringsvaner og forbrug.

Sundhedsstyrelsen.

En undersøgelse af levevilkårenes betydning for befolkningens åndelige og legemlige sundhed.

Forsvarets Velfærdstjeneste.

Forholdet mellem folk og forsvar.

Boligministeriet.

Sammenhængen mellem dårlige boligforhold (slum) og dårlige hygiejniske, sociale og mentale forhold hos beboerne af et sådant kvarter.

Problemerne i forbindelse med de gamles placering i byernes bebyggelse.

Boligministeriets Kommitterede i Byplansager.

Brugen af børneinstitutioner i bydele eller kvarterer af forskellig type.

Fabrikkers ulempe for personel og omboende for virksomheder af forskellige typer.

Jydsk Byplanråd.

Befolkningens tilfredshed med et bykvarters indretning med hensyn til butikernes anbringelse, benyttelse af lokale centre m. v.

Dansk Byplanlaboratorium.

En undersøgelse af befolkningens flyttemotiver.

Amtmand H. S. de Jonquières, Holbæk Amt.

Undersøgelse af udveje for i videst muligt omfang at afløse de nuværende regler om ydelse af kommunehjælp med regler, der giver større mulighed for at skaffe de trængende adgang til at træde ind i produktionslivet.

Stiftamtmand J. T. Høirup, Fyens Stiftamt.

Undersøgelse af separationens betydning som ægteskabsbevarende faktor, særlig til oplysning om, i hvilket omfang fraseparerede ægtefæller optager samlivet.

Amtmand K. Friis Jespersen, Svendborg Amt.

En undersøgelse af de administrative vanskeligheder, der foreligger for de små landkommuner som forvaltningsorgan.

En undersøgelse af, hvorvidt plejehjem for kronisk syge af hensyn til patienterne bør placeres i nær tilknytning til bestående sygehuse og betydningen af mindre, spredte plejehjem i modsætning til centralt beliggende større hjem.

Hvor mange kan ventes at bringes fra forsorg til erhverv gennem arbejdsklinik for erhvervshæmmede?

Behovet for svendehjem, jfr. tilsynsloven af 7. april 1936.

En undersøgelse af, hvorvidt den lovbestemte ret til samkvem med børnene for den af forældrene, hvem forældremyndigheden i tilfælde af samlivets ophævelse ikke tilkommer, er forenelig med hensynet til barnets tarv.

**Stiftamtmand F. D. C. Greve Reventlow,
Lolland-Falsters Stiftamt.**

En undersøgelse af de principper og forestillinger, på hvilke den sociale lovgivning hviler, og hvorledes den i sin nuværende udformning virker under de givne samfundsforhold.

En undersøgelse af, hvorvidt administrationen af den sociale lovgivning er tilrettelagt på tilstrækkelig hensigtsmæssig måde.

En undersøgelse af, hvorvidt den nuværende ordning med hensyn til normalbidrag kunne erstattes med en ordning, hvor det bidrag, barnemoderen skal have, og det beløb, barnefaderen skal betale, fastsættes uafhængigt af hinanden.

Amtmand H. M. N. Egedorf, Thisted Amt.

En undersøgelse af mulighederne for at lette tidligere tuberkulosepatienters genindtræden i erhvervslivet efter endt sygdom.

En undersøgelse af, hvorfor den forholdsvis store gruppe af personer, der til stadighed subsisterer ved kommunehjælp, bliver ved med at komme på socialkontorerne, når de en gang er begyndt.

Spørgsmålet om „resocialisering“ af unge mennesker, der har været undergivet børneforsorg.

Amtmand K. O. Møller, Hjørring Amt.

De gamles problemer, herunder særlig spørgsmålet om mulighed for i videre omfang end nu at lade dem forblive knyttet til erhvervslivet.

Anstaltforsorg sammenlignet med forsorg i egne hjem med bistand på forskellige områder.

De erhvervshæmmedes problemer.

En undersøgelse af årsagen til, at personer falder det offentlige til byrde, med henblik på forebyggende foranstaltninger og på spørgsmålet, om den nuværende form for hjælp i alle tilfælde er hensigtsmæssig.

Mulighederne for at tilvejebringe større bevægelighed på arbejdsmarkedet både geografisk og fagligt.

Amtmand E. F. G. Schau, Skanderborg Amt.

Årsagerne til, at der vedvarende er så forholdsvis mange ufaglærte arbejdere.

De kommende års store årgange af unge og de dermed sammenhængende sociale problemer.

Den dårlige aldersfordeling i befolkningen med det stigende antal ældre personer og de deraf følgende sociale virkninger.

Behovet for oprettelse af plej estifteiser for kronisk syge.

Årsagerne til, at understøttelsesbehovet er så forskelligt fra kommune til kommune.

Amtmand P. Hoick, Randers Amt.

En undersøgelse af, hvorvidt visse lovregler f. eks. angående renteberegning og refusionsbrøker er så indviklede, at de stiller urimeligt store krav til menigmand, der som medlem af sit sogneråd er i det kommunale selvstyres tjeneste.

En undersøgelse af det rimelige i, at det offentlige skal have rabat hos samlevende rentemodtagende ægtefæller, men yde fuld takst til samboende uden ægteskabsattest.

En undersøgelse af konsekvenserne af ringe udstyrede, forsømte og dårlige boliger.

En nærmere undersøgelse af grupper af unge og yngre, der er temmelig konstant arbejdsløse.

En undersøgelse af de sociale problemer, der knytter sig til fritidens anvendelse.

Stiftamtmand U. C. Friis, Ribe Stiftamt.

En undersøgelse af, i hvilket omfang den udvidede tuberkulosehjælp siden 1949 har påvirket patienternes kår socialt og samfundsmæssigt.

Forholdet mellem tuberkulosepatienter indbyrdes og over for andre, herunder spørgsmålet om milieudannelse inden for denne del af forsorgsklientellet.

En undersøgelse af, hvorfor der på landet vises tilbageholdenhed med hensyn til benyttelse af mulighederne for at etablere særforsorg og børneforsorg.

Spørgsmålet om det formålstjenlige i fortsat at knytte retsvirkninger til ydelse af offentlig hjælp.

**Amtmand H. B. Sommer-Andersen,
Ringkøbing Amt.**

Undersøgelse af mulighederne for at gennemføre en effektiv retshjælp for ubemidlede.

Undersøgelse af mulighederne for at forøge befolkningens adgang til speciallægebehandling, uden at en sådan behandling bevirker en økonomisk belastning for sygekasseklientellet.

Behovet for ændringer i reglerne om sikring af pengehjælp i sygdomstilfælde.

Behovet for en sinkeforsorg.

Undersøgelse af, hvorvidt de til rentemodtagere og kommunehjælpsunderstøttede ydede b ørnetillæg er tilstrækkelige.

Undersøgelse af den praksis, som har udviklet sig i forbindelse med forsorgslovens § 224, når det er gjort til betingelse for understøttelse, at moderen ikke ved meddelelse af urigtige oplysninger m. v. er skyld i, at det ikke lykkes at fastslå faderskabet.

Fhv. amtmand Rudolf Lassen.

En undersøgelse af den økonomiske og sociale betydning af indtægtsgrænserne, herunder også skattegrænser og skalaer i dansk lovgivning.

Frederiksberg Kommunalbestyrelse.

En nærmere undersøgelse af den opståede uensartethed i behandlingen af forskellige trangstilfælde og en koordinerende gennemgang af hele lovgivningen.

Den reelle betydning af den såkaldte fattighjælpsvirkning.

Århus Byråd.

Undersøgelse af hospitalspatienters erhvervsproblemer.

Undersøgelse af kronisk syges behov og ønsker.

Undersøgelse af behov for en enkepension.

Undersøgelse af mulighederne for — under hensyn til erhvervslivets struktur — at få en ulykkesramt genanbragt i arbejde.

Behovet for sociale institutioner.

Hvilke byrder af forsorgsmæssig og anden art (og omvendt hvilke fordele) tilflytning medfører blandt andet også med henblik på eventuel forenkling af ordningen af interkommunale mellemværender.

Økonomiske, familiepolitiske, helbreds-mæssige og andre virkninger af kvindernes (også giftes) voksende deltagelse i erhvervs-livet — herunder også det heraf følgende behov for børneinstitutioner m. v.

En efterundersøgelse af særforsorgens børn.

En undersøgelse af, om asociale forhold disponerer for fysiske og psykiske handicaps hos børn.

En belysning af, om kontakter mellem asociale familier (det er et indtryk, at sådanne familier ofte har omgang med hinanden) skaber asociale personer.

En undersøgelse af saneringsvirksomheder på familier, der skal omflyttes til bedre boliger.

En undersøgelse af, om erhvervsmæssig underplacering (fejllacering) i forhold til evnerne skaber asociale personer.

Horsens Byråd, Horsens Socialkontor.

Beregning af den samlede udgift for det offentlige ved endelig fjernelse af et barn.

Undersøgelse af, hvordan det går tidligere børneværnsbørn.

Undersøgelse af, hvad et dårligt boligmilieu koster samfundet i form af børneværnsudgifter, udgifter til læge og hospital m. v.

Fordelene og ulemperne ved deltidsbeskæftigelse for kvinder med børn.

Undersøgelse af lærlinguddannelsen med henblik på en rationalisering.

Hvorvidt skal pålagte normalbidrag nødvendigvis svare til forskudsvis udlagte bidrag?

Årsagen til, at antallet af rentemodtagere i forhold til kommunernes indbyggertal er meget svingende.

Årsagerne til, at gamle mennesker flytter fra landet til en købstad.

Årsagerne til, at yngre og produktive mennesker flytter fra land til by.

Undersøgelse af, hvorledes byggeriet for de ældre skal tilrettelægges i fremtiden, herunder om de ældre foretrækker at bo i aldersrentemodtagerboliger eller ønsker boliger i det almindelige byggeri.

Mulighederne for at udnytte ældre menneskers arbejdskraft.

Undersøgelse af, hvorvidt det er rigtigt, at den gruppe personer, der er vedvarende understøttede, er dårligt udrustede i psykisk henseende, og hvor stor en procentdel der er sinker.

Fredericia Byråd.

Undersøgelse af mulighederne for at fremskaffe beskæftigelse for erhvervshæmmede, herunder navnlig kvinder i alderen 50—60 år og personer, hvis erhvervsvanskeligheder fortrinsvis skyldes psykiske lidelser og intelligensdefekter.

Kolding Købstadskommune, Byrådets sociale Udvalg.

Undersøgelse af, i hvilket omfang kommunehjælpsklientellet er sinker, og hvilke forholdsregler der kan træffes med hensyn til sinkernes tilpasning i erhvervslivet.

Undersøgelse af, om arbejdsanvisningen er effektiv nok over for personer, der år efter år opbruger deres arbejdsløshedsunderstøttelse.

Behovet for et behandlingshjem for psykopatiske børn og unge mennesker.

Undersøgelse af, hvorledes der kan iværksættes en mere effektiv behandling end den nugældende til afhjælpning af alkoholisme og narkomani.

Roskilde Byråd.

Undersøgelse af, hvilken indflydelse arv og milieu har på individets evne til at klare sig i samfundet.

Århus kommunes statistiske Kontor.

De forebyggende børneforsorgsinstitutioners udvikling med henblik på formål, virkeområde og finansiering.

Virkningerne af de i boligstøtteleven indeholdte bestemmelser om huslejetilskud til familier med børn, herunder i hvilket omfang de nævnte bestemmelser bidrager til forbedring af de økonomisk dårligst stillede boligforhold.

De i lov om offentlig forsorg indeholdte refusionsbestemmelseres betydning for hjælpens omfang og art samt virkningerne af forebyggende foranstaltninger (antabusklinikker, sociallægeinstitutioner, foranstaltninger for erhvervshæmmede og lignende).

Den nuværende kommuneinddelings virkninger, herunder spørgsmålet om forholdet mellem bykommuner og forstadskommuner og indlemmelseslovgivningens hensigtsmæssighed.

Befolkningens flyttemotiver og tilflytternes sociale tilpasning til bysamfundet.

De kommunaløkonomiske konsekvenser af kommunens befolkningsmæssige vækst, resp. stagnation eller tilbagegang.

De kommunaløkonomiske konsekvenser af citydannelsen.

Den fremadskridende motoriserings formodede indflydelse på befolkningens boligønsker.

Sammenslutningen af Købstædernes sociale Udvalg.

Rentemodtagernes behov for pengeydelse eller andre fordele.

Eksistensminimum for den enlige og for samlevende ægtefæller.

De gamles livsvilkår, herunder deres boliger, beskæftigelse og ernæringsvilkår og de gamles ønsker på disse områder.

Undersøgelse af, hvorledes man klarer sig for de nuværende sygekassedagpenge i en længere sygeperiode.

Undersøgelse af, i hvilket omfang syge hæver arbejdsløshedsunderstøttelse fremfor at melde sig syge og få sygekassedagpenge.

Årsagerne til den langvarige ledighed, som medfører, at den enkelte det ene år efter det andet hæver maksimum i arbejdsløsheds-kassen.

Hospitalspatienternes erhvervsproblemer.

Kronisk syges behov og ønsker.

Behovet for en enkepensjonsordning.

Efterundersøgelse af, hvorledes mennesker, der har været udsat for ulykkestilfælde og får erstatning, senere klarer sig.

Undersøgelse af mulighederne for at få ulykkesramte genanbragt i arbejde under hensyn til erhvervslivets struktur.

Undersøgelse af, hvilke konsekvenser en ophævelse af sygekassegrænsen vil medføre.

Årsagerne til separation og skilsmisse.

Undersøgelse af behovet for sociale institutioner (boliger, hjem, resocialiseringsforanstaltninger o. s. v.).

Gennemgang af administrationen af den sociale lovgivning i forskellige områder af landet ned til de enkelte kommuner.

Beregning af, hvad der kommer ind af særfororgsbidrag, og hvilket arbejde der er forbundet med indkrævningen.

Undersøgelse af, hvorledes en families levevilkår påvirkes ved, at et barn ikke mere forses i hjemmet, herunder hvad bidragsbetalingen betyder og de ekstra udgifter til rejser m. m. til det anstaltsanbragte barn.

Undersøgelse af, hvorvidt det ville være hensigtsmæssigt at henlægge social incasso til skattevæsenet.

Undersøgelse af, hvilke byrder af forsorgsmæssig og anden art (og hvilke fordele) tilflytning medfører for indflytterkommunen med henblik på en eventuel forenkling af ordningen af interkommunale mellemværender.

De økonomiske, familiepolitiske, helbredsmæssige og andre virkninger af kvindernes voksende deltagelse i erhvervslivet, herunder også det deraf følgende behov for børneinstitutioner.

En efterundersøgelse af særfororgens børn.

Undersøgelse af, om „asociale forhold“ disponerer til fysiske og psykiske handicaps hos børn.

Undersøgelse af, om kontakter mellem asociale familier indbyrdes skaber asociale personer.

Undersøgelse af, hvorledes saneringen virker på familier, der omflyttes til bedre boliger.

Undersøgelse af, om erhvervsmæssig underplacering (fejlplacering) i forhold til evnerne skaber asociale personer.

Sygehusforeningen i Danmark.

Spørgsmål, der knytter sig til behandling af patienter, som ikke har behov for egentlig sygehusbehandling, herunder navnlig personer i de ældre aldersklasser, som i stigende grad lægger beslag på sygehuspladser.

Spørgsmål i forbindelse med rehabilitation efter den egentlige sygehusbehandling.

Direktøren for Københavns Hospitalsvæsen.

Undersøgelse af hospitalernes (eventuelt sundhedsvæsenets) samfundsøkonomiske betydning (direkte og indirekte indvundne arbejdsdage).

Beregninger af det samfundsøkonomiske tab forårsaget af manglende hospitalspladser (jfr. punkt 1), en social vurdering af sygdomsforebyggende foranstaltninger, ambulant virksomhed, intensivere hospitalsbehandling samt rehabilitation af patienter.

Problemerne omkring den ændrede aldersfordeling, herunder specielt de ældre årganges belastning af hospitalsvæsenet.

Boligforholdenes indflydelse på hospitaliseringsbehovet.

Undersøgelse og vurdering af institutionspleje sammenlignet med pleje i hjemmet af kroniske plejepatienter.

De Samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark.

Undersøgelse af, hvilke arbejdsindtægter befolkningen har i sygdomstilfælde.

De Samvirkende statskontrollerede Fortsættelsesgekasser i Danmark.

Undersøgelse af omfanget og arten af den offentlige sygeforsikring.

Dansk Folkeforsikringsanstalt.

Folks indstilling til selvforsørgelse i modsætning til forsørgelse fra det offentlige side.

Undersøgelse af, hvilke tanker folk gør sig om muligheden for at klare sig i tilfælde af forsørgerens død.

Undersøgelse af, hvilke fordringer folk stiller til underhold efter forsørgerens død (en pæn begravelse, hustruens og børnenes forsørgelse og uddannelse).

Undersøgelse af, hvilke krav man stiller til levestandarden i alderdommen.

Undersøgelse af, hvordan standarden på de ovennævnte områder i praksis svarer til de forventninger eller krav, man stiller.

Betalingsædvaner (uge-, måneds- eller kvartalsbudget) inden for de forskellige erhverv, herunder særlig af betalingsordningen.

De ugifte unges økonomi.

Undersøgelse på bredt grundlag af privatforsikring sammenlignet med folkepensionering.

Pensionsforsikringsanstalten.

Undersøgelse af levevilkårene for de gamle, der oppebærer pension (eventuelt i forbindelse med aldersrente) samt af levevilkårene for pensionerede enker.

Undersøgelse af, hvorledes arbejdslevnen aftager med alderen.

Undersøgelse af, i hvilket omfang kontante vederlag for opgivelse af pensionsrettigheder (udtrædelsesgodtgørelser for pensionskasser m. v.) går tabt ved fejlinvesteringer.

Danmarks Sparekasseforening.

Undersøgelse af den voksende sociale trygheds indvirken på produktion og opsparing.

Undersøgelse af, i hvor stort omfang de gældende lovregler om aldersrente virker hæmmende på den private opsparing og på aldersrentemodtagernes arbejdsindsats.

Folkepensioneringsordningers indflydelse på arbejdslyst og opsparingsvilje.

Det Kooperative Fællesforbund i Danmark.

Undersøgelse af de store årganges boligproblem, herunder behovet for opførelse af særlige ungdomslejligheder.

Befolkningens boligvaner.

De Samvirkende Fagforbund i Danmark.

Undersøgelse af arbejdernes trivsel på arbejdspladserne, d. v. s. tryghedens og omgangsformens indvirken på arbejdsudøverens mentalitet.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Arbejdergruppens socialpsykologiske problemer.

Sammenslutningen af Alders- og Invaliderenteforeninger.

Sammenligning af levevilkårene i en ren landkommune med levevilkårene i købstæder og hovedstaden.

De Samvirkende Invalideorganisationer.

Undersøgelse af forskellen på aldersrente og invaliderentemodtagernes behov.

Undersøgelse af, hvor mange tuberkuloseramte, der efter overstået sygdom må skifte erhverv, og i hvor mange tilfælde det lykkes at skaffe de pågældende andet erhverv.

Undersøgelse af, i hvor stor udstrækning tuberkuloseramte vil kunne magte hjemmearbejde, og i hvilken udstrækning dette praktiseres.

Boligbehovet for tuberkuloseramte.

Høreskadede børns og unges sociale tilpasning.

Høreskadedes erhvervsmæssige forhold.

Høreapparatets effektivitet til opnåelse af den bedst mulige sociale tilpasning.

De Samvirkende Købmændsforeninger i Danmark.

Butiksbehovet i nye beboelseskvarterer.

Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsledere og Tekniske Funktionærforeninger.

Undersøgelse af sygekassegrænsens betydning for funktionærernes levestandard.

Undersøgelse af privatfunktionærernes løn-, ansættelses-, uddannelses- og andre sociale forhold.

Undersøgelse af udveje til genanbringelse i erhvervslivet af funktionærer, der afskediges i alderen omkring 50 år.

Problemerne vedrørende samarbejde mellem arbejdsgivere, funktionærer og arbejdere.

Fællesrådet for Danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer.

Københavns Kommunalærerforening, Københavns Kommunalærerindeforening.

Undersøgelse af skolebørns feriemuligheder, børns organiserede fritidsbeskæftigelse, børns muligheder for udendørs leg i storbyen og børneorganisationernes indflydelse på skolebarnet.

Børnehavebørns og hjemmehørns tilpasning til skolen.

Skilsmissebørns, enligstillede forældres børns, udearbejdende forældres børns og institutionsbørns tilpasning i skolen.

Boligproblemerne betydning for børnene, herunder nærmere undersøgelse af slumkvarterets børn og børnekriminaliteten.

Švagt begavede børns sociale muligheder.

Årsagerne til, at børn bliver nervøse og undersøgelse af behandlingsmuligheder for nervøse børn.

Undersøgelse af, hvorledes børns sovebehov tilfredsstilles i storbyen med støjproblemer, radio, fjernsyn og film.

Undersøgelse af børns ernæringsforhold.

Undersøgelse af skoleelevers muligheder for lektielæsning.

Skoleforsømmelsers årsager og deres omfang.

Danske Børnesagsarbejders Sammenslutning.

Den enlige moders problemer.

Sinkers og evnesvages tilpasning til livet.

Lærlinges uddannelsesforhold.

Undersøgelse af, i hvilket omfang og med hvilke konsekvenser der anvendes henholdsvis straf og børneværnsforsorg for unge mennesker mellem 15 og 18 år.

Centralforeningen for Danske Funktionærorganisationer.

Beregning af den realværdi, pensionsberettede har mistet gennem nedgangen i den danske kroners købekraft.

Undersøgelse af, hvilken indflydelse skiftende tjeneste har på personalets helbreds-tilstand og privatliv.

De oftest forekommende kontorsygdomme. Undersøgelse af den indflydelse, forflyttelser i statstjeneste har på de pågældendes økonomi.

Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark.

Undersøgelse af erhvervsygdomme inden for handels- og kontorfagets område, herunder virkningen af anvendelsen af forskellige arbejdsredskaber.

Dansk Socialrådgiverforening.

Undersøgelse af metode (teknik) i det sociale arbejde.

Undersøgelse af, i hvilket omfang moderne metoder i arbejdet fordrer specialuddannet personale, herunder socialrådgivere.

Danske Arkitekters Landsforbund.

Undersøgelse af byggestøtlovgivningens virkninger på familierne og samfundet.

Familiernes struktur i relation til by- og boligforholdene.

Boligforholdenes indvirkning på familielivet.

Bolignødens art og omfang og i relation hertil boligbehovet.

Den Danske Præsteforening.

Undersøgelse af forholdet mellem den offentlige hjælpevirksomhed og menighedsplejen.

Betydningen af kontant hjælp sammenlignet med institutionshjælp.

Narkomanproblemet.

Undersøgelse af mulighederne for anbringelse og oplæring af psykopatiske børn og unge.

En historisk og principiel belysning af det etiske grundlag for forsorgsarbejde (det private og offentlige), dets idé og mål.

Undersøgelse af forskellen mellem skilsmissehyppigheden i landbobefolkningen og bybefolkningen og årsagerne dertil.

Den A l n i danske Lægeforening.

Dårlige boligforholds indflydelse på ægte-kabelige vanskeligheder, børns og unge menneskers afsporing og voksnes neuroser.

Behovet for indførelse af deltidsbeskæftigelse, specielt for unge husmødre og ældre personer.

Undersøgelse af fritidens anvendelse.

Gennemgang af erhvervsvejledningens problemer på unormale og erhvervshæmmede, herunder mulighederne for rehabilitation af tilskadekomne.

Behovet for seksuel vejledning.

Undersøgelse af den indflydelse, som udformning og administration af offentlige velfærdsforanstaltninger har for arbejdslyst og sindets harmoni.

Dansk Sygeplejeråd.

Undersøgelse af værdien af bedriftssundhedsplejen.

Betydningen af en sammenkædning af hjemmesygeplejen og sundhedsplejen.

Mulighederne for rehabilitation af gamle og kronisk syge.

Formerne for samarbejde mellem hospitalet og hjemmesygeplejersker.

Dansk Psykologforening.

Undersøgelse af gruppedannelser for større arbejdspladser og deres betydning for den enkeltes forhold på arbejdspladsen.

Hvilke faktorer i opvækstmilieuet har betydning for erhvervsvalget?

Tilpasningsproblemer ved overgang fra civil tilværelse til militær tilværelse og omvendt.

Kriterier for udvælgelse af personale til børneforsorgsinstitutioner, fængsler og andre institutioner.

Undersøgelse af tidligere institutions-anbragtes muligheder for social tilpasning.

Social tilpasning hos grupper af børn fra samme sociale lag, der er vokset op i 1) forældrehjemmet, 2) et gennemsnitligt større børnehjem og 3) et mindre børnehjem med særligt uddannet personale.

Massekommunikationsmidlernes indflydelse på a) forskellige gruppers vurdering af hinanden, b) den enkeltes vurdering af individer, der tilhører andre sociale grupper.

Undersøgelse af virkningen af propaganda.

Den såkaldte offentlige menings betydning for dannelsen af den enkeltes anskuelser.

Undersøgelse af den enkeltes tilfredshed eller utilfredshed med den tryghed, offentlige foranstaltninger forudsættes at give borgerne.

Undersøgelse af, i hvilken udstrækning forældede og uhensigtsmæssige vedtægter og regler griber ind i den enkelte borgers liv.

Landsforeningen af Ledere ni, fl. ved sociale Forsorgsinstitutioner i Danmark.

Undersøgelse af mulighederne for en mere håndfast behandling af stærkt drikfældige personer.

Dansk Ungdoms Fællesråd.

Undersøgelse af, hvorledes der skaffes de nødvendige ydre rammer til at modtage den forøgede tilstrømning til ungdomsarbejde.

Undersøgelse af, hvorledes ungdomsarbejdets ledermangel kan afhjælpes.

Undersøgelse af, hvorfor en stor del af ungdommen ikke kommer i ungdomsforeningerne.

Rigsforeningen til Bekæmpelse af de Rheumatiske Sygdomme.

De invalideredes, kronisk syges og alderdomssvækkedes forhold.

Frekvensundersøgelse af gigtsygdommens forekomst.

Behovet for hjælp og pleje til invaliderede, specielt gigtpatienter.

Betydningen af beskæftigelsesterapeutiske foranstaltninger for invaliderede.

Socialpolitisk Forening.

De ældres levetilstand, deres behov og ønsker.

Konsekvenserne af mødres udearbejde for individ, familie og samfund.

Landsforeningen for Mentalhygiejne.

Den normale families tilværelse til forståelse af de „unormale“ familier.

De ældres problemer.

Arbejdspladsens mentalhygiejniske problemer.

Dansk Sociologisk Selskab.

Familiens problemer i Danmark.

Bysamfundets indflydelse på forskellige sider af menneskenes tilværelse.

Betydningen af administrative og retslige myndigheders adfærd i forbindelse med administrationen af den sociale lovgivning.

Massemeddelelsesmidlernes indflydelse på den offentlige meningsdannelse i sociale spørgsmål.

Dansk Kvindesamfund.

En undersøgelse over de udearbejdende og de hjemmearbejdende hustruers trivsel i hjemmene og på arbejdsmarkedet.

Boligforholdenes indflydelse på børns og unges tilværelse, herunder specielt forhold som ungdomskriminalitet og fjernelser af børneværnet.

Boligforholdenes indflydelse på separation og skilsmisse, især i ægteskabernes første 5 år.

En efterundersøgelse af de uægteskabelige børns og skilsmissebørns livsvilkår og skæbner livet igennem.

Spørgsmålet om de ældre kvinders livsvilkår og muligheder for genindtræden på arbejdsmarkedet.

Danske Kvinders Nationalråd.

Undersøgelse af årsagerne til, at pigers uddannelse gennemgående er ringere end drenges.

Landsbyskolens pigers erhvervsmuligheder i byerne.

Undersøgelse blandt unge piger, 18—22 år, for at klarlægge, om de, hvis de bliver gift, vil fortsætte deres erhverv.

Undersøgelse blandt hjemmeværende husmødre for at klarlægge, om de fortryder, at de ikke beholdt deres erhverv, samt om de ville have fortsat arbejdet også efter, at de havde fået børn, hvis de kunne have fået deltidsarbejde.

Undersøgelse af vandforhold på landet, derunder den tid og energi, som husmoderen må bruge på grund af manglende vandinstallationer.

Undersøgelse af, hvorledes det går de unge, der fra landet kommer til byerne.

Undersøgelse af, hvorvidt en 5-dages arbejdsuge vil virke produktionsforøgende inden for fagområder, der overvejende beskæftiger kvindelig arbejdskraft.

Danske Husmødres Forbrugerråd.

Danske husmødres Arbejdsforhold.

Undersøgelse for at fastlægge antallet af gifte kvinder med erhvervsarbejde— opdelt på medhjælpende og udearbejdende hustruer.

En kortlægning af disse gruppers alder, sociale stilling, børneantal og andre personlige og familiemæssige karakteristika og erhvervsarbejdets karakter.

Dansk Forsorgsselskab.

Ikke-kriminelle gruppers sociale forhold som kontrolmateriale over for tilsvarende undersøgelser af kriminelle grupper.

Studentersamfundets Retshjælp for Ubemidlede.

Undersøgelse af, om de ægteskaber, der indgås med dispensation fra aldersbetingelsen, ophæves i større omfang end sædvanligt.

Undersøgelse af ægteskabers holdbarhed, når samlivet genoptages, efter at der tidligere har været meddelt separation.

»Ring i Ring«.

Grundlaget for ægteskabers indgåelse.

Boligmulighederne for ægtepar.

Indvirkninger på barnet af heldagsbørnehaver, halvdagsbørnehaver, af at være opvokset i slumkvarterer, af anbringelse af bybørn på landet m. v.

Undersøgelse af de psykiske virkninger af den gældende skilsmisselovgivning, specielt med henblik på todelingen, separationsskilsmisse og de lange frister herfor.

Sygekasseordningens sygdomsfremkaldende og sygdomskonserverende virkninger.

Undersøgelse af, om socialvæsenets manglende psykiatriske og alkoholistterapeutiske sagkundskab er årsag til, at elendigheden konserveres.

Herbergsordningens virkninger.

De forskellige samfundsklasser og de enkelte medlemmers opfattelse af sig selv og de andre sociale klasser.

Sportens indflydelse, fysisk, psykisk og med henblik på arbejdsydelse på deltagerne og stævnetilskuerne.

Danske Afholdsselskabers Landsforbund.

De dårlige boligforholds indvirken på moralske og ædruelighedsmæssige forhold.

Undersøgelse af forholdet mellem drikkeri og børns fjernelse fra hjemmet.

Beregning af, hvorledes spiritusmisbrug påvirker samfundsøkonomien.

Betydningen af spiritusmisbrug for skilsmisserne.

Gennemgang af behandlingsmulighederne og forsorgen for alkoholister.

Landsforeningen Den personlige Friheds Værn.

Sociomedicinske studier over den kroniske alkoholisme.

De Samvirkende Menighedsplejer.

Behovet for nye sociale institutioner, børnehaver, vuggestuer, alderdomshjem og plejehjem m. v.

Behovet for udvidet social forsorg (social service) eksempelvis for ældre.

Politiinspektør Jens Jersild.

Den mandlige prostitutions samfundsmæssige betydning.

Overlæge Torben Geill, De gamles By.

De gamles boligproblemer.

De gamles beskæftigelse.

De gamles behov for omsorgskonsulenter og klubliv samt hjemmepleje.

Behovet for geriatriske afdelinger.

Geriatriske klinikker og ambulatorier samt plejehjem for kronisk syge og ældre.

Undersøgelse af mulighederne for ambulant revalidering af gamle.

4. De af institutionerne foreslåede undersøgelsesopgaver fordelt efter emner.

I nedenstående efter emner fordelte forslag til undersøgelser er de indkomne forslag taget med uden hensyn til den betydning, man vil kunne tillægge de enkelte forslag, og ligeledes uden hensyn til muligheden for at formulere dem som gennemførlige undersøgelsesopgaver eller til, hvorvidt de vedrører områder, som allerede er taget op til behandling af eksisterende undersøgelsesorganer.

Generelle samfundsmæssige forhold.

Analyse af den normale sociale tilpasningsproces, herunder en undersøgelse af de psykiske og sociale udviklingslinier, der fører til individets og gruppernes tilpasning til samfundet og lovreglerne.

Undersøgelse af, hvilken indflydelse arv og milieu har på individets evne til at klare sig i samfundet.

Undersøgelse af de forskellige samfundsklassers og de enkelte medlemmers opfattelse af sig selv og de andre sociale klasser.

Sammenligning af levevilkårene i en ren landkommune med levevilkårene i købstæder og i hovedstaden.

En undersøgelse over bysamfundets indflydelse på forskellige sider af menneskenes tilværelse.

De forskellige befolknings- og aldersgruppers ernæringsvaner og forbrug.

En undersøgelse af levevilkårenes betydning for befolkningens åndelige og legemlige sundhed.

En undersøgelse af de sociale problemer, der knytter sig til fritidens anvendelse. (Foreslået af 2 institutioner).

Undersøgelse af den voksende sociale tryksheds indvirken på produktion og opsparing.

Undersøgelse af den enkeltes tilfredshed eller utilfredshed med den tryghed, offentlige foranstaltninger forudsættes at give borgerne.

Tilvejebringelse af oplysninger om livsforhold i Danmark som grundlag for bedømmelse af livsforhold i Grønland.

Den normale families tilværelse til forståelse af de „unormale“ familier. (Foreslået af 2 institutioner).

Undersøgelse af kontrolgrupper af ikke straffede personer med henblik på belysning af virkningerne af kriminalitetsfremmende causae. (Foreslået af 2 institutioner).

Opgaver af overvejende lovgivningsmæssig og administrativ karakter.

Undersøgelse af de principper og forestillinger, på hvilke den sociale lovgivning hviler, og hvorledes den i sin nuværende udformning virker under de givne samfundsforhold.

En historisk og principiel belysning af det etiske grundlag for forsorgsarbejde (det private og offentlige), dets idé og mål.

Undersøgelse af samtlige sociale loves indbyrdes balance såvel med hensyn til lovenes ydelser som med hensyn til finansieringen.

En nærmere undersøgelse af den opståede uensartethed i behandlingen af forskellige trangstilfælde og en koordinerende gennemgang af hele lovgivningen.

Undersøgelse af, i hvilken udstrækning forældede og u hensigtsmæssige vedtægter og reglementer griber ind i den enkelte borgers liv.

Betydningen af kontant hjælp sammenlignet med institutionshjælp.

Undersøgelse af udveje for i videst muligt omfang at afløse de nuværende regler om ydelse af kommunehjælp med regler, der giver større mulighed for at skaffe de trængende adgang til at træde ind i produktionslivet.

Spørgsmålet om det formålstjenlige i fortsat at knytte retsvirkninger til ydelse af offentlig hjælp.

Den reelle betydning af den såkaldte fattighjælpsvirkning.

Konsekvenserne af de gældende helbreds-betingelser for optagelse i syge- og invalideforsikringen.

Undersøgelse af mulighederne for at forøge befolkningens adgang til speciallægebehandling, uden at en sådan behandling bevirker en økonomisk belastning for sygekasseklientellet.

Behovet for ændringer i reglerne om sikring af pengehjælp i sygdomstilfælde.

En undersøgelse af den økonomiske og sociale betydning af indtægtsgrænserne, herunder også skattegrænser og skalaer i dansk lovgivning.

Undersøgelse af, hvilke konsekvenser en ophævelse af sygekassegrænsen vil medføre.

Undersøgelse af, hvorvidt den nuværende ordning med hensyn til normalbidrag kunne erstattes med en ordning, hvor det bidrag, barnemoderen skal have, og det beløb barnefaderen skal betale, fastsættes uafhængig af hinanden. (Foreslået af 2 institutioner).

Undersøgelse af den praksis, som har udviklet sig i forbindelse med forsorslovens § 224, når det er gjort til betingelse for understøttelse, at moderen ikke ved meddelelse af urigtige oplysninger m. v. er skyld i, at det ikke lykkes at fastslå faderskabet.

Beregning af, hvad der kommer ind af særforborgsbidrag, og hvilket arbejde der er forbundet med indkrævningen.

De i lov om offentlig forsorg indeholdte refusionsbestemmelers betydning for hjælpenes omfang og art samt virkningerne af forebyggende foranstaltninger (antabus-klinikker, sociallægeinstitutioner, foranstaltninger for erhvervshæmmede og lignende).

En undersøgelse af det rimelige i, at det offentlige skal have rabat hos samlevende rentemodtagende ægtefæller, men yde fuld takst til samboende uden ægteskabsattest.

Undersøgelse af mulighederne for at gennemføre en effektiv retshjælp for ubemidlede.

Undersøgelse på bredt grundlag af privatforsikring sammenlignet med folkepensionering.

Beregning af den realværdi, pensionsberettigede har mistet gennem nedgangen i den danske krones købekraft.

Gennemgang af administrationen af den sociale lovgivning i forskellige områder af landet ned til de enkelte kommuner.

En undersøgelse af, hvorvidt administrationen af den sociale lovgivning er tilrettelagt på tilstrækkelig "hensigtsmæssig måde.

En undersøgelse af de administrative vanskeligheder, der foreligger for de små landkommuner som forvaltningsorgan.

En undersøgelse af, hvorvidt visse lovregler f. eks. angående renteberegning og refusionsbrøker er så indviklede, at de stiller urimeligt store krav til menigmand, der som medlem, af sit sogneråd er i det kommunale selvstyres tjeneste.

Den nuværende kommunalinddelings virkninger, herunder spørgsmålet om forholdet mellem bykommuner og forstadskommuner og indlemmelseslovgivningens hensigtsmæssighed.

De kommunaløkonomiske konsekvenser af kommunens befolkningsmæssige vækst, resp. stagnation eller tilbagegang.

De kommunaløkonomiske konsekvenser af citydannelsen.

Undersøgelse af, hvilke byrder af forsorgsmæssig og anden art (og hvilke fordele) tilflytning medfører for indflytterkommunen med henblik på en eventuel forenkling af ordningen af interkommunale mellemværender.

Undersøgelse af, hvorvidt det ville være hensigtsmæssigt at henlægge social incasso til skattevæsenet.

Undersøgelse af metode (teknik) i det sociale arbejde.

En undersøgelse af betydningen af administrative og retslige myndigheders adfærd i forbindelse med administrationen af den sociale lovgivning.

Undersøgelse af, i hvilket omfang moderne metoder i arbejdet fordrer specialuddannet personale, herunder socialrådgivere.

Kriterier for udvælgelse af personale til børneforsorgsinstitutioner, fængsler og andre institutioner.

Undersøgelse af, om arbejdsanvisningen er effektiv nok over for personer, der år efter år opbruger deres arbejdsløshedsunderstøttelse.

Undersøgelse af mulighederne for en mere håndfast behandling af stærkt drikfældige personer.

Undersøgelse af forholdet mellem den offentlige hjælp og menighedsplejen.

Undersøgelse af behovet for sociale institutioner (boliger, hjem, børnehjem, vuggestuer, alderdomshjem, plejehjem, resocialiseringsforanstaltninger o. s. v.). (Foreslået af 2 institutioner).

Undersøgelse af, hvorfor der på landet vises tilbageholdenhed med hensyn til be-

nyttelse af mulighederne for at etablere særforsorg og børneforsorg.

Årsagerne til, at understøttelsesbehovet er så forskelligt fra kommune til kommune.

De gamles forhold.

Den dårlige aldersfordeling i befolkningen med det stigende antal ældre personer og de deraf følgende sociale virkninger.

Undersøgelser af problemerne omkring den ændrede aldersfordeling, herunder specielt de ældre årganges belastning af hospitalsvæsenet.

De gamles levevilkår, herunder bolig, beskæftigelse og ernæringsvilkår, og de gamles behov og ønsker på forskellige områder. (Foreslået af 3 institutioner).

Undersøgelse af, hvilke krav man stiller til levestandarden i alderdommen.

Rentemodtagernes behov for pengeydelse eller andre fordele.

Eksistensminimum for den enlige og for samlevende ægtefæller.

Undersøgelse af levevilkårene for de gamle, der oppebærer pension (eventuelt i forbindelse med aldersrente) samt levevilkårene for pensionerede enker.

De gamles problemer, herunder særlig spørgsmålet om mulighed for i videre omfang end nu at lade dem forblive knyttet til erhvervslivet.

De gamles beskæftigelse.

Undersøgelse af, hvorledes arbejdsevnen aftager med alderen.

Undersøgelse af mulighederne for at udnytte ældre menneskers arbejdskraft.

Spørgsmålet om de ældre kvinders levevilkår og muligheder for genindtræden på arbejdsmarkedet.

Undersøgelse af, i hvor stort omfang de gældende lovregler om aldersrente virker hæmmende på den private opsparing og på aldersrentemodtagernes arbejdsindsats.

Undersøgelse af folkepensioneringsordningers indflydelse på arbejdslyst og opsparingsvilje.

Behovet for en enkepension.

Undersøgelse af folks indstilling til selvforsørgelse i modsætning til forsørgelse fra det offentlige side.

Undersøgelse af mulighederne for rehabilitation af gamle og kronisk syge.

Undersøgelse af mulighederne for ambulant revalidering af gamle.

Behovet for geriatriske afdelinger, geriatriske klinikker og ambulatorier samt plejehjem for kronisk syge og gamle.

Undersøgelse af behovet for udvidet social forsorg (social service) for ældre.

De gamles behov for omsorgskonsulenter og klubliv samt hjemmepleje.

De gamles boligproblemer.

Problemerne i forbindelse med de gamles placering i byernes bebyggelse.

Årsagerne til at gamle mennesker flytter fra landet til en købstad.

Undersøgelser af årsagen til, at antallet af rentemodtagere i forhold til kommunernes indbyggertal er meget svingende.

Undersøgelse af, hvorledes byggeriet for de ældre skal tilrettelægges i fremtiden, herunder om de ældre foretrækker at bo i aldersrentemodtagerboliger eller ønsker boliger i det almindelige byggeri.

Spørgsmål i forbindelse med den ekstraordinære adgang til aldersrente, jfr. folkeforsikringslovens § 1, stk. 3 (eventuelt som led i en mere almindelig undersøgelse af befolkningens aldersproblemer).

Undersøgelse af, i hvilket omfang kontante vederlag for opgivelse af pensionsrettigheder (udtrædelsesgodtgørelser for pensionskasser m. v.) går tabt ved fejlinvesteringer.

Sygdom, invaliditet og kroniske lidelser.

a. *Erhvervsproblemer for syge og invaliderede.*

Undersøgelse af, hvorledes invaliderentemodtagerne klarer sig for renten.

Undersøgelse af, om dagpengeniveauet er tilstrækkeligt til at opretholde tilskadekomnes sociale standard.

Efterundersøgelse af, hvorledes mennesker, som har været udsat for ulykkestilfælde og får erstatning, senere klarer sig.

Undersøgelse af, i hvilket omfang syge hæver arbejdslyst og understøttelse frem for at melde sig syge og få sygekassedagpenge.

De erhvervshæmmedes problemer. (Foreslået af 2 institutioner).

Invalideredes arbejdsydelse i forhold til raskes.

Undersøgelse af invalideredes arbejdsevne, sygelighed og dødsrisiko.

Invaliderede personers erhvervsmuligheder inden for forskellige erhverv og arbejdsprocesser (jobanalyse).

Undersøgelse af de faktiske grunde til, at erhvervshæmmede (vanføre såvel som andre kategorier af fysisk handicappede) ikke har kunnet opnå eller beholde arbejde.

Undersøgelse af uregistrerede erhvervshæmmedes faktiske arbejdsmæssige placering.

En undersøgelse af hospitalspatienters erhvervsproblemer.

Spørgsmål i forbindelse med rehabilitation efter sygehusbehandling.

Undersøgelse af mulighederne for at få ulykkesramte genanbragt i arbejde under hensyn til erhvervslivets struktur.

Undersøgelse af mulighederne for at fremskaffe beskæftigelse for erhvervshæmmede, herunder navnlig kvinder i alderen 50—60 år og personer, hvis erhvervsvanskeligheder fortrinsvis skyldes psykiske lidelser og intelligensdefekter.

Gennemgang af erhvervsvejledningens problemer på normale og erhvervshæmmede, herunder mulighederne for rehabilitation af tilskadekomne.

En undersøgelse af, hvor mange der kan ventes at bringes fra forsorg til erhverv gennem en arbejdsklinik for erhvervshæmmede.

Undersøgelse af, i hvilket omfang stat og kommuner beskæftiger invalideret arbejdskraft i forhold til, i hvor stort omfang det ville være muligt for de samme institutioner at finde passende arbejdsmuligheder for invaliderede personer. (Foreslået af 2 institutioner).

Psykiatriske patienters sociale tilpasning. Hvorledes klarer de debile sig, som aldrig liar været under forsorg?

Analyse af, hvilke beskæftigelsesmuligheder der specielt egner sig for åndssvage. Høreskadedes erhvervsmæssige forhold.

Spørgsmålet om virkningen på tilpasningsprocessen af, om faglig oplæring gives i eller efter døveskolen.

Betydning af videregående skoleuddannelse for døve børn.

Undersøgelse af forholdet til arbejdsgiver, arbejdskammerater og arbejdsformer i relation til døve og tunghøres skoleuddannelse og skolefærdighed, især sprogopfattelse og talefærdighed.

Hvorledes skabes der en bedre indstilling i samfunds- og erhvervslivet over for tunghøre mennesker?

En undersøgelse af mulighederne for at lette tidligere tuberkulosepatienters genindtræden i erhvervslivet efter endt sygdom.

Undersøgelse af, hvor mange tuberkulose-ramte der efter overstået sygdom må skifte erhverv, og i hvor mange tilfælde det lykkes at skaffe de pågældende andet erhverv.

Undersøgelse af, i hvor stor udstrækning tuberkulose-ramte vil kunne magte hjemmearbejde, og i hvilken udstrækning dette praktiseres.

En undersøgelse af, i hvilket omfang den udvidede tuberkulosehjælp siden 1949 har påvirket patienternes kår socialt og samfundsmæssigt.

b. *Andre problemer vedrørende syge og invaliderede.*

Undersøgelse af forskellen på aldersrente- og invaliderentemodtagernes behov.

Undersøgelse af de invalideredes, kronisk syges og alderdomssvækkedes forhold.

Omfanget og arten af den offentlige sygeforsikring.

Undersøgelse af, hvorledes man klarer sig for de nuværende sygekassedagpenge i en længere sygeperiode.

Sygekasiseordningens sygdomsfremkaldende og konserverende virkninger.

Sygekassegrænsens betydning for funktionærernes levestandard.

Undersøgelse af, hvilke arbejdsindtægter befolkningen har i sygdomstilfælde.

Undersøgelse af hospitalernes (eventuelt sundhedsvæsenets) samfundøkonomiske betydning (direkte og indirekte indvundne arbejdsdage).

Beregninger af det samfundøkonomiske tab forårsaget af manglende hospitalspladser, en social vurdering af sygdomsforebyggende foranstaltninger, ambulansetjenester, intensivere hospitalsbehandling samt rehabilitation af patienter.

Spørgsmål, som knytter sig til behandling af patienter, der ikke har behov for egentlig sygehusbehandling, herunder navnlig personer i de ældre aldersklasser, som i stigende grad lægger beslag på sygehuspladser.

En undersøgelse af spørgsmålet om institutionsforsorg sammenlignet med forsorg i

egne hjem med bistand på forskellige områder.

Sygekassemedlemmernes medicinforbrug.

Formerne for samarbejde mellem hospitaler og hjemmesygeplejersker.

Betydningen af sammenkædningen af hjemmesygeplejen og sundhedsplejen.

Kronisk syges behov og ønsker.

Undersøgelse og vurdering af institutionspleje sammenlignet med pleje i hjemmet af kroniske plejepatienter.

Behovet for oprettelse af plej estifteiser for kronisk syge.

En undersøgelse af, hvorvidt plejehjem for kronisk syge af hensyn til patienterne bør placeres i nær tilknytning til bestående sygehuse, og betydningen af mindre, spredte plejehjem i modsætning til centralt beliggende større hjem.

Behovet for hjælp og pleje til invaliderede, specielt gigtpatienter.

Undersøgelse af betydningen af beskæftigelsesterapeutiske foranstaltninger for invaliderede.

Boligbehovet for tuberkuloseramte.

Forholdet mellem tuberkulosepatienter indbyrdes og over for andre, herunder spørgsmålet om milieudannelse inden for denne del af forsorgsklientellet.

Frekvensundersøgelse af gigtsygdommernes forekomst.

Efterundersøgelse af særforsorgens børn.

Frekvensundersøgelse af de forskellige talelidelsers opræden i befolkningen.

De talelidendes sociale udvikling og forsorgens effektivitet.

Undersøgelse af høreskadede børns og unges sociale tilpasning.

Undersøgelse af relationen døv (tunghør) — normal.

Hørelsens psykologi.

Hvilke er de hyppigst forekommende psykiske afvigelser hos døve (tunghøre) og dissers årsager?

Virkningen af anbringelse af døve børn i normalt hørende milieu.

Betydningen af ætiologien og alderen for døvhedens indtræden for høre- og intelligensudvikling samt personlighed og adfærd.

Undersøgelser over høreapparatets effektivitet til opnåelse af den bedst mulige sociale tilpasning.

Sammenligninger af udviklingen mellem høreskadede småbørn, der i tidlig alder ud-

styres med høreapparater, og andre, der ikke udstyres med høreapparater.

Undersøgelse af forskel med hensyn til intelligens, adfærd og omgangsform mellem elever i interneringsskoler og skoler med plejehjemsordning.

Hvilket milieu er det rette for en undersøgelse af døve eller tunghøre børn?

Sygdomsfrekvensen for sindslidelser i forskellige grupper af befolkningen.

Fordelingen af åndssvage i befolkningen.

Efterundersøgelse af patienter, der udskrives af åndssvageforsorg.

Prognose for antal forsorgstrængende åndssvage patienter i de næste 20 år.

Undersøgelse af, hvorpå den store stigning i tilgangen til åndssvageforsorgen beror.

Videreførelse af den tidligere foretagne statistiske bearbejdelse af 0. Å.s materiale til at omfatte alle landets åndssvageanstalter.

Milieuundersøgelse vedrørende åndssvage børns hjem.

Åndssvage patienters tilværelse før anstaltsindlæggelse og efter udskrivning af forsorgen.

Hvad kommer der ud af behandlingen af debile under åndssvageforsorgen?

Belysning af, i hvilken udstrækning overbeskyttelse af sinker og åndssvage reducerer dissers sociale duelighed.

Karakteregenskaberne betydning for placering af de intelligensdefekte og deres tilpasning i samfundet.

Hvad er det, der får en debil til at strandе i livet?

Fra hvilket milieu kommer de forskellige grupper af åndssvage?

Fertiliteten hos personer med I.K. 70—85.

Enkeltslægtsundersøgelser med talrige indgifte og samgifte blandt åndssvage familier.

Undersøgelse over åndssvage lovovertrædere.

Efterundersøgelse af patienter, som sterilisationsnævnet nægter at lade sterilisere.

Sinkernes forhold ikke blot for så vidt angår sinkerne under børneforsorgen, men også de sinker, der iøvrigt udgår af hjælpeskolen.

Sinkers børn. Dissers antal og åndelige udstyr sammenlignet med normalt kontrolmateriale afkom.

Sinkernes sociale tilpasningsvanskeligheder, herunder sinkernes kriminelle risiko.

Undersøgelse af sinkers og evnesvages tilpasning til livet.

Undersøgelse af behovet for en synkeforsorg.

Familielivet.

Den normale families tilværelse til forståelse af de „unormale“ familier.

Familiernes struktur i relation til by- og boligforholdene.

Undersøgelse af husmoderens arbejdsvilkår.

Undersøgelse af vandforhold på landet, derunder den tid og energi, som husmoderen må bruge på grund af manglende vandinstallationer.

Undersøgelser af de økonomiske, familiepolitiske, helbredsmæssige og andre virkninger af kvindernes voksende deltagelse i erhvervslivet, herunder også det deraf følgende behov for børneinstitutioner. (Foreslået af 2 institutioner).

Undersøgelse for at fastlægge antallet af gifte kvinder med erhvervsarbejde — opdelt på medhjælpende og udearbejdende hustruer. En kortlægning af disse grupperes alder, sociale stilling, børneantal og andre personlige og familiemæssige karakteristika samt erhvervsarbejdets karakter.

En undersøgelse over de udearbejdende og de hjemmearbejdende hustruers trivsel i hjemmene og på arbejdsmarkedet.

Undersøgelse blandt hjemmевærende husmødre for at klarlægge, om de fortryder, at de ikke beholdt deres erhverv, samt om de ville have fortsat arbejdet også efter, at de havde fået børn, hvis de kunne have fået deltidsarbejde.

Spørgsmålet om gifte kvinders belastning gennem arbejde uden for hjemmet.

Undersøgelse af fordelene og ulemperne ved deltidsbeskæftigelse for kvinder og børn.

Årsagerne til skilsmisserne. (Foreslået af 2 institutioner).

Undersøgelse af separationens betydning som ægteskabsbevarende faktor, særlig til oplysning om, i hvilket omfang fraseparerede ægtefæller optager samlivet.

Forskellen mellem skilsmissehyppigheden i landbobefolkningen og bybefolkningen og årsagerne dertil.

Undersøgelse af ægteskabernes holdbarhed, når samlivet genoptages, efter at der tidligere har været meddelt separation.

Undersøgelse af de psykiske virkninger af den gældende skilsmisselovgivning, specielt med henblik på to-delingen, separation, skilsmisse og de lange frister herfor.

Den ringe familiestabilitet, de mange skilsmisser og ægteskabelige spændinger samt deraf følgende problemer vedrørende opdragelse, neuroser, drikfældighed og økonomi.

De store vanskeligheder for den enlige moder, herunder ensomhedsproblemet, indflytning til storbyerne etc. (Foreslået af 2 institutioner).

De mange barnefædre, der svigter deres partner.

Førægteskabelige graviditeters betydning for ægteskabers indgåelse og disse ægteskabers forløb.

Grundlaget for ægteskabers indgåelse.

Undersøgelse af, om de ægteskaber, der indgås med dispensation fra aldersbetingelsen, ophæves i større omfang end sædvanligt.

Undersøgelse om unge menneskers kvalifikationer ved indgåelse af ægteskab.

Familierådgivningsvirksomhedens udbygning.

Behovet for seksualvejledning.

De mange uønskede svangerskaber.

Undersøgelse af kendskabet til anvendelse af anticonceptionel teknik. (Foreslået af 2 institutioner).

En sociologisk analyse af forholdet mellem conception, legale og illegale aborter samt fødsler.

De mange lovlige og ulovlige svangerskabsafbrydelser, herunder specielle og almindelige foranstaltninger herimod.

Undersøgelse af, hvilke tanker folk gør sig om muligheden for at klare sig i tilfælde af forsørgerens død.

Undersøgelse af, hvordan levestandarden for de efterlevende i praksis svarer til de forventninger eller krav, man stiller.

Børnenes vilkår og opdragelse.

Undersøgelse af social tilpasning hos grupper af børn fra samme sociale lag, som er vokset op i 1) forældrehjemmet, 2) et gennemsnitligt større børnehjem og 3) et mindre børnehjem med særligt uddannet personale.

Indvirkninger på barnet af heldagsbørnehaver, halvdagsbørnehaver, af at være op-

vokset i slumkvarter, af anbringelse af bybørn på landet m. v.

Undersøgelse af, hvorledes det senere går børn, der har været 3—4 år i børnehaven sammenlignet med andre børn i tilsvarende alder, der ikke har gået i børnehaven.

Undersøgelse af, i hvilket omfang de forebyggende institutioner faktisk modtager børn fra de ringest stillede familier i samfundet.

Undersøgelser af de forebyggende børneforsorgsinstitutioners udvikling med henblik på formål, virkeområde og finansiering.

Plejebarnets anbringelse i privat pleje eller institution, herunder vanskelighederne ved at finde private plejehjem.

Det uden for ægteskab fødte barns placering hos moderen, i plejehjem, på institution eller i adoptivhjem.

Undersøgelse af, hvordan det går tidligere børneværnsbørn.

Beregning af den samlede udgift for det offentlige ved endelig anbringelse af et barn under børneforsorg.

Undersøgelse af, i hvilket omfang og med hvilke konsekvenser der anvendes henholdsvis straf og børneværnsforsorg for unge mennesker mellem 15 og 18 år.

Øvrigt begavede børns sociale muligheder.

Årsagerne til, at børn bliver nervøse og behandlingsmuligheder for nervøse børn.

Det store behov for adoptivbørn.

Adoptivbarnets rette placering.

Undersøgelse af, hvorledes det er gået børn, der for en årrække siden er blevet bortadopteret.

Undersøgelse af børnehalebørns og hjemmehalebørns tilpasning til skolen.

Skilsmissebørns, enligstillede forældres børns, udearbejdende forældres børns og institutionsbørns tilpasning i skolen.

Skoleelevers muligheder for lektielæsning.

Skoleforsømmelsers årsager og deres omfang.

Undersøgelse af, hvorledes børns sovebehov tilfredsstilles i storbyen med støjproblemer, radio, fjernsyn og film.

Undersøgelse af skolebørns feriemuligheder, børns organiserede fritidsbeskæftigelse, børns muligheder for udendørs leg i storbyen og børneorganisationernes indflydelse på skolebarnet.

Undersøgelse af børns ernæringsforhold.

En efterundersøgelse af de uægteskabelige

børns og skilsmissebørns livsvilkår og skæbner livet igennem.

En undersøgelse af, hvorvidt den lovbestemte ret for den af forældrene, hvem forældremyndigheden i tilfælde af samlivets ophævelse ikke tilkommer, er forenelig med hensynet til barnets tarv.

Undersøgelse af, om „asociale forhold“ disponerer til fysiske og psykiske handicaps hos børn.

Vanskeligheder under skolegang som årsag til senere sociale vanskeligheder.

Undersøgelse af, hvorledes en families levevilkår påvirkes ved, at et barn ikke mere forsørges i hjemmet, herunder hvad bidragsbetalingen betyder og de ekstra udgifter til rejser m. v. til det anstaltsanbragte barn.

Undersøgelse af, hvorvidt de til rentemodtagere og kommunehjælpsunderstøttede ydede børnetillæg er tilstrækkelige.

Boligforhold, byplan.

En undersøgelse af sammenhængen mellem dårlige boligforhold (slum) og dårlige hygiejniske, sociale og mentale forhold hos beboerne af et sådant kvarter (boligministeriets forslag).

Problemerne i forbindelse med de gamles placering i byernes bebyggelse (boligministeriets forslag).

Boligsituationens betydning for familien. (Foreslået af 2 institutioner).

Boligforholdenes betydning for børns opvækst og tilpasning i samfundet.

Undersøgelse af, hvad et dårligt boligmilieu koster samfundet i form af børneværnsudgifter, udgifter til læge, hospital m. v.

En undersøgelse af konsekvenserne af ringe udstyrede, forsømte og dårlige boliger.

Boligforholdenes indflydelse på hospitaliseringsbehovet.

Boligproblemernes betydning for børnene, herunder nærmere undersøgelse af slumkvarterets børn og børnekriminaliteten.

Dårlige boligforholds indflydelse på ægteskabelige vanskeligheder, børn og unge menneskers afsporing og voksne neuroser.

Boligforholdenes indflydelse på separation og skilsmisse, især i ægteskabernes første 5 år.

Boligforholdenes indflydelse på børns og unges tilværelse, herunder specielt forhold

som ungdomskriminalitet og fjernelser af børneværnet.

Boligproblemet og boligstandardens betydning for sociale vanskeligheder, herunder en undersøgelse af slumproblemet.

De dårlige boligforholds indvirken på moralske og ædruelighedsmæssige forhold.

Undersøgelse af, hvorledes saneringen virker på familier, der omflyttes til bedre boliger.

Bolignødens art og omfang, og i relation hertil boligbehovet.

De store årganges boligproblem, herunder behovet for opførelse af særlige ungdomslejligheder.

Boligstøttelovgivningens virkninger på familierne og samfundet.

Virkningerne af de i boligstøtteleven indeholdte bestemmelser om huslejetilskud til familier med børn, herunder i hvilket omfang de nævnte bestemmelser bidrager til forbedring af de økonomisk dårligst stilledes boligforhold.

En undersøgelse af befolkningens flyttemotiver.

Befolkningens tilfredshed med et bykvarters indretning med hensyn til butikernes anbringelse, benyttelse af lokale centre m. v.

Brugen af børneinstitutioner i bydele eller kvarterer af forskellig type.

Fabrikkers ulempe for personel og omboende for virksomheder af forskellig type.

Den fremadskridende motoriserings formodede indflydelse på befolkningens boligsøskers.

Butiksbehovet i nye bebyggelseskvarter er.

Ungdommens forhold.

De kommende års store årgange af unge og de dermed sammenhængede sociale problemer.

Undersøgelse af, hvor de fra landet bortvandrede unge finder endelig beskæftigelse, samt hvorledes deres beskæftigelsesmæssige og andre forhold senere former sig. (Foreslået af 2 institutioner).

Landsbyskolens pigers erhvervsmuligheder i byerne.

Årsagerne til, at yngre og produktive mennesker flytter fra land til by.

Hvilke faktorer i opvækstmilieuet har betydning for erhvervsvalget?

Manglende faglig uddannelse som årsag til sociale tilpasningsvanskeligheder.

Undersøgelse af læringeuddannelsen med henblik på en rationalisering.

Undersøgelse af årsagerne til, at pigers uddannelse gennemgående er ringere end drenges.

Undersøgelse blandt unge piger 18—22 år for at klarlægge, om de, hvis de bliver gift, vil fortsætte deres erhverv.

De ugifte unges økonomi.

Tilpasningsproblemer ved overgang fra civil tilværelse til militær tilværelse og omvendt.

Spørgsmålet om en „resocialisering“ af unge mennesker, der har været undergivet børneforsorg.

Undersøgelse af, hvorledes der skaffes de nødvendige ydre rammer til at modtage den forøgede tilstrømning til ungdomsarbejde.

Undersøgelse af, hvorledes ungdomsarbejdets ledermangel kan afhjælpes.

Undersøgelse af, hvorfor en stor del af ungdommen ikke kommer i ungdomsforeningerne.

Sportens indflydelse, fysisk, psykisk og med henblik på arbejdsydelse på deltagerne og stævnetilskuerne.

Forholdet mellem folk og forsvar.

Arbejdsmarkedets problemer.

En almindelig undersøgelse af den til rådighed stående arbejdsstyrke, herunder en særlig undersøgelse af de grupper indenfor arbejdsstyrken, såsom kvinderne og de gamle, som kun i begrænset og vekslende omfang står til rådighed for arbejdsmarkedet, samt undersøgelse af, under hvilke betingelser de pågældende melder sig til arbejdsmarkedet.

Årsagerne til, at der vedvarende er så forholdsvis mange ufaglærte arbejdere.

Virkningerne af erhvervsvejledningen.

En undersøgelse af mulighederne for at tilvejebringe større bevægelighed på arbejdsmarkedet både geografisk og fagligt.

Arbejdskraftens vandringer fra land til by. Undersøgelse af, hvorledes afgang fra landbruget påvirker beskæftigelsesforholdene m. v. i landkommunerne.

Befolkningens flyttemotiver og tilflytternes sociale tilpasning til bysamfundet.

Undersøgelse af, i hvilket omfang udvandring af personer tilhørende forskellige

faggrupper vil påvirke beskæftigelsessituationen.

I hvilket omfang bør man tilstræbe, at arbejdsløse udvandrer?

Spørgsmålet om, hvordan det går danske udvandrere i udlandet.

Spørgsmålet om, hvilke motiver der ligger bag de enkeltes beslutning om at udvandre.

Spørgsmålet om, hvorledes udvandrerne fordeler sig på erhverv.

Undersøgelse af privatfunktionærernes løn-, ansættelses-, uddannelses- og andre sociale forhold.

Undersøgelse af udveje til genanbringelse i erhvervslivet af funktionærer, der afskediges i alderen omkring 50 år.

Undersøgelse af, hvorvidt en 5-dages arbejdsuge vil virke produktionsforøgende inden for fagområder, der overvejende beskæftiger kvindelig arbejdskraft.

Arbejdspladsens problemer.

Arbejdsmilieuets indvirkning på de beskæftigede.

Arbejdernes trivsel på arbejdspladserne, d. v. s. tryghedens og omgangsformens indvirken på arbejdsudøvernes mentalitet.

Arbejdsgruppens socialpsykologiske problemer.

Undersøgelser af gruppedannelser på større arbejdspladser og deres betydning for den enkeltes forhold på arbejdspladsen.

Arbejdspladsens mentalhygiejniske problemer.

Undersøgelse af problemerne vedrørende samarbejde mellem arbejdsgivere, funktionærer og arbejdere. (Foreslået af 2 institutioner).

Værdien af og formen for samarbejdet mellem arbejdsgiveren og de beskæftigede, herunder spørgsmålet om samarbejdsudvalgenes aktivitet i egentlige beskyttelsesspørgsmål i modsætning til velfærdsforanstaltninger på arbejdspladsen.

Hyppigheden og graden af arbejdsulykker her i landet.

Analyse af de almindelige årsager til ulykkestilfælde.

Betydningen i ulykkesforebyggelsen af arbejdernes egnethed til de valgte erhverv, herunder uddannelsens og opøvelsens betydning.

Beregning af de økonomiske følger af ulykkestilfælde under arbejdet.

Klarlægning af årsagerne til „ulykkesfuglenes“ større ulykkeshyppighed,

Hvilken indflydelse har skiftende tjeneste på personalets helbredstilstand og privatliv?

Undersøgelse af erhvervs sygdomme inden for handels- og kontor fagets område, herunder virkningen af anvendelsen af forskellige arbejdsredskaber. (Foreslået af 2 institutioner).

Undersøgelse af den indflydelse, forflytninger i statstjeneste har på de pågældendes økonomi.

De psykologiske årsager til færdselsulykker.

Værdien af bedriftssundhedspleje.

Socialt disorganiserede grupper.

Undersøgelse af forsorgsklientellet til belysning af dets sammensætning og proportionerne mellem de forskellige grupper, herunder årsagerne til gruppernes opståen og mulighed for en aktiv efterforsorg til mindskning af grupperne.

Årsagen til, at personer falder det offentlige til byrde med henblik på forebyggende foranstaltninger og på spørgsmålet, om den nuværende form for hjælp i alle tilfælde er hensigtsmæssig.

Undersøgelse af, hvorfor den forholdsvis store gruppe af personer, der til stadighed subsisterer ved kommunehjælp, bliver ved med at komme på socialkontorerne, når de en gang er begyndt.

Hvilket udbytte i henseende til beskæftigelse og indtægtsforhold har de personer haft, der har oppebåret støtte af arbejdsløshedsfonden under skole- og kursusdeltagelse?

Milieu- og interviewundersøgelser vedrørende personer, som er særlig hyppigt og langvarigt arbejdsløse.

En nærmere undersøgelse af grupper af unge og yngre, der er temmelig konstant arbejdsløse.

Undersøgelse af, hvorvidt det er rigtigt, at den gruppe personer, der er vedvarende understøttet, er dårligt udrustet i psykisk henseende, og hvor stor en procentdel der er sinker.

Undersøgelse af, i hvilket omfang kommunehjælpsklientellet er sinker, og hvilke forholdsregler der kan træffes med hensyn til sinkernes tilpasning i erhvervslivet.

Årsagerne til den langvarige ledighed, som medfører, at den enkelte det ene år efter det andet hæver maksimum i arbejdsløshedskassen.

Undersøgelse af, om erhvervsmæssig underplacering (fejlplacering) i forhold til evnerne skaber asociale personer.

Undersøgelse af, om kontakter mellem asociale familier indbyrdes skaber asociale personer.

Undersøgelse af tidligere institutions-anbragtes muligheder for social tilpasning.

Mulighederne for anbringelse og oplæring af psykopatiske børn og unge.

Behovet for et behandlingshjem for psykopatiske børn og unge mennesker.

Behovet for svendehjem, jfr. tilsynsloven af 7. april 1936.

Herbergsordningens virkninger.

Undersøgelse af, om socialvæsenets manglende psykiatriske og alkoholistterapeutiske sagkundskab er årsag til, at elendigheden konserveres.

Sociomedicinske studier over den kroniske alkoholisme.

Gennemgang af behandlingsmulighederne og forsorgen for alkoholister.

Undersøgelse af, hvorledes der kan iværksettes en mere effektiv behandling end den nugældende til afhjælpning af alkoholisme og narkomani.

Beregning af, hvorledes spiritusmisbrug påvirker samfundsøkonomien.

Alkoholismens indflydelse på børnenes opvækst i hjemmene og som årsag til børns tilpasningsvanskelighed.

Undersøgelse af forholdet mellem drikkeri og børns fjernelse fra hjemmet.

Alkoholisme som årsag til social deroute samt dens udbredelse.

Undersøgelse af betydningen af spiritusmisbrug for skilsmisserne.

Den homoseksuelle prostitutions omfang og dens følger. (Foreslået af 3 institutioner).

En sociografisk undersøgelse af de befolkningslag, hvorfra de kriminelle i overvejende grad rekrutteres.

Familieundersøgelser, der kan danne grundstammen i et langvarigt follow-up-arbejde for kriminelle.

De strafferetslige foranstaltningers generelle samfundsmæssige virkning (generalpræventionens realitet).

Opinionsundersøgelser.

Massekommunikationsmidlernes indflydelse på a) forskellige gruppers vurdering af hinanden, b) den enkeltes vurdering af individer, der tilhører andre sociale grupper.

Virkningen af propaganda.

Den såkaldte offentlige menings betydning for dannelsen af den enkeltes anskuelser.

Undersøgelse af massemeddelelsesmidlernes indflydelse på den offentlige meningsdannelse i sociale spørgsmål.

Oversættelse af rapport fra
EKSPERTGRUPPEN VEDRØRENDE FORBINDELSEN MELLEM
FORSKNING, PLANLÆGNING OG SOCIALPOLITIK

Semmering, Østrig, 24. - 29. maj 1955.

RAPPOR T

Forenede Nationers
europæiske kontor for teknisk hjælpevirksomhed, Genève.

INDHOLD

<i>I. Indledning</i>	101
<i>II. Ekspertgruppens rapport</i>	102
1. Hvorfor forskning	102
a. Borgerlige og sociale rettigheder	103
b. Sociale og tekniske forandringer	103
c. Familiestabiliteten	104
d. Spørgsmålet om forebyggelse	104
2. Det interdisciplinære samarbejde i socialforskning	105
3. Socialarbejdernes bidrag til socialforskningen	106
4. Socialforskning og socialarbejde. Organiseringen af et varigt samarbejde	107

I. Indledning.

Under indtryk af den hurtige udvikling, som arbejdet med sociale problemer har gennemgået, har der været en stigende erkendelse af den væsentlige rolle, som videnskabelig forskning kan betyde dels for at fastslå, hvor der er sociale behov, dels som vejledning for planlægning og udvikling af den sociale politik og som middel til at vurdere dennes arbejdsmetoder og resultater.

I 1954 opfordrede borgmesteren i Wien FN's europæiske kontor for administration af teknisk hjælpevirksomhed til at sammenkalde et lille udvalg af særligt sagkyndige fra forskellige lande til et rådgivende møde for at drøfte, hvorledes man kunne knytte forbindelse mellem socialforskning, planlægning og socialpolitik. Bystyret i Wien kan se tilbage på et bemærkelsesværdigt pionerarbejde for så vidt angår sociale foranstaltninger. Med den nævnte indbydelse ønskede man at drage nytte af den erfaring, som udenlandske specialister kunne have med hensyn til at fremme en videre udvikling af dette arbejde gennem socialforskning. Samtidig håbede man, at eksperternes arbejde kunne være af interesse for andre europæiske lande og stimulere yderligere udveksling af erfaringer mellem samfundsvidenskabsmænd, personer beskæftiget med social administration og planlægning og personer, som underviser i socialt arbejde, og således fremme konstruktivt samarbejde mellem forskning og administration inden for socialpolitikken og den sociale omsorgs område.

Mødet blev holdt i Semmering i nærheden af Wien fra 24.—29. maj 1955 inden for rammerne af det Europæiske Socialpolitiske Program (korttids ekspertplanerne) og havde følgende dagsorden:

1. Forbindelsen mellem forskning, planlægning og socialpolitik.
2. Det interdisciplinære samarbejde inden for socialforskningen.

3. Vejen fra problem til resultat inden for socialforskningen.
4. Forskningsinstitutioners, universiteters, administratores og faglige organisationers betydning med hensyn til udviklingen af socialforskningen.
5. Socialarbejdere og socialforskning.
6. Efterundersøgelser og vurderinger.

I mødet deltog professor Richard Titmuss, London School of Economics, arbejds- og socialministeriernes statsvidenskabelige konsulent, Henning Friis, Danmark, professor Eveline M. Burns, Columbia University, New York, leder af afdelingen for sociale studier under det nationale institut for demografi Alain Girard, Frankrig, afdelingsleder for sundheds- og socialministeriet i Kroatien dr. Eugen Pusic, Jugoslavien, socialdirektør for „Union National des Caisses d'Allocations Familiales“ Jean Iliovici, Frankrig, direktør for den sociale skole i Wien dr. E. N. Sailer, der fungerede både som medlem og som sekretær for gruppen.

Chefen for det europæiske kontor for administration af teknisk hjælpevirksomhed, Maurice Milhaud, der tillige er FN's socialpolitiske repræsentant for Europa, åbnede mødet og deltog i diskussionen. Resultaterne af gruppens arbejde er gengivet i den foreliggende rapport, som er blevet udformet og vedtaget af deltagerne ved mødets slutning. De synspunkter, der er udtrykt i redegørelsen, står for ekspertgruppens egen regning og udtrykker ikke nødvendigvis De Forenede Nationers politik.

Som et vigtigt skridt til hjælp for udviklingen af socialforskning i Europa foreslog ekspertgruppen, at De Forenede Nationers europæiske kontor for administration af teknisk hjælpevirksomhed skulle organisere et seminar om emnet så vidt muligt i 1956 under De Forenede Nationers socialpolitiske program. De foreslog, at hvert deltagende land skulle indbydes til at sende en 4-mandsdelegation sammensat af højerestående t je-

nestemænd, som havde at gøre med udformningen og administrationen af den sociale politik inden for centraladministrationen og den kommunale administration, ledere af praktisk socialt arbejde og social uddannelse og videnskabsmænd, der gav sig af med socialforskning. Det blev foreslået, at programmet skulle omfatte følgende:

- 1) Forskningens betydning i socialpolitikken.
- 2) Forbindelsen mellem den sociale lovgivning og forskningen.
- 3) Forbindelsen mellem den sociale administration og forskningen.
- 4) Socialarbejdernes rolle i den sociale forskning og den betydning, forskningen vil få ved uddannelsen i socialarbejde.
- 5) Hvad vil det sige at anvende forskning i socialarbejde?
- 6) Den teknik, der anvendes ved efterundersøgelser og vurderinger af socialarbejde.
- 7) De bidrag, som forskellige videnskabsgrene kan yde til socialforskningen.
- 8) Universiteternes og de videnskabelige institutioners betydning for udviklingen af forskning vedrørende sociale forhold.
- 9) Socialforskningens organisatoriske tilrettelæggelse.
- 10) Fremlæggelse og udgivelse af forskningsresultater.

De Forenede Nationers europæiske kontor for administration af teknisk hjælpevirksomhed har ønsket at takke den østrigske regering for at have ydet dette møde så gode rammer og en så overvældende gæstfrihed. Det ønsker endvidere at takke de sagkyndige for deres omhyggeligt forbedrede arbejde og for den tid, de har ofret på disse drøftelser, uanset de presserende forpligtelser, de har inden for deres egen virksomhed. Kontoret er af den overbevisning, at De Forenede Nationer ved at tage ledelsen af og fremskynde sådant arbejde kan yde et nyttigt bidrag til i Europa at skabe en bedre forståelse af betydningen af forbindelsen mellem socialforskning, social planlægning og socialpolitik.

Maurice Milhaud,

leder af det europæiske kontor for
teknisk hjælpevirksomhed.

Genere, 1. september 1955.

II. Ekspertgruppens rapport.

1. *Hvorfor forskning?*

Som den sociale udvikling i de fleste lande har været bagefter i forhold til den økonomiske udvikling, har forskning inden for det sociale område været senere på færde end analysen af den økonomiske aktivitet og studiet af andre emner. Der er mange forklaringer på dette, og det er hensigten med dette afsnit kort at gennemgå nogle af de mere betydningsfulde grunde og samtidig mere udførligt på fire forskellige områder at fremføre de vigtigste begrundelser for en udvidelse af videnskabelig forskning netop på dette felt. Redegørelsen vil derefter drøfte nogle af de problemer, som er forbundet med at organisere og gennemføre sådanne undersøgelser.

En af grundene til den langsomme udvikling af videnskabelige sociale undersøgelser i mange europæiske lande har været og er i nogen udstrækning stadig, at den sociale politik har været begrænset til omsorgen for de allerfattigste. Delvis fordi de fattigste befolkningsgruppers økonomiske nød er åbenbar for alle og stiller krav om øjeblikkelige regeringsindgreb, delvis på grund af en tankegang, som forudsætter, at de fattiges behov er velkendt, og at det eneste, der er brug for, er at skaffe dem en minimumslevestandard, har der været ringe impuls til at studere problemerne i en videre social sammenhæng. Disse forhold har også været en hindring for undersøgelser vedrørende de sociale virkninger af velfærdsprogrammer og socialpolitik. Yderligere har den forholdsvis sene udvikling af sociologi, psykologi og andre videnskaber vedrørende den menneskelige adfærd betydet, at viden og måleteknik på dette område endnu ikke er trængt ret langt ind i studiet af de sociale behov i forbindelse med udformning, anvendelse og virkning af socialpolitikken.

En anden vanskelighed, man støder på, er „common-sense“-løsninger af sociale problemer. Det er endnu ikke lykkedes socialforskere og undersøgere vedrørende socialt arbejde at overbevise administrationen og politikerne om, at de har noget at tilbyde. De har ikke formået tilstrækkeligt klart at påvise, at mens resultaterne af sociale undersøgelser har sin værdi ved udformningen

af den sociale politik, er de ikke og kan de ikke være en erstatning for at træffe politiske afgørelser. Dette er i virkeligheden et problem om kommunikationen mellem socialforskere inden for det socialpolitiske område og administratorer og politikere, og man vil senere i denne rapport vende tilbage til dette spørgsmål.

I denne forbindelse kan det yderligere bemærkes, at i mange lande vil regeringskomitéer, som skal undersøge og rådgive vedrørende udformningen af den sociale politik og dens anvendelse, snarere gøre dette under hensyn til den offentlige mening end på grundlag af kendsgerninger. Dette vil særligt være tilfældet i lande, der i udpræget grad er tilbøjelige til at løse problemerne efter traditionelle retningslinier. Videnskabelige undersøgelser vil yderligere have vanskeligt ved at gøre sig gældende, hvis regeringerne må tage hensyn til undersøgelseskomitéer, i hvilke særinteresser gør sig stærkt gældende.

Endnu en yderst betydningsfuld vanskelighed i forbindelse med undersøgelser af socialpolitiske spørgsmål, er, at mange socialarbejdere har meget lidt forståelse af betydningen af sociale undersøgelser. Dette skyldes i de fleste lande, at den teoretiske og praktiske uddannelse af socialarbejdere er ufyldstgørende. På den anden side skyldes det også de fundamentale vanskeligheder, der er forbundet med at kombinere forskning med ydelse af individualiseret hjælp.

Det er nødvendigt at forstå de sociale kræfter, som har deres rod i fortiden, og deres betydning for den nuværende situation, hvis man skal forklare, hvorfor videnskabelige, sociale undersøgelser i dag er en nødvendighed, og påvise, hvorledes de yderligere kan fremmes og bringes til udførelse. Nedenfor har man derfor nærmere redegjort for nogle af de vigtigste argumenter, der kan fremføres for at gennemføre forskning inden for følgende områder:

a) *Borgerlige og sociale rettigheder.*

Den udvidelse, der er sket på det socialpolitiske område i de senere år i mange lande, har i stigende grad gjort det nødvendigt at studere, hvorledes bestemmelserne om „hvem der skal nyde godt af det hele“ bliver gennemført og virker i praksis. I hvilken udstrækning forstår og accepterer

befolkningen disse bestemmelser? Hvor ofte bliver de opfattet og betragtet som tilfældige og vilkårlige? Bliver de truffet under hensyn til den viden om forholdene, som faktisk kunne fremskaffes? Spørgsmål af denne art får øget betydning, når et lands politik ændres fra at tage sit udgangspunkt i en betragtning af den sociale forsyning som en slags velgørenhed eller som en sidste tilflugt for de allerringest stillede til at baseres på ideen om sociale foranstaltninger som én samfundsmæssig ret, hvor den enkelte borger har krav på at kunne forstå bestemmelserne og i givet fald opnå understøttelser. Kendskab til og forståelse af principperne må gå forud for den nødvendige vækst i erkendelsen af forpligtelse over for samfundet og følelsen af ansvar over for helheden i brugen af den sociale lovgivnings fordele. Man kan derfor fremhæve, at socialvidenskaben i alle henseender har en positiv og konstruktiv rolle at spille: Som borgerens beskyttelse mod vilkårlige afgørelser, som en forbundsfælle i kampen mod intolerance og social uret og som et middel til at fremme forståelsen af begrebet sociale rettigheder og følelsen af forpligtelse over for sociale velfærdsforanstaltninger.

b) *Sociale og tekniske forandringer.*

Tidligere tiders økonomiske og industrielle forandringer har kostet umådelige lidelser. De store og hurtige forandringer, som sker i dag, og som berører alle lande omend i forskellig grad, vil måske i nogle tilfælde synes mindre revolutionerende i deres rent økonomiske konsekvenser, men følgerne af disse ændringer er næppe mindre alvorlige (end i tidligere tid), når man betragter de sociale og psykologiske tilpasningsvanskeligheder. I andre tilfælde vil det være de økonomiske krav og de industrielle forandringer i samfundslivet, som behersker hele problemstillingen i overgangstiden. I alle tilfælde vil de tekniske forandringers komplicerede virkninger i det lange løb gøre spørgsmålet „hvordan vi skal leve sammen i samfundet“ mere indviklet. Man ved kun lidt om, hvordan alle disse forandringer berører familierne og samfundslivet. Uanset årsagen, kan forandringer imidlertid ikke finde sted, uden at det kommer til at skade nogen. Som

følge deraf vil der stadig opstå nye sociale vanskeligheder, hvoraf mange må løses gennem socialpolitikken i videre forstand.

For at møde disse vanskeligheder og for at formindske de lidelser, som forandringerne fører med sig, er der brug for mere oplysning som grundlag for den sociale politik. Socialforskning kan være eet af redskaberne — skønt på ingen måde det eneste — i bestræbelserne på at opbygge og anvende sociale velfærdsforanstaltninger på den mest hensigtsmæssige måde. Begrundelsen for at anvende videnskabelige undersøgelser på disse områder er imidlertid ikke alene deres praktiske anvendelighed; resultaterne af sådanne undersøgelser kan være af værdi til fremme af det almindelige kendskab til menneskelige behov og menneskelig adfærd i skiftende livssituationer.

c) *Familiestabiliteten.*

Det er den almindelige opfattelse, at et af formålene med socialpolitikken i videre forstand er at understøtte og styrke familien i dens anstrengelser for at indordne sig under og tilpasse sig sociale forandringer. Vidtgående demografiske forandringer i forbindelse med sociale og kulturelle omvæltninger vil i særdeleshed skabe nye problemer med hensyn til børneopdragelse, ægteskabelige forhold, og for så vidt angår de ældres stilling i samfundet. Derfor er det i mange lande øjensynligt, at de midler, som den sociale forsorg benytter sig af, og som er skabt i tidligere tider, under helt andre forudsætninger, i dag kan være uforenelige med hensynet til familielivet, fordi der mangler tilstrækkelig oplysning om karakteren af de eksisterende behov. En forøget viden indvunden gennem sociale undersøgelser kunne i det mindste hjælpe til at forhindre, at socialpolitikken kommer i modstrid med familiens anstrengelser for at tilpasse sig og overvinde de vanskeligheder, der er en følge af forandringer, som truer dens stabilitet.

d) *Spørgsmålet om forebyggelse.*

Tanken om at forhindre sociale onder — fattigdom og økonomisk usikkerhed, kronisk sygdom, manglende erhvervsevne, ødelagt familieliv, forsømmelse af børn og forbrudelser — er en forholdsvis ny ide i det

moderne samfund. For at kunne gennemføre en forebyggende socialpolitik er det imidlertid mere nødvendigt at bygge den på viden om årsagerne til og følgerne af sociale onder, end det var, da den sociale politik kun drejede sig om simpelthen at afhjælpe den værste nød. En politik, som tilsigter forebyggelse og rehabilitation må være gennemtænkt; dette betyder, at der er et behov for, at både politikere, administratorer, socialarbejdere og andre, der beskæftiger sig med disse problemer, ikke blot må have mere uddannelse, men også i højere grad må være indstillet på, at sådanne kritiske problemer kan og skal gøres til genstand for undersøgelser og være mere opmærksomme på det bidrag, som sociologi, psykologi, demografi og andre videnskabsgrene kan yde til forståelsen af årsager til og følger af sociale onder.

Det er herved ikke tilstrækkeligt at udforme og gennemføre forebyggende foranstaltninger. Det vil være nødvendigt i samme forbindelse at ofre mere tid på et studium, der måler og vurderer virkningerne af sådanne forebyggende foranstaltninger. Denne fremgangsmåde inden for det socialpolitiske område må logisk føre til, at man også gør nogle forsøg — selv om de må være beskedne og kun kan anvendes over korte perioder — på at forudse den nærmeste fremtids krav. Dette kræver i sig selv yderligere undersøgelser og flere oplysninger om de øjeblikkelige forhold, der må være udgangspunktet, hvis man skal gøre fornuftige forudsigelser om fremtidige behov på sådanne områder som social forsikring og forsorg, boligbehov, behovet for læge- og hospitalsbehandling, foranstaltninger for erhvervshæmmede og invaliderede, understøttelse til familierne og for den rolle og funktion, som det sociale arbejde vil få m. v.

Dette er i korthed nogle af de vigtigste argumenter for socialforskning. De vil være anvendelige i varierende grad i forskellige lande og under forskellige kulturelle betingelser. Alt i alt understøtter de en almindelig anerkendt anskuelse, at man bør studere og vurdere resultaterne af foranstaltninger, man foretager sig, hvad enten de er af social eller økonomisk art, og så vidt muligt anvende objektive kriterier for at fastslå, hvorledes de anvendte foranstalt-

ninger faktisk virker, set i forhold til, hvordan man havde ventet og ønsket, at de skulle virke. I den udstrækning politikere, administratorer og socialarbejdere er uvildende om resultaterne af de trufne foranstaltninger, vil udformningen af socialpolitikken og dens praktiske gennemførelse være i fare for at blive ineffektiv, unødvendig kostbar og vilkårlig i sine virkninger.

Forskning må i den her anvendte betydning ses som en fortløbende proces, en måde til kontinuerligt at indsamle oplysninger, overveje og gennemgå de grundlæggende begreber og principper, forbedre administrationen og det sociale arbejdes standard, beskytte borgernes sociale rettigheder og endelig fremme klargørelsen af, hvad der er den sociale politik, og det sociale arbejdes mål og metoder.

Forskning er ikke og kan ikke være alt for alle mennesker i alle kulturer. Det bidrag, som den kan yde i praksis, er nødvendigvis begrænset af mange forhold i de forskellige demokratiske samfund. Det er ikke vort ønske at opstille overdrevne krav om gennemførelse af undersøgelser. Ikke desto mindre er vi af de anførte grunde enige om, at der er behov for udvidelse og udvikling af socialforskningen både i de enkelte lande og internationalt.

På dette grundlag har vi herefter overvejet, hvorledes man kan fremme og organisere socialforskning, hvilke metoder man kan anvende ved undersøgelser på dette felt, og hvilke områder inden for socialpolitikken, som særlig kræver studium og analyse.

2. *Det interdisciplinære samarbejde i socialforskningen.*

Socialpolitikken beskæftiger sig med den samlede virkning af forandringerne i menneskene og deres omgivelser på individernes, familiernes og de sociale gruppers velbefindende. Som følge deraf må sociale foranstaltninger, der tilsigter at skabe mere harmoniske samlivsformer, have kendskab til såvel enkelte mennesker, deres ønsker, motiver og livsholdning som til de samlivsinstitutioner og de økonomiske og kulturelle forhold, de lever under. Desuden må man have forståelse af det indbyrdes samspil mellem disse variable og af de kræfter, som skaber forandringer. Kendskab til og

forståelse af de nævnte problemer, kan ikke opnås af en enkelt videnskabsgren; alle må bidrage.

Afgørelse om gennemførelse af nærmere bestemte sociale foranstaltninger nødvendiggør afvejning af en lang række forhold og afgørelse af, i hvilken rækkefølge kravene skal tages i betragtning, og nødvendiggør valget mellem forskellige fremgangsmåder. Enhver videnskabsgren kan kun studere en enkelt side af et problem, og enhver videnskab vil behandle de sociale spørgsmål såvel som de sociale fordomme ud fra sine egne udtrykkelige eller udtalte forudsætninger. De forskellige videnskabsgrene må derfor træde i forbindelse med hinanden, hvis den sociale politik skal svare til samfundslivet i alt dets indviklethed.

Interdisciplinært arbejde kan foregå under mange former, og der er almindelig enighed om, at det i høj grad ville være til skade, om den ene eller anden form blev i den grad foretrukket, at andre muligheder derved blev udelukket. Blandt de forskellige arbejdsformer kan nævnes følgende:

Undersøgelser foretaget af en gruppe, i hvilken medlemmer fra forskellige videnskabsgrene deltager væsentligt som teknikere, der, i det omfang det kræves, udfører specielle, men i det store og hele begrænsede funktioner efter henstilling fra dem, der organiserer og leder det samlede undersøgelsesforetagende.

Interdisciplinært samarbejde i ordets fulde betydning, hvorved flere videnskabsgrene deltager i formuleringen af problemerne, i udviklingen af undersøgelsesplanerne, i gennemførelsen af undersøgelserne samt i fortolkningen og vurderingen af resultaterne. Denne type samarbejde inden for forskningen er forholdsvis sjælden, skønt den kan finde sted på et eller flere stadier af en løbende undersøgelse. Den vil formentlig snarere finde anvendelse på nye områder for undersøgelser og social planlægning så som visse typer af international virksomhed.

Endvidere vil der være mulighed for, at enkeltpersoner, der er uddannet inden for en eller anden videnskabsgren, ikke desto mindre kan have en interdisciplinær indstilling og være rede til at udnytte den eksisterende viden på nært forbundne og relevante områder, når han gennemfører sine egne undersøgelser. I betragtning af de

små ressourcer, der står til rådighed for socialt undersøgelsesarbejde og ganske særligt for gruppearbejde, skal man fremhæve, at så betydningsfuldt man end må anse gruppearbejdet for at være ved gennemførelse af undersøgelser, bør man ikke derved lægge hindringer i vejen for denne form for interdisciplinært arbejde.

Anvendelse af interdisciplinært arbejde ved undersøgelser vil iøvrigt afhænge af, med hvilket held det lykkes på denne måde at gribe problemerne an. I socialforskningen er vanskelighederne ved at organisere det nødvendige interdisciplinære samarbejde forøget derved, at de problemer, som trænger sig på, i almindelighed vil kræve medarbejderskab ikke blot af sociale videnskabsmænd inden for forskellige fag, men også af folk fra administrationen og af socialarbejdere, der på forskellig måde giver sig af med at yde folk hjælp. Blandt hindringerne for et mere frugtbart samarbejde mellem de omhandlede grupper skal man særligt fremhæve følgende:

- a) Administratorers og praktiske socialarbejders vanskelighed ved at forstå, at de problemer, som de giver sig af med, kan gøres til genstand for videnskabelig undersøgelse. Dette skyldes delvis, at disse personers arbejde i almindelighed må gøres fra dag til dag, og i de fleste tilfælde drejer sig om behandling af enkelte situationer eller individuelle tilfælde.
- b) Social videnskabsmænds relativt ringe interesse i praktiske, sociale problemer og det forhold, at den sociale videnskabs resultater oftest fremstilles på en måde, som gør det vanskeligt at indse, at den kan anvendes af administratorer og socialarbejdere over for praktiske problemer.
- c) Det forhold, at de, der ud fra bestemte faglige forudsætninger arbejder inden for et felt, i nogle tilfælde udviser en monopoliserende holdning over for de problemer, de giver sig af med, og er modstandere af, at videnskabsmænd blander sig i, hvad de betragter som deres eget område.
- 1) De virkelige vanskeligheder i samarbejdet mærkes, når problemerne er formuleret, og man forsøger det interdiscipli-

nære gruppearbejde. Vanskelighederne forekommer således ikke blot mellem videnskabsmænd på den ene side og administratorer på den anden, men også mellem videnskabsmændene fra de forskellige fag indbyrdes.

Erfaringerne viser desuden, at der ofte er en forskellig opfattelse af undersøgelsesformålene, d. v. s. med hensyn til, hvad der kan blive resultatet af videnskabelig forskning. Det er endvidere klart, at netop fordi visse former for interdisciplinært samarbejde er temmelig krævende både med hensyn til tid og penge, og fordi kvalificeret personale er vanskeligt at få, er det ønskeligt nærmere at afgrænse de typer af socialforskning, som i særlig grad egner sig for denne form for undersøgelsesvirksomhed, og i hvert enkelt tilfælde at gøre sig klart, hvilken form for samarbejde der er særlig velegnet, og hvilken opgave de enkelte deltagere skal løse for at kunne medvirke så effektivt som muligt.

3. Socialarbejdernes bidrag til socialforskningen.

Det særlige bidrag, som socialarbejderne kan yde til socialforskningen, hidrører fra deres daglige arbejde med spørgsmålet om at hjælpe enkeltindivider og familier til social tilpasning og fra den erfaring, de har vundet, under deres forsøg på at hindre sociale sammenbrud. Socialarbejderne har en betydelig viden om, i hvilken grad de sociale institutioner opfylder deres funktion med hensyn til at modvirke sociale vanskeligheder. Denne direkte erfaring af det indbyrdes samspil mellem personligheden og miljøet og af det menneskelige samlivs problemer bør analyseres systematisk såvel til fordel for socialvidenskaben som med henblik på udformningen af den sociale politik og også med henblik på gennemførelse af forbedringer i uddannelsen af socialarbejdere. Resultatet af en sådan analyse foretaget i samarbejde med relevante videnskabsgrene kan blive en klargørelse af det sociale arbejdes målsætninger såvel som af de anvendte metoder i arbejdet. Socialarbejdere har gennem deres arbejde vundet en særlig indsigt i forståelsen af det enkelte menneske og i arbejdet med det enkelte menneske og har udviklet en særlig teknik

til at gennemføre interviews, som sætter dem i stand til at skaffe de oplysninger, de har brug for, et vigtigt klinisk materiale, som socialvidenskaben kan benytte sig af. Socialarbejderen bør dog ikke blot betragtes som en indsamler af oplysninger; hans særlige kundskab og viden sætter ham i stand til at deltage i hele undersøgelsesprocessen.

Som socialarbejderens særlige opgave må det betragtes at yde hjælp og at beskytte den enkelte persons værdighed, et arbejde som ikke bør komme i konflikt med hans deltagelse i undersøgelsesarbejdet. Hans faglige etiske principper må respekteres af de øvrige deltagere i undersøgelsesarbejdet (f. eks. med hensyn til det indsamlede materiales fortrolige karakter).

For at gøre socialarbejderens viden og dygtighed brugbar i socialt undersøgelsesarbejde må uddannelsen, som nu i det store og hele er rettet mod betragtningen af enkelttilfælde med fremhævelse af hvert tilfældes særlige karakter, tillige omfatte udviklingen af en større forståelse af de mere generelle sociale kræfter, som også har betydning i det enkelte tilfælde. På denne måde må man gøre de studerende mere indstillet på at foretage undersøgelser og således gøre det muligt, at i det mindste nogle socialarbejdere kan deltage aktivt i undersøgelsesgrupper.

4. Socialforskning og socialarbejde. Organiseringen af et kontinuerligt samarbejde.

De måder, på hvilke resultaterne af socialforskningen kan få indflydelse på udformningen af sociale foranstaltninger og på vurderingen af det praktiske socialarbejde, kan ikke overlades til tilfældighederne. Der bør oprettes et fast forbindelsesled mellem de eksisterende undersøgelsescentre — universiteter, skoler for socialarbejdere, videnskabelige undersøgelsesinstitutter — og de institutioner, der formulerer den sociale politik og er ansvarlige for gennemførelsen af de sociale foranstaltninger.

Arbejdet med at skabe dette forbindelsesled må påbegyndes fra begge sider, fra den videnskabelige socialforskning såvel som fra den sociale administration og det praktiske socialarbejde.

Det vigtigste bidrag, som socialforskningen kan yde, er at organisere et interdisciplinært samarbejde, som det er skildret

ovenfor. De enkelte videnskabsgrene inden for socialvidenskaben kan ikke under den nuværende tilstand af faglig isolation gennemføre vellykkede undersøgelser af den nutidige socialrådgivnings mangesidige problemer. Dette betyder dog ikke, at universiteterne ikke kan yde et bidrag til udformningen af de sociale foranstaltninger også bortset fra organiseringen af et interdisciplinært samarbejde. Der er enighed om, at den betydning, som universiteterne og andre forskningscentre kan have i denne forbindelse, vil være betydelig, og at mulighederne som hovedregel i øjeblikket langt fra er udnyttede.

Man skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på de muligheder, der ligger i f. eks. organisering af seminarer, gensidig udveksling af erfaringer og diskussioner mellem folk, der arbejder med de sociale foranstaltninger i praksis, og folk, der arbejder ved de teoretiske forskningscentre. Teoretiske forskeres arbejde som deltidsbeskæftigede ved planlægning af sociale foranstaltninger, oprettelse af stillinger for videnskabelige forskere i skoler for socialarbejdere og bidrag til at skabe større forståelse for socialforskning. Men den indflydelse, som disse videnskabeligt indstillede institutioner kan øve på udformningen af den sociale politik og på vurderingen af socialarbejdet, må nødvendigvis kun blive indirekte, fordi deres kontakt med de respektive politiske og administrative myndigheder er sporadisk og kortvarig i stedet for at være systematisk og organiseret.

Udformningen af den sociale politik sker stadig i det store og hele efter politiske synspunkter og principper, og for så vidt angår den nærmere gennemførelse af bestemmelserne efter administrativ common sense. Selv om begge disse metoder nok anvender almindelige erfaringer og sund fornuft, vil der dog altid være en tilbøjelighed til at se bort fra eller simpelthen være uvidende om de virkelige forhold, og derved kan man i unødvendig grad komme til at berøve sig selv nogle af de vigtigste forudsætninger for en fornuftig planlægning.

En af grundene hertil er den forskel i rytme, som findes med hensyn til den hastende karakter af politiske problemer og af undersøgelsesproblemer. Politikerne har sjældent tid til at vente med at træffe deres

beslutninger, til et problem er gennemarbejdet af de eksisterende forskningscenter. En institution, som kunne udføre løbende undersøgelser i takt med den politiske udvikling, i stedet for først at blive rådspurgt, når foranstaltningerne skal sættes iværk, synes derfor at være yderst påkrævet.

Som det er blevet fremført i afsnittet om interdisciplinær forskning, er der i øjeblikket ingen institution, hvor politikere, administratorer og socialforskere kan mødes og drøfte de mest påkrævede undersøgelsesemner og undersøgelsesmetoder, oprette en permanent kontakt med hinanden og organisere det fortsatte samarbejde.

Det er gruppens mening, at en betydningsfuld måde til at nå dette ville være i hvert land at oprette en institution i besiddelse af teoretiske kvalifikationer, men samtidig med en større mulighed end de eksisterende forskningscentre for at øve indflydelse på politikere og administration for så vidt angår gennemførelse af sociale foranstaltninger. Man var herved af den opfattelse, at det måtte overlades til de enkelte lande at finde de bedste muligheder for at organisere en sådan institution i overensstemmelse med deres særlige forhold.

Imidlertid fandt man det ønskeligt at opstille en række minimumsbetingelser, som en sådan institution, der foreløbigt kan kaldes et institut for socialforskning, skulle opfylde:

- 1) Hvorledes end dets stilling formelt skulle være over for de eksisterende administrative organer, skulle det i realiteten være så uafhængigt, at ingen kan blande sig i dets egentlige videnskabelige arbejde.
- 2) Hvorledes end dets legale stilling skulle være, skulle det have en reel mulighed for at øve indflydelse på udformningen af politiske foranstaltninger ikke blot inden for de kontorer og styrelser, som traditionelt beskæftiger sig med sociale spørgsmål, men også på andre områder,
- 3) Ved organiseringen af instituttet og udvælgelsen af personalet skulle det tages i betragtning, at det er betydningsfuldt hertil at knytte personer af så høj en videnskabelig standard, som det er muligt at fremskaffe i det pågældende land. Det anbefales derfor, at man foruden den til instituttet knyttede faste stab gør det muligt at lade forskere, der beskæftiger sig med teoretiske problemer for kortere perioder, arbejde i instituttet eller lade dem være beskæftiget i instituttet som deltidsmedarbejdere. Instituttet bør også tilbyde sit tekniske apparat til administratorer, universitetsprofessorer og lærere ved sociale skoler, som der kan gøre studier og undersøgelser.
- 4) Meget vil naturligvis afhænge af det konkrete instituts størrelse og funktion, men man må ved organiseringen af instituttet og ansættelsen af personalet af de grunde, som tidligere er blevet anført, have nødvendigheden af samarbejde mellem de forskellige videnskabsgrene for øje. Således må der, fordi det særlige arbejde med sociale foranstaltninger omfatter undersøgelse af, på hvilken måde den vedtagne politik gennemføres, og vurdering af de eksisterende sociale foranstaltninger, i instituttets faste medarbejderstab være personer med særlige kvalifikationer i spørgsmål om organisering og gennemførelse af sociale foranstaltninger.
- 5) Der bør træffes foranstaltninger i det omfang, det er muligt for en systematisk, international udveksling af erfaringer og for udarbejdelsen af en fælles terminologi, fællesdefinition af begreber m. v. for derved at skabe mulighed for meningsfulde og nyttige internationale sammenligninger af socialpolitiske foranstaltninger og af de opnåede resultater.

DEN SOCIALE FORSKNINGS ORGANISATION

Nogle principielle betragtninger af Kaare Svalastoga.

1. Opgaven.

Det socialministerielle udvalg af den 3. marts 1955 vedrørende oprettelsen af et socialt forskningsinstitut har den opgave at fremkomme med forslag til organisering af socialt forskningsarbejde i Danmark.

Hvad der skal forstås ved social forskning, tager kommissoriet ikke direkte standpunkt til. Men af præmisserne i ministeriets skrivelse fremgår det, at man særlig har tænkt på forskning inden for følgende felter:

Social forsorg.
Social forsikring.
Arbejdsliv.
Familiespørgsmål.
Ungdomsspørgsmål.

Endelig nævnes der en stigende interesse for „dybtgående undersøgelser af danske samfundsforhold“.

Det synes efter dette at fremgå, at man udtrykkelig har ønsket, at udvalget skulle benytte en ret vid definition af ordet socialforskning under sine drøftelser. Det har tydeligvis ikke været meningen at indskrænke denne betegnelse til kun at gælde udforskning af personer eller grupper, som afviger stærkt i uønsket retning fra det normale. Det kan heller ikke have været meningen, at udvalget kun skulle beskæftige sig med sådan social forskning, som kan siges at tage direkte sigte på aktuelle problemer, og hvis formål er at bringe direkte anvendbare resultater (smig. ovenfor).

Det påhviler endvidere udvalget at tage standpunkt til, om et socialt forskningsinstitut bør oprettes. Endvidere anses det for ønskeligt at „sikre forbindelse“ med tilsvarende arbejde i de andre nordiske lande.

Den 29. juni 1955 udsendte udvalget en forespørgsel til 154 institutioner og enkeltpersoner. Formålet var at kortlægge behovet for social forskning og arten af problemer, som mentes tilgængelige for forskning.

Besvarelsene viste en meget stor spred-

ning i de stillede forslag til forskningsopgaver og understreger derved yderligere den opfattelse, at en ret elastisk definition af udtrykket „social forskning“ bør lægges til grund for udvalgets overvejelser.

2. Social forsknings praktiske anvendelighed.

Social forskning kan give lovgiveren og administrationen tre typer af oplysninger, som kan bidrage til at effektivisere det lovgivende og administrative arbejde:

a. Social forskning kan dokumentere, hvad der er normalt i betydning af flertallets adfærd, og hvad der er unormalt i betydningen mindre hyppigt forekommende adfærd. Det drejer sig om et enkelt fordelingsproblem. Spørgsmålet er ligetil: Givet adfærdsalternativerne X_1, \dots, X_n . Hvad er i en given befolkning disse alternativers relative hyppighed?

Hertil besidder forskningen den velkendte og effektive fremgangsmåde, som består i kombinationen: Spørgeskema, personlig interviewing, repræsentativt udvalg.

Der kan vanskeligt være tvivl om, at denne fremgangsmåde vil fortjene udvidet benyttelse i lovgivningens og administrationens tjeneste. Hidtil har f. eks. kortlægning af den danske offentlige mening om emner af almen interesse overvejende været varetaget af private organisationer, blandt hvilke Dansk Gallup under direktør Reventlows ledelse fortjener almindelig anerkendelse for sin villighed og evne til at belyse befolkningens stilling til politiske og personlige problemer. Tiden burde imidlertid nu være inde til en mere aktiv, regelmæssig og dybtgående opinionsforskning, end et privat institut i et lille land kan magte.

b. Social forskning kan give besked om sammenhængen mellem forskellige former for adfærd: Eks.: Har arbejdstilfredshed nogen sammenhæng med en persons arbejde?

Forskningen svarer her på såvel tilstedeværelsen som størrelsen af korrelation. Sådant korrelationsarbejde kan forskeren allerede levere ved hjælp af den under pkt. a. nævnte teknik. Da dette korrelationsarbejde imidlertid ofte kræver mere udførlige materialeindsamlinger, inkluderende direkte iagttagelser, psykologiske prøver etc., vil undersøgelser af denne type hyppigt være begrænset til mindre grupper, hvis adfærd anses for særlig velegnet til at belyse korrelationsproblemer.

c. Social forskning kan også specielt gennem kontrollerede eksperimenter afsløre kausalforhold: Give besked om faktorer, hvis forandring under kendte betingelser producerer bestemte virkninger. Specielt er dette tilfældet i sådanne situationer, hvor flere sociale behandlingsmåder konkurrerer og på forhånd betragtes som lige gode, og hvor derfor en systematisk variation i fremgangsmåde kan anses for moralsk forsvarlig.

Det må dog erkendes, at specielt denne form for social forskning er i sin begyndelse, og at ingen sensationelle resultater kan påregnes ved enkeltstående undersøgelser, men kun gennem talrige gentagne forsøg under ensartede eller bevidst forandrede betingelser.

3. Den sociale forsknings organisation.

Forskning, det vil sige omhyggelig prøvning af ideer ved hjælp af et egnet erfaringsmateriale, er ikke længere en eksklusiv akademisk beskæftigelse. Efterhånden som en organiseret virksomhed vokser, vil den formentlig i stigende grad erhverve et behov for udforskning af sine egne problemer. Dette synes at gælde såvel offentlige som private foretagender og såvel vare- som tjeneste-producerende foretagender.

Med den hurtige udvikling af en strengere videnskabelig metodik i undersøgelsen af sociale problemer gøres også disse nu i stigende grad til genstand for forskning såvel ved højere læreanstalter som ved andre statsinstitutioner og ved de større private foretagender. Desuden er der opstået uafhængige forskningsinstitutter. Det må således siges, at den sociale forskning, når denne betegnelse benyttes med en vid definition (smig. ovenfor), er ret decentraliseret i sin organisation.

Hvad specielt den danske situation angår, viser kommissionens undersøgelser, at social forskning i øjeblikket foretages ved universiteterne, i ministerierne og i Det statistiske Departement, i kommunale kontorer, i private institutter, i forbindelse med kommissioner og af enkeltpersoner uden for de nævnte institutioner.

Det er således iøjnefaldende, at også dansk social forskning er stærkt decentraliseret med de positive og negative træk, som normalt kendetegner decentralisationen. Efter mit skøn vil den sociale forskning også i den overskuelige fremtid komme til at vise en institutionel decentraliseringstendens, uanset hvad man principielt måtte anse for ønskværdigt fra et helhedssynspunkt. Dette finder jeg begrundet i følgende omstændigheder:

1) De højere læreanstalters undervisning inden for det sociale område (sociologi, økonomi, psykologi, pædagogik etc.) er undergivet en specialiseringstendens, hvorved behovet for specialinstitutter vil vokse, idet effektiv undervisning på et videregående plan forudsætter intim kontakt mellem undervisning og forskning.

2) De offentlige myndigheder vil i stigende grad have behov for nøjagtig, pålidelig, brugbar og a jourført viden inden for deres virksomhedsområder, og disse myndigheder vil hyppigt se en fordel i at benytte sine egne kræfter i forskningen. Derimod antager jeg, at forskningens stigende omkostninger (stigende fordi sikrere metoder gennemgående er mere kostbare end mere usikre) vil gøre det gradvis vanskeligere for enkeltindivider og mindre, private foretagender at drive akseptabel forskning uden kontakt med forskningsinstitutter.

Den institutionelle decentralisering af den sociale forskning, som man således må regne med, har den styrke, at forskningsinitiativet spredes, og at forskningen har specielle muligheder for at blive tilpasset øjeblikkets krav. Den har samtidig den svaghed, at risikoen for inkompetent forskningsledelse stiger, for så vidt som f. eks. administrative embedsmænd ikke primært er udvalgt på basis af deres forskningstalent. En anden svaghed er risikoen for unødvendigt dobbeltarbejde ved, at flere samtidigt arbejder med de samme forskningsprojekter.

Efter mit skøn er der i Danmark behov for et Socialvidenskabeligt forskningsråd¹⁾ efter mønster af det amerikanske Social Science Research Council. Dette råd kunne som en af sine opgaver have at sikre kontakt og stimulere samarbejde mellem forskere og derved afhjælpe visse decentraliserings-svagheder.

Ud fra det synspunkt, som her er fremsat, kan det således ikke anses for ønskeligt at koncentrere den socialt relevante forskning, som hidtil har været foretaget decentraliseret, i et enkelt, centralt institut.

Noget anderledes former problemet sig, hvis man spørger: Hvorledes skal en *betydeligt udvidet social forskning* bedst organiseres? Skal også den følge decentraliseringens princip og overlade til kommissioner, ministeriet, direktorater, kommuner og højere læreanstalter at bidrage til den udvidede forskning efter interesse, lejlighed og evne? Eller skal man søge at lede udviklingen i en bestemt retning enten gennem en stærkere udbygning af enkelte bestående forskningsorganer eller eventuelt ved oprettelsen af et nyt forskningsorgan? Det er det sidste alternativ — en vis centralisering af en udbygget social forskning — som bedst udtrykker udvalgsflertallets standpunkt. Jeg slutter mig også selv til dette sidste alternativ.

Jeg tror således, at man må imødesee et stigende behov for kortlægning af normalbefolkningens handlinger og indstillinger. Et sådant behov kan ikke tilfredsstillende i mødekommens uden gennem en institution, som er specielt indrettet til denne type-forskning. Det drejer sig bl. a. om at rekruttere en gruppe interviewere, der kan stå til tjeneste med kort varsel, og som er produktive og arbejdsstabile. Dette viser sig erfaringsmæssigt meget svært at skaffe for institutioner, der kun undtagelsesvis skal foretage undersøgelser ved hjælp af interviewere.

Jeg mener endvidere, at denne udvidede sociale forskning fortrinsvis bør knyttes til vore to universiteter.

4. Ønskeligheden af at knytte en udvidet social forskning til universiteterne.

I det følgende skal nævnes en række faktorer, som efter mit skøn taler stærkt

for at henlægge en udvidet social forskning til universiteterne.

a. Hensynet til kontakt mellem forskning og undervisning.

Universitetet har til opgave at formidle den til enhver tid sikreste viden. Deraf følger, at universitetets lærere må have en let og selvfølgelig adgang til at drive forskning og de studerende en lige så let og selvfølgelig adgang til at lære forskningsmetoder ved praktikanttjeneste. Man trænger ved universitetet til en effektiv laboratorietræning for studenter, som vælger sociologi som hovedstudium, når der formodentlig om ikke alt for længe bliver adgang til at tage magistergraden i sociologi ved Københavns universitet (disse magistre vil da igen forventelig blive blandt de mest brugelige medarbejdere i et forskningsinstituts daglige arbejde). Her er således en situation, hvor samarbejde mellem universitet og institut, mellem undervisning og forskning vil lede til gensidig fordel. Man kan sige, at sådant samarbejde kan etableres, uanset hvor instituttet er placeret i forhold til universitetet, men enhver vil vel være enig i, at instituttets stilling som universitetsinstitut ville skabe den bedste garanti for den gensidige befrugtning mellem den praktiske undervisning og forskningen. Dette behov er så uafviseligt, at ligegyldigt hvad udfaldet af dette kommissionsarbejde måtte blive, vil enhver ansvarsbevidst universitetslærer i et empirisk forskningsfag arbejde på oprettelsen eller udvidelsen af et universitetslaboratorium i sit fag.

b. Hensynet til kontakt mellem den rene og den anvendte forskning.

Verden over er det synspunkt ved at vinde terræn, at ligesom naturvidenskaberne har sat mennesket i stand til at opnå mere af, hvad det begærer, således må det forventes, at også samfundsvidenskaberne, når de følger naturvidenskabelige fremgangsmåder, vil kunne give mennesket midler til at højne sin behovsopnåelse.

I stigende grad tager den moderne samfundsforskning derfor metoder i brug, som tillader en mere eksakt måling af sociale fænomener. Den vekselvirkning mellem

¹⁾ Må ikke forveksles med udvalgsflertallets anvendelse af ordet i betydningen institutbestyrelse.

videnskabelig tænkning og videnskabelig forskning, som har været af så afgørende betydning for naturvidenskabernes udvikling, kommer i moderne samfundsforskning frem gennem det krav til tænkningen, at den skal resultere i påstande, der kan efterprøves, og det krav til forskningen, at den skal være således tilrettelagt, at prøvning af påstande bliver mulig, således at de enten forkastes eller accepteres.

Som følge af denne udvikling tager den moderne samfundsforskning i stigende grad matematiske og statistiske hjælpemidler i anvendelse.

Da det er velkendt, at ingen hidtil formuleret videnskabelig påstand gælder ubetinget, må samfundsforskeren søge at finde frem til, under hvilke betingelser en påstand gælder, og under hvilke den ikke gælder.

Gennem dette arbejde forventer forskerne, at der i tidens løb skal kunne etableres viden om sociale forhold af en sådan sikkerhed og praktisk relevans, at langt større muligheder end nu vil være til stede for at indrette et samfund sådan, at forventede og faktisk observerede konsekvenser af sociale indgreb falder sammen.

Det er imidlertid uundgåeligt, at forskning med langtidsperspektiv har flere kendetegn, som tenderer til at gøre den upopulær blandt ikke-forskere:

1. Den er tidskrævende.
2. Den indebærer hyppig sysselsætning med, hvad der for de fleste må stå som enten ligegyldige problemer eller problemer, som anses at have en „selvfølgelig“ løsning.
3. Den opfattes hyppigt som overdreven nysgerrighed.

En større popularitet kan muligvis tilmåles den samfundsforskning, som har et mere anvendt (applied) sigte. Det drejer sig her om at give svar på problemer, som skaber sociale vanskeligheder, problemer formuleret af administratorer, politikere og andre.

I den grad, forskeren er i stand til at levere sit arbejde, når der er behov for det, og det står erfaringens prøve og samtidig ikke modsiger alt for dybt rodfæstede forhåndsmeninger, kan han vel påregne støtte til sit arbejde. Hans vanskelighed er, at der sjældent vil levnes ham tid til den frugtbare vekselvirkning mellem egen og andres

forskning og mellem forskning og tænkning, som kan lede til de i det lange løb mest nyttige videnskabelige produkter: Generaliseringer, som er gyldige under kendte betingelser.

Det vil derfor, efter min mening, være ønskeligt, at de to typer forskning gensidig kan befrugte hinanden.

Det er jo egentlig kun en forskel i tidsperspektiv, der skiller dem ad. I grundvidenskabelig forskning søger man efter generaliseringer, som, når man har fundet og valideret dem, vil vise sig af eminent praktisk værdi. I den anvendte videnskab søger vi svar på problemer, hvis løsning vil forventes at være af umiddelbar praktisk værdi. Med rette sagde derfor Lewin, at der er intet så praktisk som en god teori. Det må derfor være ønskværdigt med en intim forbindelse mellem den anvendte forsknings og den grundvidenskabelige forsknings repræsentanter. Fra et sådant synspunkt står det som et ønskemål ikke bare ved universiteterne at have grundvidenskabelige forskningsinstitutter i samfundsvidenskaberne, men også forskningsinstitutter, som tager sig af sociale problemers udforskning i dette ords snævrere betydning.

c. Hensynet til objektivitet.

1. Ved udforskning inden for det sociale felt er det, som fremhævet under udvalgets drøftelser, af speciel betydning, at et forskningsinstitut erhverver sig renommé for streng videnskabelig objektivitet. Mens man på ingen måde vil hævde, at et sådant renommé ikke kan opbygges for et forskningsinstitut uden for universitetet, så er det dog rimeligt at antage, at et sådant renommé lettere og hurtigere erhverves, når undersøgelserne udgår fra et til universitetet knyttet institut.

2: Men ikke blot et renommé for objektivitet er nødvendigt. Objektiviteten må også faktisk være der. Instituttet må, generelt udtrykt, til enhver tid benytte de mest effektive forskningsredskaber, såvel tekniske som teoretiske, inden for sit felt og ikke forfalde til videnskabeligt vanegænger. Den mest effektive sikring mod en sådan udvikling synes at måtte være betinget af, at forskningslederne arbejder under inspiration af de mere langsigtede mål for samfundsvidenskabernes etablering af empiriske

generaliseringer, gyldige under kendte betingelser, og under stadig stræben efter effektivisering af forskningsteknikken. Igen kan man sige, at et sådant mål kan nås, uanset instituttets organisatoriske tilknytning, men det er rimeligt at hævde, at universitetets rekrutteringsregler og undervisning vil give en bedre garanti for, at dette andet ønskemål nås, end der kan skaffes gennem et af universitetet uafhængigt institut.

d. *Hensynet til forholdet mellem forskningsproducenter og forskningskonsumenter.*

Ved forskning inden for det sociale felt er det ganske særligt påkrævet, at forskningens producenter ikke utilbørligt påvirkes af forskningens konsumenter. Utilbørlig påvirkning er den, som tilstræber en undertrykkelse af uønskede kendsgerninger. (Tilbørlig derimod den, som består i finansieringsstop over for slet gennemførte undersøgelser). Forskeren kan nemt blive en alt for svag part i denne sag og således blive fristet til at sælge sin videnskabelige tro for en ret linser. Tilhørighed til et forskningscentrum, der, som Københavns universitet, har en gammel forskningsfriheds tradition, er derfor særlig ønskelig for en socialforsker.

e. *Hensynet til den sociale forsknings prestige.*

I den sociale forskning er resultaternes kvalitet i højere grad end ved anden forskning afhængige af de undersøgte personers indstilling over for forskeren og hans formål. Det er derfor af vital betydning, og ganske specielt gælder dette ved undersøgelser uden for de sociale institutioners rammer, at de undersøgte personer finder grund til at møde forskeren med tillid.

Jeg har tidligere nævnt betydningen af objektivitetsrenommé; men dette er ikke nok, vel heller ikke det primære i et tillidsforhold. Tillid over for forskeren skabes kun, hvor der hos de undersøgte består en forvisning om, at uanset hvad de fortæller forskeren, så vil den strengeste personlige anonymitet altid og uden undtagelse blive respekteret.

Det er erfaringsmæssigt nemmere at opbygge en sådan tillid, hvis man kan identi-

ficere sig med en institution, der allerede er velanskreven i befolkningen. Mon ikke også af denne grund universitetets institutter for social forskning har et fortrin frem for de uafhængige?

Eksempel.

Et af verdens betydeligste samfundsvidenskabelige forskningsinstitutter, Institute of Social Research ved University of Michigan, ledet af Rensis Likert, har gennemløbet en udvikling, som det er relevant at studere i denne sammenhæng. Det startede i 1939 som en del af landbrugsministeriet (Division of Program Surveys). Det blev i 1947 overflyttet til University of Michigan, da Likert og hans nærmeste medarbejdere udvandrede til dette universitet. Af særlig interesse i denne forbindelse er Likerts motiver til at foretrække en placering som universitetsinstitut snarere end en uafhængig placering. Det faldt sig så heldigt, at Likert ved en arbejdssociologisk konference kunne interviewes om dette specielle punkt. Han understregede da specielt to faktorer:

- A. Placering som universitetsinstitut giver bedre mulighed for praktisk undervisning og oplæring af næste generation af forskere.
- B. Placering som universitetsinstitut giver fra starten instituttet en vis prestige, som både hjælper interviewer, når han står og beder om svar, og samtidigt gavner forskeren, som ønsker, at hans fund skal akcepteres af andre.

f. *Hensynet til den hidtidige praksis.*

At universitetet og det praktiske liv i andre tilfælde har kunnet samarbejde kan ses f. eks. gennem det Retsmedicinske Instituts virksomhed.¹⁾ Her kan også anføres Arvebiologisk Instituts og Farmakologisk Instituts virksomhed. Derimod har man ved oprettelsen af Danmarks pædagogiske Institut ikke gjort dette til et universitetsinstitut. Men her har specielle forhold også gjort sig gældende, idet man anfører følgende i betænkningen (side 23):²⁾

inden for nærværende udvalg har dette spørgsmål naturligt måttet rejse sig og fremkalde lange og indgående drøftelser, under hvilke det er søgt belyst så alsidigt som muligt. Man har imidlertid sluttelig opnået enighed om at anbefale, at instituttet oprettes som et selvstændigt institut

1) Se „Betænkning afgivet af Udvalget af 1. November 1928 angående en Nyordning vedrørende Universitetets Retsmedicinske Institut“, København 1929.

2) Betænkning angående oprettelse af et pædagogisk Institut, København 1953.

ud fra det hovedsynspunkt, at der på grundlag af de erfaringer, der er nået gennem udvalget for skolepsykologiske undersøgelser ca. 30-årige virksomhed og — ikke mindst — dette udvalgs snævre samarbejde med lærerorganisationerne, de størkøbenhavnske skolevæsener og de praktisk arbejdende pædagoger, vil skabe størst sikkerhed for, at instituttets videnskabelige arbejde kan bygge på det absolut nødvendige samarbejde med alle dem, der i praksis arbejder med problemerne."

Som argument for oprettelsen af et selvstændigt pædagogisk forskningsinstitut kan man således væsentligst påberåbt sig hidtidig praksis. Hvis man vil påberåbe sig den hidtidige praksis som argument for tilhørsforholdet for et eventuelt socialt forskningsinstitut, må man vel nærmest sige, at den sociale forskning må udbygges gennem universiteterne, idet begge universiteter i Danmark har eller har haft sociale eller sociologiske forskningslaboratorier, hvor man har udført socialt forskningsarbejde, som har skabt international interesse.

g. Hensynet til at opretholde kontakt med det bestående.

Endelig skal her fremhæves en faktor af særlig relevans på grund af de begrænsede ressourcer, som kan påregnes til videnskabelig forskning i et land af Danmarks størrelse. Det må da være af særlig betydning ikke at etablere for mange af hinanden uafhængigt opererende og følgelig muligvis fra tid til anden konkurrerende institutter. Det er naturligvis rigtigt, at der er forskningsopgaver nok for alle, men ressourcernes størrelse er begrænsede.

Ved Københavns universitet findes et sociologisk institut. Et uafhængigt forskningsinstitut, der skulle tage sig af sådanne forskningsopgaver, som antydes i kommissoriet, ville i betragtelig grad gribe ind over Sociologisk Instituts interesseområde.

5. Imødegåelse af indvendinger mod henlæggelse af udvidet social forskning til universiteterne.

a. Det kan indvendes, at administrationen taber kontrol med forskningens gang, fordi den ikke deltager i universitetsinstitutters bestyrelse, og der heller ikke er repræsentant-skaber ved sådanne institutter.

Hertil skal bemærkes: Den kontrol, som

udøves af repræsentantskab og bestyrelse, er i de fleste tilfælde, hvor sådanne findes, formodentlig meget beskeden allerede på grund af disse organers størrelse, sjældne sammenkomster og heterogenitet. Men dertil kommer, at administrationen har en meget effektiv sanktion i det forslag, som her fremlægges. Ifølge dette forslag vil ingen forskning for administrationen komme i stand, medmindre den administrationsgren, som ønsker forskningen udført, kan og vil fremskaffe penge til dens finansiering.

b. En anden indvending mod henlæggelse af administrative forskningsopgaver til universitetsinstitutter er, at vi har to universiteter, som hver er delt i flere fakulteter, mens på den anden side den forskning, som ønskes, kan nødvendiggøre samarbejde på tværs af fakulteterne og undersøgelser såvel på øerne som i Jylland.

Denne indvending er ikke så alvorlig, som den synes. Der er absolut intet i vejen for, at f. eks. et sociologisk universitetsinstitut kan ansætte jurister, medicinere, psykologer eller andre ikke-sociologer. Og der er heller intet til hinder for, at administrationen kan henvende sig med nogle forskningsopgaver til eet institut og med andre til et andet. Endvidere forhindrer fag- og institutionsgrænser ikke samarbejde om forskningsprojekter. Således har Sociologisk Institut haft et udmærket samarbejde bl. a. med Kunstakademiet, ved professor Steen Eiler Rasmussen.

c. Måske den mest almindelige indvending mod universitetsforskning fra administrationens side vil være, at universitetsforskningen er for teoretisk til at være praktisk brugbar. Denne indvending kan utvivlsomt underbygges med folianter af lærde udredninger, som ikke bare er uden direkte praktisk anvendelighed, men i tillæg dertil skrevet i et sprog, som gør tilegnelsen vanskelig for den administrator, som ikke er specialuddannet eller har ekstra god tid.

Heroverfor må det fremhæves, at praktisk relevant forskning og let læselig fremstilling af resultaterne også kan frembringes af universitetsinstitutter. Dette dokumenteres bl. a. af Institute of Social Research ved University of Michigan og af Bureau of Applied Social Research ved Columbia University.

6. Den praktiske løsning af det forsknings-organisatoriske problem i tilknytning til Københavns universitet.

Hvis der kan være enighed om, at de fleste og mest tungtvejende argumenter taler for, at en udvidet social forskning bør tilknyttes et universitet, så er det naturligt i størst mulig udstrækning at bygge det op på det allerede eksisterende grundlag, allerede af økonomiske grunde.

Da der ved Københavns universitet findes et socialt forskningsinstitut, Sociologisk Institut, behøver en udbygning i første række kun at bestå i et forslag om optagelse på normeringsloven af 4 yderligere stillinger ved instituttet. Dette skulle lovgivningsmæssigt ikke være vanskeligt at gennemføre og ud fra økonomiske synspunkter møde færre indvendinger end oprettelse af et helt nyt socialt forskningsinstitut, så meget desto mere fordi man ved anvendelsen af Sociologisk Instituts lokaler og inventar vil kunne fritage staten for væsentlige etableringsudgifter samt undgå særlige udgifter til direktørløn m. v.

Instituttets størrelse vil være bestemt af den tilgængelige arbejdskraft, idet man endnu i Danmark kun har meget få kvalificerede kandidater til stillingerne i instituttet. Man må da foreløbig forme instituttet ud fra denne mangel på særlig kvalificeret arbejdskraft. Instituttet må have en så smidig struktur, at arbejdsgangen kan fastholdes under senere udvidelser af instituttet til dets endelige optimale udformning.

En vigtig forudsætning for planen er et fortsat samarbejde med Det statistiske Departement.

Instituttet bør til stadighed kunne dække følgende 4 områder:

1. Ekstensivere landsomfattende repræsentative undersøgelser af normalbefolkningen. Her tænkes især på frekvensundersøgelser.
2. Intensivere undersøgelser af normalbefolkningen, d. v. s. gruppeundersøgelser, især smågruppeundersøgelser, som arbejdspladsundersøgelser e. 1.
3. Deviatundersøgelser, d. v. s. undersøgelser af fysisk, psykisk og socialt afvigende personer, f. eks. kriminelle, børneværns-klientellet, sindssyge o. 1.

4. Metodeundersøgelser, d. v. s. undersøgelser af forskningsproblemer, som opstår under et af de tre områder eller selvstændigt.

Som personel grundstamme i forskningsinstituttet bør der ansættes 4 afdelingsledere, der aflønnes på samme måde som afdelingsledere ved andre universitetsinstitutter. Hertil kommer, at man som medhjælp for instituttets faste personel bør have 2 kontorassistenter, der godt kan være honorarlønnede. Instituttet bør endvidere have et annuum på 75 000 kr. for at kunne drive såkaldt grundforskning.

Omkostninger pr. år efter udbygningen af Sociologisk Institut til et bredere socialt forskningsinstitut vil derved formentlig kunne begrænses til ca. 160 000—175 000 kr.

Særlige udgifter til undersøgelser, som instituttet anmodes om at foretage, bør afholdes af den, for hvem undersøgelsen udføres. Princippet i udgiftsposteringerne skulle da være følgende:

- A. Udgifter til aflønning m. v. af undersøgelsesleder og den, der behandler det indsamlede materiale.
- B. Eventuelle udgifter vedrørende administrationen af undersøgelsen.
- C. Udgifter til interviewere o. 1.
- D. Udgifter til kodning, hulning og tabulering.
- E. Trykomkostninger ved udgivelse af manuskript.

Da udgifterne vedrørende undersøgelserne dækkes særskilt for de enkelte undersøgelser, får administrationen fornøden kontrol med instituttets økonomi for de undersøgelser, der foretages for offentlig regning.

Det skal bemærkes, at placeringen af afdelingerne 1, 2 og 4 under det sociologiske institut næppe kan være tvivlsomme. Mere problematisk er placering af afdeling 3 under det sociologiske institut. Det kan med rette argumenteres, at deviatproblemer har så stor samfundsmæssig betydning, at de allerede nu bør udgøre grundlaget for et separat institut. Forfatteren til denne betænkning har ingen indvending mod denne ordning, så længe dette institut forbliver et universitetsinstitut (eventuelt to — eet for Aarhus — og eet for Københavns universitet).

Det er naturligt, hvis man betragter dette forslag som en institutleders ærgerrige ønske om, at hans institut skal vokse, idet forfatteren er leder af Sociologisk Institut.

Jeg vil dog håbe, at man ikke afviser mit forslag ud fra denne noget personlige

argumentation. Som jeg har forsøgt at vise, mener jeg, at forslaget sagligt står stærkt, og ville derfor føle det som manglende pligt-opfyldelse, hvis jeg af frygt for at blive anset som ubeskednen havde undladt at fremsætte det.